

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sententiarum libri quattuor

Petrus <Paris, Bischof>

[Basel], 29. Nov. 1489

Incipit liber secundus de rerum creatione et formatione corporalium et
spiritualium

[urn:nbn:de:bsz:31-304163](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-304163)

peccatum fit in anima.
 Quare dicitur peccatum esse in carne.
 Utrum causa originalis peccati quae est in carne sit culpa vel pena.
 Quare dicitur originale peccatum.
 DLXXXII. Quomodo originale peccatum dimittitur in baptismo.
 Utrum feditas quae ex libidine trahitur in baptismo diluatur.
 Utrum illius concupiscentie deus sit auctor.
 Quare ille peccatum imputet anime.
 Utrum illud peccatum sit necessarium vel voluntarium.
 Quare deus iungit animam corpori sciens eam inde maculari.
 An anima sit talis qualis a deo creatur.
 An anime ex creatione sint in donis naturalibus equales.
 DLXXXIII. An peccata omnium precedentium patrum paruuli originaliter trahant ut peccatum a deo.
 Quomodo in illo primo vno peccato plura reperiantur.
 An peccatum a deo sit grauius ceteris.
 An illud peccatum sit primis peccatis dimissum.
 Quomodo peccata parentum visitentur in filios et non visitentur.
 DLXXXIII. De peccato actuali.
 Que fuerit origo et causa prima peccati.
 Que fuit secundaria causa malorum.
 Quomodo non nisi in bona re sit malum.
 Quomodo in his fallit dialecticorum regula de trijs.
 DLXXXV. Quid sit peccatum.
 Utrum malus actus in quantum peccatum est sit corruptio vel priuatio boni.
 Quomodo peccatum possit corrumpere bonum cum nihil sit.
 Qualiter se homo elongat a deo.
 An pena sit priuatio boni.
 DLXXXVI. Quomodo quaedam simul sunt peccata et pena peccati. quaedam peccata et causa peccati. Alia vero peccata et causa et pena peccati.
 An peccatum sit causa peccati in quantum peccatum est.
 Quomodo non omne peccatum est pena peccati.
 Utrum peccata aliquae essentialiter sint pene peccati.
 Quomodo cum peccatum sit pena peccati. peccatum est ab ipso. pena a deo.
 De quibusdam quae indubitanter sunt peccata et pene et in quantum eas patimur peccata non sunt.
 DLXXXVII. Quomodo aliqui putant malos actus nullo modo esse a deo.
 Ex quo sensu dictum sit de non est mali auctor.
 DLXXXVIII. De voluntate et eius fine.
 Quid sit bonus finis. scilicet charitas.
 Quomodo omnes bone voluntates vnum finem habent.

et tamen quaedam diuersos fines sortiuntur.
 De diuersa voluntatis et intentionis et finis.
 DLXXXIX. Quare voluntas dicitur peccatum cum sit de naturalibus quorum nullum aliud peccatum est.
 Quare actus voluntatis sit peccatum. si actus aliarum potentiarum non sunt peccata.
 Ex quo sensu dicitur naturaliter omnis homo velle bonum.
 DLXL. An ex fine omnes actus pensari debeant.
 Ex quo affectu vel fine omnes sint boni vel mali.
 DLXLI. An omnis intentio et actio infidelium sit mala.
 Quibus modis dicatur bonum.
 Quomodo intelligitur illud peccatum a deo est voluntarium.
 Et illud. nisi in voluntate peccatum est.
 Et item. non nisi in voluntate peccatur.
 Quomodo mala voluntas est voluntarium peccatum.
 DLXLII. An voluntas et actio mala in eodem et circa idem sint vnum peccatum vel plura.
 Si peccatum ab aliquo commissum in eo sit. vltimo quo peniteat.
 Quibus modis accipiat reatus.
 De modis peccatorum.
 Quo differant delictum et peccatum.
 De septem principalibus vitijs.
 De superbia.
 Quomodo superbia dicatur radix omnium malorum et cupiditas. cum superbia non sit cupiditas.
 DLXLIII. De peccato in spiritu sancto.
 DLXLIII. De potentia peccandi. an sit homini vel diabolo a deo.
 An aliquando resistendum sit potestati.

Incipit liber secundus de rebus creatione et formatione corporaliu et spiritaliu. et alijs pluribus eis pertinentibus.

12

Unum esse rerum principium ostēdit non plura, vt quidam putauerunt,

Creatio-
nem rerū insinuās scriptura deū esse creatorē inīstiumq; tempis atq; omnium visibiliū vel inuisibiliū creaturarum in p̄ordio sui ostēdit dicens

In p̄ncipio creauit deus celū & terrā. hīs etem x̄bis Moyses spiritu dei afflat⁹ in vno p̄ncipio a deo creatore mūdū factū refert: elidens errorem quorundam: plura sine p̄ncipio fuisse p̄ncipia opinantiū. Plato nāq; tria initia estimauit. deū .s. exemplar et materiaz. & ip̄am increatā sine p̄ncipio & deum q̄si artificē non creatores. Creator em̄ est qui de nihilo aliquid facit. Et create proprie est de nihilo aliquid facere. Facere vero nō modo de nihilo aliquid operari. sed etiā de materia. Cū et homo & angelus dicat aliqua facere & nō creare. vocat q; factor siue artifex. & nō creator. hoc em̄ nomen soli deo pp̄rie cōgruit. qui & de nihilo quedā & de aliquo aliqua facit. Ip̄e ē ergo creator & opifex et factor. sed creatio: nis nomen sibi pp̄rie retinuit. alia p̄o etiā creaturis cōmunicauit. In scriptura tamē sepe creator accipit tāq; factor. & creare tāq; facere: sine distinctione significationis.

q; hec verba scilicet agere et facere & huiusmodi non dicuntur de deo s̄m eam rationez qua dicuntur de creaturis,

Verū tamen sciendum est. hec v̄ba scz creare et facere & agere & alia h̄mōi de deo nō posse dici s̄m eam rationē qua dicunt de creaturis. Quippe cū dicimus eū aliquid facere: non aliquem iopando motum illi inesse intelligimus. v̄l aliquā in laborando passionē. sicut nobis solet accidere. sed eius sempiternę voluntatis nouū aliquē significamus effectum. id ē eterna etas voluntate aliquid nouiter existere. Cum q̄ aliquid dicitur facere tale est ac si dicat iuxta eius voluntatem vel p̄ ei⁹

DI. I

Plato dicit tria p̄ncipia esse.

Ex quā rōne pp̄ncipio creator. & qd sit creare. et qd facere.

Ex quo sensu dicitur deus aliquid facere.

voluntatem aliquid nouiter contingere v̄l esse. vt in ip̄o nihil noui contingat. sed nouum aliquid sicut in eius eterna voluntate fuerat fiat sine aliqua motione vel sui mutatione. Nos vero operando mutari dicimus. quia mouemur. Nō enim sine motu aliquid facimus. deus ergo aliquid agere vel facere dicit. quia causa est rerum nouiter existentiū. dum eius voluntate res noue esse incipiunt que ante non erant: absq; ipsius agitatione. vt actus proprie dici nō queat. cum videlicet actus omnis in motu consistat. in deo autē motus nullus ē. Sicut ergo ex calore solis aliqua fieri contingit. nulla tamē in ip̄o vel in eius calore facta motione v̄l mutatione. Ita ex dei voluntate noua habent esse sine mutatiōe auctoris qui est vnum & solum et omnium p̄ncipium. Aristoteles p̄o duo posuit p̄ncipia scz materiam & speciem. & tertium operatorium dictum: mundum quoq; semp esse et fuisse.

Per similes stendo.

Strab. Arist. stiles.

Quod catholicum est docet. **Horū** ergo & simili

um errorem spū sanctus euacuans veritatēq; disciplinam tradēs. deuz in p̄ncipio temporū mūdū creasse. & ante tempa eternaliter existisse significat. ipsius eternitatē et omnipotentiam cōmendans. Cui voluisse facere est. q; vt prediximus iux eius voluntate et bonitate res noue existunt. Credamus ergo rerum creaturarum celestium terrestrium. visibiliū vel inuisibiliū causam non esse: nisi bonitate creatoris. q̄ est de⁹ verus vnus. Cuius tanta est bonitas. vt summe bonus beatitudinis sue qua eternaliter beatus est: alios velit esse p̄ticipes qm̄ videt & cōmunicari posse et minui omnino nō posse. Illud ergo bonū qd ip̄e erat & quo beatus erat: sola bonitate nō necessitate alijs cōmunicari voluit. quia summe boni erat prodesse velle. & omnipotentissimi noceri non posse.

Quare rationalis creatura facta sit.

Et quia non valet eius beatitudinis p̄ticeps existere aliquis nisi p̄ intelligentiam. que quātomagis intelligitur tanto plenius habet: Fecit de⁹ rationalem creaturam que summum bonum in

creatura tam infime. i. carni. que de terra est
intanta delectatione uniri. vt nō valeat ar
tari ab hoc vt velit eam relinquere. sicut o
stendit apostolus dicens. Nolum⁹ corpo
re expoliari sed supuestiri. p quod ostendit
tur spm creatum spiritui increato ineffabi
li amore uniri. p̄o exemplo ergo futu
re societatis que inter deum ⁊ spm rōnalē
in glorificatione eiusdē p̄ficienda erat. ani
mam corporeis indumentis ⁊ terrenis māsi
onib⁹ copulauit. luteamq; materiā facit ad
vite sensum vegetare. vt sciret homo q; si
potuit deus tam disparē naturā corpis et
anime in federationē vnā ⁊ in amicitia tan
tam coniungere. nequaq; ei impossibile fu
turū rationalis creature humilitatē. lz lon
ge inferiorē. ad sue glorie p̄ticipatiōez sub
limare. Quia ergo p exemplo rōnalis spi
ritus i pte vsq; ad consortiū terreni corpo
ris humiliatus est. ne forte in hoc nimis d
pressus videret. addidit dei prouidētia vt
postmodū cū eodē corpe glorificato ad cō
fortiū illoz qui in sua pmanerūt purita
te sublimaret. vt quod minus ex dispensa
tione creatoris sui acceperat p̄ditus. post
modū p grām eiusdem acciperet glorifica
tus. Sic ergo p̄ditus deus rationalis spiri
tus varia sorte p arbitrio voluntatis sue
disponens. illis quos in sua puritate reliq
rat sursum in celo mansionē. illis vero q; s
corpibus terrenis sollicitauerat. deorsū in
terra habitationē cōstituit. vtriq; regulaz
imponēs obedientie. quatenus ⁊ illi ab eo
vbi erāt nō caderent. ⁊ isti ab eo vbi erant
ad id vbi nō erant ascenderēt. Fecit itaq;
deus hominez ex duplici substantia corp⁹
de terra cōponens. aiām vero de nihilo fa
ciens. Ideo etiam vnite sunt anime corpo
ribus. vt in eis deo famulātes maiorē me
reantur coronam.

Post sacramentum trinitatis de
creatura tripartita agenduz est. et
prius de digniori. i. angelica. I

Ex premiffis appa
ret rōnalem creaturā in angelicā et huma
nam fuisse distinctam. quarum altera est o
ta spūalis. id est angelica. Altera ex parte
spūalis ⁊ ex pte corporalis. i. humana. Cū
itaq; de his tractandum sit. s. de spūali
et corpali creatura. de rōnali ⁊ de nō ratō
nali. p̄mo de rationali ⁊ spūali. i. de
angelis agendū videt. vt a contuitu crea

tozis ad cognitionē creature dignioris ra
tio nostra intendat. deinde ad consideratō
nem corporee tam illius que est rōnalis q̄
illius que nō est rōnalis descendat vt trini
tatis increate sacramentuz triptite creatu
re etq; concretorum atq; cōtingentium se
quatur documentum.

Hic incipit secundus liber sentē
tiarum. In quo postq; magister egit de rebus frustibi
libus. id est diuinis p̄sonis. agit de rebus vtilib⁹ scz
creaturis. Et duo facit. Nā primo agit de creatione
vniuersi in generali. Secūdo de p̄ribus eius in speciali
Primo facit in prima distinctione Scdm incipit face
re in principio secunde distinctionis ibi. De angelica
itaq; creatura. In prima ergo distinctione tria facit
Nam primo agit de exitu creaturarum a suo p̄inci
pio. Secūdo de ordine earum ad finem. Tertio inci
dentaliter determinat quare anime humāo corp⁹
sunt vnite. Primum vsq; bi. Credamus ergo Secū
dum vsq; ibi. Solet etiam queri. Tertium vsq; ad fi
nem distinctionis. Et tū in generali. In speciali sen
tentia magistri stat in tribus p̄positionibus quaruz
prima est hec. Deus in principio tēporis creauit
celum et terrā preter sui mutationem. Hec p̄positō
insinuat deum esse principium creatiōum tam v̄sibi
lium q̄ inuisibilium crea urarum. Et probat eā ma
gister per illud Gen. In principio c. cauit deus celū
et terrā. Ex quo infert sanctū Moyses Platonis et
Aristoteles interimisse errores Nam Plato tria p̄n
cipia posuit fuisse ab eterno ⁊ increata. seu sine p̄nci
pio. s. deum exemplar ⁊ materiam primam. ⁊ p con
sequens non posuit deum esse creatorē mundi. sed
opificem seu factorē. quod patet ex hoc q; nō. p̄du
xisset mundum ex nihilo. Unde creare est aliquid ex
nihilo facere. facere autem est aliquid ex p̄eacens
materia producere. Unde aliquis creationem mun
di credat in deo temporalem ponere mutationem.
Ideo dicit q; verba tēporalia de deo dicta cuiusmo
di sunt creare facere et agere ⁊ gubernare nullaz si
gnificant seu ponunt in deo nouitatem seu mutatio
nem. sed solum nouum effectū cōnotant circa creatu
ram. quare etiaz opatio dei nō. pp̄ie debet dici act⁹
eo q; agens p eam nō agitatur seu mouetur. Imo si
cut ex calore solis aliqua noua fiāt nulla facta muta
tione in ipso calore. ita ex dei voluntate creature eē
incipiant sine ipsius dei immutatiōe. Et subdit Ari
stotelem etiam posuisse plura principia scz materias
formam ⁊ principium efficiens. ⁊ tū posuit mundum
fuisse ab eterno. Hos omnes errores dicit magister p
predictā autoritatem Genesis fore clisos. Secun
da p̄positio est hec. Deus non p̄ sui sed pro ipsaruz
utilitate fecit specialiter rationales creaturas ad p̄ti
cipandū sue diuinitatis fruitionem. Hanc probans
dicit q; causa creationis rerum est sola bonitas crea
toris cōmunicare potens ⁊ volens et minimi nō po
tens. Tertia p̄positio est hec. Deus humanā ani
mam corpi uniri voluit. nō solum vt p talem vnionē
beatificam fruitionē sibi possibilem crederet. s; etiaz
vt glorificationē sibi acquireret p anime in corpore
exercitationē. Hanc p̄positionē pbat p hoc q; assi
gnat triplicem rationē quare anima rationalis cor
pori vnitur. Prima est. q; sic deo placuit fieri. Secū
da est. quia hoc fieri conuenit in signum future beati
tudinis. vno autē spūs cum carne representat et oñ
dit esse possibilem quandā vnionem scz deū vnirecū
anima humana. Tertia ratio quia anima corpimor
tali vnita potest p̄ficere ad maius meritū q; si separata

mansisset. His premisis concludit magister qd circa triplex genus nature in isto secundo libro sua intentione versat. s. circa creaturam spūalem corpi nō vniū cuiusmodi est angelica. et circa spūalem corpi vniū cuiusmodi est anima rōnalis. et circa corporeā naturam tū. Et hec est sententia in specialu.

Que consideranda sunt de angelica natura.

Angelica ita

q natura hec prima consideranda sunt qn̄ creata fuerit et vbi et qualis facta sit dum primū pderetur. Deinde qualis effecta auersione quorundā et conuersione quorundā. De excellentia q̄ et coordinib⁹ et donoꝝ differentia et de officijs ac nominibus alijsq̄ pluribus aliqua dicenda sunt.

Quādo facti sunt angeli prius dicit in quo vident sibi obuiare auctoritates.

Quedam auctoritates

vident innuere q ante omnem creaturaz creati sunt angeli. Unde illud. p̄mo omninū creata est sapientia. qd̄ intelligit de angelica natura que in scriptura sepe vita. sapientia et lux dicit. Nā sapientia illa q̄ deus est creata nō est. Fili⁹ em̄ sapientia patris ē genita. nō facta nec creata. et tota trinitas vna sapientia est. que nō facta nec creata ē nec genita vel pcedens. De angelica ergo vita illud accipiendū est de qua dicit scriptura. qn̄ facta est. s. p̄mo oim. Sed rursus alia scriptura dicit In principio creauit de⁹ celum et terrā. Et in ppheta In initio tu dñe terrā fundasti. et opa manū tuarū sunt celi: et vides cōtrarietas quedā oriri ex assertionibus istis. Nam si p̄mo omninū creata est sapientia. omnia post ipsaz facta vident et ita post ipsam facta vident celum et terra et ipsa facta ante celū et terrā. Itē si in principio creauit de⁹ celū et terrā. nihil factum est ante celū et terrā. nec ipsa sapia facta est an̄ celū et terrā. Lū q̄ hec p̄traria videant. nec in diuina scriptura phas sit sentire aliquid esse cōtrarietatis. requiramus intelligentiam veritatis.

Quid tenendū sit docet premisas auctoritates determinādo.

Vides itaqz hoc

esse tenendū q simul creata est. spūalis creatura. i. angelica. et corpalis. fm̄ qd̄ p̄t accipi illd̄ Salomonis. Qui viuit in eternū creauit oia simul. i. spūalem et corporealem naturā. et ita non prius tpe creati sunt angeli q̄ illa corpāl materia quatuor elementorum. et tñ p̄mo oim creata est sapientia quia et si non tpe pcedit tñ dignitate. Q̄ autē simul creata fuerit corporalis spiritu alijsq̄ creatura Aug⁹. sup̄ Hc̄i. apte ostendit dicens: per celū et terrā spūalem corporealemq̄ naturā intelligi. et hec creata sunt in principio. s. tempis. vel in principio quia primo facta sunt.

Q̄ nihil factum est ante celū et terram nec etiam tempus. cum tempore em̄ creata sunt sed nō ex tempore.

Antea enī nihil factum

est. nec etiā temp⁹ factū est ante spirituale. s. angelicā naturā. et an̄ corpalem scz materiā illā quatuor elementoz confusam. Illa em̄ cum tempe creata sunt. nec ex tempore. nec in tempore. Sicut nec temp⁹ in tpe creatū est. qz non fuit tps anteq̄ esset celus et terra. Unde Aug⁹. in lib. de trinitate dicit. Q̄ deus fuit dñs anteq̄ tempus esset et non in tempe cepit esse deus. qz fuit dñs tēporis qn̄ cepit esse tempus. nec vtiqz tempus cepit esse in tempe. qz nō erat tempus anteq̄ inciperet tempus.

Q̄ simul cum tempore et cum mundo cepit corporalis et spiritualis creatura.

Simul ergo cum tē

pore facta est corpalis et spūalis creatura et simul cū mūdo. nec fuit ante angelica creatura q̄ mund⁹. qz vt ait Aug⁹. Nulla creatura creata est ante secula. sed a seculis cum quib⁹ cepit. Hieronimus tñ sup̄ eplam ad Titum aliud videt sentire dicens Sex milia necdum nostri tempis implent annoꝝ. et quātas prius eternitates. quāta tempa quātas seculoz originis fuisse arbitrādū est. in quib⁹ angeli throni dominatōes ceteriqz ordines fuerunt deo absqz temporum vicib⁹ atqz mensuris et deo iūbete substituerunt. His verbis quidam adherentes dixerunt cum mundo cepisse tempus seculare. sed ante mūdum extitisset tēpus etnū.

Q̄ simul creata fuerit corporalis et spiritualis creatura auctoritate firmit.

Augusti.

Hiero. cōtra dicere videt quasi angeli fuerunt ante tempus.

sine mutabilitate. et in eo immutabiliter et
intemporaliter astruunt angelos do sube-
te substituisse eis seruasse. Nos autē quod
prius dictum est p̄ captu intelligentie nre
magis approbamus. salua tñ reuerentia se-
cretorū in quibus nihil temere asserendum
est et illud hieronymū dixisse non ita senti-
endo sed aliorum opinionem referendo ar-
bitramur.

Ubi angeli mox creati fuerunt in
empireo scz qđ statim factū reple-
tum est angelis. f

Jam est ostensum

quando creata fuerit āgelica natura. Nūc
autē attendendū est vbi facta fuerit. Testi-
monijs quarundā autoritatū euidentē mō-
strat angelos ante casum fuisse in celo et in
de corruisse quosdam ppter supbiam. ali-
os vero qui nō peccauerunt illic perstitisse
Unde dñs in euangelio ait Videbā satha-
nam tanq̄ fulgur de celo cadentē. nec ap-
pellatur hoc celum firmamentū qđ secun-
da die factum est. s̄ celum splendidum qđ
dicitur empireum. i. igneum a splendore non a
calore. quod statim factum angelis est re-
pletū quod est supra firmamentū. et illud
empircum quidam expositorum sacre scri-
pture nomine celi intelligi volunt vbi scri-
ptura dicit. In p̄ncipio creauit deus celū
et terraz. Celū inquit Strabus non visibi-
le firmamentū hic appellat. s̄ empireum. i.
igneum vel intellectuale. quod nō ab ardo-
re sed a splendore dicitur. quod statim fa-
ctū repletū est angel. Vñ Job. Ubi eras
cū me laudabant astra matutina etc. De h̄
quoq; Beda ita ait. hoc supius celus qđ
a volubilitate mundi secretus est mox vt
creatum est sanctis angelis impletum est.
quos in p̄ncipio cum celo et terra p̄ditos
testat dñs dicens. Ubi eras cū me lauda-
bant astra matutina. et iubilarent omnes fi-
lij dei. Astra matutina et filios dei eisdem
angelos dei vocat. Celum em̄ in quo posi-
ta sunt luminaria. non in p̄ncipio s̄ secūda
die factum est. Ex his liquet qđ in empireo
omnes angeli fuerunt ante quorundā rui-
nam. simulq; creati sunt angeli cū celo em-
pireo. et cum informi materia omnium cor-
poralium.

Quod simul creata est visibilium rerum
materia et inuisibilium natura et vtra

q; informis s̄m aliquid et formata
s̄m aliquid. s

Simul ergo visibi-

lium rerum materia et inuisibilium natura
condita est. et vtraq; informis fuit s̄m ali-
quid: et formata s̄m aliquid Sicut em̄ cor-
poraliū materia confusa et p̄mixta que s̄m
grecos dicta est chaos: in illo exordio con-
ditionis primarie et formā confusionis ha-
buit. et nō habuit formā distinctionis et di-
scretionis. donec postea formaret. atq; di-
stinctas reciperet species. ita spūalis et an-
gelica natura in sua conditione s̄m nature
habitu formata fuit. et tamē illam quam
postea per amorem et conuersionem a crea-
tore suo acceptura erat formam non habu-
it. sed erat informis sine illa. Unde Aug. August.
multipliciter exponens premissa verba Be-
nesis. per celū dicit intelligi informem na-
turam vite spiritualis sicut in se potest exi-
stere non conuersa ad creatorem in quo for-
matur. per terram corporalem materiaz si-
ne omni qualitate q̄ apparet in materia for-
mata.

Quo dicat lucifer s̄m Esaiā. Ascē-
dam in celum et ero similis altissi-
mo. cum esset in celo. h

Hic queri solet si in

celo empireo fuerunt angeli qđ statim facti
sunt. quomodo vt legit in Esaiā dicit luci-
fer. Ascendam in celum et exaltabo solium
meum. et ero similis altissimo: s̄z ibi celus
vocat dei celsitudinem. cui parificari vole-
bat. et est tale. Ascendam in celū. i. ad qua-
litate dei.

Hic incipit secūda distinctio hu-
ius secūdi libri. In qua magister postq̄ egit de cre-
atione vniuersi in communi. Incipit agere de parti-
bus eius in speciali. Et primo de creatura spūali cor-
pori non vnita. s̄. angelo Unde in presenti tria circa
hoc facit Nam primo dat de ordine in presenti mate-
ria procedendi. insinuans angelos esse creatos. Se-
cundo tractat de loco creationis eorum asserens eos
in celo empireo esse creatos et collocatos. Tertio a-
git de qualitate eorū. affirmans eos informes produ-
ctos. Primum istorum facit a p̄ncipio distinctionis
vsq; ibi. Jam ostensum est. Secundum ab inde vsq; ad
ibi. Simul ergo visibilia. Tertium ab inde vsq; ad
finem distinctionis. Et tantū in generali. In specta-
li sententia magistri stat in tribus p̄positionib; qua-
rum prima est hec. Angelica natura non tempore
sed dignitate nature ante omnia corporalia est produ-
cta Quare angeli sunt primo producti. patet ex illo

Strabus.

Job
Beda

Eccl. j. Omnia primo creata est sapientia. id est. angelica natura. quia illud non potest intelligi de sapientia eterna vel i creata. cuiusmodi est filius in diuinitas ut deducit in lra huius oppositum magister arguit per illud Eccl. j. In principio creauit deus celum et terram. Per hanc et similes autoritates videtur probare qd celum et terra sunt prius creata qd angelica natura. Hanc p[ro]uouerfiam magister soluit dicens qd angelica natura et oia corporalia simul sunt creata. qd p[ro]bat per illud Eccl. xvij. Qui uiuit in eternu[m] creauit oia simul. Et idem cōfirmat autoritate beati Augustini. que habetur in textu. Et postea inducit alias autoritates quibus probat angelicam naturam celum empireu[m] tempus et materiam quattuor elementorum confusam simul fore creata tempore. et unum alterum temp[or]is duratione non precessisse. Licet angelica natura prius bene dicatur creata dignitate nature. Sec[un]da p[ro]positio est hec. Q[uod] tam uisibilis. id est. corporalis q[uod] inuisibilis. id est. spūalis creatura fuit quodāmodo informis producta. Quod patet. q[uod] uisibilem materiam et inuisibilem naturam fuerunt simul condita. et utraq[ue] informis. sed t[ame]n aliter et aliter. Nā corporaliu[m] reru[m] materia dicitur informis creata. ideo quia habuit formam confusionis prius q[uam] fuisset formata et distincta p[er] species. ut infra distinctione duodecima clarius patebit Spūalis ideo dicitur informis. quia licet fuerit formata in sua conditōne s[ecun]dum habitum nature. fuit t[ame]n informis s[ecun]dum habitum gratie. per quem habuit perfici et informari. Postea magister querit Si omnes angeli fuerunt in celo creati ut predictum est. quod et quale fuit tunc celum in quod lucifer ascendere uolens peccauit. dicendo illud Esa. xliij. Ascendam in celum. et similis ero altissimo q[uod] soluens magister dicit. q[uod] per celum nō debet intelligi quodcūq[ue] corpale sed diuina celsitudo. ut sensus autoritatis sit. Ascendā in celu[m]. i. ad equalitatem dei. Et t[ame]n in speciali.

Quales facti fuerint angeli. et quattuor eis attributa sunt in ipso initio sue conditionis. a

Ice ostensum

DI. III. e est ubi angeli fuerint mox ut creati sunt. Nunc p[ro]sequens est inuestigare quales facti fuerint in ipso p[ri]mo d[omi]nio sue conditionis. et quattuor quidem angelis uidentur esse attributa i initio subsistentie sue. s. essentia simplex. id est. indiuisibilis et immaterialis. et discretio p[er]sonalis. et p[ro] rationem naturaliter insitam. intelligentia. memoria et uoluntas siue dilectio. liberum q[uod] arbitrium. i. libera inclinatio uoluntatis siue ad bonu[m] siue ad malū facultas. Poterant em̄ p[er] liberum arbitriu[m] sine uolentia et coactione ad utrumlibet p[ro]pria uoluntate deflecti.

An omnes fuerint equales angeli in tribus. s. in sapia in essentia in libertate arbitrij. b

Hic considerandū

est. utrum in sua substantia spiritali et sapientia rationali et libertate arbitrij que omnibus inerant omnes equales fuerint. ut sit p[ri]ma consideratio de substantia. secunda de forma. tertia de potestate. Persona quippe substantia est. sapientia forma. arbitriu[m] potestas. et ad substantiam quidem pertinet nature subtilitas. ad formam uero intelligentie perspicacitas. et ad potestatem rationalis uoluntatis abilitas. Ille ergo essentia rationales que persone erant. et spiritus erant. naturaq[ue] simplices et uita imortales differentem essentia tenuitatem: et differentem sapientie perspicacitatem. atq[ue] differentem arbitrij libertatem et abilitatem recte habuisse intelligunt. Sic in corpibus nonnulla differentia est s[ecun]dum essentiam ac formam et pondus. Quodā em̄ alijs meliorem ac digniore[m] essentiam et formam habet. et alia alijs leuioza atq[ue] agilioza sunt. Ad hunc modum credendum est illas spūales naturas ueniētes sue puritati et excellētie. et in essentia et in forma et in facultate differentias accepisse in exordio sue p[ro]ditōis. quibus alij inferiores alij superiores dei sapientia constituerent. alijs maiora. alijs minora dona p[ro]stantis. ut q[uod] tūc p[er] naturalia bona alijs excellēbāt. ipsi etiā post p[er] munera grē eiusdem p[ro]fessent. Qui em̄ natura magis subtiles et sapia ampli[us] perspicaces creati sunt. hi etiaz maiorib[us] grē munerib[us] p[ro]diti sunt. et dignitate excellētiorez alijs p[ro]stituti. Qui uero natura minus subtiles. et sapia minus p[er] spicaces p[ro]diti sunt. minora grē dona habuerunt inferiorēzq[ue] p[ro]stituti sunt sapientia dei equo moderamine cūcta ordinati. In ipsa facultate arbitrij differentia animaduertenda est s[ecun]dum differentem nature uirtutem et differentem cognitionis et intelligētie uim. Et sicut differēs vigor et subtilitas nature infirmitatem nō adducit. minorq[ue] cognitio sapientie ignorantia non ingerit. sic libertas inferior nullam arbitrio necessitatis uoluntatem imponit.

Que communia et equalia habuerunt angeli.

Et sicut i predictis

angeli differebāt. ita et q[uod]dā cōia et aq[ui]a habebāt q[uod] spūs erāt. q[uod] idissolubiles et imortales erāt cōmune oib[us] et egle erat. In s[ub]tilitate uero essentia et intelligētia sapientie

Hic dicitur differentes erant in illis.

Per similitudinem corporu[m] ita esse ostendit.

Sec[un]dum q[uod] est consideranda differentia arbitrij.

Quod nec minor tenuitas infirmitatez nec minor cognitio sapientie ignorantiam nec inferior libertas necessitatem inducit.

et libertate voluntatis differentes erant. Has distinctiones intelligibiles inuisibili-
um naturarū ille solus comprehendere po-
tuit et ponderare quā tūc cuncta fecit in pon-
dere numero et mesura.

An boni vel mali iusti vel iniusti
creati sint angeli, et an aliqua mo-
ra fuerit inter creationem et lapsū.

Illud quoque inue-
stigatione dignum videtur quod etiam a pluri-
bus queri solet. An boni vel mali iusti vel
iniusti creati sunt angeli, et an aliqua mora
fuerit inter creationem et lapsū, vel sine
mora in ipso creationis exordio ceciderūt.

Opinio quorundam dicentium ange-
los in malicia creatos, et sine omni
mora ruisse.

Putauerunt enim

quidam angelos qui ceciderūt creatos esse
malos et non libero arbitrio in maliciam de-
clinasse. Et etiam in malicia a deo factos esse
nec aliquam fuisse moram in creationem et la-
psū, sed ab initio apostatasse, alios vero
creatos fuisse plene beatos. Qui opinionem
suam muniunt auctoritate Augustini sup
Gen. ita dicentis. Non frustra putari potest ab
initio temporis diabolus cecidisse, nec cum
sanctis angelis pacatum aliquando vixisse
et beatum. Sed mox apostatasse. Unde dominus
ait. Ille homicida erat ab initio, et in veri-
tate non stetit, ut intelligamus quia in veri-
tate non stetit, ex quo creatus est qui staret, si
stare voluisset. Idem in eodem. Non fru-
stra inquit putandus est ab ipso initio tem-
poris vel conditionis sue diabolus cecidisse
et nunquam in veritate stetisse. Quia quidam in
hanc maliciam libero arbitrio non esse in-
flexum, sed in hac quis a deo putant esse cre-
atum. Sicut illud beati Job. Hoc est inquit in-
itium figmenti dei quod fecit deus ut illud ad-
ei ab angelis eius. Et propheta ait. Draco
iste quem formasti ad illudendum ei, tanquam pri-
mo factus sit malus inuidus et diabolus,
nec voluntate deprauatus. His aliisque testi-
moniis utuntur qui dicunt angelos qui ce-
ciderunt creatos fuisse malos et sine mora
corruisse, eos vero qui perseverauerunt perfectos
et beatos fore creatos asserunt auctoritate
Augustini qui sup Gen. dicit: per celum signi-

ficari creaturam spirituales que ab exor-
dio quo facta est et perfecta et beata est sem-
per.

Aliorum sententia probabilis qui di-
cunt omnes angelos creatos esse
bonos, et aliquam moram fuisse in
creationem et lapsū.

Aliis autem videtur

omnes angelos creatos esse bonos, et in ipso
creationis initio bonos extitisse, id est sine vitio
iustosque fuisse, id est innocentes sed non iustos
id est virtutum exercitium habentes. Non
dum enim predestinati erant virtutibus que stan-
tibus apposite fuerunt in confirmatione per
gratiam, alii vero per liberum arbitrium su-
perbia et ideo cadentibus: aliqua etiam
fuisse moram aiunt inter creationem et la-
psū et confirmationem, et in illa breuitate
temporis omnes boni erant, non quidem per
usum liberi arbitrii, sed per creationis bene-
ficium, et tales erant qui stare poterant, id est
non cadere per bona creationis et cadere per
liberum arbitrium. Poterant enim peccare et
non peccare, sed non poterant proficere ad me-
ritum vite, nisi gratia superaddere que ad-
dita est quibusdam in confirmatione. Et ad
hoc confirmandum utuntur testimonio Au-
gustini, qui sup Gen. dicit angelicam na-
turam primo informiter creatam et celum di-
ctam, postea formatam et luce appellatam, quam
ad creatorem est conuersa perfecta dilecti-
one ei inherens, unde prius dictum est. In
principio creauit deus celum et terram, et postea
subditum. Dixit deus, fiat lux, et facta est lux.
quod in primo agit de creatione spiritualis na-
ture informis, postea de formatione eiusdem
Ratio quoque obuiat illis qui dicunt ange-
los creatos fuisse malos. Non enim potuit
creator optimus auctor mali esse, et ideo to-
tum bonum erat quod ex ipso illis erat, et
totum bonum erat quoniam ex ipso totum
erat. Hoc modo probatur quod boni erant om-
nes angeli quando primo facti sunt, sed ea
bonitate, quam natura incipiens acceperat.

Probationem Augustini contra
illos inducit qui dicunt angelos fa-
ctos malos, verba etiam Job de-
terminat que illi pro se inducebant.

Aug. aucto-
ritate illa con-
firmat hoc et

Ratione illis
asseruit.

Ideoq; Angu. ex-
terminans opinionē eorū qui angelos crea-
tos fuisse malos putant. auctoritate et ratio-
ne pbat bonos fuisse creatos. et vba p̄mis-
sa beati Job. que ille p se inducebant quō
sint intelligenda apit dicens sup Gen. Om-
nia inquit fecit deus valde bona. Naturā
ergo angelorū bonā fecit. Et q; iniustus est
vt nullo merito hic in aliquo quod creauit
de^o damnat. nō naturā sed voluntatē ma-
lam puniendā esse credendum est. nec eius
naturā significatā esse cum dicitur. hoc ē in-
itiū figmenti dei etc. Sed corpus aereum qd ta-
li voluntati aptauit deus: vel ipsam ordi-
nationē dei in qua cum initiū etiam fecit
vtilē bonis vel ipsius angeli facturā q̄a
et si presciret deus voluntate malum futu-
rum: fecit tñ eū puidens quāta de illo sua
bonitate esset factururus. Figmentū ergo dī
dicitur. q; cum sciret eū deus voluntate malū
futurum vt bonis noceret. creauit tñ illuz
vt de illo bonis prodesset. hoc autem fecit
vt illudat ei. Illudif em̄ ei cum sanctis pfi-
cit tēptatio ei⁹. Sicut et mali homines q̄s
deus malos futuros preuidēs: creauit tñ
ad sanctorū vtilitatem. illudunt: cū p̄stā
sanctis eorum temptatione pfectus. Sed
ipse est initiū q; precedit antiquitate et p̄-
cipatu malicie. hęc autē illusio fit angelis
malis et hominib⁹ malis p angelos sc̄os.
quia subdit eis angelos malos et homines
malos: vt nō q̄tum nitunt. s; q̄tum sinū-
tur possint nocere. Ecce apte ostēdit quali-
ter predicta vba Job intelligenda sint. et
angelicā naturam bonā creatā esse asseruit

Quomodo intelligenda sint ver-
ba p̄missa domini disserit euidentē
ter tradēs angelos esse creatos bo-
nos. et post creatiōez cecidisse. g

Deinde qualiter v̄
ba dñi que supra posuit accipiēda sint Au-
gustin⁹ apit. vbi etiam sua que p̄dixit ver-
ba de terminat euidentē docēs angelos bo-
nos fuisse creatos. et post creationem inter-
posita aliqua morula cecidisse ita inquit
q; putat diabolus nunq; in veritate stetit
se. nunq; beatam vitā duxisse. sed ab in-
itiū cecidisse. non sic accipiendū est vt malus a
bono deo creat⁹ esse putet quasi ab in-
itiū nō cecidisse diceret. Nō em̄ cecidit si talis
sc; malus fact⁹ est. A quo em̄ caderet: Fa-

ctus q; prius statim a veritate se auertit. p̄-
pria potestate delectatus. beateq; vite dul-
cedinem nō gustauit. quā acceptaz non fa-
stidiuit. sed nolendo accipe amisit. Sui er-
go casus p̄sciū esse nō potuit. quia sapien-
tia fructus est pietatis. Cōtinuo autē vt fa-
ctus est cecidit nō ab eo qd accepit. sed ab
eo quod acciperet. si deo sibi voluisset Ec-
ce hic apte declarat āgelos bonos creatos
fuisse. et post creationē cecidisse. et fuit ibi
aliqua morula lic; breuissima. Quod Ori-
genes p̄firmat sup Ezech. di. Serpens est
hostis contrarius veritati. non tñ a p̄inci-
pio nec statim supra pectus et ventrē suum
ambulauit. sicut Adam et Eua non statim
peccauerūt. ita et sp̄ens aliqñ fuit nō sp̄es
cū in paradiso delitiāz moraret. deus em̄
maliciam nō fecit. Ecce apte dicit post cre-
ationem interposita morula cecidisse. Ido-
q; illa verba sic accipiēda vident. homici-
da erat ab in-itiū vel mendax. i. statim post
in-itiū qñ sibi equalitatem dei promisit et se
ipm occidit. qui homo dicit in euangelio
nec in veritate stetit. q; in ea nō fuit. sed ab
in-itiū t̄pis. i. statim post in-itiū t̄pis apo-
statauit. Potest etiam et sic accipi illud. ab
in-itiū homicida fuit vel mendax. i. ex q̄ hō
fuit p̄ditus quē per inuidiā in mortem p̄ci-
pitauit et fallacif seduxit. Ex predicti ergo
liquet angelos bonos oēs esse creatos. et
post creationem quosdā cecidisse a bono:
quod habuissent si p̄stitissent.

q; triplex fuit sapientia in angelis
ante casum vel p̄firmationē. h

Hic inquiri solet qm̄
sapientia habuerūt ante casum vel p̄firma-
tionē: Erat in eis triplex natural cognitio
q̄ sciebāt q; facti erāt et q; facti erant. et cū
q; facti erāt. et habebant aliquā boni et ma-
li noticiā. intelligentes qd appetendū vel
spuendum illis foret.

An aliquā dei habuerint dilectio-
nem vel sui inuicem. i

Solet etiam queri
vtrū aliquā dei vel sui dilectionem inuicē
habuerint: Ad quod dici potest q; natura-
lem dilectionem habebant. vt memoriā
et intellectū et ingenium qua deū et se aliq-
tenus diligebant. per quam tñ non mere-
bantur.

Ista est distinctio. iij. huius secundi
 libri. In qua magister postquam egit de creatioe ange-
 loꝝ: quomodo ad conditiones extrinsecas. incipit agere de
 eodem quo ad conditiones eoz intrinsecas. Et circa
 hoc tria facit. Nam primo ostendit conditiones eozum
 in naturalibus. Secundo ostendit conditionem eozum in
 gratuitis. Tertio facit hoc idem in quibusdam meri-
 torijs. Primum facit a principio distinctioe vsq; ibi
 Illud quoq;. Secundum ab inde vsq; ibi. Dic inquit
 Tertium vsq; ad finem distinctioe. Et tunc in gene-
 rali. In speciali sententia magistri stat in tribus pro-
 positionibus quarum prima est hec. Angeli in principio
 sue creationis differenter acceperunt essentie simpli-
 citate. distinctam subsistenti personam. intelligē-
 di perspicacitatem et arbitrij libertatem. Istas propositio-
 nes magister probans proponit quatuor sunt
 circa creationem angeloz consideranda. que in prin-
 cipio sue creatioe acceperunt. quorum duo prima
 pertinent ad eozum substantiam. cuiusmodi sunt essen-
 tie eoz. immaterialis simplicitas. et distinctioe eoz-
 um personalis diuersitas. Tertium vero spectat ad eo-
 rum formam. scilicet intelligendi perspicacitas. Quartum
 vero spectat ad eozum potestatem. scilicet volendi libertas
 Hec quatuor omnes angeli in sua creatione acceperunt
 non tamen equaliter. sed dispariter in his creati fuerunt
 Unde infertur quod sicut differente natura in angelis sequitur
 tur differente cognitio. ita etiam differente gratie col-
 latio. et differente arbitrij libertas. Secunda pro-
 positio est hec. Quod angeli nulla malicia cuiuscumque cul-
 pe in sua creatione fuerunt deprauati. Hanc propositio-
 nem magister probans querit. An angelus creati
 sunt boni vel mali. et virtus aliqua morula inter eozum
 creationem et lapsum extiterit. Ad quas questiones
 simul respondens recitat opinionem quorundam dicē-
 tium angelos fuisse creatos malos nec fuisse moram
 inter eozum creationem et lapsum. quod confirmat au-
 toritate euangelij Johis. ubi Christus dicit diabolus
 homicidam fuisse et in veritate non scitisse. Et auto-
 ritate Job. iij. ubi dicitur quod diabolus est initium figmen-
 ti dei ad illudendum ei. Confirmat illud autoritate be-
 ati Augustini qua etiam probat angelos qui perse-
 runt fuisse creatos perfectos et beatos. Postea reci-
 tat aliam opinionem et p̄me contrariam que dicit om-
 nes angelos fuisse creatos bonos et iustos. quantum
 ad carentiam mali et iniusticie. sed non quantum ad gratiam
 consummatam. Et dicit etiam moram fuisse inter crea-
 tionem et lapsum. Quam opinionem confirmat autori-
 tate beati Augustini. et probat eam ratione que stat
 in hoc. Quod cum deus sit optimus non potest mala crea-
 tura per ipsum produci. imo si angelum malum creasset
 nequaquam malum ipsum puniret. Deinde soluit auto-
 ritates pro alia opinione allegatas dicens. quod diabo-
 lus dicit initium figmenti dei. eo quod deus prouidit quod
 ipsum fecit quanta bona de eius malicia preuenirent
 cum ad eius temptationes sancti proficerent. Simi-
 liter dicit ipsum in veritate non scitisse. quia a veri-
 tate cecidit a qua non cecidisset si in veritate creatus
 non fuisset. Dicit etiam ipsum fuisse homicidam ab initio quod
 statim post initium temporis apostatauit. et seipsum
 occidit. Vel dicit homicidam ab initio conditionis ho-
 minis quem per fallaciam seducendo occidit. Tertia
 propositio est hec. Quod spiritus angelici creati mox na-
 turali cognitione sui et creatoris licet non meritoze
 erant decorati. Hanc magister probans dicit quod om-
 nes angeli a principio sue creationis cognouerunt de-
 um et se et ceteras creaturas. Unde intellexerunt quod
 appetendum et quid respondendum foret. et tam boni
 quam mali noticia habuerunt. Similiter deum et se natu-
 rali dilectione quadam sed non meritoze dilexerunt. quia
 radix meriti. scilicet gratia eis adhuc non fuit addita. Et

tantum in speciali.

**An perfectos et beatos creauit deus
 angelos. an miseros et imperfectos a**

Hec vi-

**dendum est utrum perfectos et
 beatos creauit deus ange-**

p

los: an miseros et imperfectos
 Ad quod dici potest quod nec in beatitudine
 nec in miseria creati sunt. Miseri enim ante
 peccatum esse non potuerunt. quia ex peccato miseria
 est. Nam si non fuisset peccatum nulla esset miseria.
 Beati quoque nunquam fuerunt illi qui cecide-
 runt quia sui euentus ignari fuerunt. id est peccati et
 supplicij futuri. Si enim lapsum suum prescuerunt
 aut vitare voluerunt sed non potuerunt. et ita
 erant miseri. aut potuerunt sed noluerunt. et
 ita erant stulti et maligni. Ideoque dicimus
 quod non erant presciji euentus sui. nec eis da-
 ta est cognitio eorum. que futura erant su-
 per eos. Boni vero et qui perseverauerunt for-
 te sue beatitudinis presciji fuerunt. Unde
 Augustinus super Genesim. Quomodo inquit beatus inter
 angelos fuit qui futuri peccati atque suppli-
 cij prescius non fuit. Querit autem cur non fue-
 rit: Forte hoc deus reuelare diabolo noluit
 quid facturus vel passurus esset. Ceteris
 vero reuelare voluit quod in veritate mansuri
 essent. His verbis videtur Augustinus signifi-
 care quod angeli qui corruerunt non fuerunt presciji
 sui casus. ideoque beati non fuerunt. Et quod an-
 geli qui perseverauerunt beatitudinem sibi affuturam pre-
 sciuerunt. atque de ea certi in spe extiterunt.
 unde quodammodo iam beati erant. Et reuera
 si fuisset. posset illos dici aliquid modo fuisse bea-
 tos. alios vero non qui nescierunt euentum suum.

**Quod opinando hoc dixerit non asseren-
 do. scilicet quod angeli qui perseverauerunt presciji
 fuerunt futuri boni.**

Et hoc magis opi-

nando et querendo dicit Augustinus. quod asserendo
 Unum et huic opinioni opponens prescipientem sibi Augustinus.
 dicit. Sed quare discernebant illi a ceteris? Et
 deus istum ad ipsos pertinere si reuelaret. Alij
 vero reuelaret. cum non prescipientem sit ipse ultor quam ali-
 quis peccator. non enim dānat ipse innocentes. Hic vi-
 detur inuere quod nec peccatorum futurum malum
 nec peccatorum futurum bonum reuelauerit. Sed
 quod nec illi qui ceciderunt unquam nec illi qui perse-
 runt vsque ad consummationem beati fue-
 runt. quia beati non poterant esse si de bea-
 titudine certi non erant. vel si dānationis

Quod non fuerit
 mali angeli
 scilicet sui casus
 boni vero forte
 fuerunt presciji
 futuri boni.

Augustinus.

Augusti. Incerti erāt. Cū Aug^o. in codē. Dicere inquit d' angelis q' in suo genere beati eē pnt damnationis vel salutis incerti. quib' nec spes esset q' mutādi essent in melius nimia psumptio est. Quō em beati esse pnt. q'bus est incerta sua beatitudo.

Summam colligit predictoy' confirmans oēs angelos ante confirmationē vel lapsum non fuisse beatos nisi per beatitudinez accipiat illum statuz innocentie in quo fuerunt ante casum.

Ex predictis consequitur q' angeli qui coheruerūt nunq' beati fuerūt nisi beatitudinē aliquis accipiat illum statuz innocentie in quo fuerunt ante pntm. Illi vero qui psteruerūt aut suā beatitudinem futuram deo reuelante pscierūt. et ita spei certitudie aliquo modo beati fuerunt vel incerti extiterūt sue beatitudinis et ita aliter beati nō fuerūt q' reliqui qui ceciderunt. Adhū aut qd' posterius dictum est pbabilius videt.

Responsio ad id quod querebat an angeli essent creati perfecti aut imperfecti. et dicit q' perfecti fuerunt fm aliquid. et imperfecti fm aliquid.

Ad hoc aut q' querebatur vtrum perfecti vel imperfecti fuerint creati. dici potest quia quodammodo perfecti fuerunt. et quodammodo alio imperfecti. Non em vno modo aliqd' dicitur perfectum sed pluribus.

Ex tribus modis dicitur perfectus fm tempus. fm naturā. et viuēsaliter perfectum.

Dicitur namq' perfectum tribus modis. Est em perfectum fm tps et est perfectū fm naturam. et est viuēsaliter perfectum. Scdm tps perfectū est qd' habet qcquid tps requirit et uenit fm tempus haberi. et hoc modo angeli erant perfecti ante pfirmationē vel lapsum. Scdm naturam perfectum est qd' habet qcquid debitum est. y' expedit nature sue ad gloria-

tionem. et hoc modo perfecti fuerūt angeli post pfirmationē. et erūt sancti post resurrectionē. Aniuersalit' et summe perfectum est. cui nihil vnq' de est et a quo vniuersa pueniunt bona. qd' est solus dei. Prima ergo perfectio est nature condite. scda nature gloriificate. tertia nature increate.

Predicta breuiter tangit addens quales fuerunt angeli in cōuersione et auersione.

Quales fuerūt angeli in creatione ostēsum est. boni. s. et non mali. iusti. id est. innocentes et perfecti quodammodo. Alio modo imperfecti. Beati vero nō fuerūt vsq' ad cōfirmationē. nisi beatitudo accipiat vt iam dictum est: ille status innocentie et bonitatis in quo conditi sunt.

Ista ē distinctio. iiii. hui' secundū libi. In qua magister postq' egit de conditionibus angelorum quo ad statum inchoationis. Agit de conditionibus eorum quo ad statum cōtinuationis. Et tria facit fm tres questioes quas mouet. Primo et inquit an angeli fuerūt creati beati vel miseri. Secundo an angeli mali sui lapsus fuerunt perfecti. Tertio an omnes fuerunt perfecti creati. Primum facit a principio distinctionis vsq' ibi. Queritur autē cur secundum ab inde vsq' ibi. Ad hoc autē. Tertio vero ab inde vsq' ad finem distinctionis. Et tū in generali. In speciali. autem sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Angeli proprie nec beati nec miseri fuerūt creati. Hic propositionez magister inuestigans proponit primo An angeli sunt creati beati vel miseri. perfecti vel imperfecti. Et respondet ad primum istorum dicens. q' nulli angeli sunt creati miseri vel beati. q' non miseri patet. quia dato q' sic. hoc videt maxime veruz esse de malis angelis. sed illi nō fuerunt miseri creati. quia non fuerunt ceati in peccato. quod quidem peccatum solum miseria consequit. q' etiam ipsi demones non fuerunt creati beati. patet ex hoc q' non habuerunt certitudinem sui status nec suum casum pscierūt. Q' etiam beati angeli non fuerunt creati beati. patet ex hoc q' ante lapsum nulla fuit distinctio bonorum angelorum a malis. et tam boni q' mali fuerunt incerti sui status licet dicat Aug^o. bonos suum statum psciuisse. et nō malos. qd' tamen magister dicit beatum Augustinum plus dixisse inquitēdo q' asserendo. Ex predictis infero secundam propositionem que est. Angeli videlicet mali suum casum et boni suam confirmationem non pscierunt. Patet ista ppositio ex predictis. Tertia ppositio est hec. Angeli tam boni q' mali ante confirmationem bonorum et lapsum malorum omnem perfectionem pro illo tempore eis congruentem habuerunt. Hanc ppositionem probat respondendo ad questionem talem. s. vtrum angeli sint creati perfecti vel imperfecti. Pro cuius euidētia magister ponit triplicem perfectionem. Quarum prima attendit fm tempus

Secunda fm naturā. Tertia fm vniuersalem omnium bonorum abundantiam. Primā habuerūt omnes angeli mox creati. quia nihil pfectionis cōueniebat eis. p illo tempe quod nō habuerūt. Secūdam q̄ includit omne illd̄ cui⁹ natura capax est nō habuerunt mox creati sed stantes in grā acceperūt illā pfectionē i gratia pfirmati. Tertiā nō nemo habz nec habere pōt̄ p̄ter solā deū. Ex qua distinctione magister p̄cludit angelos quodāmodo fuisse pfecte creatos. s. quo ad pfectionem t̄p̄is illius. et quodāmodo nō pfectos. s. quo ad pfectionem nature. sed nullo modo pfectos quo ad tertiā pfectionē vniuersalem que includit omnium bonorum abundantiam. Et tantū in speciali.

De conuersione et confirmatione stantius et auersione et lapsu cadētium. a

Est hec consi-

DI. V p deratio adducit inquirere quales effecti sint. dū diuiderent auersione et p̄uersione. Post creationē namq̄ mox quidā cōuersi sunt ad creatorem suum quidā auersi. Cōuersi ad deū fuit ei charitate adherere. auerti odio h̄re v̄ inuidere Inuidie nāq̄ mater est supbia. qua voluerunt se parificare deo. In p̄uersis quasi in speculo relucere cepit dei sapientia qua illuminati sunt. Auerſi nō excecati sunt. Et illi quidē p̄uersi sunt et illuminati a deo grā apposita Isti nō sunt excecati nō imissione malitie sed desertione grē a qua deserti sūt nō ita q̄ prius dedita subtraheret. s. q̄ nū q̄ est apposita vt p̄uerterent. Hec est q̄ cōuersio et aūſio qua diuisi sunt q̄ natura boni erant. vt sint alij supra illud bonū per iusticiā boni alij illo corrupto per culpā mali. cōuersio iustos fecit. et auersio iniustos. Utraq̄ fuit volūtatis. et volūtatis vtriusq̄ libertatis.

De libero arbitrio breuiter tangit docens quid sit. b

Habebant enim om-

nes libez arbitriuz quod ē libera potestas et abilitas volūtatis rōnalis. Poterāt em̄ voluntate eligere q̄libet et rōne iudicare. id est discernere in quib⁹ cōstat liberū arbitrium. nec creati sunt volētes auerti v̄ cōuerti. sed abiles ad volendum hoc vel illd̄ et post creationem spontanea volūtate alij elegerunt malum. alij bonum. et ita discreuit deus lucem a tenebris. sic dicit scriptura. s. bonos angelos a malis. et lucē appellauit diem. noctē vero tenebras. quia bonos

angelos gratia sua illuminauit. malos vero excecavit.

Post creationem aliqui d datum est stantibus per quos conuerterentur. nec merito aliquo scz gratia cooperans. c

Si autem queritur

utrum post creationem p̄uersi aliquid collatum sit p̄ quod conuerterent. i. diligerent deum? Dicimus quia est eis collata gratia cooperans sine qua nō potest proficere rationalis creature ad meritū vite. Cedere em̄ potest p̄ se. sed p̄ficere nō potest sine gratia adiuuante.

Qua gratia indigebat angelus et qua nō d

Non indigebat an-

gelus gratia p̄ quam iustificaret. q̄ malus nō erat. s. qua ad diligendū deū p̄fecte et obediendū adiuuaret. Operās quidē gratia dicitur qua iustificat impius. i. de impio fit pius. de malo bonus. Cooperans vero gratia qua iuuat ad beniuolendū efficacit̄ et deū p̄ oibus diligendum et ad operandum bonū. et ad p̄seuerandū in bono et huiusmodi de quibus postea plenius dicemus. Data est ergo angelis qui p̄sisterunt cooperans grā per quā conuersi sunt vt deū p̄fecte diligerēt Cōuersi ergo sunt a bono quod habebāt non perditō: ad maius bonum q̄ non habebāt. et facta est ista cōuersione per gratiam cooperantē libero arbitrio que gratia alijs qui ceciderūt apposita nō fuit.

An sit imputandum illis qui auersi sunt. e

Ideoq̄ a quibus-

dam dici solet non esse imputanduz illis q̄ auersi sunt et nō conuersi. quia sine gratia conuerti non poterant. Sed illa nō est eis data. nec culpa illorū fuit q̄ non est data quia in eis nulla culpa adhuc p̄cesserat. Ad quod dici pōt̄ qm̄ quibus apposita est ipsa gratia non fuit ex meritō eorum. alioquin iā nō esset gratia. si ex merito q̄ esset ante grātam daretur.

Qua culpa gratia non est data eis
qui ceciderunt.

Quero alijs non
est data: culpa eorum fuit. quia cum stare pos-
sent noluerunt quousque gratia apponeretur. sicut
alii persistunt donec illis cadentibus per super-
biam eis gratia apposita est. Apte ergo cadentibus
tunc culpa in hoc deprehendi potest. quia licet si-
ne gratia nequiret perficere quam nondum accepe-
rant. per id tamen quod eis collatum erat in creatio-
ne poterant non cadere. id est stare. quia nihil erat
quod ad casum eos compelleret. sed sua spon-
tanea voluntate declinauerunt. quod si non fecis-
sent. quod datum est alijs utique daretur et
istis.

Quia angeli in ipsa confirmatione be-
ati fuerunt. sed utrum eam meru-
erunt per gratiam tunc sibi datam am-
biguum est. de hoc enim diuersi di-
uersa sentiunt.

Hic quiri solet utrum
in ipsa confirmatione beati fuerint angeli. et an
ipsam beatitudinem aliquo modo meruerint
Quia in ipsa confirmatione beati fuerunt: plures
testantur auctoritates. et ideo perstanti ha-
bendum est. Utrum vero per gratiam tunc sibi da-
tam ipsam beatitudinem meruerunt ambi-
guum est. Quibusdam enim placet quod ea me-
ruerunt per gratiam quam in confirmatione acce-
perunt simulque in eis meritum et premium fuisse
dicunt. nec meritum precessisse premium tem-
pore sed causa. Alijs autem videtur quod beatitu-
dinem quam receperunt in confirmatione per gra-
tiam tunc appositam non meruerunt dicentes
tunc non fuisse eis collatam gratiam ad me-
rendum sed ad beate viuendum. nec tunc
eis datum esse bonum quo mererentur. sed quo
feliciter fruerentur. Quia autem tunc in premium acce-
perunt per obsequia nobis exhibita. ex dei
obedientia et reuerentia mereri dicunt. et ita
premium precessit merita. et hoc mihi ma-
gis placere fateor.

Ista est distinctio. v. huius secundi
libri. In qua magister postquam egit de angelorum com-
muni creatione. incipit modo agere de eorum conuer-
sione et auersione. Et tria facit. Nam primo agit de
modo conuersionis et auersionis. Secundo de gra-
tia supradicta ad actum conuersionis. Tertio de usu
gratie. id est de merito confirmationis. Primum facit a prin-
cipio distinctionis usque ibi. Si autem querit. Secun-
dum ab inde usque ibi. Sic queri solet. Tertium ab in-

de usque ad finem distinctionis. Et tunc in generali in
speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus
quarum prima est hec. Sicut aliqui angeli per superbiam
auersione effecti sunt mali et excecati. ita alij per cha-
ritatiuam conuersionem facti sunt boni et illuminati. Hanc
propositionem magister probans dicit quod quidam an-
gelorum post eorum creationem ad deum conuersi et
sibi per charitatem adherentes illuminati sunt per gra-
tiam. Alij vero auersi et deum odio habentes excecati
fuerunt. non quidem ex malicie immisione sed gratie
subtractione que. quidem conuersio iustos fecit et au-
uersio iniustos. Et subdit quod tam causa conuersionis
quam auersionis fuit libertas arbitrij per quam quidam
ipsorum bonum alij vero malum elegerunt. Secunda
propositio est hec. Quia boni angeli sua conuersione gra-
tiam non operantur sed cooperantur meruerunt. Hanc
magister probans querit Utrum angelis bonis ad hoc
ut conuerterentur appositam fuit gratia. Et respondet
quod eis fuit appositam gratia cooperans. sed non operans
quia gratia operante que est idem quod iustificatio inspi-
rit non indigebat eo quod mali non erant Sed indiguerunt
gratia cooperante seu promouente eos ad conuer-
tendum se ad deum. et hec gratia iuuat ad bonum perfici-
endum. Et subinfert quod quibus ipsa gratia cooperans
in potestate cadentibus angelorum non fuit. tamen imputatur
ipsis ad culpam. quia ipsam non recipientes auersi
sunt. eo quod ipsam habere poterant et appositam eis fuis-
set si persistissent. Tertia propositio est hec. Angeli per
cooperantem gratiam eis in conuersione appositam
non antecedenter sed consequenter. beatitudinem me-
ruerunt. Hanc magister probans querit. Utrum an-
geli boni in ipsa sua confirmatione beati fuerunt. et
utrum in ipsa reuersione beatitudinem meruerunt
Primum istorum questionum magister simpliciter con-
cedit. Et circa secundum recitat opiniones dicens
quosdam dicere angelos suam beatitudinem in ipsa
eorum conuersione ad deum meruisse. ita quod meritum
et premium simul et semel in eis fuerunt. Alios autem
dicit opinantes fuisse quod beatitudinem quam in ipsa con-
uersione acceperunt per obsequia que hominibus per-
sisterunt et prestant. meruerunt et merentur. ita quod
premium non precessit meritum. Et istam opinionem
videtur magister fouere. Et tunc in speciali.

Quod de maioribus et minoribus qui
dani ceciderunt. inter quos vnus
fuit celsior. id est lucifer.

Reterea sciri

oportet. quoniam sicut de maioribus
et de minoribus quidam persistenter
ita de utroque gradu quidam con-
ruerunt. Inter quos vnus fuit omnibus alijs ca-
dentibus excellentior. nec inter stantes alijs
eo fuit dignior: sicut testimonij auctoritatem Job
monstrat. Aut enim Job. Ipse principium vi-
arum dei Et in Ezechiele legitur. Tu signacu-
lum similitudinis plenus scientia et perfectio-
ne decorus in delictis paradisi dei fuisti. Quod
Gregorius exponens ait. Quanto in eo sub-
tilior est natura. eo magis in illo imago dei
similis insinuatur impressa. Item in Eze-
chiele legitur. Omnis lapis preciosus

operimentū eius. i. ois angelus quasi operimentū eius erat. quia vt dicit Grego. in alioꝝ compatione ceteris clarioꝝ fuit. vñ vocatus est lucifer. sicut testat Esa. Quō inquit cecidisti lucifer qui mane oriebaris &c. qui nō vnus ordo sed vn⁹ spūs accipiē dus est. qui teste Isidoro postq̄ creat⁹ est eminentiā nature & pfunditatē scientie sue perpendēs in suoz creatorē supbiuit intm̄ q̄ etiam deo se equare voluit. vt in Esaia dicit. In celum ascendam sup astra celi. et exaltabo solum meuz. & ero similis altissimo Similis quidem deo esse voluit non p imitationē. s̄ per equalitatem potētie.

Unde & quo deiectus fuerit merito sue superbie. b

Et tante supbiemē

rito de celo. i. de empireo in quo cum alijs fuerit deiectus ē in iustū caliginosū aerem cū oibus sue prauitatis p̄sonibus. Naz vt Iohes ait in Apocal. Draco d̄ celo cadēs secum traxit tertiā p̄tem stellaz. quia lucifer ille alijs maior nō solus cecidit. sed cuz eo alijs multi qui ei in malicia consenserunt eosq; cadētes hui⁹ caliginosi aeris habitaculum recepit. Et hoc ad nr̄am p̄bationē factū est. vt sit nobis exercitationis causa. Vñ ap̄tus. Colluctatio est nob̄ adūsus p̄ncipes & p̄tēs mūdi hui⁹ & aduersus rectores tenebrarū. p̄tra spūalia nequicie in celestibus. qz demones qui sunt spirituales et neq; in hoc turbulento aere nobis p̄pinq; qd̄ celum appellat habitant. Vñ et diabolus p̄nceps aeris dicitur.

Q̄ non est p̄cessum eis habitare in celo vel in terra. c

Nō enī est eis con-

cessum habitare in celo. qz clarus locus est & amenus. nec in terra nobiscū ne homines nimis inuestarēt Sed iuxta apli p̄tri doctrinam in ep̄la canonica traditam: in aere isto caliginoso qui eis quasi carcer vsq; ad tps iudicij deputat⁹ est. Tunc autē detru- dens in baratrū inferni. fm̄ illud. Ite maledicti in ignem eternū qui paratus est diabolo et angelis eius.

Q̄ demones alijs alijs p̄sunt & habent etiā alias p̄lationes. d

Et sicut iter bonos

angelos alijs alijs p̄sunt. ita et inter malos alijs alijs p̄lati sunt & alijs alijs subiecti. q̄ diu durat mūdus. angeli angelis. demōes demonib⁹. hoies hoibus p̄sunt. Sed in futuro ois euacuabit p̄latio vt docet ap̄ta h̄abent quoq; fm̄ modū scientie maioris v̄l minoris p̄lationes alias maiores v̄l minores. Quidā enī vni puicie alijs vni homini. aliqui vni vitio p̄sunt. Unde dicit spūs supbie. spūs luxurie. et hmōi. quia d̄ illo vitio maxime p̄t hoies temptare a q̄ nominat⁹ Inde etiā est q̄ noie demonis diuitie vocant⁹. s̄. māmona. Est enim mammon nomen demonis. quo nomine vocantur diuitie fm̄ syram linguā. hoc aut non ideo est q̄ diabol⁹ in p̄tate habeat dare v̄l auferre diuitias cui velit. sed quia eis v̄t ad hominū temptationē et deceptionem.

An omnes demōes sint in hoc aere caliginoso. an aliqui sint in inferno. e

Solet autez queri

vtū omnes in isto aere caliginoso sint. an aliqui iam sint in inferno: Q̄ in inferno q̄t die descendant aliqui demonū verissimile est. qz animas illuc cruciandas deducit. & q̄ illic aliqui semp̄ sint alternatis forte v̄cibus. non p̄cul est a vero. qui illic animas detinent atq; cruciant. Q̄ autē aie malorum illic descendant atq; illic p̄niant. ex eo constat q̄ xp̄us ad inferos descendit vt iustos qui ibi tenebant educeret. Si enim iusti illuc descendebant. multo magis iniusti. & sicut tradit autoritas cū iustos eduxit iniustos ibi reliq̄t. Admodū enī infernū non absorbit.

Quidam putant luciferum esse in inferno religatum ex quo temptauit christum et victus fuit quez dicunt p̄imum hominem temptasse et vicisse. f

De lucifero autem

quidā opinant q̄ ibi religatus sit & ad nos temptandos nūc accessum nō habeat. qz i Apocalipsi legit. Cum consummati fuerint mille anni. soluetur sathanas de carcere suo et exiet et seducet gentes. quod erit nouissimo tēpore antichristi q̄n erit tanta

tribulatio: vt etiam si fieri pōt moueantur electi. Quē ibi religatū dicunt ab eo tēpo- re quo temptauit christū in deserto vñ i pas- sione: et victus fuit ab eo. Ip̄m putant pri- mum hoīem temptasse et vicisse. et secundo deū: sed ab eo victum esse. et ideo in inferno religatum. Alij aut̄ putant ex quo cecidit p- pct̄ i sui magnitudie illuc fuisse dimersum.

ex lucifer non hz p̄tēz quā habe- bit in tpe antichristi. g

Sz siue in infernū dimersus sit siue non. credibile est euz non habere p̄tētem accedendi ad nos quaz ha- bebūt in tēpe antichristi. in quo fraudu- lenter ac violenter operabif. et ideo forte di- citur tunc soluendus. qz tunc dabit̄ ei pote- stas a deo temptandi hoīes: quam mō nō habet.

ex demones sel' victi a sanctis non accedūt amplius ad alios. h

Alijs quoqz qui a sanctis iuste et pudice viuētibz vincūf potestas alios temptandi vidz adimi. **Uñ** **O**rigenes. **I**puto inq̄t sane qz sancti repu- gnantes aduersus istos incoctozes et viti- centes minuat̄ exercitiū demonū. vel vt q̄- plurimos eozū interimant. nec vltra fas sit illi spiritui qui ab aliquo sancto caste et pu- dice viuendo victus est impugre itez aliu hoīem. hoc aut̄ putant quidam intelligē- dum tñ de illo vitio in quo supatus est. vt si de supbia aliquē virū sanctuz temptat et vincif. vltērius nō liceat illi illū vel alium de supbia temptare.

Ista est distinctio sexta hui' secū- di libri. In qua magister postq̄ tractauit de auersio- ne et conuersione bonozū et malozum angelozū. In- cepit agere de consequentibus auersionē malozum q̄rum ad causam localem. Et tria facit. Nam primo determinat de p̄iectione ipozum in hunc aerem ca- liginosum. Secundo de descensu eozum ad infernū. Tertio de confusione ipozum cum vincūf in tempta- tionibus bonozū. **P**rimus facit a p̄ncipio distinctio- nis vsqz ibi. Et sicut inter. Secundum ab inde vsqz ibi. Alijs quoqz. Tertium de vsqz ad finem disti- ctionis. Et tñ in generalit. In speciali autem sentē- tia mgr̄i stat in tribus p̄positionibus. quarum p̄ma hec est. Lucifer supremus angelus et sibi de singu- lis ordinibus assentiētes supbe dei equalitatem ap- petendo corruerūt. et in isto caliginoso aere sunt in- carcerati. Hanc p̄positionem magister in finis p̄- ponit qz angeli peccantes de singulis ordinibus cec-

derunt. inter quos primus peccās et maioris digni- tatis credif fuisse lucifer. qui considerās efluentiā sue dignitatis in supbiam elatus est. Et istā senten- tiam p̄bat mgr̄ p̄ beatū Grego. Et subdit qz merito p̄ tanti peccati malicia in hūc caliginosum aerem cū socijs suis est detrusus. Nam locus celestis p̄pter sui claritatem eis nō competebat. nec terra: ne nos nimis infestarent. sed sunt in aere caliginoso i signū tenebrarum peccati quod est in eis. et ob exercitium nostrum vt nos temptent. Post diem de iudicij sim- pliciter detruent in infernum. Secunda p̄posi- tio est hec. In malis angelis et bonis vsqz ad finem mundi sunt p̄manētia officia p̄lationis et subiectio- nis. Hanc magister ponens dicit qz inter angelos tā bonos q̄ malos vsqz in diem iudicij est ordo p̄latio- nis. quia qui malos sunt scientie inter eos maiores habent p̄lationem. et a tali p̄latione quādoqz de- nominant̄. vt qui p̄est vni p̄uincie dicitur p̄iceps p̄uincie. qui deo p̄ceit vni homini dicitur angelus hominis illius. qui deo vni vitio. vt pote quia de il- lo maxime temptare p̄mittitur ab illo denominatur vt aliquos dicimus spiritus supbe. alios deo spiri- tus luxurie. Postea querit. **U**trum aliqui demones sint iam in inferno. **S**ic illud Apocal. Cū p̄summati fuerint mille anni soluetur sathanas de carcere suo et exiet et seducet gentes. vñ dicit aliquos fuisse opi- natos qz lucifer temptauit et vicit primos parentes. Sed postq̄ christum in deserto et in passione tēptas eritit victus et in infernum religatus fuit. Tempore deo antichristi iterum exieturus. Alij autem dicunt qz statim cum peccauit. p̄pter peccati sui magnitudi- nem in infernum detrusus fuit. et tempore antichri- sti dicit̄ soluendus. qz tunc dabit̄ ei potestas tēptan- di. quam modo non habet. **T**ertia p̄positio est hec Demones amittunt temptandi facultatem in his vi- tijs in quibus a sanctis hominibus pudice viuēti- bus semel fuerint p̄fecte supati. Hanc p̄positionem magister ponens dicit eam fore intelligendam de eo dem vitio. et non simpliciter saltem s̄m op̄inionez ali- quozum. vt videlicet diabolus victus ab eo quē tem- ptabat de luxuria. nūq̄ postea suuz victorem de lu- xuria temptabit. Et tñ de sententia hui' distinctio- nis in speciali.

ex boni angeli a deo sunt cōfirma- ti p̄ gr̄am vt peccare non possint. et mali ita obdurati in malo vt bñ viuere nequeant. a

Supra dictuz DI. VII.

I est qz angeli q̄ p̄stiterunt p̄ gr̄az confirmati sunt. et qui ceciderūt a gratia dei deserti sunt. Et boni q̄dem in- tantū confirmati sunt p̄ gratiam qz peccare nequeunt. **M**ali deo p̄ maliciaz a deo sunt obstinati qz bonam voluntatem habere si- ue bene velle non valent. et si bonum sit q̄ aliquando volunt. **V**olunt em̄ aliquando aliquid fieri quod deus vult fieri. et vtiqz illud bonum est et iustum fieri. nec tñ bona voluntate illud volunt.

ex vtriqz liberū arbitrium habent nec tamen ad vtrunqz flecti pos- m

sunt.

b

Sed cum nec boni

peccare possunt nec mali bene velle. vñ bñ opari. videt q̄ iam non habeant liberū arbitrium. q̄ in vtrāq̄ ptem flecti non p̄t cum liberū arbitriū ad vtrūq̄ se habeat. Unde Hiero. in tractatu de pdigo filio dicit. Solus deus est in quem peccatum cadere non p̄t. cetera cum sint liberi arbitrii in vtrāq̄ ptem flecti possunt. Hic videt dicere q̄ ois creatura in libero arbitrio cōstituta flecti potest ad bonum et ad malū. Quod si ē. ergo et boni angeli et mali ad vtrūq̄ flecti possunt. ergo et boni possunt fieri mali. et mali boni. Ad quod dicimus. quia boni tanta gratia confirmati sunt vt nequeant fieri mali. et mali in malicia a deo obdurati sunt vt non valeant fieri boni. et tamen vtrūq̄ habent liberū arbitriū. quia et boni non aliqua cogente necessitate: s̄ ppria ac spontanea voluntate p̄ grām quidē adiuti bonum eligunt et malum respuūt. et mali si militer spontanea voluntate a gratia destituti bonum vitāt et malū sequunt. et mali habent liberū arbitrium: sed de p̄sum atq̄ corruptum q̄ surgere ad bonum non valent.

Et boni post cōfirmationē liberū arbitriū habent q̄ ante. c

Boni vero arbitri

um habent multo liberius post cōfirmationem q̄ añ. Et enim Aug. tradit in ench. Non ideo carēt libero arbitrio q̄ male velle nō p̄t. multo quippe liberius ē arbitriū quod non potest seruire peccato. Neq̄ culpanda est voluntas. aut voluntas non est aut libera dicenda non est. quia beati eē sic volunt. vt esse miseri non solum nolint: sed nec proisus velle possunt. Nō possunt itaq̄ boni angeli velle malum vel velle eē miseri. neq̄ hoc habent ex natura: sed ex gratie beneficio. Ante grē namq̄ p̄firmationez potuerunt peccare angeli. et q̄dā etiam peccauerunt et demones facti sunt. An aug. in li. contra Maximinū. Creaturaz natura celestii mori potuit. quia peccare potuit. Nam angeli peccauerūt: et demones facti sunt. quod diabolus est p̄nceps. et qui nō peccauerūt: peccare potuerūt. et cuiusq̄ creature rationali p̄statur vt peccare nō

Hiero

Augusti

possit. nō est hoc nature pprie: s̄ dei gr̄ie. Ideoq̄ solus deus est qui nō grā cuiusq̄ sed natura sua nō potuit. nec potest nec poterit peccare. Ecce hic insinuatur q̄ angeli ante confirmationem peccare potuerunt. s̄ post confirmationē nō possunt. et q̄ potuerunt fuit eis ex libero arbitrio: q̄d ē eis naturale. Ex hō modo non possunt peccare: non est eis ex natura. id est libero arbitrio. sed ex gratia ex qua gratia etiam est vt ipsū liberum arbitrium iam non possit peccato seruire.

ex post p̄firmationē angeli nō possunt ex natura peccare sicut ante. nō q̄ debilitatū sit eorū liberū arbitrium sed confirmatū d

Nō ergo post con-

firmationem angeli de natura sicut añ peccare potuerunt. non q̄ liberum arbitriū eorum debilitatum sit p̄ gratiam: sed ita potius confirmatum. vt iam p̄ illud nō possit bonus angelus peccare. q̄d vtrūq̄ nō est ex libero arbitrio: sed ex gratia dei. Ex q̄ Hiero. ast. Cetera cum sint liberi arbitrii possunt flecti in vtrāq̄ partem. accipi oportet similitudinem in quo creati sunt. Talis enim et hō et angelus creatus est: qui ad vtrāq̄ flecti poterat. sed postea boni angeli ita p̄ grām sunt confirmati: vt peccare non possint. et mali ita in vitio obdurati vt bene viuē nequeant. Similiter etiam illud Isid. intelligendum est. Angeli mutabiles sunt natura immutabiles sunt gratia. quia ex natura i primo: die sue conditionis mutari potuerunt ad bonum siue ad malū. sed post per gratiam ita bono addicti sunt: vt inde mutari nequeant. Ad hoc enim repugnat gratia: non natura.

Et angeli mali vitia sensum non perdidit et quibus modis sciant. e

Et licet mali angeli

ita p̄ maliciam sint obdurati: vitia tamē sensu non sunt penitus p̄uati. Nam vt tradit Isidorus triplici acumine scientie vigent demones. scilicet subtilitate nature. experientia temporum. reuelatiōe sup̄nois

Hic q̄d s̄
dicta verba
Hiero. sint
telligenda

Augusti . spiritus. De hoc etiam Aug^o. ait. Spiritus mali quedam modo de temporalibus reb⁹ noscere permittunt. partim subtilitate sensus . partim experientia temporum callidiores propter tam magnam longitudinem vite. partim sanctis angelis: quod ipsi ab omnipotenti deo discunt iussu eius sibi reuelantibus. Aliquam idem nefandi spiritus et qui acturi sunt velut diuinando predicant.

Et magice artes virtute et scientia diaboli valent. que virtus et scientia est ei data a deo vel ad fallendum malos. vel ad monendum vel exercendum bonos.

Quorum scientia atque

et virtute etiam magice artes exercent. quibus tamen tam scientia quam potestas a deo data est. vel ad fallendum fallaces. vel ad monendum fideles. vel ad exercendam probandamque iustorum patientiam. Unde Augustinus in libro iij. de trinitate. Video inquit infirme cogitationi quid possit occurrere. cur . scilicet ista miracula etiam magicis artibus fiant. Nam et magi pharaonis serpentes fecerunt et alia sed illud est amplius ammirandum quomodo magorum potentia que serpentes facere potuit ubi ad muscas minutissimas . scilicet cinis inventum est. omnino defecit. qua tertia plaga egyptus cedebatur. Ibi certe defecerunt magi dicentes. Digitus dei est hic. Unde intelligi datur nec ipsos quidem transgressores angelos et aereas potestates in immani istam caliginem tanquam in sui generis carcerem ab illius sublimis et herede puritati habitatione detrusos. per quos magice artes possunt quicquid possint. non autem aliquid valere possunt: nisi data desuper potestate. Datur autem vel ad fallendum fallaces: sicut in egyptios. et in ipsos etiam magos data est ut in eorum spirituum operatione viderentur ammirandi a quibus fiebant damnandi. vel ad monendum fideles. ne tale aliquid facere per magno desiderent. propter quod etiam nobis in scriptura sunt prodita. vel ad exercendam probandam manifestandamque iustorum patientiam.

ex transgressoribus angelis non seruit ad nutum materia rerum visibilium.

Nec putandum est

istis transgressoribus angelis ad nutum fieri hanc visibilium rerum materiam: sed deo potius a quo habet potestatem datam quantum incommutabilis iudicat.

Et non sunt creatores licet per eos magi ranas et alia fecerint. sed solus deus.

Nec sane creatores

illi mali angeli dicendi sunt. quia per illos magi ranas et serpentes fecerunt. non enim ipsi eas creauerunt. Quia qui per rerum que corporaliter visibiliterque nascuntur occulta quedam semina incorporeis mundi huius elementis latent: que deus originaliter eis in didit. Ipse ergo creator est omnium rerum qui creator est inuisibilium seminum. quia quecumque nascendo ad oculos nostrorum exeunt ex occultis seminibus accipiunt progrediendi hic primordia et incrementa debite magnitudinis distinctionesque formarum ab originalibus (ut ita dicam) regulis sumunt.

De seminibus omnium corporum quorum creator ipse solus creator est

Sicut parentes non dicuntur creatores filiorum nec agricolae frugum. ita nec boni angeli nec mali et si per eorum ministerium fiant creature.

Sicut ergo nec parentes

dicimus creatores hominum. nec agricolae creatores frugum quousque eorum extrinsecus adhibitis motibus ista creanda dei virtus interius operetur. ita non solum malos. sed nec bonos angelos fas est putare creatores. Sed per subtilitatem sui sensus et corporis semina istarum rerum nobis occultiora nouerunt. et ea per congruas temperationes elementorum latentem spargunt. atque ita et gignendarum rerum et accelerandarum incrementorum prebent occasiones. Sed nec boni hoc: nisi quantum deus iubet: nec mali iniuste faciunt: nisi quantum iuste ipse permittit. Nam iniuri malicia voluntatem suam habet iniustam. potestatem autem non nisi iuste accipit siue ad suam penam. siue ad aliorum. vel penam malorum. vel laudem bonorum.

Iniquus habet a se voluntatem malam a deo non potestatem iuste accipit

Sicut iustificationem mentis ita creationem rerum solus deus operatur. licet creatura extrinsecus seruiat.

Sicut ergo mentē

nostram iustificando formare nō potest: nisi deus. p̄dicare autem extrinsecus euāgelium etiam homines possunt: non solum boni p̄ veritatem: sed etiam mali p̄ occasionē. ita creationem rerū visibilū deus interi⁹ operat̄. Exteriores autem opatiōes atq; contempationes siue occasiones ab angelis tam bonis q̄ malis vel etiam hominibus adhibent̄. Sed hec ab hominibus tanto difficilius adhibent̄: quantum eis desunt sensuum subtilitates. et corporū mobilitates in membris terrenis et pigris. Unde qualib⁹ cunq; angelis vicinas causas ab clemētis contrahere quanto facilius est. tanto mirabiliores in hōi opibus eorū existunt celebritates. s̄ nō est creator: nisi q̄ p̄ncipalit̄ ista format. nec quisq; hoc potest: nisi vn⁹ creator deus. Aliud est enī ex intimo ac summo causa: cardine condere ac ministrare creaturam. qd̄ facit solus creator: deus. Alius aut̄ p̄ distributis ab illo viribus ac facultatibus aliquam opationem forinsecus ad mouere. vt tunc vel tūc. sic vel sic. creat qd̄ creat̄. Ista quippe originaliter et p̄modia liter in q̄dam textura elementorū cūcta iaz creata sunt. sed acceptis oportunitatibus postea p̄ducunt.

Angeli mali multa p̄nt p̄ nature vigorem. que non possunt p̄pter bonorum angelorum et dei prohibitionem. id est. quia non p̄mittuntur.

Illud quoq; scien

dum est q̄ angeli mali q̄dam possunt p̄ nature subtilitatem: que t̄m non p̄nt p̄pter dei vel bonorū angelorū prohibitionem. i. q̄ nō p̄mittunt̄ illa facere a deo vel ab angelis bonis. possent vtq; fecisse cinifes q̄ ranas serpentesq; fecerunt. Quidaz hō nō possunt facere. etiam si p̄mittant̄ ab angelis superioribus. q̄ non p̄mittit deus. Vñ Aug⁹. in li. iij. de tri. Ex ineffabili potentatu dei fit. vt quod possent mali angeli si p̄mitterent̄: ideo non possunt. q̄ non p̄mittunt̄. Neq; enī occurrit alia ratio cur non poterant facere cinifes qui ranas serpentesq; fecerunt. nisi q̄ maior aderat dominatio. phibentis dei p̄ sp̄m̄ sanctum. quod etiam magi confessi sunt dicentes. Digitus dei est h̄. Quid

Augusti. Quare nō poterūt producere cinifes q̄ ranas et serpentes fecerunt.

aut̄ p̄ naturam possint. nec possunt p̄pter prohibitionem. et qd̄ p̄ ipsius nature sue conditionem. facere non sinant̄: homi explorare difficile est: imo impossibile. Nouimus hominem posse ambulare. et neq; h̄ posse si nō p̄mittat̄. volare aut̄ non posse: etiam si p̄mittat̄. Sic et illi angeli quidam p̄nt facere si p̄mittant̄ ab angelis potentioribus ex imperio dei. Quidam hō non possunt etiam si ab eis p̄mittant̄. q̄ ille non p̄mittit a quo est illis talis nature modus. qui etiaz p̄ angelos suos illa plerūq; non permittit. que concessit vt possint.

Ista est distinctio. vij. hui⁹ secun

di libri. In qua mag⁹ postq̄ egit de p̄ncipibus ad casum angelorū localem agit de p̄ncipibus ad eorum casum sp̄ialem. Et tria facit. Nam p̄mo ostendit qualiter liberum arbitriū etiam post lapsum retinuerūt. Secundo qualiter intellectus viuacitatem post casū non amiserunt. Tertio qualiter omnia que possent ideo quia deus non permisit implere non potuerunt. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Et licet mali angeli. Secundū vsq; ibi. Illud quoq; sciendum est. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et t̄m in generali. In specialis sententia magistri stat in tribus p̄positionibus quarum p̄ma est hec. Quia licet angeli boni in gratia confirmati non possunt peccare. et mali in malicia obstinati non possunt benefacere. Hoc tamen minime aufert alicui arbitriū libertatem. Hanc magister insinuans dicit q̄ nec mali angeli post peccatū possunt benefacere. nec boni post eorum confirmationem possunt peccare. Contra qd̄ dictum obijciens dicit q̄ si boni angeli non possunt peccare. ergo non habent arbitriū libertatem. tenet consequentia per dictum beati Hieronymi dicentis q̄ omnis creatura habens liberum arbitriū est veritabilis in bonum et malum. Cui obiectioni respondet et dicit. q̄ quis boni angeli peccare non possunt. nō tamen propterea sunt minus liberi. quia nō coacti: sed libere et spontaneē immutabiliter bonū eligunt. et hoc ex gratia non a natura. p̄ quod soluit dictum beati Hiero. dicentis ip̄m loqui de libero arbitrio gratia non confirmato: sed p̄cise in sua natura confirmato. Et oppositum arguit et soluit de demonib⁹.

Secunda p̄positio est hec. Quāuis angeli mali quibus est naturalis cognitio p̄cipuas aliquid facit mirabilia p̄ hoc nō p̄bat eis incēse creandi facultas. Hanc mag⁹ p̄bat dicens demones h̄re triplē scētia. i. vnā ex subtilitate nature. aliā ex tenore et diuturnitate. tertiā ex bonorum angelorū relatione. Et hoc p̄bat autoritate Isidori et b. Augustini. Et subdit q̄ demonum scētia et arte fiunt artes magicę. deo tamen talia p̄mittere volente ad fallendum fallaces et monendū fideles. seu ad exercitandum iustos et phos. In quibus q̄dem artibus magicis materia rerum visibilium non seruit demonib⁹ ad nutum. sed solum intantum quantum deus p̄mittit. Et infert q̄ quis demones quandoq; aliqua noua et mirabilia deo permittente operantur seu faciunt. non tamen p̄pter hoc dicendi sunt creatores. quia illa noua que producant non nisi ex rerū virtutibus a deo eis iudicis quasi ex quibusdam semibus educit eo q̄ ad taliam p̄ductionem nisi instrumenta liter quodāmodo se habent sicut agricole ad produ-

ctionem fructuam. et predicatores ad illuminationem mentium. Tertia oppositio est hec. Demones multo maiora mala et plura possent facere quam faciunt. nisi deus et angeli boni eos facere talia prohiberent. Hanc magister probat per hoc quod magister pharsonis ita bene potuisset ministerio demonum fecisse cunctos sicut fecerunt ranas si deus talia operari non prohibuisset. Et tamen de sententia tu specialiter.

Utrum angeli omnes corporei sint. quod quibusdam visum est quibus Augustinus consentire videtur dicens angelos omnes ante casum habuisse corpora tenuia et spiritualia sed in casu mutata in deterius malorum corpora. ut in eis possent pati.

DI. VIII.

¶ Quid etiam in

questione versari apud doctos vtrum angeli omnes boni. scilicet ac mali corporei sint. id est corpora habeant sibi unita.

Quod aliqui putant innitentes verbis Augustini quod dicere videtur quod angeli omnes ante confirmationem vel lapsum corpora aerea habuerint de puriori ac supiore aeris parte formata. ad faciendum ab illis non ad patiendum et angelis bonis qui perseverant talia sunt ob servata corpora. ut in eis possint facere: et non pati. que tamen sunt tenuitatis ut a mortalibus videri non valeant. nisi superuestita aliqua grossiori forma. qua assumpta videntur depositaque videri desinunt. Angelis vero malis mutata sunt in casu corpora in deteriozem qualitatem spissioris aeris. Sic enim a loco digniori in inferiozem locum. id est in caliginosum aerem deieci sunt. Ita illa corpora tenuia mutata sunt et transformata in deteriora corpora et spissiora. in quibus pati possent in supiori elemento. id est ab igne. Et hoc Augustinus scivisse videtur super Genesim. ita dicens. Demones dicunt aerea animalia. qui corporum aereorum natura vigent. nec per mortem dissoluntur. quia prevalet in eis elementum aptius ad faciendum quam ad patiendum. Ad patiendum enim humor et humus. Ad faciendum aer et ignis aptitudinem prebent. Transgressos vero angeli cum principe suo nunc diabolo tunc archangelo. non miruzi post peccatum in hanc caliginem detrusi sunt. Neque etiam hoc mirum est si conversi sunt ex pena in aeream qualitatem qua possunt ab igne pati. Caliginosa tamen aeris tenere tamen premissi sunt quod eis quasi carcer sit usque ad tempus iudicii. Ecce his verbis videtur Augustinus. Ita tradere quod quidam opinantur de corporibus angelorum

Augu. in 11. retractatio num. quodam loco dixit demones aliqui hominum dispositiones non solum voce platas verum etiam cogitatione coeque pias cum signis quod ex animo exprimentur in cogite tota facultate perdisse. Tunc re dixi occultissimam audaciorum asserere quod sicut. Nam per uelre ista ad noticiam deo num per nonnulla experimenta copertum est. Sicut etiam quod signa denent ex corde cogitationum illi sensibilia. nos auertentia. an alia ut spiritualia ista cognoscant. Aut difficile ab hominibus aut nullatenus potest uentire

Hoc autem cum alij dixisse astruxerint non ita sentiendo: sed opinionem aliorum referendo. quod ex ipsius verbis iudicare volunt. quibus ait. Demones dicunt aerea animalia: non ait sunt. ita enim quidam dicebant. De habitatione vero caliginosi aeris in quibus detrusi sunt: non opinando: sed rei veritatem asserendo eum tradidisse dicunt. quod ipsius locutionis distinctio ostendit. Dicitur quoque plurimos catholicos tractatores in hoc conuenisse atque id concorditer docuisse: quod angeli incorporei sint: nec corpora habent sibi unita. Assumunt autem aliqui corpora deo preparante. ad impletionem ministerij sui sibi a deo iniuncti. eademque post completionem deponunt. in quibus corporibus hominibus apparuerunt atque locuti sunt. Et alij quando quidem locuti sunt ex persona dei sine distinctione alicuius persone. Aliquando ex persona patris vel filij siue spiritus sancti.

Ex deus in corporalibus illis anti quis formis apparuit.

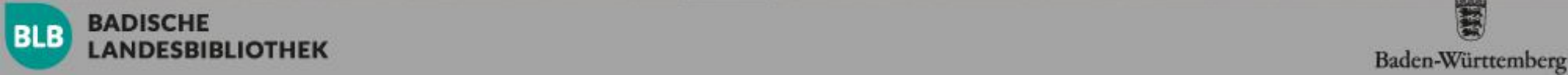
¶ Nec dubitandum

est deum in corporalibus formis apparuisse hominibus. sicut Augustinus in 11. de tri. ostendit conferens diuersa scripture testimonia. ex quibus deum in corporeis figuris hominibus apparuisse probat. et aliqui ex persona dei sine distinctione. aliquando sine distinctione personarum sermonem eis factum esse.

De perplexa questione quam proponit Augustinus querens an ad exhibendum has corporales apparitiones creatura noua sit formata an angeli qui ante erant missi. et si ipsi missi sunt. vtrum seruata sui spiritualis corporis qualitate aliquam speciem corpalem de corpulentiori materia assumpserint an proprium corpus suum mutauerint in speciem actioni sue aptam.

¶ Sed ubi deum ho

minibus in corporalibus imaginibus apparuisse asserit. perplexam questionem proponit quam nec absoluit querens. vtrum in illis

lis corporalibus apparitionibus creatura aliqua crearet ad illud opus tantum in qua deus hominibus appareret. an angeli qui ante erant ita mitterentur ut manentes in suis spiritalibus corporibus assumerent ex corpulentis inferiorum elementorum materia aliquam speciem corpulentam: quam coaptata quasi aliquam vestem mutarent in quolibet species corporales veras quidem. an corpus suum proprium haberent in species aptas actionibus suis propriam sibi a deo datam. **Aug.** **Augustinus** in. iij. li. de tri. **Querendum** est in illis antiquis corporalibus formis et visis: utrum ad hoc opus tantum creatura formata sit in qua deus sicut tunc oportuisse indicavit humanis ostenderet aspectibus. an angeli qui iam erant ita mittebantur: ut ex persona dei loquerentur assumentes corporales speciem de creatura corporea in usum ministerii sui. aut ipsum corpus suum cui non subduntur: sed subditum regunt mutantes atque vertentes in species quas vellent accommodatas atque aptas actionibus suis secundum attributam a creatore sibi potentiam. Sed factum excedere vires intentionis mee. utrum angeli manente spiritali sui corporis qualitate. per hanc occultius operantes assumant ex inferioribus elementis corpulentioribus quod sibi coaptatum quasi aliquam vestem mutent et mutant in quolibet species corporales et ipsas veras. sicut aqua vera in vinum verum conversa est a domino. An ipsa propria corpora et sua transformant in id quod volunt accommodatum ad id quod agunt. Sed quod horum sit quoniam homo sum: nullo experimento comprehendere valeo. sicut angeli qui hoc agunt. **Attē** delector quod questionem propositam non solvit: sed indiscussam reliquit. utrum angeli qui mittebantur servatis suis propriis spiritalibus corporibus supuestirent aliqua corpulentioris specie in qua possent videri: an ipsum corpus mutarent et transformarent in quamcumque vellent speciem in qua possent cerni. **In** quibus rebis videtur Augustinus attestari angelos esse corporeos ac propria ac spiritalia habere corpora.

Quod deus in specie qua est deus nunquam mortalibus apparuit.

Ceterum hec velut nimis profunda atque obscura relinquentes: illud indubitanter teneamus. quod deus in specie essentie sue nunquam mortalibus apparuit. sic factum

mulo suo Moyse dicit. Non videbit me homo et vivet. Et in euangelio Job legitur. Deum nemo vidit unquam. **U**isibile enim quicquam non est quod non sit mutabile. **I**tem substantia siue essentia dei quoniam nullo modo mutabilis est. nullo modo per se ipsam visibilis est. **P**roinde illa omnia que patribus visa sunt cum deus illis presentaretur: per creaturas facta manifestum est. Et si nos latet quod ea ministris angelis fecerit deus. per angelos tamen facta esse dicimus. **A**udeo ergo fiducialiter dicere nec deum patrem. nec verbum eius. nec spiritum eius qui est unus deus. per id quod est atque id ipsum esse vilo modo esse mutabilem. ac per hoc multominus esse visibilem.

Utrum demones intrent corpora hominum substantialiter. an illabantur mentibus hominum.

Illud etiam consideratione dignissimum videtur. utrum demones siue corporei siue incorporei sint hominibus substantialiter intrent corpora. eorumque animas illabantur. an ideo intrare dicantur. quia malicie sue ibi effectum exercent dei permissione opprimendo atque vexando eas. vel in peccatum per voluntate sua trahendo. **Q**ui in homines introeant atque ab eis expulsi exeant euangelium apte declarat commemorans de montibus in quosdam ingressa et per christum eiecit. sed utrum secundum subam fuerint ingressa: an propter mali effectum dicantur ingressa: non adeo perspicuum est. **D**e hoc autem Hennadius in definitionibus ecclesiasticorum dogmatum ait. Demones per energiam operationem non credimus substantialiter illabi alicui: sed applicatione et oppressione uniri. **I**llabi autem illi soli possibile est qui creavit. qui natura subsistens incorporeus capabilis siue factura. **E**cce hic videtur insinuari quod substantialiter non illabantur demones vel introeant corpora hominum. **N**ota est super illum locum Actuum apostolorum ubi Petrus ait Ananie. Cur temptavit sathanas cor tuum: dicit. **N**otandum quod mentem hominis iuxta substantiam nihil implere possit: nisi creatrix trinitas. quod tantummodo secundum operationem et voluntatis instinctum anima de his que sunt creata implet. **I**mpleris ergo sathanas cor alicui: non quidem ingrediens in eum et in sensum eius: neque introiens ad itum cordis. siquid est potestas hec solius dei est. sed callida et fraudulenta

Concedendum est angelos mitti sed reliqua ex pediri non sinitur.

Nota

deceptione animi in effectū malicie tra-
bens p cogitationes ⁊ incentiua visiozum
quibus plenus est. Impleuit ergo sathas
nas cor A. anie non intrando: sed malicie
sue vires inserēdo. Idem spūs immūdus
flamma xtutum de cordibus fidelīū expul-
sus. doctoribus veritatis venenū psecutio-
nis infundit. Ibis autozitatib⁹ ostendit q
demonēs non substantialiter intrant corda
dominū. sed ppter malicie effectum. de qui-
bus pellī dicuntur. cum nocere non sinun-
tur.

Ista est distinctio. viij. hui⁹ secū-
di libri. In qua mgr postq̄ egit de angel⁹ quo ad co-
rum casum localem ⁊ spūalē. agit de eis quo ad cor-
porum assumptionem. Et tria circa hoc facit. Nam
p̄mo inquit an angeli habeant corpa sibi vnita Se-
cundo ostendit qualiter eis habentib⁹ fiat angeli ap-
paritio. Tertio ostendit qualiter operant⁹ circa aīas
⁊ corpora nostra. Primum facit a p̄ncipio distinctio-
nis vsq; ibi. Nec dubitandus est. Scdm vsq; ibi. Il-
lud etiam consideratione. Tertium hō vsq; ad finez
distinctiois. Et tū in general. In sp̄ali inla ma-
gistrī stat in tribus p̄positionibus quarū p̄ma ē hec

Angeli non sunt copales Quis corpora sibi assu-
munt aerea p̄ explendo circa nos aliquo ope
ministeriali. Hanc p̄positionem mgr p̄bans q̄rit. Utrū
angeli sibi habeant corpora naturaliter vnita? Et re-
spondet q̄ quidam opinati sunt eos habere corpora
aerea: que in demonibus ante peccatum fuerūt sub-
tiliora ⁊ puriora ⁊ impassibilia. post peccatū autē fa-
cta grossiora etis ab igne copali passibilia. ⁊ hoc cō-
firmant autoritate. b. Augustini. Alij hō dicūt eos
naturaliter fore incorporeos. ⁊ beatus Augustinum
allegatū in contrariū asserunt magis fuisse locutum
in q̄stione q̄ determinatiue. Et subdit q̄ licet angeli i
corporei assumant tamen q̄q; corpa. q̄q; visibilia
aliquid opant circa nos. ⁊ post op̄s completiones illa
deponunt. Uñ in talibus corporib⁹ hominibus pluri-
es apparuerunt ⁊ locuti sunt aliqui in p̄sona patris.
aliqui in p̄sona filij. aliquando in p̄sona sp̄s sancti.

Secunda p̄positio est hec. Quid deus aliquando
in formis copalibus apparuit. Hāc p̄bat magister
autoritate beati Augustini. Uñ mouet q̄stionem cir-
ca hec. s. vtrum deus copaliter apparens de nouo
semper creauit illud corpus in quo apparuit. Et utrū
angeli copaliter apparentes. dato q̄ sint corporei
tū in suis corporibus appareant. vñ alia corpora as-
sumant magis grossa ex visibilitate rerum materia.
⁊ an illam ad placitum in quamlibet transsumant di-
sp̄sionem. Istam magister relinquit insolutā. Et
postea dicit q̄ diuina essentia nūq̄ potuit nec potest
videri vt est. quia omne visibile mutabile est. Uñ er-
go essentia dei sit immutabilis. quid aliud superest
q̄ q̄ sit etiam inuisibilis. Tertia p̄positio est hec
Spūs maligni p̄ quendam effectum possunt q̄q; il-
labi hominibus. nō illapsu essentiali. Hanc magister
p̄bans querit. Utrū demonēs siue sint corporei siue
incorporei intrēt substantialiter corpora hominū
vel solum dominant in malicie effectum. Et r̄spondens
dicit q̄ solus deus menti humane illabit. ⁊ q̄ diabo-
lus ingredi dicit corpa. hoc est solū p̄ effectū malicie
q̄ p̄bat autoritatib⁹ Gregorij ⁊ Bede q̄ patent in
textu. Et tū in sp̄ali.

De ordinū distinctiōe qui et quot DI. IX
sint.

Est predicta

sup̄est cognoscere de ordinib⁹
angeloꝝ quid scriptura tradat
Que in plurib⁹ locis nouem esse ordies an-
geloꝝ p̄mulgat. s. angelos. archangelos.
p̄ncipat⁹. p̄tates. vtutes. dominationes.
thronos. cherubin ⁊ seraphin. Et inueniū-
tur in istis ordinibus tria terna esse. ⁊ in sin-
gulis tres ordines. vt trinitatis similitudo
in eis insinuet impressa. Unde Dionysius
tres ordines angelozū esse tradit. ternos in
singul⁹ ponens. Sunt em̄ tres superiores.
tres inferiores. tres mediij. Superiores sera-
phin. cherubin. throni. Medij. domi-
nationes. p̄ncipatus. p̄tates. Inferiores. vir-
tutes. archangeli. angeli.

Dionys⁹.

Quid appellet ordo. et que sit ra-
tio nomis cuiusq;.

Hic considerandū

est quid appelletur ordo. Deinde vtrū ab
ip̄a creatione fuerit distinctio illorum ordi-
num. Ordo angelozum dicitur multitudo
celestium spiritūū qui inter se in aliquo mu-
nere gratie simulantur. sicut ⁊ in naturalīū
datorum munere conueniunt. Et verbi gr̄-
tia. Seraphin dicuntur qui p̄re alijs ardēt
charitate. Seraphin enim interpretatur ar-
dens vel succendens. Cherubin qui p̄ alijs
in scientia eminent. Cherubin em̄ interpreta-
tur plenitudo scientie. Thronus dicitur se-
des. Throni autem vocantur (vt beatus
Gregorius ait) qui tanta diuinitatis gra-
tia replentur. vt in eis sedeat deus: ⁊ p̄ col-
iudicia decernat atq; informet. Dominati-
ones vocātur qui p̄ncipatus ⁊ potestates
transcendunt. p̄ncipatus dicunt. q̄ sibi
subiectis que sunt agenda disponunt. eisq;
ad explenda diuina mysteria p̄ncipantur.
Potestates nominant⁹ hi qui h̄ ceteris po-
tentius in suo ordine acceperunt. vt virtu-
tes aduerse eis subiecte eozum refrenentur
potestate: ne homines tātum temptare ya-
leant q̄tum desiderant. Virtutes vocant⁹
illi p̄ quos signa ⁊ miracula frequēt sunt.
Archangeli qui maiora nuntiant. Angeli
qui minora.

Grego.

ex hec nomina nō propter se s; propter nos eis data sunt que assumpta sunt a donis gr̄e que nō hnt singulariter sed excellenter et a p̄cipuis nominant.

Hec noia illis non

propter se: s; propter nos eis data sunt. Quia em̄ sibi noti sunt contemplatiōe. nobis innotescunt cognominatiōe. Et nominant singulis ordines a donis gratiarum: q̄ non singulariter: sed excellenter data sunt in participatione. In illa em̄ celesti curia vbi plenitudo boni est. licet quedam data sint excellenter. nihil t̄m possidetur singularit̄. Oia em̄ in omnibus sunt. non q̄dez equaliter. quia alij alijs sublimius possident. que t̄m om̄es habent. Quia omnia dona gratiarū superiores ordines sublimius et p̄fectius perceperunt. tamen ex p̄cipuis sortiti sunt vocabula. inferiorib; cetera relinquentes ordinibus ad cognominationem. Et seraphin q̄ ordo excellentissimus estimatur. tam dilectionem q̄ cognitionem diuinitatis et cetera virtutum dona ceteris omnibus sublimius et p̄fectius p̄cepit. et tamen ab excellentiori dono. id est a charitate nomen accepit ille superior ordo. Maius em̄ donum est ipsa charitas q̄ scientia. Itē maius est scire q̄ iudicare. scientia namq; informat iudiciū. Ideoq; secundus ordo a secūdo dono. id est cognitione veritatis appellatus est. scilicet cherubin. Ita et de alijs intelligendum est. Assignatur ergo excellentia ordinū s̄m excellentiam donorum. Et tamen sic Gregorius ait. illa dona omnibus sunt communia. Om̄es em̄ ardent charitate: et scia pleni sunt. sic et de alijs. Sed superiores alijs excellentius. vt iam dictum est. ipsa acceperunt a q̄bus et nominant. Vñ Gregorius. In illa summa ciuitate quisq; ordo eius rei censetur nomine. quam plenius accepit in munere.

Questio ex verbis Gregorij orta

S; oritur hic que

stio tal. Si quisq; ordo ab illo dono noia est quod plenius possidet. tunc cherubin i scientia p̄eminet omnibus. q; a scientia noia tur. Sed q̄ magis diligit: plus cognoscit. T̄m em̄ (vt tradit autoritas) cognoscit ibi q̄

q̄ q̄tum diligit. Ita q; seraphin nō solū in charitate: sed etiam in scia p̄eminet. Ideoq; autoritas illa sic videtur intelligenda vt comparatio non referatur ad omnes ordines: sed ad quosdam. s; inferiores. Ille em̄ ordo non plenius seraphin accepit scientiam in munere. sed plenius alijs ordinibus q̄ sunt inferiores. Nec nominat q̄sq; ordo ab omni re. quam plenius alijs accepit. sed ab aliqua rerum quas accepit. Vel potest comparatio referri nō ad ipsos ordines: sed ad alia dona. nec ad omnia alia dona: s; ad q̄dam. Sicut enim hoies cum plura habeant dona. quedam alijs excellentius possident. Ita forte et angeli quibusdā munerib; magis pollent. et alijs q̄busdā minus.

Utrū ordines ab initio creatiōis ita distincti fuerint.

Iam nunc inquire

re restat. Utrū et isti ordines a creatiōis initio ita fuerint distincti? Et ita fuerint distincti a p̄ordio sue p̄ditiōis vbi testimonio autoritatis insinuari. que tradit de singulis ordinibus aliquos cecidisse. De ordine namq; superiori lucifer ille fuit. quo nullus dignior ostenditur fuit. Ap̄ls etiam p̄ncipatus et p̄tates tenebrarū noiat ostendens de ordinibus illis cecidisse. qui cum in malis misterijs exerceat. nō t̄m penitens noib; ordinū suorum p̄uati sunt. Sed non videt illis posse stare. Nō em̄ tūc charitate ardebant nec sapia pollebant. neq; in eis deus sedebat. Si enim habuissent: nō cecidissent. Nō q̄ tunc erat cherubi v̄l seraphi v̄l throni. Ad q̄d dicimus q; an casus q̄dā nō erāt isti ordines q; nondū habebat dona in quorū participatione p̄ueniūt. S; q̄busdā cadentib; alijs apposita sunt. eisq; q̄ ceciderūt collata fuissent eadē dona si p̄stiterūt. Itē scriptura dicit de singulis ordinibus alijs cecidisse. nō q; fuissent in ordinibus et postea corruerūt. s; q; si p̄stiterūt eorū aliq; in singulis fuissent ordinibus. q; et in nature tenuitate et i forme p̄spicacitate differētes ḡdus habebant sic illi q; p̄stiterūt. Alij em̄ vt p̄diximus superiores. ali; inferiores conditi sunt. Superiores q; nati a magis s̄biles et sapia magis p̄spicaces. Inferiores q; nati a minus s̄biles. et intelligentia minus p̄spicaces facti sunt. Has autē inuisibiles differentias inuisibiliū solus ille ponderare potuit q; oia in numero et mensura et pondere disposuit. id est in seipso

Explicatio
is autoritas

Alia de
tio claudens

Et ali casum
quosdam fuerint
q; non habebat
dona gratiarū
que q̄busdā
cadentib; alijs
apposita fuerunt.

qui est mensura omni rei modū p̄gens. et numerus omni rei speciem p̄bens. et pondus oēm rem ad stabilitatem trahens. id ē te: minans et formans et ordinans omnia.

Utrum omnes angeli eiusdem ordinis sint equales.

Preterea considerari oportet. utrum oēs angeli eiusdem ordinis equales sint? Ita esse quibusdam placuit. sed non est hoc pbabile nec assertōe dignū quia lucifer qui fuit de collegio superiorum: ip̄is etiam dignior extitit qui alijs excellentiores creati fuerant. Ex quo precipitur: q̄ si p̄stitisset: in ordine superiorū fuisset. et alijs eiusdem ordinis dignior extitisset. Sic enim vnus est ordo apostolorū et alter martyrum. et tamē in apostolū alijs sunt digniores. similiter et in martyribus alijs sunt superiores. ita et in ordinibus angelorum recte credidit esse.

Per hunc ostēdit non omēs eiusdem ordinis pares esse

Quomodo dicat scriptura decimum ordinem ex hominibus compleri. cum non sint nisi nouem ordines.

Notandum etiam quod decimus ordo legitur de hominibus restaurandus. Sed cum non sint nisi nouem ordines: nec plures fuissent etiam si illi qui ceciderunt p̄stitissent. mouent lectores quomodo scriptura dicat decimū ordinem compleri ex hominibus? Gregorius nanque ait homines assumēdos in ordine angelorum. quorum alij assumuntur in ordine superiorū. qui. scilicet. magis ardent charitate. Alij in ordine inferiorū. qui. scilicet. minus perfecti sunt. Ex quo apparet non esse de hominibus formandum decimū ordinem. tanquam nouem sint angelorum et decimus hominū. sed homines pro qualitate meritorum statuēdos in ordinibus angelorum. Ex ergo legitur decimus ordo cōplendus de hominibus. ex tali sensu dictum fore accipi potest. quod de hominibus restaurabitur quod in angelis lapsus est. de quibus tot conuerunt. ut posset fieri decimus ordo. Propter quod apostolus dicit restaurari omnia in christo que in celis et que etiam in terris sunt. quod per christum redemptum est genus humanum. de quo fit reparatio ruine angelice. tamen non minus saluaretur homo si angelus non cecidisset.

Ex hoies assumuntur iuxta numerum stantiū non lapsorū.

Nō enim iuxta numerum eorum qui ceciderunt. sed eorum qui permanserunt hoies ad beatitudinē admittuntur. Unde Gregorius. Supra illa ciuitas ex angelis et hoibus constat. ad quam credimus tantos humani generis ascendere quātos illic conuertit angelos remansisse. sicut scriptum est in cantico Deuteronomij. Statuit terminos populo iuxta numerum angelorum dei.

Quidam dicunt secundum numerum lapsorum angelorum homines reparandos.

In quibusdam tamen putatur quod hoies reparentur iuxta numerum angelorum qui ceciderunt. ut illa celestis ciuitas nec suorum ciuium numero p̄ueat. nec maiori copia regnet. Ad Augustinum in enchiridion. sentire videtur. non asserens de hominibus plus saluari quam conruit de angelis. sed non minus ita dicens. Supra hierusalem nostra ciuitas dei. nulla ciuium suorum numerositate fraudabitur aut vberiore etiam copia fortasse regibit. Neque enim numerum aut sanctorum hominum aut immundorum demonum nouimus. in quorum locum succedentes filij catholice matris. qui steriles apparebat in terris in ea pace de qua illi ceciderunt. sine villo tempore termino permanebunt. Sed illorum ciuium numerus siue qui est siue qui fuit: siue qui futurus est: in contemplatione eius artificis est qui vocat ea que non sunt tanquam ea que sunt. Ecce apte dicit non minus de hominibus saluari quam conruit de angelis. sed plus non asserit.

Ista est distinctio. ix. huius secundum dicitur libri. In qua magister postquam egit de consuetudine angelorum creatore et bonorum et malorum distinctione: incipit tractare specialiter de honorum dignitate et comparatione. Et tria circa hoc facit. Nam primo agit de numero ordinum et notatione. Secundo tractat de eorum distinctio. Tertio tractat de eorum ex hominibus reparatio. Primum factum a principio distinctio usque ibi. In qua dicitur restat. Secundum ab inde usque ibi. Notandum etiam quod decimus. Tertium vero usque ad finem distinctio. In specialiter inia magister stat in tri. primo. quia prima est hec. Nouem sunt eborum seu ordines angelorum in tribus hierarchijs secundum dona notationem distinctio. Hanc magister insinuat dicit nouem esse ordines angelorum tribus ternarijs quos hierarchias vocamus distinctos. ita quod quilibet ternarius seu hierarchia tres pertinet ordines. quorum ordinum tres sunt superiores. scilicet. seraphim cherubin et throni. tres sunt medij. scilicet. dominantes. principatus et potestates. tres autem sunt inferiores utpote virtutes. archangeli et angeli. Postea declarat quod sit ordo. Et dicit quod ordo sit multitudo spirituum celestium qui inter se in aliquo grante munere assumuntur. sicut qui in donorum naturalium participatio.

tionem conueniunt. Sicut exempli gratia seraphi cō-
ueniunt in charitatis ardore. cherubin in scie plenitu-
dine. et sic omnes qui sunt eiusdem ordinis conueni-
unt in illo quod illi ordini est proprium. Quod autem cui-
us ordinis sit proprium ostendit autor in littera. et sub-
dit quod angelis conueniunt nomina non propter eos:
sed propter nos. ut. scilicet per hominum nomina nobis innotescant.
Unde singuli ordines nominantur a donis gratiarum
in quibus superiores inferiores precellunt. quod sic intel-
ligendum est. non quod ordinem gratie a quo superior
denominatur inferior non habeat. sed quod tam excellen-
ter ipsam non habeat. unde superiorum ordinem seraphin
a dono charitatis quod est summum inter dona
nominamus. non ideo quia ille ordo solus illud donum
habeat. sed quia ceteris excellentius illud habet et ip-
sum donum charitatis inter dona gratie primum loco
cum tenet. ordinem autem sequentium. scilicet cherubin a
plenitudine scientie dicimus. quia donum scientie do-
num charitatis immediate sequitur in ordine dono-
rum. Contra istam sententiam magister obijciens di-
cit ex ipsa sequi cherubin esse maius scientie quam sera-
phin. eo quod cherubin a dono scientie nominatur. Et
respondet quod non sequitur. Nam seraphin non nomi-
natur a scientia non obstante quod sit perfectioris scien-
tie quam cherubin. eo quod digniori seu perfectiori dono pol-
let quam sit scientia. scilicet dono charitatis. et ergo denomi-
nari debet ab ipso dono. scilicet caritatis. et sic de alijs an-
gelis. Nam quilibet ordo debet denominari ab illo do-
no quod in eo pre alijs donis fulget. Secunda pro-
positio est hec. Angeli ab initio sue creatiois non erant
ut nunc sunt in nouem ordines distincti seu ordinati
qui ordines ordinantur secundum dona gratuita. Licet ta-
men habuerunt tunc donorum naturalium ut nunc in
equalitatem. Hanc magister probans querit. Utrum
ordines angelorum ab initio creationis eorum fuerint
distincti. Et arguit primo quod sic. per hoc quod angelus pri-
mus qui cecidit dicitur superior fuisse. et per hoc quod
apostolus dicit aliquos de potestatibus et principibus de-
mones effectos esse. In oppositum vero arguitur per
hoc quod ordines denominantur a donis gratuitis que
nec boni nec mali in principio creationis habuerunt.
Et respondens dicit quod non habuerunt ab initio sue
creationis eorum distinctionem ordinum. sed habue-
runt bene diuersitates donorum naturalium secundum que
boni stantes diuersa bona gratie receperunt et ordi-
nati fuerunt. Et demones dicuntur cecidisse non ideo
quia ipsi quandoque ordinati fuerunt. sed ideo stetit
secundum eorum naturalia dona. per dona gratie ad illos or-
dines pertinentia precepissent. et sic in illos ordines loca-
ti fuissent. Deinde queritur. Utrum omnes angeli eiusdem
ordinis sint equales. Et licet quidam hoc posuerunt.
tamen magister dicit quod non. Sed sicut in ordine apostolorum
aut martyrum quidam alij sunt digniores. ita consimili-
liter in ordine angelorum. Tertia propositio est hec.
Ad singulares ordines angelorum homines saluandi
assumantur secundum numerum beatorum angelorum. Hanc magister
probans querit. Utrum non sint nisi nouem ordines an-
gelorum. quare tunc scriptura dicit decimum ordinem per
homines saluandos restaurari. Et respondet quod non ideo di-
citur quod decimus ordo sit vel quibus fuerit. sed quod tot homi-
nes saluentur qui sunt angeli in vno ordine. et ideo dicunt
decimum ordinem restaurari. Et subdit quod opinio beati
Gregorii est quod tot homines saluentur quot angeli pre-
siterunt. Opinio autem beati Augustini est quod tot sal-
uentur quot ceciderunt. que autem verio: sit non deter-
minatur. Et tamen in speciali.

An omnes spiritus celestes mittantur
et ponit duas opiniones et auctori

tates quibus innituntur.

De etiam inue-
stigandum est. Utrum omnes illi cele-
stes spiritus ad exteriora nuncianda
mittantur. Quidam putant aliquos in illa multitudine
esse qui foras pro officio exeunt. alios qui intus
spiritus assistunt. sicut scriptum est in Daniele. **Adi-**
lia militum ministrabant ei. et decies centenarius **Dionysius.**
qui sacer principatus dicitur. de platea spirituum
ait. Superiora illa agmina ab intimis nunquam
recedunt. quoniam ea que preeminet usum exterioris
officij nunquam habent. His auctoritatibus innituntur
qui angelos mitti: nisi inferiores inficiantur.

Obiectio contra illos.
Quibus obijciuntur
quod Esaias ait. Volauit ad me vnus de seraphin.
qui ordo superior est et excellentior. Itaque
si de illo ordine mittitur: non est ambigendum
quod etiam de alijs mittatur. **Apollonius** ait. Omnes
sunt administratorum spiritus in misterium missi
His testimonijs asserunt quod omnes angelos
mitti. Nec debet indignum videri si etiam su-
periores mittantur. cum et ille qui creator est om-
nium ad inferiora descenderit.

Questio si omnes mittuntur. cur vnus
tantum ordo nomine angelorum cense-
tur.

Hic oritur questio
si omnes mittuntur et nuncij dei existunt. que vnus
tamen inter nouem ordines angelorum nolle cense-
tur. Ad quod quidam dicit omnes quod mitti. sed ali-
os septem et alij ex officio iniuncto. qui propter an-
geli vel archangeli nominantur. Alios vero rari-
us mitti. scilicet maiores causa extra eorum dispensa-
tionem oborta. qui cum angelorum misterium susci-
piunt etiam nomen assumunt. **Ubi** in psalmo. Qui
facit angelos suos spiritus. quia illi qui natura spi-
ritus sunt. aliqui angeli. id est nuncij sunt.

Putant quidam michael gabriel rapha-
el de superiori ordine fuisse et sunt
noia spirituum et non ordinum.

Et putant illi micha-
el gabriel raphael de superiori ordine fuisse.
Michael interpretatur quod est deus. **Gabriel** for-
titude dei. **Raphael** medicus dei. Nec sunt
ista nomina ordinum sed spirituum. Et dicitur qui-
dam singulorum horum vnus prope ac singu-
lariter spiritus esse nomen. Alij vero non vnus

DI. X

Dionysius.

Hic quod
dam.

ingulariter et determinate. sed nunc huiusmodi nunc illius est nomen. sicut quod aliter eorum ad quem nuncianda vel gerenda mittuntur. sicut et demonum quodam nota sunt que quodam putant esse unius propria. Alii vero pluribus communia. Diabolus quippe qui grece ita vocatur et criminator interpretatur vel deorsum fluens hebraice dicitur sathan. id est aduersari. Dicitur et belial. id est apostata et absque iugo. dicitur etiam leuiathan. id est additamentum eorum. et alia plura reperies nomina que vel unius spiritus sunt propria vel pluribus communia.

Quomodo determinent predictas auctoritates que videntur aduersari qui dicunt omnes angelos mitti.

Qui autem omnes angelos mitti asserunt premissas auctoritates Daniel. et Dionysii. ita determinant. Dicitur superiora agmina a deo assistere. et ab intimis nunquam recedere. non quando aliqui mittantur sed quod rarissime ad exteriora procedunt. neque tunc ab intimis recedunt: sed dei presentie et contemplationi semper assistunt. quod etiam faciunt quando frequenter mittuntur.

Quos alij dicant mitti et quos dicant non mitti cum determinatione auctoritatum que videntur sibi aduersari.

Alii vero dicunt tres ordines supremos. scilicet cherubin seraphin et thronos: ita creatori assistere et ad exteriora non exeunt. Inferiores autem tres ad exteriora mitti. Tres vero medios inter utrosque consistere non modo dignitate vel loco. sed etiam officio. quod preceptum diuinum a superioribus accipiunt. et deserunt ad inferiores. Ideoque cum supremi medij et medij intimi atque hi hominibus preceptum dei nunciant. merito omnes angeli nominari debent. Et ob id forte apostolus ait. Omnes spiritus administratores esse filij et mitti in ministerium. Vel per omnes non singulos ordines: sed de inferioribus ordinibus singulos angelos complexus est. Illud vero quod Esaias ait per verba Dionysij determinant dicentis. Ibi spiritus qui mittuntur percipiunt horum vocabulum. quorum gerunt officium. An dicunt illum angelum qui missus est ad Esaiam. ut munderet et incederet labia prophete: fuisse de ordine inferiorum. Sed ideo dicitur esse forte de seraphin. quod veniebat incedendo amoris dei. Et tamen in speciali.

tere et summere delicta Esaiæ.

Ista est distinctio. x. huiusmodi secundum librum. In qua magister postquam egit de comparatione angelorum ad se invicem: tractat de comparatione eorum ad deum. Et tria facit. Nam primo facit de quibus ordinibus sunt angeli qui mittuntur. Secundo quod diversa nota ex proprietatibus sortiantur. Tertio qualiter missi a divina contemplatione non excluduntur. Primum facit a principio distinctionis versus ibi. Dicitur que questio secundum ab inde versus ibi. Qui aliter omnes. Tertium vero ab inde versus ad finem distinctionis. Et tamen in generali. In speciali inquam magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Angeli de singulis ordinibus ad extra ad nostrum ministerium mittuntur. Hanc propositionem magister probans querit primo. An omnes angeli de singulis ordinibus ad exteriora nuncianda mittantur? Et respondendo recitat opiniones circa hoc. quarum prima dicit. quod non omnes mittantur. quod superiores spiritus deo assistunt. Et illa opinio confirmatur auctoritate. b. Dionysij et Daniel qui dicit. quod superiora illa agmina ab intimis nunquam descendunt. Secunda opinio dicit quod omnes mittantur. quod probatur per hoc quod seraphin legitur missus fuisse ad Esaiam. Cum ergo de seraphin qui sunt supremi ordinis mittantur. videtur etiam quod de singulis ordinibus mittantur. Et probatur per hoc quod filius dei qui est superior omni angelo: fuisse missus. Secundo per auctoritatem apostoli qui dicit quod omnes sunt administratores spiritus missi in ministerium. Deinde obicit contra opinionem istam dicens. Si omnes mittantur: quare tunc non omnes dicuntur angeli. id est nuncij. sed unum ordo hoc nomen solum sortitur? Et respondens ad hoc dicit quod illi qui sunt de inferiori ordine angeli proprie dicuntur. quod ex proprio eorum officio sepius mittuntur. Nihilominus tamen et alij etiam quibus mittantur. et tunc angelorum nomen sepius. sicut illud psalmi. Qui facit angelos suos spiritus. quod qui naturaliter spiritus sunt quandoque angeli. id est nuncij fiunt. Et subdit incidentaliter ad huiusmodi secundae opinionis confirmationem quod ista nomina Michael Gabriel Raphael sunt propria nomina quorundam spirituum a superiori ordine missorum. Quis tamen alij dicunt quod sint nomina officiorum. Unde quod Raphael interpretatur medicina dei quilibet angelus qui ad medicandum mittitur Raphael dici potest. Et similiter dicendum est de alijs. Et hoc confirmatur per sile in demonibus quibus quodam nomina sunt communia. sicut Diabolus sathan et belial. et similia. quorum interpretatio ponitur in libro. Hec tamen nota quibus singulariter demonibus ascribantur specialiter. Postea soluit auctoritatem. b. Dionysij qui prima opinio probatur et dicit quod supremi angeli dicuntur assistere. Quis raro mittantur. tamen quando mittuntur a dei presentia non recedunt. sed eius contemplationi eque bene assistunt. quod etiam illi faciunt qui quotidie seu frequenter mittuntur. Ex predictis simul sumptis infero primo quod angeli missi diversa nomina sicut varias officiorum proprietates sortiantur: que est propositio secunda. Infero secundo quod angeli missi temporis missionis ab intimis diuine contemplationis non excluduntur quod est propositio tertia. Postea magister ponit tertiam opinionem quod dicit quod superiores angeli nunquam mittantur. id est tres supremi eorum spiritus assistant. sed quod infimi tres eorum spiritus mittantur. medij autem eorum dicuntur assistere et mitti. In quibus tamen mitti accipit per medij nunciat inferioribus. id est illuminant inferiores. Et quod ut sic superiores medij nunciat et medij infimo. id est superiores dicuntur mitti. et ad illum seculum locutus est apostolus dicens omnes missos ad ministrandum. Ad auctoritatem Esaiæ respondendo dicit quod angelus ad Esaiam missus non fuit proprie de ordine seraphin. sed sic denotatur ab effectu ad quem venerat. quod venerat ad inflammandum eorum incendio amoris dei. Et tamen in speciali.

ex queq; aia hz angelum bonū ad sui custodiā delegatū. et malū ad exercitium.

DLXI

Illud quoq;

sciendū est q; angeli boni deputati sunt ad custodiā hominū. ita vt q; electorū habeat angelū ad sui pfectum atq; custodiā specialit' delegatū. Et in euangelio veritas a pusillozū scandalo prohibens ait. Angeli eorū semp vident faciem p'ris. Angelos dicit eorū esse: quibus ad custodiā deputati sunt. Sup quem locum Hieronymus tradit vnamquāq; animā ab exordio natiuitatis habere angelū ad sui custodiā deputatū inquit ita. Magna dignitas animarū est vt vnaqueq; habeat ab ortu natiuitatis in custodiā sui angelū delegatum. Greg' q; dicit. Ex quisq; vnū bonū angelum sibi ad custodiā deputatum. et vnū malum ad exercitium habet. Cum eū omnes angeli boni nostrū bonū velint cōmuniterq; salutē omniū studeant. ille tñ qui deputatus est alicui ad custodiā: eum specialit' hortat ad bonum. sicut legitur de angelo Thobie. et de angelo Petri in actibus apostolorum. Similiter et mali angeli cum desiderēt malum hominū. magis tñ hominē ad malū incitat et ad nocendū fortius instat ille qui ad exercitium ei' deputatus est.

Hiero.

Grego.

Utrum singulis hominib' singuli angeli an pluribus deputat' sit vnus.

Solet autēz queri

vtum singuli ange i singulis hominibus an vnus pluribus ad custodiā vl' exercitium deputatus sit? Sed cuz eiccti tot sint quot et boni angeli sunt. plures constat esse oēs simul bonos et malos homines q; boni angeli sunt. Et cum tot sint electi quot angeli boni. et angeli boni plures sint q; mali pluresq; sunt homines mali q; boni. nō est ambigendū plures esse bonos homines q; sint mali angeli. et plures esse malos hoies q; sint mali angeli vel boni angeli.

Cōfirmat vnū angelū plurib' hoibus deputari siue simul siue tēporibus diuersis.

Ideoq; dici oportet

vt vnū eundemq; angelū bonū vel malū pluribus hominib' deputari ad custodiā vel exercitium. siue eodem tempe siue diuisis temporibus. Ideo aut' dicim' eodē tēpore vel diuersis temporibus. quia videt' quibusdam q; oēs homines q; sunt sunt in aliquo tpe. singuli singulos angelos habere possunt bonos vel malos. quia licet maior sit numerus hominū cōputatis in vnū omnibus qui fuerunt et sunt et futuri sunt: q; angelorum. tamen q; homines decedentibus hominibus succedunt. Et idō nunq; simul sunt in hac vita. Angeli ho nūq; decedunt. sed simul omnes sunt. esse potest vt singuli hominum dum in hac vita sunt singulos habeant angelos bonos vel malos ad sui custodiā vel exercitiū destinatos. Ceterū siue ita sit siue non. non est dubitandum vnūquēq; habere angelum sibi deputatū. siue pluribus simul destinatus sit. siue vni singulariter. Nec est mirādū vnū angelum pluribus hominibus ad custodiā deputari. cum vni homini plurium custodia deputet. ita vt eorū quisq; suum dicat habere dominū vel episcopū vl' abbatez.

Utrū angeli pficiant in merito vl' in p'mio vsq; ad iudiciū.

Preterea illud cō-

siderari oportet. Utrū angeli boni in p'mio vel in merito pficiant vsq; ad iudiciū? Et in meritis pficiant atq; quotidie magis ac magis mereant quibusdam videtur ex eo q; quotidie hominū vtilitatibus inseruiūt eorūq; pfectibus student. Quib' etiam nihilominus videt' q; et in p'mio pficiant. sed in cognitione et dilectione dei. Licet eū (vt aiūt) in p'firmatione beatitudinē acceperint eternā atq; pfectam. augetur tamen quotidie eorū beatitudo. q; magis ac magis diligant atq; cognoscunt. et est eorū caritas qua deum et nos diligunt: et meritum et p'miū. Ad meritū. q; p eam et obseq; ex ea nobis impensa merent'. et in beatitudine proficiunt. et ipa eadem est p'mium. q; ea beati sunt.

Authoritatibus confirmant quod dicunt.

Et q; angeli profi-

Dubitat' si def q; phisic in vtroq;

etiam in cognitiōe ac p̄ b̄ in beatitudine: te
 stimonij sanctorū p̄firmāt. Dicit em̄ Esa-
 ias ex p̄sona angelorū christi ascendentis
 magnificentiā admirantiū. Quis est iste q̄
 venit de edom tinctis vestib⁹ de bosra. Et
 in ps̄. Quis est iste rex glorie. Et quib⁹ ap-
 paret q̄ mysterium verbi in carnati pleni⁹
 cognouert̄ angeli post impletionē q̄ ante.
 Et sicut in cognitiōe hui⁹ mysterij profe-
 cerunt. ita dicūt eos in deitatis cognitiōe
 pficere. Quā aut̄ in h̄mōi mysterij cognitiōe
 pfecerint euidēt̄ docet ap̄lus dicēs Que-
 sit dispensatio sacramenti absconditi a secu-
 lis in deo. vt innotescat multiformis sapiē-
 tia dei p̄ ecclesiam p̄ncipib⁹ et p̄tātib⁹ in
 celestibus. Sup̄ quez locū dicit Hiero. an-
 gelicas dignitates p̄fatum mysteriū ad pu-
 rum nō intellexisse donec completa est pas-
 sio christi et apostolorū predicatio per gen-
 tes dilatata.

Hiero.

Quin hac sententia videt̄ Augusti-
 nus aduersari Hieronymo.

His autem videtur

tradidere Aug⁹. sup̄ eundē locum episto-
 le dicens. Non latuit angelos mysteriū re-
 gni celoz. quod oportuno tempe reuela-
 tum est p̄ salute nostra. Illis ergo a seculis
 innotuit supra memoratū mysteriū. quia
 om̄is creatura nō ante secula sed a seculis
 est. Attende lector quia viderūt dissentire
 in hac sentētia illustres doctores. Ideoq̄
 vt ois repugnantia de medio tollat̄ predi-
 cta verba Haymonem sequētes ita defini-
 nemus. vt illis angelis qui maioris digni-
 tati sunt. et p̄ quoz ministeriū illa nunciata
 sunt ex p̄te cognita a seculis fuisse. vtpote
 familiarib⁹ et nūcijs. Illis vero q̄ minoris
 dignitatis sunt in cognita extitisse dicam⁹
 vsq̄quo impleta sunt et p̄ ecclesiam predi-
 cata. et tunc ab oibus angelis perfecte fue-
 runt cognita. Constat itaq̄ om̄es angelos
 in cognitiōe diuinorū mysteriorum fm̄ p̄-
 cessum tempis pfecisse. An non incongru-
 enter ipsi dicunt angelorū scientiā ac beati-
 tudinem augeri vsq̄ ad futurā consumma-
 tionem. quādo in sciētia ac beatitudine ita
 pfecissimi erunt. vt nec augeatur amplius
 nec minuatur.

Determina-
tio p̄dictarū
autoritatum.

Aliorum opinio quid dicunt ange-
 los in quibusdam predictorū nō
 profecisse.

Alij autem dicunt

angelos in p̄firmatione tanta deitatis dile-
 ctione atq̄ noticia fuisse predictos. vt in his
 vltorius nō pfecerint. nec profecturi sint.
 Profecerunt t̄m in scientia rerū exteriōz
 sicut in cognitiōe sacramēti incarnatiōis
 et h̄mōi. sed nō in cōtemplatione deitatis.
 quia trinitatē in vnitatem. atq̄ vnitatem in
 trinitate nō plenius intelligunt siue intelle-
 cturi sunt. q̄ ab ipsa confirmatione perce-
 perunt. Ita etiam dicunt eos in charitate
 nō pfecisse post cōfirmationē. quia eozum
 charitas postea nō est aucta. et sic dicūt eos
 nō pfecisse in meritis. s̄ hoc q̄tum ad vim
 merendi s̄ nō q̄tum ad numerū meritorū
 Plura em̄ bona fecerunt postea que tunc
 nō fecerant. sed eoz charitas ex qua illa p̄-
 cesserunt nō ē aucta ex qua t̄m meruerunt
 anteq̄ ista adderent̄ q̄tum postea his ad-
 lectis. Illud vō q̄d alij sup̄ dicūt p̄babi-
 lius videt̄. s̄ q̄ angeli vsq̄ ad iudiciū in sci-
 entia et alijs pficiant.

Quis sit p̄ba-
bilis

Quedā autoritates vident̄ obuia-
 re p̄babiliori sententia.

Quibus tamen vi-

dent obuiare quorundam autoritātū p̄ba-
 lit̄ em̄ Isidorus de sum. bono. Angeli in
 verbo dei om̄ia sciunt anteq̄ fiant. sed nec
 omnes nec oia p̄fecte angelos scire dixit.
 et ideo eos in sciētia proficere nō remouit.
 Greg⁹. in lib. dialogorū ait. Quid est q̄d
 ibi nesciant vbi scientem oia sciūt. Vbi vi-
 detur dicere q̄ oia sciunt angeli et nihil sit
 quod nesciant. Sed accipiendū est hoc de
 his quozum cognitiō beatū facit cognito-
 rem. vt sunt ea que ad mysteriū trinitatis
 et vnitatis pertinent.

Grego.

Ista est distinctio. xi. h̄o secundi li-

br̄i. In qua magister postq̄ egit de compatione an-
 gelozum ad deum tractat de compatione angelozū
 ad homines. Et tria facit. Nam p̄mo inquit. an
 homines angelozum custodiam habeant. Secundo
 an vnus angelus plures homines custodiat. Tertio
 an boni angeli etiam meritoze proficiant. Primum
 facit a principio distinctionis vsq̄ ibi. Solet etiā que-
 ri. Secundum ab inde vsq̄ ibi. Preterea illud. Ter-
 tium vero vsq̄ ab finem distinctionis. Et t̄m in gene-
 rali. In speciali sententia magistri stat in tribus pro-
 positionibus quarum prima est hec. Quilibet ho-
 mo ab initio sue natiuitatis habet angelum malū ad
 suum exercitiū deputatū. et bonū ad sui custodiam.
 Hanc p̄positionem magister p̄bat autoritatib⁹ bea-
 ti Hieronymi et Gregorij. Et subdit. licet oēs boni
 angeli bonum nostrum velint et salutem. ille tamen q̄

n

homini specialiter deputat^o ē. specialiter ad bonum
 p^o alijs exhortat. Similiter licet oēs mali angeli ho-
 mines ad malū exercent et incitent. magis tū suus ex-
 ercitor ad mala ipm instigat. Secunda ppositō
 est hec. Stat vnū angelū plurib⁹ hoibus p esse simul
 vel successiue. Hanc magister pbans querit. Quid
 quibet hō habet suū ppiū angelum custodem. aut
 vn⁹ angelus plures custodiat. Et rīdendū dicit q sic
 vni homini pmittit custodia multoz. sicut episcopis
 abbatibus et prioribus. ita pluriū hominū custodia
 vel exercitiū pmittit vni bonoz vel maloz angeloz
 quā magister suadet sic. quia cū tot sunt electi quot
 angeli boni sunt. et angeli boni sunt plures q mali. et
 plures sunt homines mali q boni. nō est ambigendū
 plures esse homines bonos q angeli mali sūt. et plu-
 res esse homines malos q sint mali angeli vel boni
 angeli. patet ergo quēlibet malū hoīem nō posse sin-
 gulariter habere vnū bonū angelum. et psequens
 singuli homines tam boni q mali nō habent singula
 res angelos bonos ad eoz custodiam vel malos ad
 exercitiū specialiter deputatos. sed vn⁹ bonus ange-
 lus custodit plures. et vn⁹ mal⁹ exercitat plures qd
 oportet ad minus esse verum fm successione tempo-
 ris. in quo homines hominibus succedunt. q̄tū cū
 hoc scit q singuli homines actualiter existentes sin-
 gulares habeant angelos pro suo exercitio vel custo-
 dia. Tertia ppositio est hec. Q angeli boni in sua
 beatitudine meritorie proficiunt vsq ad mundi con-
 summationē. Hanc pbans querit. Qtrū boni ange-
 li in merito vel premio pficiant. Et rīdendū pponit
 pmo opionē quorundā dicentium q nō solū pro-
 ficiant in merito sed etiā in premio. s. in cognitiōe et
 dilectione dei ita q magis et magis ipm cognoscunt
 et diligunt. Q autem in cognitiōe pficiant probat
 p hoc q nō plene cognouerūt mysterium incarnati-
 onis christi ante passionem et post apostolorum pre-
 dicationē. Quod videtur beatus Hieronymus sen-
 sisse. Licet beatus Augustinus videtur contrarium
 dicere. Quoz doctorū magister controuersiam dis-
 cipiens dicit. q angeli maiores sciuerunt incarnati-
 onem christi. etiā anteq fieret. licet tamen nō perfe-
 ctē. Et minores nō cognouerunt eam. nisi postq fa-
 cta est. Ex quo concludit q tam maiores q minores
 in cognitiōe profecerunt et pficiunt in diem iudicij
 Postea subdit opionem aliquoz qui dicunt q in
 cognitiōe et dilectione dei nō proficiant. sed solum
 in quarundā rerum exteriorū cognitiōe. sicut est in
 carnatio xpi. et similia. Primā autem opionem ma-
 gister approbans soluit autoritates quasdam Irido-
 ri et beati Gregorij. qui videntur dicere angelis in sci-
 entia post eoz confirmationē nō pfecisse. affir-
 mantes eos omnia scire. et dicit q licet sciant omnia
 non tamen pfecte. vel dicuntur scire omnia ad eoz
 beatitudinē pertinentia. Et tantū in speciali.

Post considerationem de angelis
 habitā agitur de aliarū rez creati-
 one. et precipue de operuz sex die-
 rum distinctione. a

DI. XII

Ec de angelice

nature pditione dicta sufficiat.
 Nūc supest de aliaz qrerū cre-
 atioe. ac precipue de opeuz sex dierum distin-
 ctioe nōnulla in mediū pferre. Cū de in sa-
 pientia sua āgelicos pdidit spūs. alia etiaz

creauit. sic oñdit supra dicta scriptura Ge-
 nēs. q dicit in pncipio deū creasse celū. id ē
 angelos. et terram. s. materiā quattuor ele-
 mentoz adhuc cōfusam et informē. que a
 grecis dicta est chaos. et hec fuit añ omnē
 diem. Deinde elemēta distinxit deus et spe-
 cies pprias atq distinctas singulis rebus
 fm genus suū dedit. que nō simul vt qbus
 dam sanctorū patrū placuit. sed p interual-
 la tempoz ac sex volumina dieruz vt alijs
 visum est formauit.

Q sancti tractatores videntur su-
 per hoc quasi aduersa tradidisse a-
 lijs dicentibus omnia simul facta
 in materia et forma alijs per inter-
 ualla tempozū. b

Quidā nanqz san-
 ctorum patrum qui verba dei atq archa-
 na excellenter scrutati sunt. sup hoc qsi ad-
 uersa scripsisse vident. Alij quidē tradide-
 runt omnia simul in materia et forma fuisse
 creata. Quod Aug⁹. sensisse videt. Alij ve-
 ro hoc magis pbauerūt ac asseruerūt. vt p
 ma materia rudis atq informis quattuor
 elementoz cōmixtionē atq pfusionem te-
 nens creata sit. Postmodū vero per inter-
 ualla sex diez ex illa materia rerum corpo-
 raliū genera sint formata fm species p-
 prias Quā sententiā Grego. Hiero. et Be-
 da alij q plures cōmendant ac proferunt.
 Que etiā scripture genescos: vnde prima
 hul⁹ rei ad nos manauit cognitiō: magi cō-
 gruere videtur.

Quo per interualla temporis res
 corporales pdite sunt. c

Secundū hanc ita
 q traditonē: ordinē atq modū creatōis
 formationisq reruz inspiciam⁹. Sic supra
 memoratū est. In pncipio creauit de⁹ celū
 id est angelicam naturam sed adhuc infor-
 mem vt quibusdā placet. Et terrā. i. illam
 confusam materiā quattuor elementozum.
 quam noie terre vt Aug⁹. ait contra mani-
 cheos. ideo appellauit Aboyses. quia ter-
 ra inter omnia elementa minus est speciosa.
 et illa inanis erat et incomposita ppter oim
 elementoz cōmixtionē. Tandē etiā vocat
 abyssum dicēs. Et tenebre erāt sup faciem
 abyssi et. qz pfusa erat et cōmixta. specie di-
 stincta carens. Eadē etiā materia i formis

Augusti.
 Quare illa
 fusa materia
 vocetur terra
 abyssi aq.

dicta est aqua sup quā ferebat spūs dñi. si
cut superferē fabricandis rebus voluntas
artificis. qz subiacebat bone volūtatī crea-
toris. qd formandū pficiendūqz inchoauc-
rat. qui sicut dñs et p̄dītor p̄erat fluitanti
et p̄fusa materie vt distingueret p̄spēs vs-
r̄tas qñ vellet et sicut vellet. hęc ideo dicta
est aqua. qz omnia q̄ in terra nascunt̄ siue
animalia siue arbores vel herbe et similia
ab humore incipiunt formari atqz nutriri.
his oibus vocabulis vocata est illa infor-
mis materia. vt res ignota notis vocabu-
lis insinuaret̄ impitōibz et nō vno tñi. Nā
si vno tñi significaret̄ vocabulo h̄ esse pu-
taret̄ quod p̄sueuerāt hoēs in illo vocabu-
lo intelligē. Sub his ergo noibus significa-
ta est materia illa cōfusa et informis. q̄ nul-
la specie cerni ac tractari poterat id est no-
minibus visibilibz rerū q̄ inde future erāt
p̄pter infirmitatē puuloz qui min⁹ idonei
sunt inuisibilia cōprehendere. et tūc erāt te-
nebre. i. lucis absentia. Nō em̄ tenebre ali-
quid sunt. sed ip̄a lucis absentia. sicut silen-
tium nō aliqua res ē. sed vbi sonus nō est.
silentium dicit̄. Et nuditas nō aliqua res ē
s̄ in corpe vbi tegumentū nō ē. nuditas d̄z
sicut et inanitas nō est aliquid s̄ inanis d̄z
locus esse vbi non est corpus. et inanitas est
absentia corporis.

Quo sensu tenebre dicantur nō es-
se aliquid et quomodo dicant̄ esse
aliquid.

Attende quia hic

Augustinus tenebras dicit nō esse aliquid
cum alibi tenebre inter creaturas ponantur
que benedicunt dñm. Vñ d̄z. Benedicite
lux et tenebre dño. Ideoqz sciendūz est te-
nebras diuersis modis accipi. s. vel p̄ lucis
absentia. qualiter supra accepit Aug⁹. iux-
quā acceptionē non sunt aliqd. Vel p̄ ae-
re obscurato. siue aeris obscura qualitate.
et p̄m hoc aliqua res creata sunt. Nō ḡ d̄z
tenebras tunc fuisse sup faciē abyssi. qz nō
dum erat lux. q̄ si esset: et sup̄er̄ et sup̄fun-
dere. sed nōdum lucis gratia opus suum
deus venustauerat. que postea in p̄mo die
formata est.

Quo hic considerāda sunt. quare
illa materia confusa sit dicta infor-
mis et vbi ad esse prodijt q̄tumqz
in altitudine ascenderit.

De quare priusqz

tractemus duo nobis discutiēda occurrūt
Primū quare illa materia p̄fusa in formis
dicat̄ an qz omni forma caruerit. an prop̄
aliud. Secundo vbi ad esse prodierit. et q̄
tum in altum ascenderit. Ad illud ergo qd
primo positū est breuiter r̄ndētes dicim⁹ il-
lā primā materiā nō id dictā fore in formē
q̄ nullā om̄ino formā habuerit. qz non ali-
quid corporeū tale existere potest. qd nul-
lā habeat formā. sed ideo nō absurdi infor-
mem appellari posse dicim⁹. quia in confusi-
one et p̄mixtione quadā subsistēs nondum
pulchrā aptamqz et distinctā recipet formā
qualē modo cernimus. Facta est ergo illa
materia in forma p̄fusionis ante formā di-
spositionis. In forma p̄fusionis prius om-
nia corpalia materialiter simul et semel sūt
creata. Postmodū in forma dispositionis
sex diebus sunt ordinata. Ecce absolutuz ē
quod primo in discussione p̄positum fuit.
scz quare illa materia dicat̄ informis.

Hic ad id quod secundo quereba-
tur respondet.

Nunc superest quod

sc̄o p̄ponebat̄ explicare. vbi scz illa mate-
ria subsisterit et q̄stū in altitudine porrige-
bat. Ad qd nihil temere asserentes dicim⁹
Ex illa prima rerū oim moles q̄si creata est
ibidē ad esse videt̄ prodijisse. vbi nunc for-
mata subsistit. Eratqz terreū hoc elementū
in vno loco eodem medio subsidēs ceteris
in vna p̄fusione p̄mixtis. eisdēqz circūqz
in modo cuiusdam nebule oppressis ita ob-
uolutū erat vt apparere nō posset quod fu-
it. illa vero tria in vna p̄mixtione confusa
circūquaqz suspēsa. eousqz in altū porrige-
bant quousqz nunc summitas corpe natu-
re p̄tingit. Et sicut q̄busdā videt̄ ultra lo-
cum firmamēti extendebat̄ illa moles. que
in inferiori pte spissior atqz grossior erat. In
superiori vero rarior ac leuior atqz subtilior
existerat. De qua rariori substātia putant
quidā fuisse aquas que sup firmamentum
esse dicunt. Talis fuit mūdi facies in prin-
cipio priusqz reciperet formam vel dispo-
sitionem.

Ostenso qualis fuit mundi facies
in ipso p̄mordio. incipit prosequi
operz sex diez distinctionem.

Nunc superest ut di-
spositionē illā qualiter pfecta sit ordine p
sequamur. Sex dieb' sicut docet scriptura
genesis distinxit de' . et i formas rededit p
prias cūcta que siml' materialiter fecerat.
Pfectiq; op' suuz die sexto. et sic deinde
die septimo requieuit ab omī ope suo. id ē
cessauit nouā creaturā facere. Sex em̄ die
b' sex rerū genera distinxit. nihilq; postea
fecit. qd̄ in aliquo illoz nō p̄tineat. opat'
est tñ postea sicut vitas i euāgelio ait. Pa
ter me' opatur vsq; nūc. et ego operor illō

**De quattuor modis diuine opera
tionis.** h

Quattuor enim mo

dis. ut ait Alcinus sup Gen. opat' deus
Primo in xbo oia disponēdo. Secō i ma
teria informi qtuor elemētoz de nihilo eā
creando. vñ. Qui uiuit in eñū creauit om
nia simul. Omnia. s. elementa. vel omnia cor
pora materialiter simul creauit Tertio per
opa sex dieruz varias distinxit creaturas.
Quarto exprimoz dialib' seminib' nō inco
gnite oriunt' nature. sed note sepius refor
mentur ne pereant.

Ista est distinctio .xij. h' secundū

libri. In qua magister postq; tractauit de natura pu
re spūali. s. angel. Incipit agere de natura pure cor
porali. s. de pductione mundi sensibilis. Et tria cir
ca hoc facit. Nam primo ostendit qualiter deus mun
dum sensibilem primo creauit. Secundo ubi ipuz p
ducens collocauit. Tertio qualiter ipm distinguens
ordinauit. Prīmū facit a principio distinctionis vsq;
ubi de qua re prius q; tractemus. Secm̄ ab inde vsq;
ubi. Nunc superest. Tertium vsq; ad finem distinctionis
Et tñ in generali. In speciali sententia magistri stat
in tribus ppositionibus quarū prima est hec. De
us in principio materiam quattuor elemētoz infoz
men. id est. indistinctam creauit. Hanc ppositionē
magister pbans pponit q; diuina sapientia siml' cuz
angelica natura materia in quattuor elemētoz cō
fusam et informem pduxit. quam in sex diebus pfe
cte formauit et distinxit. Et subdit q; aliqui sancti sex
beatus Augustinus et sui dixerunt omnia simul in ma
teria et etiam distincta fm formas fuisse. pducta.

Alij vero dixerunt sex beatus Grego. et Beda q; pri
mo fuit materia rudis atq; informis creata. de qua
postmodū p sex dierū interualla res corporales fm p
prias species sunt formate. quā opinionem magister
approbat ppter plurimoz doctoz sententiā et sacre
scripture autoritatē. Postea dicit q; illa informis ma
teria in pncipio Gen. ubi eius pductio legit' diuerso
nomine est vocata. Nominat' em̄ primo terra. ut ibi.
In pncipio creauit deus celū et terram. id est. illam
informē materiam. et exprimit' nomine terre. nō qui
dem ppter terrestrem substantiam. sed ppter speci
ositatez carentiam. Secūdo exprimitur ibi nomine

abyssi: ubi cū dicit. et tenebre erant sup faciem abyssi.
et hoc ppter defectū distinctionis qua distinctioe ca
rebat. Etiam nominatur ibi aqua. cū subdit. Et spi
ritus dñi ferebat sup aquas. Nam sicut aqua habet
multam fluxibilitatem. sic materia illa habet fluxibi
litatem et diuersam potentialitatem ad diuersas for
mas recipiendas. Omōi aut' diuersis nominibus fu
it materia appellata ne crederetur vnus forme rece
ptua. si vno nomine fuisset vocata. Et tatis etiā no
minibus est vocata. ppter ruditatez populi cui moy
ses scripsit et contulit manu ductionem. Et subdit q;
etiam in Gen. dicitur sup faciem abyssi. id est. illi' na
ture erant tenebre confuse. id est. lucis absentia. que
tenebre nulle res sunt sed tñ lucis absentia seu pri
uatio. Contra quod videtur esse illud Dan. Benedic
te lux et tenebre dño. ubi tenebre inter res reales no
minant'. Ad quod respondet q; tenebre qñq; dicunt
lucis absentiam. et sic nihil sunt. qñq; aerem oscurū
et sic sunt aliqua creatura. Secūda ppositio ē hec
Deus confusam materiam elemētoz in eodez lo
co ubi nūc est creāda collocauit. Hanc ppositionem
magister pbans dicit adhuc duo de illa materia esse
distinguenda. Quoz primum est quō illa materia di
cta sit informis. cum tñ omī forma nō caruit. Ad qd̄
rūdet q; dicit informis non ppter carentiam omnis
forme. sed quia formam confusam habebat et non di
stinctam. vel quia formata nō fuit sicut postea forma
batur. Secūduz est ubi fuerit illa materia creata et
q̄tum spacium occupauit. Et rūdet q; creabatur in
illo loco ubi nūc est mundus. et occupabat spacium
cuiuslibet elemēti. et extendebat etiam fm aliquos
vltra locuz firmamenti fm q; erat materia illa in pte
inferiori spūsiōz et grossior. in pte vero superiori rariōz
et subtilior. Unde de pte illa rariōz aquas que sunt
supra firmamentū dicunt esse factas. Tertia pposi
tio est hec. Deus qui in principio confusam materiam
creauit quā in sex diebus pfecte mundū pplendo di
stinxit et formauit. die septimo ab eius ppagationē
cessauit. Hanc em̄ ppositionē magister pbans dicit
q; pfecta rerū pductio et formatio sit expedita in die
rum senario. ita q; nihil postmodū n est productum.
quod in primis creatis aliquo modo nō p̄tineret. et
illa de causa dicit de' septimo die quieuisse. eo q; ces
sauit nouas creaturas producere. Sed contra hoc
objicit per dictum dñi nostri Iesu Christi. qui ait patrē
suum et se vsq; modo operari. ergo ut videtur deus
nō quieuit ab omī ope die septimo. Et hoc cōfirmat
tali ratione. Si deus die septimo quieuisset ab omni
opere. tūc nō pduceretur amplius de nouo aliquid
in rerum natura. sed hoc est falsum. ergo nō quieuit
die septimo. Et q; hoc sit verū patet. Nam quia mul
ta sunt generabilia. nondū tñ genita. sed solum in po
tentia que est ad maximum determinate. Ideo in fu
turo sunt aliqua ad esse specificum in potentia q; post
ea actualiter erunt. ideo nō sunt omnia septimo die
diuina virtute creatiua producta. Ad quod respon
dens dicit deum quadrupliciter operari ad rerum p
ductionē. Uno modo eternaliter omnia in verbo dē
sponendo. Secundo temporaliter materiam infoz
mem producendo. Tertio modo materiam sex dieb'
confusam fm species distinguendo. Quarto ex semi
nibus rebuz inditis creata ne pereant reformando.
Et licet deus fm tres primos modos operandi die
septimo quieuerat. quo ad quartum modum tamen
semper opatur. Et de illo intelligi habet dictum xpī
superius allegatum. Et tñ in speciali.

**Que fuerit prima distinctionis o
peratio.** q

atq; pputent dies a mae vsq; ad mane ppo-
stea no in mysterio facti est vt dies copute-
tur a vespera in vesperā. et adiungatur die-
es pcedenti nocti i pputatione. cum iuxta
naturalem ordinem pcedēs dies sequen-
ti nocti adiungi debeat. quia homo a luce
per peccatū corruit in tenebras ignorantie
et peccatorum. deinde per christum a tene-
bris ad lucez redijt. Unde apostolus. Era-
mus aliquādo tenebre nunc aut lux a dño
psumus itaq; dies nō ab auroza sed a ple-
na luce incipiens. et post vesperā paulatim
occidente luce excipiens mane sequēti diei
expletus ē. **Uñ Beda.** Occidēte luce pau-
latim et post spacium diurne longitudinis
inferiores ptes subeunte: factum est vespere.
sicut nunc v'sitato cursu solis fieri solet.
Factum est aut mane eadem sup terras re-
deunte. et alium diem inchoante. et dies ex-
pletus est vnus viginti quatuor horarum.
Fuitq; nox illo triduo omīno tenebrosa. q̄
post creata sidera aliqua luce claruit.

Beda

**Cur sol factus est si lux illa sufficie-
bat.** f

Solet autēz queri

quare factus est sol. si lux illa faciēduz diei
sufficiebat. Ad quod dici pōt. qm lux illa
forte superiores ptes illustrabat. ad illumi-
nationem inferioz; solem fieri oportebat.
Vel potius ideo. qz factō sole diei fulgur
auctus est. Ampliori em multo luce radia-
uit dies postea q̄ ante Si aut queritur qd
de luce illa factum sit cum modo nō appare-
at: Postea dici aut de ea corpus solis for-
matum. aut in ea pte celi esse in qua sol est.
nō q̄ ipsa sit sol. sed sic est ei vnita vt discer-
ni non valeat.

**Quō accipiendum sit illud. dixit
deus an sono. vocis id de? dixerit
an aliter.** g

Preterea iuestigā-

dum est quō accipiendum sit quod ait. dixit
deus. Vtrū temporaliter. vel sono vob
illud dixerit. an alio modo? August. super
Gen. tradit nec temporaliter nec sono vo-
cis deum locutus fuisse. quia si temporaliter
et mutabiliter. et si corporaliter dicatur
sonuisse vox dei. nec lingua erat qua loque-
retur. nec erat quē oporteret audire et intel-
ligere. Bene ergo vox dei ad naturam ver-

Augusti.

bi per qd omnia facta sunt refer. Dixit er-
go deus fiat. et non temporaliter. non sono
vocis. sed in verbo sibi coeterno. id est ver-
bum genuit intemporaliter in quo erat. et
disposuit ab eterno vt fieret in tempe et in
eo factū est.

**Quō accipienduz sit qd dicit pa-
ter operari in filio vel per filiū. vel
in spūsancto.** h

Hic queri solz quo

modo accipiendū sit qd dicit pater opera-
ri in filio. vel p filiū. vel in spūscō? Hoc em
scriptura frequēter nobis pponit. vt om-
nia in sapiētia fecisti dñe. id ē. in filio. et In
p̄ncipio. id est. in filio creauit. deas celuz
et terrā. Et illud. Per quem fecit et secula
Sup illum quoq; psalmi locū. Verbo dñi
celi firmati sunt et c. dicit Aug. q̄ pater o-
peratur verbū suum et spūsanctum. Quo
modo ergo h accipiendū est? Putauerunt
quidam heretici q̄ pater velut auctor et ar-
tifer filio et spūsancto in rerum opatiōe q̄si
instrumento vteret. Ex predicti verbis er-
randi occasionē sumētes. quod velut blas-
phemum atq; sane doctrine aduersuz abij-
cit pia fides Nō est itaq; intelligendū ideo
scripturam frequenter cōmemorare patrē
operari in filio vel per filiū: tanq̄ filius nō
posset facere: si ei nō porrexisset pat̄ dexte-
ram. vel tanq̄ aliquod instrumentū fuerit
patris operātis. sed potius illis verbis pa-
trē intelligi voluit cuz filio et spiritus sancto
opari et sine eis nihil facere.

Hic aperit
quo sentit
catur pater
operari filio
vel per filium

**Contra hanc expositionem surgit
hereticus.** i

Sed dicit hereticus

hac ratione hoc posse dixisse filiū opari p
patrem vel in patre et spiritum sanctum cū
vtrōq; vel per vtrūq;. quia filius cum pa-
tre et spiritus sanctus cum vtrōq; operatur
Cui breuiter respondetur Ideo illud dcm
esse et nō istud. vt in patre monstraref au-
toritas. Non enim pater a filio. sed filius a
patre operatur. et spiritus sanctus ab vtrō-
q;. Ideoq; etiam alius p spiritum sanctum
legitur operari. quia cū spiritus sancto ope-
ratur hoc ipsum a filio habenti vt opere-
tur.

Alia predictoz expositio. k

Potest et alter illud

accipi: vt dicat pater in filio vel p filioz op
ari. quia cum genuit omnium opificē. sic di
citur pater p eum iudicare. qz genuit iudi
cem. ita z p spm scm dicif opari siue pater
siue filius. quia ab vtroqz pcedit spūsan
ctus factor omnium. Unde Joh. Chryf. in
expositōne epistole ad Heb. sic ait. Nō vt
hereticus inaniter suspicaf tanqz aliqd in
strumentū patris extiterit fili? negz p eū p
dicif fecisse tanqz ipse facere nō posset. sed
sicut dicif pater iudicare p filiū. quia iudi
cem genuit. sic etiā dicif opari p filiū. quia
eum cōstat opificem genuisse. Si cū causa
eius pater est: fm qz pater est. multo ampli
us eozū causa est qz p filiū facta sūt. hec de
ope prime diei dicta sunt.

Ista est distinctio. xiiij. h^o secundi
libri. In qua magister postqz egit de ope creationis
qđ factū est ante omnē diem. agit de ope distinctōis
quod factū ē in primo die. s. de lucis pductione. Et
tria facit. Nam primo agit de lucis actuali productio
ne. Secundo de pducēis locutiōe. Tertio de causā
dam ppositiōis expositione. Primum facit a prin
cipio distinctōis vsqz sibi. Preterea inuestigandum.
Scdm ab inde vsqz sibi. hic queri solet. Tertū vsqz
ad finem distinctōis. In speciali sentētia mgrī stat
in trib^o ppositiōibus quaz prima est hec. Dens
pma die fecit lucem distinguēdo tempus in diē et no
ctem. Hanc mgrī pbans pponit. qz primū a quo om
nium rerū principiū incepit fuit lux. z hoc pgrue qz
lux cetera habet manifestare. Circa qđ vltorius mo
uet tres questiones quaz pma est. Vtrū lux illa pma
die distincta vel pducta fuerit corpalis vel spūalis.
Et respondet qz vtroqz modo accipi pōt. Si autē acci
piat p luce spūali. tunc significat formationē angeli
ce nature. p gratiā gratū facientem. que vt supra di
ctum est quodāmodo sub noie celi fuit producta. Si
autē p luce corpali accipiā tunc supponit p aliqua
nubecula lucida de ptaenti materia formata z pdu
cta. Tunc scda questio est. Vbi facta fuerit lux illa.
Et rōdet qz ibi vbi sol iam mouet. Imo lux illa vicem
solis in trib^o primis dieb^o tenēs motu suo diē z noctē
faciebat. nec ab aliquis impediēdā ne luceret. pp
raritatem aquaz tunc vñ et nūc qñ p olei imissionez
a qua rarificaf quodāmodo illustraf. quare naute i
pfundo maris se immergētes mittūt ex ore suo ole
um ad centrum. seu profunduz maris. z sic aque cla
riores fiunt. Et subdit ibidem qz dies potest accipi
diuersimode. s. vel p ipsa luce. que in illo triduo te
nebras illuminabat. vel p ipsa illuminatione aeris.
vel p spacio viginti quatuor horarū. Tertia questio
est. Quare sol factus est quarto die si lux illa prima
die pducta sufficebat ad dies faciendū. Et rōdet qz
lux illa tñ supiores pres illuminabat z tñ nō ita cla
re sicut nunc sol. ideo cōgruit solem fieri ad lucis cla
ritatis diffusionem. Et subdit qz corpus solare forma
tum est de illa luce vel inseparabiliter habet eā sibi con
iunctam. Scda ppositio ē hec De^o nō tpali vocis so
no. sed verbo. sic ab eterno dixit oia efficiendo. Hāc
mgrī pbāns querit. qualiter deus dixit. fiat lux. s. an
hoc tempali sono pulerit. vel ab aliquo alio modo.
Et rōdens dicit fm Aug^o. qz non tpaliter. quia va

to qz sic. tunc de^o fuisse locut^o mutabiliter nec estant
sono vocis corpaliter. cū de^o careat instrumentis na
turalibus quib^o talis sonus habeat causari. Sed in
verbo sono sibi coeterno dixit. fiat lux. i. vbi genuit
it intempaliter in quo erat dispositū ab eterno vt lie
ret lux in tempe z iam in eo factū est. Tertia ppo
sitiō est hec. Quāuis fm scripturā de^o opat^o sit p fili
um. nō tñ vt p ministrum. sed p illum quē genuit sibi
coequalē oim opificem. Hanc ppositiōē mgrī pro
bans querit. quō pater dicat opari p filiū vel in filio.
sicut p ministrū. et qz hoc est erroneū. Ideo dat du
plicem intellectū catholicū hui^o ppositiōis. Prim^o
est qz qñ pater dicat opari per filiū seu etiam p spiri
tum scm. significat inseparabilis opatio psonarū cū au
toritate. et exinde puenit qz pater dicat opari p filiū
sed non econtra. qz filius non haberet respectum pa
tris autoritatem principij. sicut pater respectu filij.
Secundus est qz pater dicat opari p filiū. qz filiū ge
nuit opificem. Et tñ in speciali.

**De opere secunde diei. qua factuz
est firmamentū.**

Ixit quoqz

deus fiat firmamentū i me
dio aquarū et diuidat aqz

ab aquis. Diuisitqz aquas qz erant sub fir
mamento ab his qz erant sup firmamentuz
Sciendum est qz illius celi describitur hic
creatio. sicut ait Beda sup Gen. in quo fi
xa sunt sidera cui supposite sunt aque in ae
re z in terra. z supposite alie. de quibus di
citur. Qui tegis aquis supiora ei^o. In me
dio ergo firmamentum est. id est. sidereum
celum. quod de aquis factum esse credi po
test Crystallinus enim lapis cui magna est
firmitas z perspicuitas de aquis factus est
Si quem vero mouet. quomodo aque na
ture fluide z in una labiles super celuz pos
sint consistere. de deo scriptū esse memine
rit. Qui ligat aquas in nubibus suis Qui
enim infra celum ligat aquas ad temp^o va
poribus nubium retentas. potest etiam su
per celi speram non vaporali tenuitate sed
glaciali soliditate aquas suspendere ne la
bantur. Quales autem et ad quid condite
sint. ipse nouit qui condidit. Ecce ostensuz
est his verbis quod celū factum sit. scz il
lud in quo sunt fixa sidera. id est quod exce
dit aerem. z de qua materia scilicet de aqz
et quales sint aque qz super illud celū sunt.
scz vt glacies soliditate.

**Illij putant celum illud esse ig
nee nature quibus consentit Au
gustinus.**

Quidam vō celuz

Johānes.
Chryf.

Grego. 113
Augo. 113

Grego. 113
Augo. 113

Grego. 113
Augo. 113

Grego. 113
Augo. 113

Grego. 113
Augo. 113

Grego. 113
Augo. 113

Grego. 113
Augo. 113

Grego. 113
Augo. 113

Grego. 113
Augo. 113

DI. XIII

Beda ad cellū
dicif creati.

De qua mate
ria sit factum
illud celum.

Quō aqz pos
sunt esse. sup
celū z quales
sunt ille aque

Augusti.
sup. Scii.

quod excedit aeris spacia ignee nature dicunt. asserentes super aerem purum ignez esse. qui dicitur esse celuz. de quo igne sidera et luminaria facta esse coniectant. Quibus Augustinus cōsentire videtur. Cū vero nomine firmamenti celum quod excedit aerem an ipse aer hic intelligatur. idem Augustin⁹ querit nec soluit. Magis tam̄ approbare videt̄ celum illud hic accipi qđ spacia aeris excedit. Aquas autem que super illud celum sunt dicit vaporaliter trahi et leuissimis suspendi guttis. Sicut aer iste nubilosus exalatione terre aquas vaporaliter trahit et p̄ subriles minutias suspēdit et post copulenti⁹ conglobatas pluuialiter refundit. Si ergo potest aqua sicut videmus ad tantas minutias peruenire vt feratur vaporaliter super aerem aquis naturaliter leuiorem. Cur non credamus etiaz super illud leuius celum minutioribus guttis et leuioribus imminare vaporibus. sed quoquo modo ibi sint. ibi esse non dubitamus.

Que sit figura firmamenti.

Queri etiā solet cū

tus figure sit celuz. Sed spiritus sanctus qđ uis auctores nostri sciuerint per eos dicere noluit. nisi quod profit saluti. Querit etiā si stet an moueat celum. Si moueat inquit q̄modo est firmamentuz. Si stat. q̄modo in eo fixa sidera circumeūt. Sed firmamentum dici potest non ppter stationē sed ppter firmitatem vel terminū aquarum intransgressibilem. Si autem stat. nihil impedit moueri et circūire sidera.

Utrum stet an moueat celū.

Quare dicat̄ firmamentū.

Quare tacuit scriptura d̄ opere secunde diei qđ in alijs dixit.

Post hoc queri solet

quare hic non est dictum sicut in aliorū dierum operibus. uidit deus qđ esset bonū sacramentuz aliquod hic commendatur. Ideo enim fortassis non est hic dictum qđ tamen sicut in alijs factum est: quia binarius principium alteritatis est et signum diuisionis.

De opere tertie diei qñ aque p̄gre-

gate sunt in vnū locum.

Sequitur. Dixit de⁹

Congregentur aque in locum vnum et appareat arida. Tertie diei opus est congregatio aquarum in vnum locuz. Congregate sunt enim omnes aque celo inferiores in vnam matricē. vt lux que p̄terito biduo aq̄s clara luce lustrauerat: i puro aere clarior: fulgeat et appareat terra que cooperta latebat. et que aquis limosa erat fieret arida et germinibus apta. Eodem em̄ die p̄tulit terra herbam virentem lignumq̄ faciens fructum. Si autem queratur vbi congregate sint aque que totuz texerant spacium vsq̄ ad celum. Potuit fieri vt terra s̄b sidens cōcauas partes preberet vbi fluctuantes aquas reciperet. Potest etiam credi primarias aquas rariores fuisse que sicut nebula tegeant terras. sed congregatione esse spissatas. et ideo facile in vnuz posse redigi locum. Cūq̄ multa cōstet esse maria et flumina. in vnum tamen locum dicit̄ aq̄s congregatas propter continuationem omnium aquarum que in terris sunt. quia cuncta flumina et maria magno mari iungūtur. Ideoq̄ cum dixerit aquas cōgregatas in vnum locum. deinde dicit pluraliter. congregationes aquaruz propter multos sinus earum quib⁹ omnibus ex magno mari p̄ncipiū est.

Beda.

Ubi cōgregate sunt aque.

Quo omnes aq̄e sint in vnū locuz congregate cū multa sint maria et flumina.

De opere quarte diei qñ facte sunt luminaria.

Sequitur. Dixit de⁹

Fiant luminaria in firmamento celi. et dñi dāt diem et noctem. In precedenti triduo disposita est vniuersitas hui⁹ mundi machina et partibus suis distributa. Formata enim luce p̄ma die que vniuersa illustraret. duo sequētes dies attributi sunt supreme et infime parti mundi firmamento. i. aeri terre et aque. Nam secunda die firmamentum desuper expansuz est. Tertia vero aq̄rum molibus inter receptacula sua collecti terra est reuelata atq̄ aer serenatus. Quatuor ergo mundi elemēta illis diebus suis locis distincta sunt et ordinata. Tribus autem sequentibus diebus ornata sunt illa quatuor elemēta. Quarta em̄ die ornatus est firmamentum sole et luna et stellis. Quinta

Et triduo p̄cedenti facta est dispositio et distinctio quatuor elemētorum et triduo sequenti ornatus est mund⁹.

aer in volatilibus et aque in piscibus orna-
menta acceperunt. Sexta accepit terra in-
secta et reptilia et bestias. post que oia fa-
ctus est homo in terra et in terra. non tñ ad
terrā nec ppter terram. sed ad celum et pp-
ter celum.

Ante alia de ornatu celi agit sicut
prius factum est. S

Quia ergo celus ce-

teris elementis speciem prestat. priusq̄ a-
lijs factum est. ideo ante alia ornatu in q̄r-
to die quo fiunt sidera. Que ideo facta sūt
vt p ea illustret inferior pars ne esset habi-
tantib⁹ tenebrosa. Infirmatib⁹ hominuz
prouisum est vt circueunte sole potirentur
homines diei noctisq̄ vicissitudine ppter
dormiendi vigilandiq̄ necessitatē. et ideo
ne nox indecora remaneret sed luna ac sive-
ribus consolarentur homines quib⁹ in no-
cte operandi necessitas incumberet. et quia
quedam animalia sunt que lucem ferre nō
possunt. Quod autem subditur. Et sint in
signa et tempora et dies et años. quomodo
accipiendum sit queri solet? Ita em̄ dicitur
videtur quasi quarto die cepissent tempo-
ra. cum prius triduum sine tempore nō fu-
erit. Ideoq̄ tempora que fiunt per sidera nō
spacia horarum s̄ vicissitudinē aeris qua-
litatis debemus accipere. quia talia moti-
bus siderum fiunt. sicut dies et anni quos
vitate nouimus. Sunt enim in signa sere-
nitatis et tempestatis. et in tempora. quia per
ea distinguim⁹ quatuor tempora anni sci-
licet. ver. estatem. autumnum hiemē. Vel
sunt in signa et in tempora. id est. in distin-
ctionem horarum. quia priusq̄ fierent. or-
do temporuz nullis notabatur inditijs vel
meridiana hora vel qualibet hora. hęc q̄r-
ta die facta sunt.

Ista est distinctō. xiiij. h. secundi
libri. In qua magister postq̄ egit de opere prime diei
scz de pductione lucis. incipit agere de operib⁹ sub-
sequentium dierum. scz de productione corporis fir-
mamenti et elementorum. Et tria facit. Nam primo
agit de firmamenti productione. Secundo de aqua-
rum supercelestium congregatione. Tertio de solis
et lune et aliarum stellarum collocatione. Primum
facit a principio distinctōis vsq̄ ibi. Sequitur dicit
Secundum ab inde vsq̄ ibi. Sicut dixit deus fiant
Tertium vero vsq̄ ad finem distinctōis. Et tantuz
in generali. In speciali autem sententia magistri stat
in tribus propositionibus quaz prima est hec. De

us secundo die fecit firmamentum. id est celum sive
reum in medio supercelestium et subcelestium aquaz
Hanc enim propositionem magister probans dicit.
q̄ deus secundo die fecit firmamentuz: quod s̄m Be-
dam celum sidereum dicitur habens aquas supra se
et infra se. quod non est mirum diuina virtute esse fa-
ctum. cum videmus aquas vaporabiliter eleuari in
celum Unde et super firmamentum glaciei soliditate
aque suspenduntur ne labantur. Postea querit tres
questiones. quaruz prima et vltima omittit secundā
ponit. s. Antrum celum stet vel moueatur. Nō mo-
uetur arguit sic. quia si sic tunc non esset firmamen-
tum. Si autem semper stat tunc non mouentur sive-
ra fixa in eo. quod est falsum. Ad quod respondens
neutram partem determinate ponit. sed soluit argu-
mentū dicens. q̄ si moueretur adhuc posset dici fir-
mamentum: propter sui firmitatem in substantia. et
non propter stabilitatem in situ. Si autem stat possi-
bile est sidera moueri in eo ipso stante. Secūda p-
posito est hec. Deus tertia die per aquarum supercele-
stium adunationes serenauit aerem et secūdauit ter-
ram ad productionem arborum et herbarum. Hanc
enim propositionem magister probando dicit. q̄ op-
terte diei sit congregatio aquarum in vnum locum
que sub celo sunt. Ex qua cōgregatione terra et aer
clariora apparuerunt. Unde et in codez die herbe ve-
rorem et ligna fructum fecerunt Si autem queratur
vbi sunt congregatae aque que totuz texerunt spaciū
vsq̄ ad celum. Dicit q̄ illa congregatio fieri potuit.
vel q̄ aque cancaustates terre subintrauerunt. Vel
quia aque que prius erant rariores terram per mo-
dum nebule tangentes inspissate fuerunt. et dicitur
congregate in vnum locum. non obstante q̄ sunt in
multis locis. et hoc propter cōtigitatem earum ad-
inucem quia omnia flumina et omnia maria in mari
magno ad minus occultis meatibus iunguntur.

Tertia propositio est hec. Deus quarto die sole et
luna et stellis ornavit firmamentuz vt essent in signa
horarum et temporuz. Hanc enim propositionem ma-
gister probans assumit q̄ in tribus diebus disposita
est vniuersalis mundi machina. et partibus suis distri-
buita. Quare etiaz primo die facta est lux que vniuer-
sa illustrat. Secūda vero die firmamentum seu ce-
lum sidereum. Tertia vero die facta est distinctio su-
perioris partis mundi. scilicet nature elementaris.
Unde tres dies que sequuntur spectant ad ornatum
eorum que in tribus primis diebus sunt distincta: q̄
quartus dies spectat ad ornatum celi. id est. firmamē-
ti. Quintus ad ornatum aeris et aque. Sextus
ad ornatum terre. Celum autem ante alia quar-
to die ornatu: eo q̄ dignius est omnibus elementis.
Imponuntur q̄ sibi ad ornatum sol et luna et si-
dera ad inferiores partis mundi illuminationem. et
etiam ad animalium seu hominum vtilitatem et no-
ctis et diei decorem. Et subdit etiaz q̄ sunt facta in
signa et in tempora In signa quidem eo q̄ aeris qua-
litatem vel aeris qualitatis vicissitudinem sicut sere-
nitatem aut tempestatem significant In tempora ve-
ro quia partes temporis distinguunt. videlicet veris
estatis. autumnū. hiemis que sunt quatuor anni tem-
pora. Vel enim sunt in signa et tempora. id est. in di-
stinctionem horarum et temporum quia ante motuz
spozum ordo temporis nullis notificabatur inditijs
Et tñ in speciali.

De opere quinto diei quādo cre-
auit deus ex aquis volatilia et na-
talia. a
n s

Qua vtilita-
te facta sunt
ei luminaria.

Quo accipit
duz sit qd ait
vt sint i signa
et tempora.

DI. XV

Dixit etiam de

D Producant aque reptile anime viuētis et volatile sup̄ terram etc. **Op** ante dici est formatio piscium et auium. quibus duo elementa ornantur. et de eadem materia. i. de aquis pisces et aues creauit. volatilia leuās in aera. et naturalitā remittens gurgiti.

De opere sexte diei quā creatā sunt animalia et reptilia terre. **b**

Sequitur Dixit de

us. Producat terra animā viuētē: iumentā et reptilia et bestias terre. **fm** species suas etc. Sexte diei opus de scribitur cum terra suis animalibus ornari dicitur.

Utrū post peccatum venenosa animalia noxia facta fuerint. an propter peccatum nocere ceperint prius facta innoxia. **c**

Queritur solet de venenosis et punitiosis animalibus.

Utrū post peccatum hominis ad vindictam creatā sunt. an potius creatā innoxia peccatoribus nocere ceperint Sane dici potest. quod creatā nihil homini nocuissent si non peccasset. **U**niendoque namque vitiorum et terrendorum. vel perbande vel perficiende et profuende virtutis causa nocere ceperunt. **F**uerunt ergo creatā innoxia. sed propter peccatum facta sunt noxia.

Utrū minuta animalia tunc creatā fuerint. **d**

De quibusdam etiam

minutis animalibus questio est. **Utrū in primis conditionibus creatā sunt. an ex rebus corruptis postea orta sunt?** **P**leraque enim de humidorum corporum vitijs vel exalationibus terre siue de cadaveribus gignuntur. **Q**uedā etiam de corruptione lignorum et herbarum et fructuum. et de autor omnium est. **P**otest autem dici quod ea quae de corporibus animalium maxime mortuorum nascuntur: cum animalibus creatā non fuerint. nisi potentialiter et materialiter. **E**a vero quae ex terra vel ex aquis nascuntur vel ex eis quae terra germinante orta sunt. tunc creatā fuisse non incongrue dici potest.

Quare post omnia factus est homo. **e**

Omniibus autem cre-

atis atque dispositis nouissime factus est homo tanquam dominus et possessor. quod et omnibus preferendus erat. **U**nde sequitur. **A**dit deus quod esset bonus. et ait **F**aciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. **S**ed antequam de hominis creatio tractem: quod supra breuiter tetigimus plene descriptas clarius faciamus. **I**n hac enim re distinctione catholici tractatores dissentire ut supra diximus inueniuntur. **A**lii dicunt res creatas atque distinctas secundum species suas per intervalla sex dierum. **Q**uorum sententia quod sancti magister infuere videtur atque catholica ecclesia magis approbat. idem hactenus studiose docuimus quod ex illa communi materia per intervalla facta postea corporaliū rerum genera per sex dies volumina distinctim sunt formata. **A**lii autem videtur quod non per intervalla temporis facta sint. sed simul ita formata ad esse perierunt. **Q**uod Augustinus super Genesim pluribus modis nititur ostendere. dicens elementa quatuor ita formata sicut modo appareret ab initio extitisse. et celum sideribus ornatum fuisse. **Q**uedā vero non formaliter sed materialiter tunc facta fuisse. **Q**ue post per tempus accessum formaliter distincta sunt. ut herbe. arbores et forte animalia. **O**mnia ergo in ipso temporis initio facta esse dicuntur sed quaedam formaliter et secundum species quas habere cernimus ut maiores mundi partes. quaedam vero materialiter tantum. **S**ed ut dicitur: moyses loquens rudi et carnali populo locutionis modum tenuit de deo loquens a similitudine hominis quod per moras temporum opera sua perficit. cum ipse similitudine sua opera fecerit. **U**nde Augustinus. **I**tem inquit moyses diuisim refert deum illa opera fecisse. quod non potuit simul ab homine dici quod a deo similitudine potuit fieri. **I**tem potuit diuisim de scriptura loquendi temporibus. quod deus operandi temporibus non diuisit. **A**lli qui his autoritatibus et alijs huiusmodi iheretice. dicunt quatuor elementa atque celi luminaria ita formata similitudine esse et habuisse illos sex dies quos scriptura commemorat sex rerum genera. id est distinctiones appellat. quae simul facte sunt. partim formaliter. partim causaliter.

Quo intelligendum sit deum requiescere ab omni opere suo. **f**

Jam de septimo die ei requere aliquid nos eloqui oportet. **S**criptum est: quod repleuit deus die septimo operis sui. et requieuit die septimo ab uniuerso opere quod pararat. **R**equieuit se deus die septimo non quasi operando lassus. sed ab uniuerso opere requieuit. quod noua creatura facere cessauit. **R**equiescere enim cessare dicitur. **U**nde in Apocalypsi dicitur. **N**on habebat requies dicentia sancti et sanctus sanctus. id est dicere non cessabat. **R**equieuit se ergo deus dicitur. quia cessauit a faciendis ge-

Antequam de creatura hominis agatur de modo per me additionis rerum ut supra breuiter tetigimus plene descriptas clarius faciamus. In hac enim re distinctione catholici tractatores dissentire ut supra diximus inueniuntur.

Alii dicuntibus mundum materia et forma ita fuisse simul. alii vero per intervalla temporis et dies secundum dispositionem mundi uel deducta est.

Dicunt prosequitur opiniones illorum qui similitudine facta ostendunt.

neribus creature. qz vltra noua nō pdidit
Uscq nūc tamen vt vitas in euāgelio ait.
opaf pater cū filio. f. aministrationē eorun
dem genez q̄ tunc istituta sunt. Creatoris
em̄ vt causa subsistēdi ē om̄i crature. Ad
ḡ d̄. Pater me' vsq̄ mō opaf: et ego ope
roz. illud vniuerse creature p̄tinuā amini
strationē ostēdit. Die ḡ septimo requieuit
vt nouam creaturā vltterius nō faceret. cu
sus materia vel similitudo non precesserit.
sed vsq̄ nunc opaf. vt qd̄ pdidit cōtinere
et gubernare nō cesset.

Qualiter accipiēdum sit qd̄ dicit
deus compleisse opus suum septi
mo die. cum tunc requieuit ab om
ni opere suo.

Sed queritur quo

modo septimo die dicat deus p̄pleisse op
sui. cuz ab omni ope illo die requieuit. nec
aliq̄ genus nouū rez fecerit? Alia trans
latio ha bet. Consummavit deus die sexto
opa sua que nihil questionis affert. qz ma
nifesta sunt que in eo facta sunt et omnium
cōsummatio eo die p̄fecta ē. sicut scriptura
ostendit cū ait. Vidit deus cūcta que fece
rat et erant valde bona. Omnia quidez na
turaliter bona erāt nihilqz in sui natura vt
tū habentia. et sunt bona que pdidit deus
etiam singula. Smul vero vniuersa valde
bona. quia ex om̄ib' consistit vniuersitatē
amirabilis pulchritudo. in qua etiaz illō
qd̄ malū d̄: bene ordinatū et loco suo pos
tum eminenti' p̄mēdat bona. vt magis pla
ceant et laudabiliora sint dū comparant mal'

Secm̄ aliam
fram nihil ibi
est questōnis
quā sequitur
Augustinus

Dic reddit ad
questōne po
sitiā. f. q̄no ve
rum sit deū se
p̄mo die cō
pleisse op' suū

Sexto ḡ die facta ē opey cōsummatio. Iō
p̄missa oriz questio q̄no dicat de' die septi
mo opus suū p̄pleisse. qd̄ hebraica veritas
habet in q̄ tū nihil nouū creasse dicit. nisi
forte dicat die septimo cōpleuisse op' suū
qz ipm̄ b̄ndixit et sanctificauit sicut subijcit
scriptura. B̄ndixit diei septimo et sanctifi
cauit illū. Op' em̄ ē b̄ndictio et sanctificatō
sicut Salomon aliquid operis fecit cū tem
plum dedicauit.

Que sit benedictio et sanctifica
tio septime diei.

Illum autem diez
sanctificasse et b̄ndixisse dicitur. quia misti
ca p̄ceteris b̄ndictōe et sanctificatione eum
donauit. Unde in lege dicit. Memēto san

ctificare diem sabbati. Et inde est q̄ numē
rando dies. vsqz ad septimū p̄cedimus et
dicimus septem esse dies quoz repetitōne
omne tempus agit. nō qn̄ alius sit ab illis
dies octauus et nouus. et sic de ceteris. Sz
qz in sex dieb' reruz genera distincta sunt.
et in septimo licz nō fuerit nouū genus rez
institutz. fuit tū in eo quasi quidā nouus
status sanctificatiōis opey et requietōis o
pificis. Potest etiā sic exponi illud. Com
pleuit deus die septimo opus suum. i. cō
pletum et p̄summatū vidit.

Ista est distinctio. xv. hui' secūdi
libri. In qua quidem distinctioe magister post q̄ egit
de ornatu firmamenti. agit hic p̄sequēter de ornatu
serui et aque. Et tria facit. Nam p̄mo agit de orna
tu aeris. et similiter de ornatu aque. seu etiaz de ope
re q̄nte diei. Secdo agit de ornatu terre. seu etiam de
opere sexte diei. Tertio de septime diei req̄e p̄mū
facit a principio distinctiois vsqz ibi. Sequitur vi
xit deus p̄ducit. Secm̄ ab inde vsqz ibi. Iā de septi
time diei req̄e Tertū vsqz ad finē distinctiois. Et
tū in generali. In speciali aut̄ sententia mgr̄i stat in
tribus p̄positioib' quaz p̄ma est hec. Deus q̄n
to die volatilibus et natatilibus de aqua factis aerē
et aquā adornauit. Hanc mgr̄ insinuās dicit q̄ opus
q̄nte diei ē ornatio duoz elementoz. f. aque et aeris.
p̄ volatilia et natatilia. que de aqua tanq̄ ex materia
sua sunt creata. ex quibus aues seu volatilia eleuauit
deus in aerem. piscis aquis ad ornatum relinquentes

Secda p̄positio est hec. De' sexto die iumentis. re
ptilibus et bestijs terre de terra formatis terrā deco
rauit. Hanc mgr̄ insinuās dicit q̄ ope sexte die orna
ta fuit terra iumentis. reptilib' et bestijs et alijs con
similib'. Postea mouet duas questiones quaz p̄ma
est. An nocua animalia aut venenosa etiā tunc a
deo facta fuerūt. Et r̄ndens dicit q̄ illa animalia cre
ata fuerunt innocua. sed hoie peccante facta sunt no
cua vt p̄ ea vitia punirent. et vt vitis probaretur.

Secūda questio est. An minuta animalia que ex
putrefactione nascunt etiā tunc p̄ducta fuerūt. Et
respondens dicit. q̄ illa que putrefactōe nascunt cū
alijs animalibus p̄ducta non sunt nisi materialiter.
Et subdit q̄ nouissimus omniū animalū fuit hō tan
q̄ omniū dominator. Addeus q̄ circa rerū creatio
nem due solēnes opinionēs fuerunt. quarum prima
dicit. q̄ p̄ sex dierum interualla omnia esse formata et
p̄ spiritū sanctū esse distincta. Alia dicit oia simul esse
p̄dita et distincta. Tertia p̄positio est hec. Deus
septimo die dicat̄ quēuissē et opus suū cōpleuissē. qz
vltterius nouā creaturā non pdidit que in se materi
aliter vel in suo simili nō fuerit licet tū res p̄ducas
benedixit et sanctificauit. Hanc p̄bens querit. Cur
deus dicat̄ p̄summasse opus p̄ requiem die septimo
cū tū p̄pleuerit ipsum die sexto Ad quod r̄ndens vi
dit deū op' suū cōpleuissē et sexto die et septimo. sex
to quidem. qz tūc om̄ia p̄fecit. Septimo autem quia
vltimū opus sanctificationē. f. adhibuit. Unde et se
ptimus dies mistica quedaz ratione sanctificatus cō
suevit appellari. Et tū in speciali.

Behominis creatione vbi cōside
randum est quare creatus sit ho
mo. et qualiter sit institutus. que
duo supra tractata sunt. et qualis

facto et qualiter lapsus. postremo quomodo sit reparatus. que discutienda sunt.

Is excursis

que supra de hominis creatione pmissim effectui mancipare atq; ordine explanare nunc suscipim vbi hec

DI. XVI

consideranda vident scz quare creat sit ho. et qualiter instituit. et qualis et quo factus. Deinde qualiter sit lapsus. postremo qualiter et p que sit reparatus. Hoz aut pmo et secudo posita. i. causam creatiois huane et modum institutionis superius p modum nostre facultatis tractauimus. Ideoq; superest vt qualis vel quo fact sit discutiamus. In Gen. legif. Faciamus hoiem ad imaginem et similitudinem nram etc. In eo qd dicitur faciam. vna opatio triu psonaz ostendit. in hoc vero qd dicit ad imaginem et similitudinem nram. vna et equalis substantia triuz personaz monstrat. Ex psona em patris hic dicitur ad filiu et spm scm. Non vt quidam putant angelis. qz dei et angeloz non est vna eadem imago vel similitudo.

Beda. Quo intelligendum est. faciamus homines ad imaginem et similitudinem nram

Quia imago et similitudo hinc a diuersis accipitur varie. a quibusdam in creata. et ab alijs creata et increata vel essentia trinitatis vel filius et spiritus sanctus.

Imago autem et similitudo

in hoc loco vel increata intelligitur. i. trinitatis essentia ad quam factus est homo. vel creata in qua factus est homo. et ipsi homines creata. In creata em imaginem qd deo est intellexisse videtur Beda cum dicit. non esse vnam imaginem dei et angeloz. s. triu psonaruz. et lo psonis non angelis sit ibi fmo. Improprie tamen imago dicitur. qz imago relative ad aliud dicitur cuius similitudinem gerit et ad quod reputandum facta est. sic imago cesaris qd ipsi similitudines pferbat ipm quodammodo reputabat. Proprie autem imago dicitur id ad quod aliud fit. Sic exempli pprie dicitur quod sumit ex aliq. et exemplar. ex quo sumit aliqd. Non tamen et aliqui abusive alteri p altero. ita et minus pprie accipitur imago: essentia trinitatis. si tamen ea nomine imaginis. in hoc loco intelligitur.

Opinio eorum qui putauerunt filium

um per imaginem et similitudinem hic accipi.

Filius vero pprie

imago patris dicitur. sicut supra in tractatu de trinitate diximus. An fuerit nonnulli qui ita dixerunt vt imaginem in hoc loco intelligerent filium. hominem vero non imaginem. sed ad imaginem factum dicerent. quos refellit apostolus dicens. Vir quidem est imago et gloria dei. Hec namque imago. i. homo cum dicitur fieri ad imaginem non quasi ad filium dicitur fieri. alioquin non diceret ad imaginem nostram. Quomodo enim nostram diceret. cum filius solus patris imago sit. Fuerunt autem et alij pspicacius hoc tractantes qui p imaginem filium et p similitudinem spiritus sancti intelligerent. qui similitudo est patris et filij. Et ideo plurahter putauerunt dici nram id referentes ad similitudinem tamen. ad imaginem vero subintelligendum esse meam. hominem vero et imaginem esse et ad imaginem et similitudinem factum esse tradiderunt. et imaginem imaginis esse et similitudinis.

Augusti. in. vij. de trinitate.

Al. orum opt. mo.

Hec horum scientiarum approbat. scz imaginem et similitudinem dei in homine querendam et considerandam docet vt imago et similitudo creata intelligatur.

Veritatem hec distinctio

habet pbabiliter non videatur. quia de medio motu. i. autoritatis scorum non manat. congruenti in ipso homine imago et similitudo que redanda et consideranda. Factus est homo ad imaginem dei et similitudinem secundum mentem: que irrationalibus auocellis. s. ad imaginem secundum memoriam et intelligentiam et dilectionem. Ad similitudinem secundum innocentiam et iusticiam. que in mente rationali nascitur. Et imago consideratur in cognitione veritatis. similitudo in amore veritatis. vel imago in alijs omnibus. similitudo in ceteris. que et immortalis et indiuisibilis est. An Augustinus in li. 8. quantitate anime. Anima sancta est similis deo. quz immortalis et indissolubilis fecit eam deo. Imago ergo pertinet ad formam. similitudo ad naturam. Factus est ergo homo secundum animam ad imaginem et similitudinem non patris vel filij vel spiritus sancti. s. totius trinitatis. ita et secundum animam dicitur homo esse imago dei. quz imago dei in eo est. Sic imago dicitur et tabula et pictura que in ea est. s. pprie pictura que in ea est similis et tabula imago appellatur. Ita pprie imaginem trinitatis etiam illud in quo est imago nomine imaginis vocatur.

In quibus consideratur imago et similitudo.

Aug. in. 29. libro de trinitate.

¶ homo dicitur imago et ad imaginem, filius vero imago non ad imaginem.

Quo circa homo et imago dicitur et ad imaginem. Filius autem imago non ad imaginem. quia natus non creatus. equalis et in nullo dissimilis. homo creatus est a deo non genitus non paritate equalis. sed quodam similitudine accedens ei. **¶ In Aug.** in lib. vii. de trinitate. **¶ In Beñ.** legitur. **¶ Faciamus** hominem ad imaginem et similitudinem nostram. **¶ Faciamus** et nostram pluraliter dixit. et nisi ex relatiuis accipi non oportet ut facere intelligantur pater et filius et spiritus sanctus: ad imaginem patris et filii et spiritus sancti ut subsisteret homo imago dei. Sed quia non omnino equalis fiebat illa imago tanquam non ab illo nata sed ab eo creata: Ideo ita imago dicitur quod et ad imaginem. quia non equalitur paritate. sed accedit quadam similitudine. Filius autem est imago. sed non ad imaginem quia equalis patri. Dicitur est ergo homo ad imaginem propter imparem similitudinem. Et ideo non dicitur imago trinitatis esse homo intelligatur. non trinitati equalis. sicut filius patri. Ecce ostensum est secundum quid homo sit similis deo. scilicet secundum animam. Sed et in corpore quadam proprietatem habet que hoc indicat. quia erecta statura secundum quas corpus anime rationali congruit. quia inclum erectum est.

Augusti.

¶ et secundum corpus potest dici factus similitudinem dei.

¶ Ista est distinctio. xvj. h. secundum libri. In qua magister postquam egit de creatura pure spirituali. scilicet angelis. et de creatura pure corporali. Incipit agere de composita ex spirituali et corporali. scilicet de homine. Et circa hoc in hac distinctione agit de productione hominis in communi. Et tria facit. Nam primo ostendit qualiter homo sit factus. Secundo ad cuius imaginem sit productus. Tertio quod non sit imago que omnino ad equatur dei filio: primum facit a principio distinctionis versus ibi. filius quoque. Secundum ab inde versus ibi. **¶ Duo circa.** Tertium vero versus ad finem distinctionis. Et tunc in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima hec est. **¶ Deus pater cum dicitur. faciamus** hominem ad imaginem et similitudinem nostram loquebatur filio et spiritui sancto et non spiritibus quibuscumque creatis. Hanc magister probans querit. Quis et quo factus sit homo. Et respondens dicit quod per verbum domini imaginem et similitudinem dei sit productus. secundum illud Beñ. j. **¶ faciamus** hominem ad imaginem et similitudinem nostram. in quibus verbis ostenditur unitas essentie et trinitas personarum. et sunt verba patris ad filium et spiritum sanctum. et non ad angelos. ut quidam dixerunt quod dei et angelorum non est una eadem imago. sed bene similitudo. Secunda propositio est hec. **¶ Homo secundum animam factus est ad imaginem non simpliciter unitus diuine persone sed totus trinitatis.** Hanc propositionem probans recitat duas opiniones

circa intellectum predictorum verborum Beñ. quarum prima dicit in illo textu Beñ. p. imaginem debere fore lum filium intelligi. et non hominem. quia homo non est imago dei sed ad imaginem dei factus. sed quia huic opinioni contraria est illud apostoli ubi dicit quod vir sit imago dei et gloria dei. qua propter magister videtur eam reprobare. Alia opinio dicit quod filius dei sit proprie imago. et spiritus sanctus similitudo. et quod homo sit factus ad imaginem filii et similitudinem spiritus sancti. Hanc opinionem magister non approbat. eo quod sanctorum autoritatibus minime sit fulcita.

Postea dicit magister hominem esse factum ad imaginem non cuiuscumque singularis persone diuine. sed totius trinitatis et hoc secundum naturalia. id est secundum animam ad similitudinem dei factus est homo quantum ad supradicta anime cuiusmodi sunt virtutes. scilicet innocentie et iusticie que naturaliter in mente rationali existunt. Tertia propositio est hec. **¶ Homo qui est imago dei ad imaginem dei creatus nequit ad equari dei filio. qui non est ad imaginem sed solum imago est patris ratione eterne natiuitatis.** Hanc magister probans dicit quod filius dei et homo dei imago sunt filii soli imago et non ad imaginem quia non creatus sed natus equalis patri et in nullo dissimilis. homo autem est imago et ad imaginem. quia creatus non genitus non equalis. sed quodam similitudine accedens. Et hanc magister confirmat autoritate beati Augustini. Et sicut patet deum esse quod nulla imago trinitatis create est sine magna similitudine imaginis create representatiue. propter reale orationem que inter illas imagines considerat. ita etiam nec est homo ad imaginem dei creatus potest ad equari filio in diuinitate que est patris imago propter diuersitatis distantiam inter dei filium et hominem. Et tunc in speciali

De creatione anime utrum de aliquo facta sit vel non. et quando facta. et quam gratiam habuerit in creatione.

¶ De origine anime. DI. XVII.

¶ anime plura queri solent. scilicet unde creata fuerit. et quando. et quas gratiam habuerit in creatione. Sicut hominis formatio secundum corpus describitur cum dicitur **¶ Formauit deus** hominem de limo terre. ita eiusdem secundum animam factura describitur cum subditur. **¶ et inspirauit in faciem eius spiraculum vite.** Corpus enim de limo terre formatum deus cui animam inspirauit. Vel secundum animam formauit vel sufflauit. non quod faucibus sufflauerit. vel manibus corporeis corpus formauerit. Spiritus enim deus est. nec lineamentum membrorum compositus. Non ergo carnaliter putem deus corporeis manibus formasse corpus vel faucibus inspirasse animam. sed potius hominem de limo terre secundum corpus formauit iubendo. volendo. id est. voluit et verbo suo iussit ut ita fieret. et inspirauit in faciem eius spiraculum vite. id est. substantiam anime in qua viueret: creauit. non de materia aliqua corporali vel spirituali. sed de nihilo.

¶ Beda ¶ non corpus reus instrumentis formasse et sufflasse deus dicitur.

¶ Opinio quorundam hereticorum que putauerunt animam esse de substantia dei.

Putauerunt enim

quidam heretici deum de sua substantia animam creasse verbis scripture pertinaciter inherentes. quibus dicit inspiravit vel insufflauit etc. Cum fiat inquit vel spirat: homo de se flatum emittit. Sic ergo cum dicitur deus flatum vel spirasse spiraculum in facie hominis. ex se spiritum hominis emisisse intelligitur. id est de sua substantia. Qui hoc dicunt non capiunt tropicam locutionem dictam esse insufflauit vel flauit id est flatum hominis. scilicet animam fecit. Flare enim est flatum facere. flatum facere est animam facere. Unde dominus per prophetam. Spiritum meum ego feci. Non sunt ergo audiendi qui putant animam esse partem dei. Si enim hoc esset: nec a se nec ab alio dici posset. nec ad malum faciendum vel patiendum compelli. nec in melius vel deterius mutari. Flatus ergo quo hominem animauit factus est a deo. non de deo nec de aliqua materia sed de nihilo.

Responso.

Hic quoniam facta sit anima, an autem corpus an in corpore.

Sed utrum in corpore

vel extra corpus etiam inter doctos scrupulosa questio est Augustini. etiam super Genesim. tradit animam cum angelis sine corpore fuisse creatam postea vero ad corpus accessisse. neque compulsa est in corporari sed naturaliter illud voluit. id est sic creata fuit ut vellet. sicut naturale nobis est velle viuere. Male autem velle viuere. non nature sed voluntatis est peruersum. Alij vero dicunt animam primi hominis in corpore fuisse creatam. ita exponentes verba illa. Inspiravit in facie eius spiraculum vite id est animam in corpore creauit que totum corpus animaret faciem tamen specialiter expressit. quia hec pars sensibus ornata est ad intuenda superiora. Sed quicquid de anima primi hominis estimet de alijs certissime sentiendum est quod in corpore creatus est. Creando enim infundit eas deus. et infundendo creat. Dicendum est etiam animam illam non sic esse creatam. ut prescia esset operis futuri iusti vel iniusti.

Opinio Augustini.

Alios sententia.

Quia illa non est prescia operis futuri.

In qua etate deus hominem fecerit.

Solet etiam queri

utrum deus homines repente in virili etate fecerit an perficiendo et etates augendo. sic nunc format in matris utero? Augustinus super Genesim. dicit

Quod adam in virili etate continuo factus est. et secundum superiores non inferiores causas. id est secundum voluntatem et potentiam dei quam nature generibus non alligauit. qualiter et verba moysi conuersa est in draconem. Nec talia contra naturam sunt. nisi nobis quibus aliter nature cursus innotuit. deo autem natura est quod facit. Non ergo contra dispositionem suam illud fecit deus. Erat enim in prima creaturarum conditione sic hominem posse fieri. sed non sibi erat necesse ut sic fieret. hoc enim non erat in conditione creature. sed in beneplacito creatoris cuius voluntas necessitas est. Hoc enim necario futurum est quod vult et prescit. Multa vero secundum inferiores causas futura sunt. sed in prescientia dei futura non sunt. Si autem ibi aliter futura sunt potius futura sunt. sicut ibi sunt ubi prescit ille qui non potest falli. Sic ergo factus est adam non secundum inferiores causas. quia non erat in rerum causis seminalibus ut ita fieret. sed secundum superiores non contra naturam operantes. quia in rerum causis naturalibus erat. ut ita posset fieri.

Quod homo extra paradysum creatus in paradiso sit positus, et quare ita factum sit.

Hominem autem ita

formatum tulit deus. ut scriptura docet et posuit in paradiso voluptatis que plantauerat a principio. His verbis apte moyses insinuat quod homo extra paradysum creatus postmodum in paradiso sit positus. Quod ideo factum dicitur. quia non erat in eo permansurus. vel ut non nature sed gratie assignaretur. Intelligitur autem paradysus localis et corporalis in quo homo locatus est. Tres enim generales de paradiso sententie sunt. Una eorum qui corporaliter intelligitur voluntatem tamen. Alia eorum que spiritualiter tamen. Tertia eorum qui utroque modo paradysum accipiunt Tertiam mihi placere fateor. ut homo in corpore paradiso sit positus. qui ab illo principio plantatus accipi potest. quo terra omnem rem motis aquis herbas et ligna producere iussit. Qui et si prescientie vel future typum tenet. ad istam tamen intelligendum est esse locum amenissimum fructuosum arboribus magnis. et magno fonte fecundum. quod dicimus a principio. anti quam translato dicitur ad orientem. Unde voluit in orientali parte esse paradysum lago in hac etate spacio vel mari vel terre regionibus que incolunt homines secretum. et in alto situ vel ad lunarem circulum pertingentem. Unde nec aqua diluuij illuc puenerunt.

Tres sententie de paradiso sunt que sunt.

A quo principio sit plantatus.

Qualis sit locus paradisi et ubi.

De lignis paradisi iter que erat lignum vite et lignum scientie boni

ni et mali.

f

In hoc autem pa-radiso erant ligna diuersi generis. unū que vnū erat quod vocatum est lignum vite. alterū vero lignū scie boni et mali. Lignū autē vite dictū est sicut docet Beda et Strab^o qz diuinitus accepit hāc vim. vt qui ex ei^o fructu comederet: corpus ei^o stabili sanitate perpetua soliditate firmaret. nec vlla in firmitate vel etatis imbecillitate in deterio^r vel in occasum laberet. Lignū autē scientie boni et mali. nō a natura hoc nomen accepit. s3 ab occasione rei postea secute. Arbor em̄ illa nō erat mala. sed scientie boni et mali ideo dicta est. qz post prohibitionem erat in illa transgressio futura. qua hō experiendo disceret quid esset inter obedientie bonum. et inobedientie malū. Nō ergo d^o fructu qui nasceretur inde positum est illō nomen. sed de re transgressionē secuta. Cognouit em̄ homo prius q̄ tangeret b lignū bonū et malum. sed bonum per prudentiaz et experientiam. malū vero per prudentiam tantum. Quod etiā per experientia nō uit usurpato ligno vetito. quia per experientia mali didicit quid sit inter bonū obedientie et malum inobedientie. Si vero p̄mi parentes obedientes essent. nec p̄tra p̄ceptum peccassent. nō ideo tñ minus diceretur lignum scientie boni et mali. quia hoc ex eius tactu accideret si usurparetur. Alio ergo homo prohibitus est quod malū non erat. vt ipsa precepti conseruatio bonum illi esset. transgressio malum. Nec melius considerat q̄tum malum sit inobedientia q̄ hoc modo. cum scilicet ideo reus factus esset homo intelligitur. quia phibit^o rem tetigit. quam si non prohibitus tetigisset. nec peccasset nec penas sensisset. Si em̄ venenosam herbam prohibitus tetigeris. pena sequitur. et si nemo prohibuisset: similiter prosequeretur. Si etiam prohibetur res tangi que non tangenti tantum sed prohibēti obest. sicut aliena pecunia. ideo prohibitum est peccatum. quia prohibenti est damnosum. Cum vero tangitur. quod nec tangenti obest si nō phibetur. nec cui libet si tanga^t. ideo phibetur vt per se bonū obedientie et malum inobedientie monstret. Sicut prius homo a re bona prohibitus penam incurrit. vt nō ex re mala. sed ex inobedientia pena esse monstret. sicut ex obedientia palma.

Quare vocatū sit lignum scientie boni et mali.

Quia si p̄mi parentes nō peccassent. nō id minus scientie boni et mali lignū diceretur.

Ista est distinctio .xvij. h^o secūdi libri. In qua magister ostensa productione hominum in generali. agit de productione viri in speciali. Et tria facit. Nam primo agit de p̄ductione anime qua ipsum viuificauit. Secundo de paradiso in quo ipse collocauit. Tertio de ligno scientie quo eundem non vti sibi precipiens limitauit. Primum facit a principio distinctionis vsqz ibi. Solet etiam queri. Secundū vsqz ibi. In hoc autem paradiso. Tertium vero vsqz ad finem distinctionis. Et tñ in generali. In specialis sententia magistri stat in tribus p̄positionibus quarum prima est hec. Deus qui ad animā non de diuina substantia nec de aliqua materia creauit sed ipsam ex nihilo creando eidem in spirauit. Hanc enim p̄positionem magister probans dicit qz anime hominis creatio exprimitur in Heu. vbi dicit. Inspirauit in faciem eius spiraculum vite. quam quidem inspirauit et fecit nō fauic^o corporeis. nec de sua substantia ipsam a se efflauit vt quidā heretici opinant^r. sed dicit inspirasse qm̄ animā ad modum status de nihilo spiritualiter creauit. Sed circa hoc tunc mouet vnam questionem. An scilicet anima creata sit in corpore vel extra corpus. Et respondens qz aliqui opinati sunt qz sit creata in corpore. Alij vero opinati sūt qz sit creata extra corpus. Sed magister de anima p̄mi hominis quo ad hoc nihil determinat. s3 de alijs animabus certissime sciendum esse dicit qz in corpore creatur. Secunda p̄positio est hec. Deus qz adāz in virili etate plasmauit eundem ab extra in paradysum collocauit. Hanc em̄ p̄positionem magister probans querit. Anus primus homo creatus fuit in virili etate. Et respondet qz sic. sed non virtute causarum inferiorum. sed diuina virtute. quia multa sunt possibilia fm̄ causas superiores. que fieri causalitē nō possunt fm̄ causas inferiores. et sic virga Moyfi vertebatur in draconem virtute diuina. nec talia sūt cōtra naturam. nisi tantūmodo nobis quibus cursus nature aliter non innotuit. Et subdit magister qz hominem vt p̄mittitur in virili etate formatum deus posuit in paradysum. Quod ideo dicit magister fuisse factum. qz nō erat in eo m̄surus. vel vt cognosceret qz non esset nature eius vt in illo loco esset s3 gr̄e. De quo sunt tres opinionēs. Prima dicit paradysū esse locum corporalem precise. Secunda dicit ipsam esse locum spiritualement. Tertia que magistro placet ponit vtrūqz affirmans qz spiritualiter gerat tipum ecclesie presentis vel future. et cū ad litteraz sit locus corporalis. longe a terra inhabitabili per hōes per interpositionē maris vel longo terre spacio separatus et sui situs altitudine vsqz ad lunarem circumulum p̄tingens. Tertia p̄positio est hec. Adam in paradiso de fructu ligni scientie boni et mali non a natura sed ab aduentu futuro sic dicti gustando peccauit. Hanc enim p̄positionem magister probans p̄ponit. s. in paradiso erant et diuersa ligna inter q̄ vnū dicebatur lignum vite. et huiusmodi virtutem diuinitus acceperat. vt de suo fructu comedentes ab infirmitate et morte cōseruari poterat. Aliud autem dicebatur lignum scientie boni et mali. nō a natura nec ab aliqua virtute sibi a deo indita. s3 ab aduentu. qz post eius gustum homo experimentalitē cognouit differentiam inter bonum obedientie et malū inobedientie. Et subdit qz eius illius ligni licitas fuit de se. sed fuit homini interdictus. et ad ostendendū q̄tum malum sit in obedientia. etiam si fiat in his que de se sunt licita. Et tñ in speciali.

De formatione mulieris.

4.

DI. XVIII

De eodem quo

I q̄ paradiso mlierē formavit deus de substantia viri. sic p̄ plantatum paradysum hoicm̄q; in eo positum. et post vniuersa animalia ad eum ducta suisq; nominibus designata. subnectit scriptura. Immisit de^o soporem in adam. Quisq; obdormisset. tulit vnā de costis eius. et formavit eam in mulierē.

Quare virum prius. et postea de viro mulierem creavit. non simul vtrumq;.

Hic attendendum

est quare nō creavit simul virum et mulierē sicut angelos. sed prius virum deinde mulierem de viro. Ideo sc̄z vt vnū esset generis humani principiu. q̄ten^o in hoc et superbia diaboli confundere. et hominis humilitas dei similitudine sublimare. Diabolus quippe aliud a deo principiu esse concupiscit. Ideoq; vt eius supbia retunderet. h̄ homo in munere accepit quod diabolus puerse rape voluit. sed obtinere non potuit. Et per hoc imago dei in homine apparuit. quia sicut deus omnibus rebus existit principium creatōnis. ita homo omnibus hominibus principium generationis. Ideo etiam ex vno homine omnes esse voluit deus. vt dū cognosceret se ab vno eē oēs: se qua si vnū amarent.

Alia ratio q̄
re ex vno ho-
mine oēs ho-
mines.

Quare de latere viri nō de alia corpore parte formata sit.

Cum autem his de

causis facta sit mulier de viro. nō de qualibet parte corporis viri. s̄ de latere eius formata est. vt ostendat. qz in p̄sortiu^o creabatur dilectōnis. ne forte si fuisset de capite facta viro ad dominationē videtur preferenda. aut si de pedibus ad vilitatez subiicienda. Quia igitur viro nec domia nec ancilla parabat sed socia. nec d̄ capite nec de pedib^o sed de latere fuerat pducenda. vt iuxta se ponendā cognosceret. quā de suo latere sūpram didicisset.

Quare dormienti et non vigilantī costa subtracta est.

Nō sine causa dor-

miēti quoq; viro potius q̄ vigilantī detracta est costa. de qua mulier in adiutoriu^o generationis viro est formata. sed vt nullam in eo sensisse penā mōstraret et diuine similitudinis opus mirabile ostēderet. que hominis dormientis latus aperuit. nec eum tamen a quiete soporis excitauit. In quo etiā ope sacramentum christi et ecclesie figuratum est. Quia sic mulier de latere viri dormientis formata est. ita ecclesia ex sacramentis que de latere christi in cruce dormientis pfluxerunt. s. sanguine et aqua q̄bus redimimur a penis atq; abluimur a culpis.

De sacro-
tus opus.

Quare de illa costa sine extrinseco additamento facta fuit per dei potentiam sicut quinq; panes in se multiplicati sunt.

Solet etiam queri

vtū de illa costa sine adiectiōe rei extrinsece facta sit mulier. Quod quibusdā nō placuit. Certum si ad p̄ficiendū corpus mulieris deus extrinsecū augmentū addidisset. maius illud esset q̄ ipsa costa. Ideoq; potius de illo addito q̄ d̄ ipsa costa mulier facta deberet dici. de q̄ plures accepisset substantie pres. Restat q̄ vt de sola ipsius costae substantie sine omni extrinseco additamento p̄ diuinam potentiam in semetipsa multiplicata mulieris corpus factum dicatur. eo sane miraculo quo postea de quinq; panibus iesu celesti b̄ndictione multiplicati quinq; milia hominū facta sūt. Illud etiam sciri oportet qz cum angeloz ministerio facta sit mulieris formatio. nō est eis tamē tribuenda creatiōis potētia. Angeli em̄ nullā possunt creare naturā. ergo nec formare costā in mulierem nec carnis supplementū in locum costae. nō qz nihil agāt vt aliquid creent. s̄ nō ideo creatores sunt. sicut nec agricolae segetū vel arborū. Solus de^o. i. trinitas est creator. Facta est q̄ femina a deo. etiā si costa ministrata sit p̄ angelos.

De licet in-
tra ministra-
tione sit illud
opus expletū
nō tamen cre-
atores fuerit
angeli.

Utrum s̄m superiores an s̄m inferiores causas ita facta sit mulier. id est an ratio seminalis id haberez vt ita fieret an tantum vt ita fieri posset. s̄z vt sic fieret in deo tantū esset causa.

Sz queritur an ra

tio quam de primis opibus cōcreavit id haberet vt fm ipsam ex viri latere feminaz fieri necesse foret. an hoc tm̄ vt fieri posset? Ad quod sciendū est omnium rerū causas in deo ab eterno eē. Itē hō homo sic fieret vt equus ⁊ hm̄i. in dei potentia ⁊ dispositio ne ab eterno fuit. Et he dicunt primordia- les cause: quia istas alie nō precedunt. sed iste alias que sunt cause causarū. Cūq; vnū sit diuina potentia dispositio siue volūtas ⁊ ideo vna omnium principalis causa. tñ p- pter effectus diuersos pluraliter dicit Au- gustinus. causas primordiales omnium re- rum in deo esse: inducens similitudinem ar- tificis. in cui⁹ dispositione est: qualis futu- ra sit arca. Ideo ⁊ in deo vniuscuiusq; rei future causa precessit. In creaturis vero q̄ rundam rerum. sed non omnium cause sunt. vt ait Aug⁹. Quia inseruit deus seminales rōnes reb⁹: fm q̄s alia ex alijs pueniūt. vt de hoc semine tale granum. de hac arboze talis fructus. ⁊ hm̄i Et he quoq; dicunt primordiales cause. ⁊ si nō adeo pprie. q̄a habent ante se causam eternam: que pprie ⁊ vniuersaliter prima est. Illa vero ad res aliquas dicuntur prime que scz ex eis pro- ueniunt. Ideo etiam primordiales dicunt quia in prima rerum conditione reb⁹ a deo insite sunt. ⁊ sicut creature mutabiles sunt ita ⁊ he cause mutari possunt. Que aut in i- mutabili deo causa est. mutari nō potest.

Distinctio ca usarū rerū perutilis scz q̄ quedā in deo ⁊ in creaturis. quedā in deo tm̄ sunt.

Omnium ergo rerū cause in deo sunt. sed quarundā cause et in deo sunt ⁊ in creaturis. Quarundā cause in deo tantū sunt. ⁊ illarū rerum cause di- cuntur abscondite in deo. quia ita est in di- uina dispositione vt hoc vel illd fiat. quod nō est in seminali creature ratiōe. Et illa q̄- den que fm causam seminalem sunt dicū- tur naturaliter fieri quia ita cursus nature hominibus innotuit. Alia vero preter na- turam quorū cause tm̄ sunt in deo. Hec au- tem dicit Aug⁹ esse illa que per gratiam fi- unt vel ad ea significanda nō naturaliter s̄ mirabiliter sūt. Inter que mulieris factu- ram de costa viri ponit ita dicēs. Et muli- erem ita fieri necesse foret. nō in rebns cōdi- tum. sed in deo absconditū erat. Omnis cre- ature cursus habet naturales leges. super

hsc naturalem cursum creator habet apd se posse de omnibus facere aliud q̄ eorum naturalis ratio habet. vt scz virga arida re- pente floreat. fructum gignat. ⁊ in iuuentu- te sterilis femina in senectute pareat. vt as- na loquat. ⁊ hm̄i. Dedit aut naturi vt ex his etiam hec fieri possent. nō vt in natu- rali motu haberent. Habet ergo deus in se absconditas quorūdam futurorum causas quas rebus conditis nō inseruit. easq; im- plet nō ope prouidentie quo nature substi- stunt vt sint. sed quo illas amministrat vt voluerit quas vt voluit condidit Omniū ergo que ad gratiam significandam nō na- turali motu rerum. sed mirabiliter facta sunt abscondite cause in deo fuerunt. quoz vnū erat q; mulier facta est de latere viri dormi- entis. Non habuit prima rerū conditio vt femina sic fieret. sed vt fieri posset. ne cōtra causas q̄s de⁹ volūtarie instituit mutabili voluntate aliquid facere putaref.

De anima mulieris q̄ nō est ex aia viri. vt quidaz putauerūt dicētes aias esse extraduce.

Quēadmodū mu- lieris corpus de viri corpore traductū fu- it: ita putauerunt aliqui ipsius animaz de viri anima propagatam. ⁊ omnes animas preter primam detraduce esse sicut corpo- ra. Alij autem putauerunt simul oēs aias ab initio creatas. Catholica autē ecclesia nec simul nec extraduce factas esse animas docet. sed in corporibus per coitum semina- tis atq; formatis infundi. ⁊ infundēdo cre- ori Unde in ecclesiasticis dogmatib⁹ Ani- mas hominum non esse ab initio inter crea- turas intellectuales naturas. nec simul cre- atas: sicut Origenes fingit dicimus. neq; in corporib⁹ per coitum seminari. sicut Lu- ciferiani ⁊ Lyrillus ⁊ quidaz latinorū pre- sumptores affirmant. Sed dicimus corp⁹ tantum per coniugij copulā seminari. Cre- ationem vero anime solum creatorē nosse. Eiusq; iudicio corpus coagulari in vlna ⁊ compingi atq; formari. ac formato iā cor- pore aiaz creari atq; infundi vt viuat i yte- ro homo ex anima p̄stās ⁊ corpore. ⁊ egre- diatur viuus ex vtero: plen⁹ humana sub- stantia. Hiero. etiam anathematis vincu- lo illos condemnat qui animas extraduce dicunt. inducēs auctoritatē prophete Quis finxit sigillatim corda eorum. Hoc satis in-

De gemino ope puidem- tie.

Aliorum opi- nio q̄ putau- runt oēs ani- mas simul ab- initio creat.

Aug⁹. super Benefim. De causis re- rā lati⁹ dispu- tat q̄ cause q̄ in deo sunt. p- prie dicunt p- mordiales. et q̄re pluralit̄ dicit.

Q̄ nō oiaz q̄ sūt i creaturis sūt i creaturis.

Q̄ est etia q̄ sūt i creaturis sūt i creaturis.

...m̄i. in dei potentia ⁊ dispositio ne ab eterno fuit. Et he dicunt primordia- les cause: quia istas alie nō precedunt. sed iste alias que sunt cause causarū. Cūq; vnū sit diuina potentia dispositio siue volūtas ⁊ ideo vna omnium principalis causa. tñ p- pter effectus diuersos pluraliter dicit Au- gustinus. causas primordiales omnium re- rum in deo esse: inducens similitudinem ar- tificis. in cui⁹ dispositione est: qualis futu- ra sit arca. Ideo ⁊ in deo vniuscuiusq; rei future causa precessit. In creaturis vero q̄ rundam rerum. sed non omnium cause sunt. vt ait Aug⁹. Quia inseruit deus seminales rōnes reb⁹: fm q̄s alia ex alijs pueniūt. vt de hoc semine tale granum. de hac arboze talis fructus. ⁊ hm̄i Et he quoq; dicunt primordiales cause. ⁊ si nō adeo pprie. q̄a habent ante se causam eternam: que pprie ⁊ vniuersaliter prima est. Illa vero ad res aliquas dicuntur prime que scz ex eis pro- ueniunt. Ideo etiam primordiales dicunt quia in prima rerum conditione reb⁹ a deo insite sunt. ⁊ sicut creature mutabiles sunt ita ⁊ he cause mutari possunt. Que aut in i- mutabili deo causa est. mutari nō potest.

quit innuit ppheta q non ipsam animam
s anima facit deus. sed singillatim animas
de nihilo creat.

Ista est distinctio. xviii. huius scdi
libri. in qua mgr postq egit de pductioe viri agit de
productione mulieris. Et tria facit. Nam pmo agit
de formatione corporis mulieris. Secundo de mate-
ria de qua formabatur. Tertio de anima q uiuificaba-
tur. Primum facit a principio distinctionis vsqz ibi.
S3 queritur. Secm vsqz ibi. Quoadmodu mulieris
corpus. Tertium vsqz ad finem distinctionis. Et tm
in generali. In speciali sententia mgr stat in tribus
ppositionib quaru prima est hec. Deus de costa
ade dormientis in paradiso sine alicui alterius mate-
rie additione formauit corpus eue. Hac mgr ponens
dicit. q plarato paradiso z adam in eo posito z anima
lib ante eu ductis z nominib ppijs eoru p eum af-
signatis inuicem sopotem in adam. Ipo quoqz
dormie ite vna de costis eius tollens formauit eaz in
mulierem. Circa quam materiã determinat quattu-
or questiones quaru prima est hec. Quare de no cre-
auit simul femina z viru sicut simul creauit angelos
Ad quod respondens asserit duplicem cam. Una est
vt supbia diaboli co funderet. Nam diabolus aliud a
deo principium esse concupierat. z ideo vt in hoc co
funderet accepit homo hoc in munere. s. vnus ho
esset pncipiũ omniu hominu. Alia rō est vt similitudo
dei magis in homine manifestaret: quia sicut de om-
nibus rebz est vnu pncipiũ creationis. sic vn ho-
mo est vnu pncipiũ generatiōis omniu hominibz
quod fieri nō potuisset si eos simul creasset. Secū-
da questio est. quare mulier specialiter facta est de
costa ade. z non de aliqua alia pte corporis Respon-
det q quia viro non domina nec ancilla sed socia p-
ducebatur. ideo nō de capite nec de pedibus fuit pdu-
cta. sed de latere. vt iuxta se ponendam cã cognosce-
ret quã de suo latere sumptam didicisset. Tertia
questio est. Quare potius de latere viri dormientis
q vigilantis sumebatur costa ad mulieris formatiōem
Ad qd rōndens assignat tres rationes. Prima est ne
vir sentiret dolorem i coste subtractione. Secūda vt
deus in hoc ostenderet suã potentã cum hois dormi-
entis latus aperuit. z ipm tamen a sopotis qete non
excitauit. Tertia vt pfluxio sacramentoru de latere
christi in cruce dormientis figuraret. Quarta ē. an
de sola costa sine alicui alt erius mēbz additione fu-
it mulier formata. Et responde t q nō fuit ad ipsam
aliqua alia materia addita s3 solũ costa fuit multipli-
cata diuina vtrū ad totũ mulie ris formationem. si
cur factũ fuit de quinqz panibus multiplicatis ad sa-
turationẽ multoru hominu. Et subdit q lz mulieris
formatio facta fuit angelozũ ministerio. non tm pro-
pter hoc sunt creatores censendi. Secūda ppositio
ē hec. Corpus eue de costa corporis ade organizatio nō
fuit ex aliqua ratione seminali in pncipijs a rebz in-
ditis seu creatis. Hanc mgr pbans querit. Utrum i
illa costa erat ratio seminalis ad mulieris pductionẽ
Ad quod respondens ponit differentia iter causas p-
mordiales z inter rationes seminales. Nam cause p-
mordiales ab eterno fuerunt in deo. Rationes vero
seminales ex tpe indite sunt creaturis: z non habent
se respectu omniu sicut cause p mordiales. s3 respe-
ctu quorũdã tm. Attamen rōnes seminales possunt
quodãmodo dici cause p mordiales. cũ rebz in primã
sua cond itione indite sunt. Tam qz sunt qũ pncip a
lia rerum ex ipsis pducendã pncipia. Et subdit
q quedã sunt que naturaliter pducunt ex rōnibz eo

seminalibus. Alia vero sunt supnaturaliter quoru
cause sunt tm in deo. Ex his concludit respōsum ad
requisitum dicens. q cum mulieris formatio s costa
nō fuit naturaliter sed supnaturaliter facta. pns est
q illa costa nō fuit rō seminalis ad mulieris pducti-
onem. Tertia ppositio est hec. Deus animaz eue
nō de anima ade sed ex nihilo infundendo eam cōdi-
dit. Hanc mgr pbans dicit q animã mulieris qdaz
posuerunt de anima viri ppagatam. Sed hoc ē fal-
sum. qm anima rationalis est ingenerabilis z incor-
ruptibilis: solum per actum diuine virtutis creatiuũ
pducibilis. non habēs aliquas ptes quantatiuas i
quas poterit lacerari. qd tm est necessariũ si vna ala
esset ab alia ppaganda. quẽadmodũ est de materia
que si debeat ad diuersarũ formaru susceptionẽ ad-
aptari: necessario in diuersas portiones diuidit ad
substantiam talibus diuersis formis qbus p vtrũqz
effectiuam pducens proportionant. Alij vero di-
xerũt eam ab initio cum ceteris animabus fore crea-
tam. sed fm fidei catholice sententiã ipsa sicut omnes
alæ rōnales creando infundebatur z infundendo crea-
batur. Unde beatus Hiero. excoicat omnes qui dicunt
animas extrahuci. Et tm in speciali.

De primo hominis statu ante pec-
catum scilicet qualis fuerit fm cor-
pus z fm animam.

Uolent queri DI. XIX

Iplura de primo hominis sta-
tu ante peccatu. s. qualis fu-
erit homo priusqz peccaret. z
i corpore z in anima mortalis an immorta-
lis passibilis an impassibilis? De termino
inferioris vite z de transitu ad superiorẽ
de modo ppagationis filioruz. z alia mltã
que nō inutiliter sciuntur. lz aliquãdo curi
ositate querat. At priusqz ad animi quali-
tatem pntentia p:osequamur. de qualita-
te eius fm corpus z modo ppagationis fi-
liozum. z de alijs quibusdam inspiciamus
Primus ergo homo fm naturam corporis
terreni z immortalis fuit quodãmodo fm
aliquid. quia potuit non mori. z mortalitatis
quodãmodo. qz potuit mori. In illo nãqz
pmo statu habuit posse mori z nō posse mo-
ri. Et hec fuit pma humani corporis immorta-
litas. s. posse non mori. In secundo ho sta-
tu post peccatum habuit posse mori. z non
posse non mori. quia i hoc statu moriẽdi ē
necessitas In tertio statu habebit posse nō
mori z non posse mori. quia ad illum statu
pinct moriendi impossibilitas. quod ex gra-
tia erit nō ex natura. In pmo statu fuit cor-
pus hominis aiale. i. egens alimentis ciboꝝ
Unde z homo factus dicitur in animaz
viuentem non spiritualem. id est. in animã
corpus sensuicatem. quod adhuc erat ani-
male. non spirituale quod egebat cibo vt

Ex hō in p-
mo statu scilicet
an pntm fuit
fm corpore
talis et immor-
talis In scdo
ho statu fuit
mortalis z mee-
tu. s. pntm
In tno statu
erit oim im-
mortalis. i. nō
potēs mori.

Quo de ho-
mo factus i ani-
mã viuentem

per animam viueret. Factus est ergo animam viuentem. id est. vitam corpori dantem: tamen per sustentamenta ciborum. et tunc erat corpus mortale et immortale: quia poterat mori et poterat non mori. Post peccatum vero factus est mortuum. sicut dicit apostolus. Corpus propter peccatum mortuum est. id est. necessitatem moriendi in se habet. In resurrectione vero erit spirituale. scilicet. agile et cibus non egens. et immortale. non sicut in statu primo fuit. scilicet. quod possit non mori. sed etiam quod non poterit mori. **¶** In Aug^o sup Gen. Apostolus ait Corpus quidem mortuum est propter peccatum etc. **¶** Idem de limo terre formatum est corpus animale non spirituale cuius quali resurgemus. Renouabitur enim a vetustate non in corpore animale quale fuit. sed in meli^o. id est. spirituale. cum hoc mortale induet immortale in quod mutandus erat adaz. nisi morte corporis animalis peccando meruisset. Non ait apostolus corpus mortale est propter peccatum sed mortuum. Illud enim ante peccatum mortale et immortale erat. quia poterat mori et non mori. Aliud autem est non posse mori. aliud posse non mori. Ideo factum est per peccatum non mortale quod erat. sed mortuum. quod non fieret nisi peccaret. Animale enim non est hoc corpus sicut primi hominis fuit. sed iam deterius est. habet enim necessitatem moriendi. **¶** Ecce hic euident aperit Aug^o quod corpus hominis ante peccatum mortale et immortale fuit. sed non qualiter fiet in resurrectione. De hoc eodem Beda sup Gen. ait. Non est credendum ante peccatum ita fuisse mortua corpora sicut modo. Aut enim apostolus. Corpus propter peccatum mortuum est. sed licet fuissent animalia nondum spiritualia. non tamen mortua. que scilicet necesse esset mori.

¶ Utrix immortalitas quam habuit ante peccatum esset de conditione nature an gratie beneficio.

¶ Solet hic queri cum

homo primus mortale et immortale corpus habuerit. utrum ex conditione nature ipsius corporis habuerit utrumque an alterum bñficiū esset gratie. scilicet. immortalitas. id est. posse non mori. Ad quod dici potest. quia alterum habebat in natura corporis. id est. posse mori. Alterum vero scilicet posse non mori erat ei ex ligno vite. scilicet. ex dono gratie. Unde Augu.

sup Gen. Quodammodo creatus est homo immortalis. quod erat ei de ligno vite. non de conditione nature. Mortalis erat de conditione corporis animalis. immortalis bene scio conditoris. Non enim immortale erat quod omnino mori non posset. quod non erit nisi cum fuerit spirituale. **¶** Utrix dicit quod non natura. sed ex ligno vite habebat posse non mori. Propter hoc aliqui dicunt quod nisi illo ligno vite uteretur. non semper viueret. quia peccaret. Peccaret enim si illo ligno non uteretur. quia preceptum erat ei ut comederet de omni ligno paradisi. nisi de ligno scientie boni et mali. Si cut ergo peccauit comedendo quod erat prohibitus. ita etiam peccaret si non comederet quod erat iussum.

Alia dicit quod si non uteretur adaz de ligno vite non semper viueret. quia peccaret.

Si non foret preceptum ut de illo ligno comederet et alijs non illo uteretur an posset non mori.

¶ Sed adhuc queritur

si non esset preceptum ut de ligno vite ederet et alijs et non illo vesceret. nunquid posset non mori. Si semper viueret non utens de illo ligno. non erat ei ex illo ligno posse non mori. Si vero non posset semper viuere. id erat ei ex illo ligno posse. Aliqui dicunt quod si non fuisset ei preceptum vesci de illo ligno. et alijs et non illo vesceret: viueret semper. Sic determinantes illud quod supra dixit Augusti. erat ei de ligno vite non de conditione nature trini. scilicet. quasi non ex conditione nature solummodo erat ei. sed etiam ex illo ligno. Alijs autem videtur quod ex ligno vite erat ei posse non mori. non ex natura. Ideo enim dicit potuisse non mori. quia poterat uti illo ligno. sed quod edens non moreretur.

Opinio quorundam.

Alia opinio.

Questio Augustini quomodo immortalis factus sit homo.

¶ De hac vero hominis

immortalitate qualis fuerit Aug^o sup Gen. questionem mouens sic ait. Queritur quomodo immortalis factus sit homo pre alijs animantibus. et quomodo cum illis commune acciperit alimoniam. Sed alia est immortalitas carnis quam in adaz accepimus. alia quam in resurrectione speramus per christum. **¶** Ille factus est homo immortalis ut non posset mori si non peccaret. moreretur autem si peccaret. Filij vero resurrectionis nec poterunt ultra peccare nec mori. Caro nostra

Soluere incipit.

Corp^o hominis ante peccatum mortale et immortale fuit.

Alia opinio quod alterum fuisse de conditione nature. scilicet. posse mori alterum ex gratie dono. scilicet. posse non mori.

non tunc egebit refectione ciborum. quia nulla poterit esse defectio. Caro adeo peccatum ita immortalis creata est. ut per alimentam adiuta esset morti et doloris expertis. Sic ergo immortalis et incorruptibilis condita est caro hominis. ut suam immortalitatem et incorruptionem per observantiam mandatorum dei custodiret. In quibus mandatis hoc continebatur. ut de illis lignis concessis manducaret et ab interdicto abstineret. Per horum edulium immortalitatis dona conservaret: donec corporalibus incrementis productus ad etatem que conditori placeret multiplicata progenie ipso iubente sumeret de ligno vite. quo perfecte immortalis factus. cibi alimenta vite rursus non requireret.

Ante qz in pceptis a deo hoī primo datis. et hoc continebatur vbi de omni ligno vbi ligno scientie boni et mali.

Summatim sup ipm verborū sententiam pstringit.

Ecce his verbis videtur

Augl. tradere qz caro pmi hominis immortalitatem in se habuerit. que per alimentam ciborum conservaret vsqz ad tempus sue translationis in melius. quando de ligno vite comederet et fieret omnino immortalis. ita ut non posset mori.

Ex predictis consequi videtur hominem de nature sue conditione quo modo fuisse immortalem sed non omnino fieri immortalis nisi participato ligno vite.

Ideo aliqui dicunt

qz immortalitatem de natura habebat qua poterat non mori. que aliorum lignorum esu poterat conservari. sed non poterat consummari nisi per assumptionem ligni vite. Quod videtur Augl. sentire sup Gen. dicens. Hoc quoque addo talem cibum illam arborem prestitisse. quo corpus hominis stabili sanitate firmaretur: non sicut ex alio cibo sed inspiratione salubritatis occulta. Ibi innuere videtur qz cum alijs cibis posset corpus sustentari hoc cibo indeficiente sanitate firmaretur. Ex quo consequi videtur. qz sicut in natura sua habuit mortalitatem quandam. scilicet aptitudinem moriendi. ita aliquam immortalitatem in natura sui habuit. id est aptitudinem qua poterat non mori. cibis adiutus. sed si prestitisset: immortalitatis perfectio esset ei de ligno vite. Sicut qui tradunt. quod superiora Augustini verba. quibus dicit qz erat immortalis ex ligno

vite. huic sententie non contradicant diligenter inquirent.

Ista est distinctio .xix. huius secundi libri. In qua magister postquam egit de productione humane nature agit de ipsius conservatione. Et tria facit. Nam primo ostendit hominem mortalem fuisse in statu innocentie. Secundo inquit an illa immortalitatem habuisset a natura vel ex dono gratie. Tertio recitat quod clamant de illa immortalitate diverse opiniones. Primum facit a principio distinctionis vsqz ibi solet etiam queri. Secundo ab inde vsqz ibi. Sed adhuc queritur. Tertium vsqz ad finem distinctionis. Et tunc in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus positionibus quarum prima est hec. Adam in paradiso ante statum peccati vixit non moriendi potestate. Dicitur per Augustinum magister dicit qz primus homo ante peccatum erat quodammodo mortalis. et quodammodo immortalis quia poterat mori et poterat non mori. Postea insinuat triplicem statum hominis. scilicet ante peccatum in quo habuit posse non mori. post peccatum in quo habuit necesse mori. et post resurrectionem in quo habuit impossibilitatem moriendi. Et subdit qz corpus humanum erat animale egens alimentis. et ideo erat mortale. habens tamen cum hoc posse non mori post peccatum factum est mortuum et necessitate moriendi habens. sed in resurrectione erit spirituale cibus non egens et mori non potens. Secunda propositio est hec. Domini immortalitas affuit in statu innocentie non ex conditione sue nature sed ex ligno vite vsu et ex beneficio conditoris. Dicitur magister per Augustinum per Augustinum dicit qz non mori non habuerit ex dono gratie vel ex conditione sue nature. Ad quod respondendo dicit. qz non habuit hoc ex conditione nature sue sed ex dono gratie vicis ex vsu ligni vite. Et hoc probat autoritate beati Augustini. et confirmat hoc dicto antiquorum dicentium. qz homo posse non mori habuit ex vsu ligni vite quod patet ex hoc qz si non fuisset esu eius vsus peccasset. quia preceptum habuit. ut illo uteretur. et per consequens cum mors sequeretur peccatum si homo esu ligni vite vsus non fuisset. morte subisset. et sic posse non mori habuit ex vsu ligni vite. Tertia propositio est hec. Ad immortalitatem habuisse in statu innocentie doctores opinando designant diversimode. Dicitur magister per Augustinum querit. An dato qz homo non habuisset preceptum de vsu ligni vite et de alijs. an adhuc habuisset posse non mori. scilicet spiritus vivere si illo ligno vsus non fuisset. Et respondens dicit aliquos dicere qz lignum vite non fuit totalis causa immortalitatis sed coadiuvans. Notandum qz erat ad datum triplex preceptum sue mandatum. Unum. scilicet discipline et tale datum erat primo homini in quantum precipiebatur sibi qz non ederet de ligno scientie. Aliud est nature et hoc est duplex. scilicet ad observandum naturam universalem. id est hoc datum fuit sibi Crescite et multiplicamini. Aliud ad conservandum naturam particularem scilicet ut comederet de ligno vite. Alij dicunt qz omnino habuit immortalitatem ex vsu ligni vite. Et subdit quasdam autoritates beati Augustini. quibus dicit quod alia fuit immortalitas adeo ab immortalitate beatorum in eterna patria. sic qz immortalitas adeo per vsum aliorum ciborum conservata fuisset. et ad tempus. scilicet quousque sumpsisset de ligno vite. et fieret perfecte immortalis. Quibusdam autem visum fuit qz etiam a natura habuisset quendam immortalitatem scilicet perfectam habuisset per vsu ligni vite. Magister autem sustinet qz etiam prima immortalitas ex vsu ligni vite habuisset. Et tamen in speciali.

De modo procreationis filiorum si non peccassent primi parentes et qua

les nascerentur filij.

DI.XX

Isthecidē

p dum est qualiter primi parentes si si peccassent filios pcre-

Opinio quorundam.

renf. Quidā putant ad gignēdos filios p mos homies in paradiso misceri nō potuisse. nisi post pctm. dicētes concubitū sine corruptione vel macula nō posse fieri Sed ante pctm nec corruptio nec macula in homine esse poterat. qm̄ ex pctō hec cōsecuta sunt. Ad qd̄ dicenduz est q̄ si nō peccassent primi hoies. sine omī peccato ⁊ macula in paradiso carnali copula puenissent. et esset ibi thorus immaculatus et cōmixtio sine p̄cupiscētia. atq; genitalibus mēbris sicut ceteris imparent. vt ibi nullū motū illicitum scirent. ⁊ sicut alia mēbra corpis alijs admoemul. vt manū orū sine ardore libidinis. ita genitalib; vterent mēbris sine aliq; pruritu carnis. hęc em̄ letalegri-tudo mēbris humanis ex peccato inheret. Genuissent itaq; filios i paradiso p coituz immaculatum ⁊ sine corruptione. Cur non credam; primos hoies ante peccatuz genitalibus mēbris ad p̄creationem imperasse potuisse: sicut ceteris in q̄libet ope sine voluptatis pruritu vtunt. Incredibile enim nō ē deū tāliā fecisse illa corpa. vt si nō peccassent. illis mēbris sicut pedibus imperarent. nec cū ardore seminarent. vel cū dolore parerent. sed post pctm̄ motum illuz meruerunt quē nuptie ordinant. p̄tinentia cohibet Infirmetas em̄ p̄ona in ruinā turpitudinis. excipit honestate nuptiali. et qd̄ sanis est officiū. egrotis ē remediū. Emilli qd̄ de paradiso cōuenerunt ⁊ genuerunt sed potuerūt in paradiso eis eē nuptie honorabiles ⁊ thorus immaculatus. sine ardore libidinis. sine labore pariendi.

Aliso p̄tra illoz opinionē

Aug. super Gen. ii. ij.

Quare in paradiso nō coierūt duobus modis soluit.

Cur ergo non coierunt i padiso?

Aug. super Gen.

Quia creata m̄liere mox trās-gressio facta est. et eiecti sunt de paradiso. Vel quia nōdum deus iusserat vt coierent ⁊ poterāt diuina expectari autoritas vbi cōcupiscentia nō angebat. Deo vero nō iusserat. quia casum eoz p̄sciebat. de quib; hō p̄pagāduz erat. Ecce exp̄s habes de modo p̄pagationis filiozum.

De termino illius inferioris vite. vtrum natis filijs per successiones an simul oēs transferendi eēt c

De termino vō tē

poris quo transferent ad spūalē celestēq; vitā certū aliqd̄ sc̄ptura nō tradit. Et ideo ambigū ē vtrū parētes genitis filijs p̄fectaq; humani officiū iusticia ad meliōrē statū trāsferent. nō per mortē sed per aliquā mutationē. an partēs in aliquo statu vite remanerent. ligno vite vtentes. donec filij ad eundē statū puenirent. ⁊ sic impleto numero omnes simul ad meliōra trāsferent vt essent sicut sancti angeli in celis De quo Aug. ambigūe disserit sup Gen. ita inquit. Potuerunt p̄mi homies in paradiso filios gignere nō vt morientib; patrib; succederent filij sed in aliquo forme statu manentibus. ⁊ deligno vite vigorem sumētibus. ⁊ filij ad eūdem pducere statū. donec impleto numero sine morte animalia corpora in aliam qualitates transirent. in qua omīno regenti spiritui deseruīrēt ⁊ solo spūritu viuificante sine corporeis alimentis viuerent. Vel potuerunt parentes filijs cedere vt per successionē numerus impleteretur. Qui genitis filijs p̄fectaq; humani officiū iusticia ad meliōra transferent. non p̄ mortem sed p̄ aliquā mutationē. Ecce hic habemus de trāsitu hominis ad meliōra. sed incertum nobis relinquit. vtrū simul trāsferant an p̄ successiones.

Augusti.

Quales pcrearent filios vtruz p̄fectionē stature ⁊ vsum mēboruz habentes qualis homo prim; fuit conditus.

Si vō querit qua

les si nō peccasset hō filios genuisset: vtrū videlicet sicut ip̄e p̄mus hō p̄m statūrā corporis ⁊ vsum mēboruz p̄fect; mox cōditus extitit. ita etiā eius filij i ip̄o natiuitatis exordio p̄fecti existerent. q̄ ambulare ⁊ loq; ⁊ cuncta facere possent. Rūderi pōt q̄ filios puulos nasci oportebat p̄p̄ materni vteri necessitatē. S; vtrū mox nati p̄fectioz stature ⁊ mēboruz vsum haberēt. an puuli ⁊ i minori etate cōstituti vt possent mēboruz officijs. an p̄ iterualla tpm̄. eomō quo nūc fit p̄fectionē stature ⁊ vsum mēboruz recepturi eēt. d̄ autorib; diffinitū nō habem;

Respōsio vbi vno sine ambiguo postea triptitā subijcit distinctioz

Ambigua augustini verba ponit. ubi tamen videtur innuere quod filij et paruuli possent membrorum vti officij.

Et super hoc Aug^o ambigue loquitur. Adouet nos inquit si primi homines non peccassent. vtrum tales filios essent habituri qui nec lingua. nec manibus nec pedibus vterentur. Nam propter vterine cessitate forte necesserat paruulos nasci. Sed quis exigua pars corporis sit costa. non propter hanc puulam viro coniugem fecit. Vnde eius filios poterat omnipotentia creatoris mox natos grades facere. Sed vt hoc omitta. poterat certe eis prestare quod multi animalibus prestat. quorum pulli quis sint puuli tamen mox vt nascuntur currunt et matrem sequuntur. Contra homini nato nec ad incessum pedes idonei sunt. nec manus saltim ad scalpendum abiles. et iuxta se manibus posita nascentes magis possunt esurietes flere quam susgere. propterque infirmitati mentis congruit hec infirmitas carnis. His vobis videtur insinuari quod filij etiam paruuli officij membrorum valerent vti.

Quibusdam non absurde placuit quod filij parui nascerentur. et per accessum temporis in statura et in alijs sicut nunc proficerent quod non esset vitio imputandum.

Sed cum Aug^o sub assertionem de his nihil tradat. non irrationabiliter quibusdam placuit primo parentum filios nascituros pueros. ac deinde per intervalla temporum eadem lege qua et nunc natiuitatem humanam ordinatam cernimus: stature incrementum et membrorum usum recepturos vt in illis expectaretur etas ad ambulandum et loquendum sicut modo in nobis. quod vtiq; non esset vitio imputandum. sed conditioni nature. sicut a cibo abstinere penitus non valebant nec tamen illud erat ex vitio. sed ex natura conditionis.

Oppositio quorundam volentium probare eos posse viuere sine alimonia.

Ad hoc autem oppo

nif ita. Si non peccaret non morerentur. et non peccaret si non comederent. Poterat igitur sine alimonia viuere. Ceterum sicut supra diximus non solum peccarent si de ligno vetito ederent. sed etiam si concessis non vterentur. quia sic erat eis preceptum non illo ligno vti. ita alijs vterentur. Preterea contra naturalem rationem facerent qua intelligebant de illis esse edendum quod naturaliter appetebant. Itaque opponitur. Cum fames sit pena peccati. si non peccaret: fames non sentirent. et sine fame superfluum videre tur comedere. Vnde putant quodam eos cibos non indiguisse ante peccatum. quia non poterant esurire si non peccassent. Ad quod dici potest. quod fames vere defectus est et pena peccati. Est enim immoderatus appetitus edendi. cui non subiactisset homo si non peccasset. et proculdubio peccaret nisi hunc defectum cibo preueniret. Habebat enim naturalem appetitum et moderatum cui ita satisfaciendum erat ne defectus famis sentiret. Sicut ergo non ex vitio sed ex nature conditione erat quod ante peccatum homo cibis indigebat. ita non ex vitio esset. sed de natura: si hominis conditio in principio suo. id est in primo parente a perfecto inchoata in subsequenti propagatione a modico ad maiora proficeret. vt scilicet per intervalla temporis stature corporee incrementa. usumque membrorum suscipet.

Vtrum sicut statura corporis ita etiam sensu mentis puuli nascerentur. et per accessum temporis proficerent in sensu et noticia veritatis. scilicet an mox nati in his essent perfecti.

Et cum de corpore humano non sit absurdum vel inconueniens hoc existimare. quod solet. vtrum de sensu anime et cognitione veritatis eodem modo sentiendum sit. vt scilicet hi qui sine peccato nascerentur: sensu et intelligentia mentis et imperfecti existerent. et per accessum temporis in his proficerent usque ad perfectionem an mox conditi perfectione sensus et cognitionis perciperent? Illi qui sentiunt puulos natos in statura corporis et usu membrorum per accessum temporis profecturos. non dissentient eosdem in exordio natiuitatis sensu imperfectos existere et per intervallum temporis in sensu et cognitione proficere usque ad perfectum.

Contra illorum sententiam opponunt quidam.

Ad quod quidam

Alia oppositio circa idem

Responso.

opponit dicentes. Si mox nati non haberent perfectionem sensus et intelligentie: ignorantia in eis esset. ignorantia autem peccati est pena. Sed quod hoc dicit non satis diligenter considerat. quia non omnes qui aliquid nesciunt vel minus perfecte aliquid sciunt. statim ignorantiam habent siue in ignorantia esse dicendum est. quia ignorantia non debet nisi cum id quod sciri non ignorari debet nescitur. Talisque ignorantia pena peccati est cum mens vitio obscuratur. ne cognoscere valeat ea que scire deberet.

De hominis translatione in meliorem statum et de duobus bonis altero habito altero promisso.

Talis erat hominis institutio ante peccatum secundum corporis conditionem. De hoc autem statu transferendus erat cum uniuersa posteritate sua ad meliorem dignioremque statum. ubi celestis et eterno bono in celis sibi parato frueretur. Sic enim ex duplici natura compactus est homo ita illi duo bona conditor a principio preparauit. unum temporale. alterum eternum. unum visibile: alterum inuisibile. unum carni: alterum spiritui. Et quia primum est quod est animale deinde quod est spirituale. temporale ac visibile bonum prius dedit. Inuisibile autem et eternum promisit. et meritis querendum proposuit. Ad illius autem custodiam quod dederat. et ad illud promerendum quod promiserat. naturali rationi in creatioe anime hominis indite qua poterat inter bonum et malum discernere preceptum addidit obedientie. per cuius obseruantiam datum non perderet et promissum obtineret. ut per meritum veniret ad premium.

Ista est distinctio. xx. huius secundi libri. In qua magister postquam egit de conseruatione humane nature per nutrimenti sumptionem. agit de conseruatione eiusdem per naturalem generationem. Et tria facit. Primo enim inquirat an homines in statu innocentie ante peccatum genuissent. Secundo quales proles percreassent. Tertio qualiter ad statum meliorem pertransissent. Primum visum ibi. Si vero queritur secundum visum ibi. Talis erat hominis institutio. Tertium visum ad finem distinctionis. Et tunc in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Si primi parentes non peccassent generationis officio sine pruritu et libidine in paradiso expleto sine morte cum omnibus suis simul vel successiue ad meliorem statum translati fuissent. Hanc magister insinuans querit. qualiter primi parentes filios percreassent si non peccassent. Et respondens dicit quosdam opinatos fuisse quod per concubitum non genuis-

sent. eo quod concubitus sine corruptione non est. que corruptio ante peccatum esse non potuit in homine. Sed magister dicit quod secundum veritatem concubitus ibi fuisset thorus immaculatus. et nuptie honorabiles. et comitio sine concupiscentia. et vsum membrorum genitalium sine corruptione. imo membra genitalia fuissent homini ad vsum secundum voluntatem. sicut homo videtur alijs membris. Postea magister mouet duas questiones. Prima est. quare non fuit generatio in paradiso facta. Et respondet quod hoc fuit. vel quia nondum deus preceperat quod generarent. vel quia statim post mulieris formationem peccatum et electio in paradiso fuit secuta. Secunda questio est. Qualiter parentes post generationem ad perfectam immortalitatem et beatitudinem transissent. Respondet quod hoc est dubium. Nam scriptura nihil de hoc ponit. sed tamen fieri potuisset ut pacta generatione statim parentes antequam filij fuissent ad beatitudinem translati. Vel sic quod parentes et filij simul vixissent. et postea completo numero electorum simul ad beatitudinem fuissent transumpti. Secunda propositio est hec. Primi parentes si in statu pristino fuerint innocencie filios non solum in statu paruulos. ac perfectos vsum membrorum destitutos et alendos genuissent donec corpe et intellectu ad perfectum proficessent. Hanc magister probans mouet et determinat circa hoc duas questiones. Prima est. Quales filios genuissent in statu innocentie. scilicet an filios magnos secundum corpus ac membrorum suorum vsum habentes sicut primi parentes creati fuerunt membrorum suorum copotes loquentes et operantes seniorum hominum operationes. Ad quod respondens dicit quod oportebat nasci paruulos propter maternorum viscerum artitudinem. Sed quia beatus Augustinus hanc questionem mouens et nihil determinans dicit alter quos fuisse opinatos quod filij nascentes eque membrorum vsum et loquere vsum habuissent. sicut apparet in quibusdam animalibus que statim in diate post natiuitatem et matres sequuntur. Alijs autem placet quod tunc sicut modo in statura corporis et loquela et in alijs huiusmodi per temporis momenta proficessent. quia sicut ex conditione nature in illo statu sine culpa indigebant cibo. sic etiam ex conditione nature in illo statu sine culpa de paruulis in magnos proficessent. Secunda questio est. utrum in alijs que conseruant animam scilicet in sensu et intellectu proficessent secundum conseruentia ipsum corpus. Et respondens dicit sustinendo ipsam primam opinionem supradictam. scilicet quod proficessent secundum corpus. potest etiam sustineri secundum animam. scilicet quod proficessent secundum animam et in his que ad animam pertinent ad augmentum accepissent. attamen ignorantia scientie tunc in paruulis non fuisset penosa sicut modo in hominibus. sed tantum naturalis. eo quod non fuisset respectu eorum que scire tenerentur. que huiusmodi dicitur pena. Tertia propositio est hec. Talis conditionis erat hominis institutio ante peccatum quod obseruando diuinum preceptum fuisset eorum tota sua posteritate translatus vltimate ad meliorem statum ubi meliori bono. scilicet eterno frueretur. Hanc propositionem magister sententialiter ponens subdit rationem quare homo de illo bono temporali ad eternum transferretur. quia sicut ex duplici natura homo constabat. ita duplex bonum de se ei parauerat. Primum bonum secundum apostolum est temporale et visibile. quod se preparauit carni in paradiso. Aliud bonum est spirituale eternum et inuisibile. scilicet beatitudo eterna. ad quod mediante obedientia et merito ferendus fuit. Et tunc in speciali.

De inuidia diaboli que ad hominem tendendum accessit.

Quod ignorantia est in alio quo.

Quod rationem naturalem et peccatum primum dedit de homine ad seruandum bonum quod accepit et promerendum quod promissum erat.

DI. XXI

Idēs igitur

v diabolus hoicm p obediē-
tie hūilitatem posse ascēdere
vnde ipse per supbiam corru-
erat inuidit ei. ⁊ qui prius p supbiam dia-
bolus fuerat. id est. deorsum lapsus. zelo in
uidie factus est sathan. i. aduersarius. Un
⁊ mulierē tēptauit in qua minus q̄ i viro
rationē vigere nouit. Eius enī malicia ad
tēptandū ⁊ tute timida. hūanaz naturā in
ea pte vbi debilioz videbat aggressa ē. Et
si forte illic aliquaten⁹ pualeret. postmodū
fiduciali⁹ ad alteram q̄ robustioz fuit. pul-
sandam vel poti⁹ subuertendaz accederet
Primū ḡ solitariā feminā explorauit. vt in
ea primū oēm sue tēptatiōis vim expirēf.

Quare ad fe-
minā pu⁹ ve-
nit.

Quare in aliena forma venit b

Bed qz illi per vio

lentiā nocere nō poterat. ad fraudem se cō-
uertit. vt dolo hominē supplantaret. quem
⁊ tute supare nequiret. Ne autē fraus illi⁹
nimis manifestaref in sua specie non venit
ne apte cognosceref ⁊ ita repelleref. Iterū
ne nimis occulta foret fraus ei⁹ que cauere
nō posset. ⁊ hō simul videref iniuriāz pati
si taliter circūueniri pmitteret euz de⁹ vt p̄
cauere nō posset. in aliena quidē forma ve-
nire pmissus ē diabolus. s̄ in tali in qua ei⁹
malicia facile posset dephēdi. Et ḡ in p-
pria forma nō veniret. volūtate sua p̄a fa-
ctū ē. Et aut in forma sue malicie cōgruen-
ti veniret. diuinit⁹ factuz ē. Venit ḡ ad ho-
minē in serpente. q̄ forte si pmitteret in co-
lumbe specie venire maluisset. S; non erat
dignū vt spūs malig⁹ illā formā hoi odio
sam faceret. in q̄ spūs sanct⁹ aparitur⁹ erat.

Quare nō ni-
si i forma ser-
pētis accessit

Quare dicit⁹
ē serpens calli-
dior cunctis
animantibus

Nō ḡ nisi p serpentē tēptare pmissus fu-
it diabolus. vt p illud qd̄ foris erat astutiā
tēptantis aniaduere femina q̄ret. Dia-
bol⁹ enī p serpentē tēptabat in quo loq̄bat.
Ideoq; serpens dicit⁹ ē eē callidior cūctis
animantib⁹ terre. Quia vt ait Aug⁹. Mali
angeli lz supbia deiecti. natura tñ sūt excel-
lētiores oīmbus bestijs ppter eminentiaz
rōnis. Quis serpens nō rōnali aia. sed spiri-
tu diabolico possit sapiētissim⁹ dici. Non ē
ḡ mirū si diabol⁹ spū suo implēs serpentē si-
cut vates iplebat sapiētissimuz reddiderat
oīm bestiaz. quē tñ ad tēptandū nō elegit
diabol⁹. s̄ p qd̄ aial pmissus fuit. tēptauit.
Aug⁹. Un Aug⁹ sup Gen. Nō ē putandū qd̄ dia-
bolus serpentē p quē tēptare elegerit. s̄ cū

Augusti.

Decipe cupet non potuit. nisi p qd̄ aial pos-
se pmissus ē. Hocēdi enī volūtas inest cui
q̄ a se. sed ptās a deo. Sic autem loqueba-
tur diabolus p serpentē ignorantem. sicut
p energuminos vlp̄ phanaticos loquitur
Serpente enī velut organo ē vsus mouēs
naturam ei⁹ ad exp̄mēdū sonos verborum
⁊ signa q̄b⁹ suā monstraret volūtate. Ser-
pens ḡ nec verba intelligebat. nec rōnalis
ē factus. callidissimuz tñ est dictus ppter
astutiā diaboli Locut⁹ ē aut sicut asina ba-
laam. sed hoc diabolicuz: illud angelicum
fuit. boni enī ⁊ mali angeli similiter opant
hic queri solet quare mlier nō horruit ser-
pentem. Quia cum nouerit creatuz esse. ip-
sum etiam officium loquendi a deo accepit
seputauit.

Quare mul-
er nō horruit
serpentem.

De modo tēptationis. c

Temptatio autem

hoc modo facta ē. Stās corā femia hostis
supbus. nō audet in vba psuasionis exire
metuēs dephēdi. sed sub interrogatione
cā aggredit. vt ex rōsione colligeret q̄liter
in malicia pcedere posset. Cur inquit p̄ce-
pit vobis deus. vt nō comederit de ligno
paradisi? Cur r̄ndit mlier. De fructu ligno-
rum que sunt in paradiso vescimur De fru-
ctu v̄o ligni qd̄ est in medio padisi p̄cepit
nobis deus ne comederem⁹ ⁊ netāgerem⁹
ne forte moriamur. In q̄ verbo dedit locū
tēptandi cum dixit. ne forte moriamur. vñ
mor diabolus dixit ad mulierē. Nequaḡ
moriemini. scit enī deus qd̄ in q̄cūq; die co-
mederitis ex eo. apient⁹ oculi v̄ri. ⁊ eritis si-
cut d̄j scientes bonū ⁊ malum. Attende or-
dinem ac p̄gressum hūane p̄ditionis. Idē
mo de⁹ dixerat. quacūq; die comederit ex
eo morte moriemini. Deinde mulier dixit:
ne forte moriamur. nouissime serpens dixit:
nequaḡ moriemini. De⁹ affirmauit. muli-
er q̄si ambigēdo illd̄ dixit. diabol⁹ negauit
Que ḡ dubitauit ab affirmate recessit. ⁊ ne-
ganti appropinquauit.

Quare ex in-
terrogatione
exortus est.

Verba serps
tis.

Adit spūs
nact⁹ fiduciā
ex v̄bis mali-
eris pmissio-
nem salū.

De versutia diaboli q̄ vt facili⁹ p-
suaderet malū remouit. ⁊ bonuz i
pollicito duplicauit. d

Qui ad suam psua

sionē plenē suffulciendaz. i. vt malū qd̄ itē
debat libē psuadet ⁊ malū qd̄ mlier timuit
negādo remouit. ⁊ re p̄missionē addidit. et

vt eius persuasio citius reciperet pmissione duplicavit. Unā mempe comestionez sua dens. duo in pmo pposuit. similitudinez dei. scientiamq; boni et mali spondēs. Ubi tribus modis hominē temptavit. s. gula. i persuasione cibi cum dixit. In quocūq; die comederitis. Inani gloria in pmissione dei ratis cum dixit. Eritis sicut dii. Avaricia in pmissione scientie. sciētes bonū et malū. Gula ē immoderata cibi aviditas. Inani gloria amor pprie excellentie. Avaricia immoderata habendi cupiditas. que nō ē tm pecunie. sed etiam altitudinis et scientie cū supra modū sublimitas ambif.

De duplici tēptatiōis specie. e

Porro sciēdum est

duas esse spēs tēptationis. interiorē scz et exteriorē Exterior tēptatio est qm nobis extrinsecus malū visibiliter suggerit. s. bo vel signo aliquo vt ille cui fit ad consensū peccati declinet. et talis tēptatio tātūz fit ab aduersario Interior vero tēptatio ē. qm inuisibiliter malū nobis intrinsecus suggerit. et hec tēptatio aliqñ fit ab hoste. aliqñ a carne. Naz et diabolus inuisibilif mala suggerit et ex carnis corruptiōe suborif motus illicitus et titillatio praua. idōq; tēptatio que ex carne non est fit sine peccato Que autē est ab hoste: nisi ei consentiat nō habet peccatum. sed est materia exercēde virtutis. Tēptatio autē carnis iterioz difficilif vincif. quia interius oppugnās de nostro contra nos roborat. Homo ergo q sola exteriori tēptatiōe pulsatus cecidit. tanto grauius plectendus erat quāto leui ori impulsu fuerat prostratus. Et tamē qz aliquam lz modicā cadendi occasiōē habuit. Idcirco p dei gratiam inuari potuit ad veniā. vt qui per aliūz ceciderat. p aliū erigeref. Qui g incitatione habuit ad malū. nō iniuste repatozem habuit ad bonū Diabolus vero quia sine alicui tēptatiōe peccauit. p aliūz vt surgeret inuari nō debuit. nec per se potuit. Et ideo irremediabile peccatū ei extitit. pctm̄ vero homis sicut p aliū habuit inuitum. ita p aliūz non incōgrue habuit remediū.

Quare homo non angelus sit redemptus.

Preterea angelica

natura qm nō tota pierat. sed ex pte pstitit rat non est redempta. hūana vero tota pierat. Et ideo ne penitus pderet. ex pte ē redempta. vt inde ruina supleret angelica. Unde Aug^o in ench. placuit vniuersitatiz creatori et moderatori vt qm non tota multitudine angeloz deū deserēdo pierat ea q pierat in ppetua pditione remaneret Que autē cū deo illa deserente pstitit. de sua certissime cognita semp felicitate gauderet. Et hō creatura rationalis que i hominib⁹ erat. qm peccatis atq; suplicijs tota perierat ex pte poterat repari Un angelice societati supleret qd ruina illa minuerat. hoc em̄ pmissuz ē sanctis q erūt equales angelis dei.

Q non soli viro preceptuz fuit datum.

Illud etiam notandum

ē q nō soli viro pceptum videt eē datum cū ipsa mulier testat sibi etiā esse mandatum dicēs. Precepit nobis de⁹ et. Supra tamen legit ante factam mulierē deum dixisse viro. Beligno scientie boni et mali ne comedat. Nō dixit. ne comedas. Forte quia facturus erat mulierē de viro. sic pcepit. vt per virum ad mulierē pueniret mādatum. quia mulier que subiecta viro fuit nō nisi mediante viro diuinuz debuit accipere pceptum. Unde apostol⁹. Si quid discere voluerint domi viros suos iterogent. Si querit quō loqui potuerūt vt loquentes intelligere qui non didicerāt inter loquentes crescēdo vel magisterio: Dicimus quia deus eos tales fecerat qui possent loqui. et discere ab alijs si essent.

Ista ē distinctio. xxi. hui⁹ secūdi libri. In qua magister postq; egit de pntentibus ad primam hominis institutionē. agit de pntentibus ad e⁹ casum et destitutionem. Et tria facit. Primo ostēdit quō contingit primos parentes preuaricari. Secūdo subdit quare decuit pctm̄ eoz remediari. Tertio autē subiungit q pceptum dei p virum ad mulierem debuit deriuari. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Et tamen quia aliquam. Secunduz vsq; ibi. Illud etiam. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et tātū in generali. In speciali sentētia magistri stat in tribus ppositionibus quarum pma est hec. Homo in paradiso a diabolo temptatus est diuinum pceptum preuaricatus. Hanc ppositionem magister probans dicit. q diabolus videns q homo p similitudinē obedientie posset ad gliaz ascēdere celestem a qua ipse p supbiā corruerat. Idō inuidens homini eum temptavit. et vires suas quodam modo in eo expiens. sed in debiliori pte se⁹. s. i muliere quā p tēptatio. ē aggressus ē. Un volens do-

De hō tribus modis tēptatus est. Gula Inani gloria. Avaricia.

Que sit exterior tēptatio et a quo fiat.

Que sit tēptatio interior et a quo fiat.

Quare hō p aliūz sur gere potuit et non diabol⁹ et hominis peccatū remediabile. diaboli vero non.

Aug^o ench.

Aug^o. super Gen.

Quō loq potuerūt et loq. item intelligere

lo supplantare que virtute et violentia supare nequi-
 bat mulieri apparuit non quidem in sua specie propria
 ne cognosceret apte. sed neque etiam in quacunque alia
 specie permixtus fuit apparere. sed tamen in illa in qua est
 fraus de facili posset comprehendi. scilicet in specie serpen-
 tis per quem diabolus quasi per quoddam instrumen-
 tum locutus est. nec serpens verba intelligebat. sed
 mouebat a diabolo. sicut asina Balaam ab angelo bo-
 no. quem serpentem mulier videns loquentem. cre-
 didit ipsum loquentem officium a deo recepisse. Et subdit
 quod temptatio hoc ordine facta est. et modo quod diabolus
 interrogatiue loquebat dicens. Quare precepit deus
 ne de hoc ligno comederetis: ut ex responsione eius
 disceret qualiter in temptatione procedere deberet.
 Unde cum mulier statim dubitatiue respondit dicens.
 Ne forte morte moriamur. Ipse negatiue addidit ci-
 tius metum mortis excludendo et dixit. Nequaquam mo-
 riamini. et ad mulieris maiorem deceptionem permixtus
 permittens et illa que homo naturaliter appetit. scilicet pri-
 mo vitacionem ignorantie dicens. Aperientur oculi vestri.
 Secundo excellentiam dignitatis addens. Et eritis
 sicut dei. et perspicacitatem scientie concludens. scien-
 tes bonum et malum. Temptauit quidem primo ipsam
 de gula loquens de cibo. Secundo de vna gloria in
 promissione dignitatis. Tertio de auaritia in scientie
 promissione. In hac enim triplici promissione triplici ge-
 nere peccati diabolus primum hominem temptauit
 Subdit autem duas esse species temptationis quarum
 vna est exterior. et fit cum malum ab extra visibili signo
 vel verbo suggeritur. Alia quidem est interior que in-
 visibiliter perficitur ab aduersario. et est duplex. Quia enim
 quibus sit ab hoste tamen. et sic est sine peccato. Aliquam a car-
 ne. que non fit sine peccato. et quia temptatio interior
 difficilior est quam exterior. et homo sola temptatione ex-
 teriori pulsatus cecidit. ideo tanto grauius plecten-
 dus erat. quanto leuiori pulsus fuerat. prostratus. Se-
 cunda propositio est hec. Conueniens quidem fuit hostem
 post lapsum per aliquem redemptorem reformari et non
 angelum. Hanc enim propositioem magister probans asserit
 rationes quare peccatum hominum fuit remediabile. et non
 peccatum angelorum. Prima enim est. quia licet ho-
 mo modicam habuit occasionem ad peccatum. tamen quia per
 alium seductus cecidit. per alium reparari debuit. Diabo-
 lus vero quia nullo suadente peccauit peccatum eius irre-
 mediabile extitit. Alia ratio est. quia non tota angelica
 natura preuaricata fuit vel pieret. humana autem tota
 pierat. ideo humana natura magis erat reparanda
 imo etiam per humane nature repationem angelorum
 ruina erat reparanda et restauranda. Tertia pro-
 positio est hec. Congrua sunt diuina precepta per vi-
 rum ad primam mulierem deriuata. Hanc propositio-
 nem magister probans dicit. Dic esse notandum quod non
 solum viro datum fuit preceptum de abstinentia ligni ve-
 titi. Quod patet ex hoc quia mulier respondens dia-
 bolo dixit. Precepit nobis deus et tamen non obstante quod etiam
 ante mulieris formationem dominus viro preceptum dede-
 rit. quod per eum ad mulierem debuit deferri. quia
 viro subiecta debuit non immediate a deo. sed per medi-
 um viri preceptum diuinum recipere. Sicut dicit apo-
 stolus ad Cor. x. Si quid discere voluerit mulieres
 domi viros suos interrogent. Et subdit quomo-
 do vir potuit loqui et quomodo mulier virum loquentem in-
 telligere potuit. Et dicit quod responderi potest quod tales
 fuerunt a deo facti. quia poterant loqui. Et tamen in spe-
 ciali de sententia huius distinctionis.

De origine illius peccati a

Ita videtur di- DI. XXII

ligerter inuestigandum esse que fuerit origo et radix illius pec-
 cati. Quidam putant quodam elatio-

tionem in animo hominis precessisse. ex qua di-
 aboli suggestioi consentit. Quod videtur Augu-
 stinus innuere super Genesim. ita inquit. Non est putan-
 dum quod homo deiceretur nisi precessisset in eo quaedam
 elatio comprimenda. ut per humilitatem peccati
 sciret quod falso de se presumpserit. et quod non bene se
 habet natura si a facie recederet. Item in eodem.
 Quod verba temptatoris crederet mulier deum
 se a re bona et utili prohibuisse. nisi inesset ei
 mentis amor ille proprie potestati. et de se super-
 ba presumptio. que per temptationem fuerat vincen-
 da aut perimenda. Veniens non tenta suasi-
 one serpentis asperit lignum bonum esu. deorum
 aspectu. nec credens se inde posse mori. forte
 putauit deum alicuius causam significatiuis illa di-
 xisse ideo manducauit. et dedit viro suo for-
 tassim cum aliqua suasionem quam scriptura intelli-
 genda reliquit. Vel forte non fuit suaderi ne-
 cesse. cum ea mortua esse illo cibo non videret
 vir. Sic ergo non est permixtus diabolus temptare fe-
 minam nisi per serpentem. ita nec virum nisi per fe-
 minam. Et sicut preceptum dei per virum ve-
 nit ad mulierem. ita diaboli temptatio per mu-
 lierem transiret ad virum. In muliere vero que
 rationalis erat non est ipse locutus ut in ser-
 pente. sed persuasio eius. quibus instinctu ad-
 iuuaret interiorem quod per serpentem gerebat exteri-
 or. Ex predictis temptationibus modus atque pro-
 gressus insinuat. nec non etiam quod predictum in
 nui videtur. scilicet quod temptationem precesserat aliqua
 elatio et presumptio in mente hominis.

Obiectio contra illos qui dicunt elatio-
 nem precessisse in mente.

Quod si ita fuit non
 ergo alterius suggestioe prius peccauit cum auto-
 toritas tradat ideo peccatum diaboli incurabile
 esse. quia non suggestioe sed propria superbia ceci-
 dit. hominis non incurabile. quia non per se sed per alium
 cecidit. et ideo per alium resurgere potuit.

Quocirca a predicta verba Augustini. primum ac dili-
 genter lectores efflagitant qui sic intelligere sane-
 quomodo. Non deiceretur homo in actu illius peccati
 ut. scilicet lignum vitium ederet. et in has miseras per-
 temptationes diaboli. nisi elatio comprimenda
 precessisset: non utique temptationes sed opus peccati.
 Talis enim fuit ordinis processus. Diabolus tem-
 ptatio dixit. Si comederitis eritis sicut dei scientes.
 tes bonum et malum. quo audito statim mentis
 mulieris surrepsit elatio quaedam et amor pro

Spino quod
 runda qui de
 cunt elatione
 precessisse i
 boia.

Aug. super
 Genesim.
 Quod locu-
 s est diabolus
 muliere que
 tempta-
 uerit.

Quod intelligit
 da sint illa
 ba hic dicitur

Unde temptati-
 onis ordinis.

pric potestatis. ex quo placuit ei facere qd diabolus suadebat et utiq; fecit. Suggesti one igitur peccavit. quia tēptatio p̄cessit. ex q̄ in mēte ei' orta ē elatio quā pctm̄ ope ris secutū est et pena peccati.

Que fuit elatio mulieris. c

Et talis quidez elatio

in mēte mulieris fuit p̄ certo qua credidit et voluit habere similitudinē dei cū eq̄litate quadam putans esse verū qd diabolus dicebat. Et ideo specialiter mulierē cōmemorat Aug' inquit. Quomodo crederet mulier diabolo nisi esset in mēte eius sup̄ba presumptio Et quod ibi sequitur. s. que per temptationē fuerat convincenda vel p̄menda. ad mulierem referendū est. vt intelligatur que mulier. nō elatio fuerat p̄ temptationem et.

Que fuit elatio viri an crediderit et voluerit qd mulier. d

Solet queri vtruz

illa talis elatio et amor p̄prie potestatis in viro fuerit sicut in muliere. Ad quod dicimus: quia adā non fuit seductus eo modo quo mulier. Non enim putavit esse verum quod diabolus suggererat In eo tñ fuisse seductum credi potest q̄ cōmissum veniale putaverit quod peremptoriū erat. Sed nec prior seductus fuit. nec in eo i quo mulier vt crederet deum illud lignū ideo tangere prohibuisse. qm̄ si tangerent fieret sic dij. Verū tñ p̄uaricator fuit adam vt testat apostolus. Poterat em̄ aliqua elatio menti eius inesse ilico post temptationem. ex q̄ voluit lignum vitum experiri. cum mulierem nō videret mortuā esca illa percepta.

Unde Aug' sup̄ Gen. Lum p̄s adam p̄uaricatore fuisse ostendit dicens. In similitudinem p̄uaricationis ade. seductū tñ negat vbi ait. Adam non est seduct' s̄ mulier. Unde et interrogat' non ait. mulier seduxit me. sed dedit mihi et comedi. Adulter vero dixit Serpens seduxit me. Hāc autem seductionē proprie vocavit ap̄lus per quam id quod suadebatur cum falsum eēt verum putatum est. scz q̄ deus lignum illud ideo tangere prohibuerit. quia sciebat eos si tetigissent sicut futuros deos. tanq̄ eis diuinitatez inuideret. qui eos homines fecerat. Sed et si virum propter aliquā mē

tis elationem que deum latere non poterat sollicitavit aliqua experiendi cupiditas cū mulierem videret accepta illa esca non esse mortuam. Nec tamen cum arbitror si iam spirituali mente p̄ditus erat nullo modo credidisse qd diabolus suggererat.

Quis plus peccavit Adam vel Eua. e

Ex quo manifeste

animaduerti potest. quis eorum plus peccauerit Adam scz vel Eua. Plus enim videtur peccasse mulier que voluit vsurpare diuinitatis equalitatez et nimia presumpti one elata credidit ita esse futurum. Adam vero nec illud credidit et d̄ penitentia et dei misericordia cogitavit. dum vxori morem gerens eius persuasioni consensit: nolens eam contristari et a se alienatam relinquere ne periret: arbitratus illud esse veniale nō mortale delictum. Unde Augustin' Apo stolus ait. Adam non est seductus. Quod vtiq; ita accipi potest vt intelligatur nō eē seductus prior. s. vt in eo in quo mulier vt scz crederet illud esse verū. Eritis sicut dij sed putavit vtrūq; posse fieri. vt vxori morem gereret. et per penitentiam veniaz haberet. Adm' ergo peccavit q̄ de penitētia et dei misericordia cogitavit. Post q̄ enim mulier seducta māducauit ei q̄ dedit vt simul ederent: noluit eaz contristari quā credebatur sine suo solatio cōtabescere. et a se alienatam om̄ino interire. Nō quidem carnali victus concupiscentia quā nondū senserat. sed amabili quadaz beniuolētia quā plerūq; fit vt offenda' deus. ne offenda' amicus. qd euz facere non debuisset diuine sentētie iustus exitus indicauit Ergo alio quodāmodo ipse etiam decept' est. Inexpertus em̄ diuine seueritatis in eo falli potuit. vt veniale crederet esse cōmissum. sed dolo illo serpētino quo mulier seducta est nullo modo arbitro: illum potuisse seduci. Ex his datur intelligi q̄ mulier pl' peccauerit in qua maioris tumoris p̄sumptio fuit. Que etiam in se et in deum plus peccasse videtur. vir aut tñ in se et in deū. Unde etiam colligitur q̄ mulier plus peccauerit. qz graui' punita est. cui dictū fuit. In dolore paries filios et.

Quid predicte sentētie aduersari videtur. f

De adā nō fuit seduct' sicut mulier. scz vt crederet vix qd diabolus suadebat et tñ in aliquo fuit seduct' s. vt veniale putaret pctm̄.

Autoritate confirmat qd dixerat.

Quaz ap̄lus vocauerit seductionē qua mulier seducta ē nō vir.

Aug'. super Gen.

In quo adāz ē decept' ut quo non

Ex pena etiā plus peccasse pbat mulier.

Sed huic videtur

contrarium quod Aug^o super Gen. de viro & muliere peccatum suum excusantibus ait. Dixit adam mulier quam dedisti mihi dedit mihi de ligno & comedi. nō dicit peccavi. Supbia enī habet confusionis deformitatem. nō confessionis humilitatē. Peccetiam mulier confitetur peccati. sed refert in alterum dicens: Serpens decepit me et comedi. in impari sexu sed pari fastu. Ecce hic dicit Aug^o quia parem fastum habuit mulier cum viro. Pariter ergo supbierūt & pariter peccauerunt. Sed hoc ita determinari potest vt dicamus parē vtriusq; fuisse fastum in excusatione peccati. & etiā in esu ligni vetiti. sed disparē: & in muliere multo maiore in eo q̄ credidit & voluit esse sicut deus. quod nō vir. Verū tamen & de viro legitur q̄ voluit esse sicut deus. Dicit enī Aug^o sup illum locum ps. Quenon rapui tunc exoludum. Rapuit adam & eua p̄sumens vt diabolus de diuinitate. rapere voluerunt diuinitatem. & pdiderunt felicitatem. Item super illum locum. Deus quis similis tibi. Qui per se vult esse vt deus. p̄ se vult esse similis deo. vt diabolus qui noluit sub eo esse. & homo qui vt seruus noluit teneri p̄cepto. sed voluit vt nullo sibi dominante esset quasi deus. Item super illum eplē locum. Non rapinam arbitrat̄ est se esse equalem deo. quia nō vsurpauit quod suum non esset. vt diabolus & prim^o homo.

Quorundam sententia q̄ adā ambierit esse vt deus. sed nō crediderit possibile. g

Ideo quibusdā vi

detur q̄ etiam adam ambierit esse sicut deus nō tamē credidit id fieri posse. & ideo falsū esse quod diabolus promittebat cognouit. Et licet diuinitatis equalitatem concupierit: nō tamē adeo exarsit. nec tanta est affectus ambitione sicut mulier que illud fieri posse putauit. & ideo magis illud ambiēdo supbiuit. Virum autem aliqua forte ambitionis subreptio mouit. sed non ita vt illud verum vel possibile fore putaret. Alijs autem videtur ideo dictum esse q̄ adā illud voluerit. quia mulier de eo sumpta illud voluit: sicut inquit. Peccatus dicitur per vnum hominē intrasse in mūdū. id ē. in hu-

Alia sententia q̄ p̄ eua de viro sumptam id dicitur putant.

manam naturam. cum tamē mulier ante virum peccauerit. quia per mulierem intravit de viro factam. Vel potius ideo per hominem dicitur intrasse. quia etiā peccante muliere si vir non peccasset: humanum genus minime peccatis corruptū p̄iret. Ad hunc q̄ peccauit vir q̄ mulier. Per istud nō ostendit

Obiectio cōtra id qd dictū ē virū minus peccasse. h

His autem opponi

solet hoc modo. Tribus modis (vt Isidorus ait) peccatum geritur scilz ignorantia infirmitate. industria. Et grauius est infirmitate peccare q̄ ignorantia. grauiusq; industria q̄ infirmitate. Eua autem videtur ex ignorantia peccasse. quia seducta fuit. Adam vero ex industria. quia nō fuit seductus vt apostolus ait. Ad quod dicim^o quia licet eua in hoc per ignorantiam deliquerit quod putauit verū esse quod diabolus suadebat. non tamē in hoc quin nouerit illud dei esse mandatum & peccatus esse cōtra agere. Et ideo excusari a peccato per ignorantiam non potuit. Istis q̄ dicitur quia ignorantia eua. Iquo scy ignorant peccauerit et in quo nos

q̄ ignorantia alia excusat. alia non. i

Est enim ignoran-

tia que excusat peccantes. & est ignorantia talis que non excusat. Est autem ignorantia vincibilis. et ignorantia inuincibilis. Excusatio omnis tollitur: vbi mandatū non ignoratur.

De triplici ignorantia q̄ excusat et que non. k

Est autem ignoran-

tia triplex & corū. s. qui scire nolunt cū possint que nō excusat. quia & ipsa peccatus ē. Et eorum qui volunt. sed non possunt. que excusat. & est pena peccati non peccatū. Et eorum qui quasi simpliciter nesciunt nō reuēntes vel p̄ponentes scire. que neminē plene excusat. sed sic fortasse vt minus puniatur. Unde Augustinus ad Valentinū. Eis auferet excusatio qui mandata dei nouerunt quā solēt habere homines de ignorantia. Et lz grauius sit peccare scienter q̄ nescienter. nec nō ideo tamē fugiendū est ad ignorantie tenebras. vt in eis quisq; excusa-

Ibi nō sit excusatio.

tionem requirat. Aliud est enim nescisse, aliud scire noluisse. q: in eis q̄ intelligere noluerit ipsa ignorantia peccati est. in eis vero q̄ non potuerunt: pena peccati. Ignorantia vero q̄ non est eo: u qui scire nolunt: s̄ qui tam simpliciter nesciunt: nullū sic excusat: vt eterno igne non ardeat: s̄ fortasse vt minus ardeat. Nō igit̄ mulier excusationez habuit de ignorantia: cū r̄ mandati nouerit. r̄ peccati esse secus agere non ignorauerit.

Uñ p̄cesserit consensus illi? peccati cū natura hominis esset incorrupta.

Solet etiam queri cū sine vitio esset natura hominis. vñ consensus mali p̄cesserit? Ad quod responderi potest: quia ex libero arbitrio p̄p̄ voluntatis fuit. In ipso enim r̄ in alio causa extitit vt fieret deterior. In alio. quia in diabolo qui suaserit. In ipso. quia voluntate liberi arbitrii consensus. r̄ cum liberum arbitriū sit bonum. ex re vtiq̄ bona malus ille consensus provenit. r̄ ita ex bono malum manauit. De hoc autem in sequenti plenius tractabim⁹ cum origo mali r̄ in q̄ re coalescat inuestigabit.

An voluntas p̄cesserit illud peccatum.

Si vero queritur vtruz voluntas illud peccati p̄cesserit? Dicimus quia peccatum illud r̄ in voluntate r̄ in actu consistit. r̄ voluntas actum p̄cessit. sed ipsam voluntatem alia hominis voluntas mala non p̄cessit. atq̄ ex diaboli persuasione r̄ hominis arbitrio illa voluntas mala produit. qua iusticiam deseruit r̄ iniquitatem inchoauit: r̄ ipsa voluntas iniquitas fuit.

Ista est distinctio. xxij. hui⁹ secūdi libri. In q̄ maḡ postq̄ egit de temptatōe ex parte temptantis. agit de eadez ex parte temptati. Et tria facit. Nam p̄mo inq̄rit qd̄ quibet eorū peccādo appetierit. Secūdo quis eorū grauius peccauerit vir aut mulier. Tertio vñ consensus quo peccauerit. p̄cesserit. Prīmū facit a principio distinctionis vsq̄ ibi. Ex quo manifeste. Scdm̄ ab inde vsq̄ ibi. Solet etiam q̄ri.

Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. Et tñ in generali. In speciali aut̄ sententia maḡi stat in tribus positionibus. quarū p̄ma est hec. Nō Adam: sed Eua in tanta elatōe fuit seducta. vt p̄ esum ligni vtitū se silem fieri deo estimauit. Hęc maḡ. p̄bas dicit q̄ radit r̄ origo p̄mi peccati p̄morū parentum fuit. q̄ in animis eorū p̄cessit qd̄az p̄sumptionis elatio ex qua diaboli suggestionē consenserunt p̄mo mulier. postea vir. Contra qd̄ dictum obijciens dicit q̄ cum ipso dicto sequit̄ hoīem nō alteri⁹ suggestionē: sed propria supbia peccasse. vt angelus. r̄ p̄sequēs vt angelus corruisse. cuius m̄ p̄trariū dicebat in p̄cedenti distinctione. Ad quod respondet dicendo q̄ cuz dicebat elationem quandam in peccato p̄morū parentum p̄cessit ille non ita intelligebat q̄ illa elatio p̄cesserit suggestionem: sed vt opus peccati. Nā in illo peccato iste fuit p̄cessus r̄ ordo q̄ p̄mo p̄cessit diaboli tēptatio. ex qua secuta est immediate hoīs elatio. quā secutum est peccatum op̄is: r̄ vltimus pena peccati. Et subdit q̄ talis elatio fuit aliter in muliere q̄ in viro. qz mulier credidit se posse habere dei similitudinem putans verum esse quod diabolus suadebat. vir aut̄ nō credebat nec putauit vtz eē qd̄ diabolus suadebat aliq̄ tñ elatio in mente eius p̄ separationē extitit. vnde virtualiter fuit seductus q̄ mulier. quod diuersis sanctorum autoritatibus magister cōfirmat.

Secunda p̄positio est hec. Graui⁹ Eua q̄ Adā peccauit transgrediendo diuinū p̄ceptum in paradiso. Hanc maḡ. p̄bat tripliciter. Prīmo ex hoc q̄ mulier verum esse credebat qd̄ diabolus ei dixit. quod nō fecit vir. vtz patet ex predictis. Secūdo ex hoc q̄ mulier elata nimis p̄sumebat se posse fieri equalem deo. qd̄ nō fecit vir. sed de penitentiā r̄ misericōdia dei cogitans deceptus fuit in hoc q̄ estimabat peccatū eē veniale quod mortale fuit. Tertio ex hoc q̄ mulier peccauit in deū. in se. r̄ in primum. vir aut̄ solū in deum r̄ in seipm̄. Sed contra illud obijciat tripliciter. Prīmo autoritate Augu. dicētis q̄ vtriusq̄ erat par factus. r̄ p̄ consequens equaliter peccauerunt. Ad qd̄ respondens dicit q̄ licet vtriusq̄ erat par factus i excusatione peccati. qz vir excusauit se p̄ mulierem. et mulier p̄ penitentem. In muliere tamen multo maior factus erat. quo ad tria predicta. Secūdo obijciat autoritate beati Augustini dicētis q̄ etiam vir voluit esse equalis deo. Ad quod respondens dicit q̄ hoc aliqui opinati fuerunt. qui tñ cum hoc posuerunt q̄ vir non tanta ambitione ad hoc exarsit sicut mulier. Tertio obijciat contra idem assumens q̄ trib⁹ modis peccatū cōmittit. s. ex ignorantia. ex infirmitate r̄ ex industria. r̄ grauius est peccatū qd̄ cōmittit̄ ex infirmitate q̄ quod cōmittit̄ ex ignorantia. r̄ graui⁹ qd̄ cōmittit̄ ex industria q̄ quod cōmittit̄ ex infirmitate. Cum ergo mulier videat̄ peccasse ex ignorantia. qz seducta fuit. Adam vero ex industria. qz non fuerat seductus s̄m̄ apostolū. ergo videat̄ vir grauius peccasse muliere. Et respondens magister dicit. q̄ licet mulier quo ad hoc ex ignorantia peccauit q̄ p̄ diabolū seducta credidit esse verum qd̄ ipse suadebat. non tñ quo ad hoc q̄ mandati dei nō nouerit. cui⁹ oppositū diabolus sibi suaserit. r̄ ideo p̄ ignorantiam excusari nō potest. cum ibi ignorantia tollat̄ vbi mandatum non ignoratur r̄ peccatū esse p̄tra ipm̄ mandatum agere non dubitat. Postea subdit distinctionez ignorantie dicens. q̄ ignorantia alia est vincibilis. r̄ est eorū q̄ nolunt homines scire tamen possunt r̄ tenent. r̄ illa non excusat a peccato. sed potius peccatum aggrauat. Alia est inuincibilis. r̄ est eorū que hoīes volunt scire r̄ non possunt. r̄ illa excusat r̄ non est peccatum: sed pena peccati. Et ista cōfirmat autoritate

P

LI. II DI. XXIII

Augustini. Tertia ppositio est hec. Malus consensus hois naturā bonā habentis pcessit ex pposito libero arbitrio et suggestione diaboli suadētis. Hāc magister pbans querit. Cum natura hois esset sine vitio. vnde pcessit consensus malus? Et respondens dicit q pcessit ex libero arbitrio voluntatis. vnde ex hoc q homo fiebat deterior hoc fuit a diabolo q suadet et a voluntate qua homo suadenti consensus dedit. qz liberum arbitrium licet de se fuit bonus. de ipso tamen potuit pcedere consensus malus. Querit etiam vtrum voluntas illud peccatum pcesserit? Et responder q voluntas potest dicere potentiam anime. s. potentiam vltimam. et fm hoc voluntas peccatum pcessit. vel etiam malum actum voluntatis possumus vocare voluntatem. et fm hoc voluntas peccatum non pcessit. qz ante pnam malā voluntatez pmi hois alia mala voluntas hois non fuit. sed pma mala hois voluntas ex diaboli psuasione. et ex hois libero arbitrio pdiit. Et tm in spali.

Quare deus permiserit hominem temptari sciens euz esse casurum.

DI. XXIII
Aug. super
Gen.

Reterea que

ri solet cur deus hominem temptari pmiserit quem decipiēdū fore psciebat? Sed non esset laudabile homini si ideo bñ viuere posset. qz nemo male viuere suaderet. cum in natura posse et potestate haberet velle non consentire suadenti deo iuuante. et est gloriofius non consentire qz temptari non posse. Abouentur etiam qdam dicentes. Cur creauit deus qd futuros malos psciebat? Quia puidit qd boni de malis eorum esset factor? Sic em eos fecit vt relinqueret eis vnde aliqd facerent. et si culpabiliter aliquid facerēt. illum de se laudabiliter operantem inuenirēt. A se habent voluntatem malam. ab illo naturam bonam: et iustam penaz. Frustra g dicitur. nō deberet deus creare qd psciebat malos futuros. sciebat enim bonis profuturos et iuste pro mala voluntate puniēdos. Addunt etiam. talem hominem deberet facere qui nollet omnino peccare. Lōcedim? quidem meliorem naturam esse que omnino peccare nollet. Lōcedant et ipsi non esse malā que tal fa cta est. vt posset nō peccare si vellent: et iuste punitam q voluntate non necessitate peccauit. Cum ergo hec bona sit: illa melior: cur nō vtranzqz faceret vt vberius laudaret de vtraqz. Illa em de sanctis angel: hec de hominibus est. Item inqunt. Si deus vellent: et illi boni essent. Et hoc qdem concedimus. sed melius voluit. vt qd vellent essent. Et boni qdez nō infructuose

Quare deus creauit quos psciebat malos futuros.

mali xpo non impune essent. Item inquit. Posset deus voluntate corū vertere i bonū qz omnipotens est. posset reuera: cur nō fecit? Quia noluit. Cur noluit? Ipse nouit. Non debemus plus sapere q opozet.

Hic qual fm aiam et agit de scientia hois an peccatum.

Et quidez fm ani-

am rōnalis fuit hō habens discretionem boni et mali. Scientiā qz rerū creatarum et cognitionē veritatis. que pme pfectiōi congruebat. mox cōditus nō incōgrue accepit se putat. et ad illam non studio vt disciplina aliqua p interualla tem pis pcessisse. sed ab exordio sue conditionis diuinitus illam pcepisse.

Et triplicem habuit homo ante lapsum cognitionem scilicet rerum propter se factarum et creatoris et sui.

Fuitqz homo pri-

mus ante lapsum triplici cognitione peditus. rerū sez propter se factarū. et creatoris et sui. Rerum quippe cognitionem homiez accepisse pspicuum est: cū nō ipse creator vt angelus aliquis. sed hō omnibus animantibus nomina imposuerit. vt ostenderetur q singulorū noticiam homo ipse habuerit. Que em ppter illum creata erant. et ab illo regenda et disponenda erant: horuz oim deus illi et scientiam tribuit et prouidentiaz atqz curam reliquit. Quia vt ait apostolus. Nō est cura deo de bobus. Quoz alioz qz aialiu deus homini curam reliquit et prouidentiam vt dominationi ei subijceretur et ratione illius gubernarent. vt sciret illis necessaria puidere a quibus emolimentuz debebat recipere. Hanc autem scientiam homo peccando nō pdidit sicut nec illā q carnis necessaria puidet. Et idcirco in scriptura hō de hmōi nō crudis. sed de scia oie quam peccando amisit.

De cognitione creatoris.

Cognitionem quo

q creatoris primus homo habuisse credit Lognouit em a quo creatus fuerat. non eo

De cognitione
repeccatuz.

modo cognoscendi quo ex auditu solo p̄ci-
pitur quō a credētibz absens queritur. s̄
quādam interiori aspiratione qua dei p̄se-
ntiam cōtemplabat̄. nō tamē ita excellenter
sicut post hanc vitam sancti visuri sunt. ne
q̄ ita in enigmate qualiter in hac vita vide-
mus.

De cognitione sui.

Porro sui cogniti-
onem idem homo talem accepisse videtur
vt & quid deberet superiori. & quid equali
& inferiori nō ignoraret. Conditionem q̄s
suam & ordinem sc̄z qualis factus esset & q̄
lib̄ incedere deberet qd̄ agere. quid cauere i-
tellerit. Si horum noticiā nō habuisset. nō
esset reus p̄uaricationis. neq̄ seipsum co-
gnouisset.

Utrū homo p̄scius fuerit eoz̄
que sibi futura erant.

Si autē queritur
vtrum homo scienciam habuerit eoz̄ que
circa eum futura erant. id est. si ruīnam su-
am p̄sciuerit. & similiter p̄sciuerit bona que
habiturus fuisset si obediētia perstitisset.
Responderi potest q̄ ei magis faciēda in-
dicta sunt q̄ futura reuelata. Accipit enim
scienciam & p̄ceptum eoz̄ que faciēda
fuerant. sed non habuit p̄scienciam eoz̄
que futura erant. Non fuit ergo homo p̄-
scius sui casus sicut & de angelo diximus.
Quod Augustinus super Gen̄. asserit ra-
tione vtens quam supra posuimus. Ihec
de sciencia hominis q̄tum ad primū statū
p̄tinet: dixisse sufficiat.

Ad h̄o q̄re s̄:
non h̄e futu-
roz̄ p̄sciētia

Ista est distinctio. xxiii. hu. secū-
di libri. In qua m̄g postq̄ egit de temptatōe p̄mo-
rum parentum ex p̄te temptati & temptatoris. agit
consequenter de eadem ex parte dei p̄mittentis. Et
tr̄ia facit. Nam p̄mo inquit quare deus hominem
temptari p̄misit. Secundo de sciencia qua homo il-
lustratus fuit. Tertio an etiam homo statum futurū
p̄sciuit. Primum facit a p̄ncipio distinctiōis vsq̄ ibi.
Et quidem fin animam. Secūdo ab inde vsq̄ ibi
Si nō queritur. Tertium ab inde vsq̄ ad finem di-
stinctiōis. In speciali sententia magistri stat in tri-
bus p̄positionibus quarum p̄ma est hec. De ho-
minem quem p̄sciuit decipiendum ad laudabilis
bonum temptari permisit. Hanc magister insinuās

querit quinq̄ questiones. Prima est. Cur deus ho-
minem temptari permisit quem decipiendum p̄sci-
uit? Et respondens ad hoc dicit q̄ ad ostendendum
humane nature dignitatem. quia dignior est condi-
tio posse temptari & non consentire: q̄ nec posse tem-
ptari nec posse consentire. Secunda questio est.
Cur de illos homines creauit: quos futuros malos
p̄uidit? Ad quod respondet dicendo q̄ propter bo-
num quod inde venturum nouit. Tertia questio
est hec. Cur deus non fecit hominem impeccabilem? Et
respondens dicit q̄ ideo. q̄ melius esset vtrūq̄ natu-
ram esse. s̄. eam que non peccare posset: sicut in san-
ctis angelis p̄ gratiam in gloria confirmatis. & eam
qua peccare & non peccare posset si vellet. qualis fu-
it in hominibus q̄ vnus modi solum. Quarta q̄
stio est. Cur deus qui sola sua voluntate potuisset eos
saluasse a consensu non saluauit eos? Et respondens
dicit q̄ voluit: os nature sue relinquere. vt nec infra-
ctuose boni essent. nec impune mali. Quinta que-
stio est. Cur deus cum sit omnipotens non conuertit
voluntates eoz̄ ad bonum? Et respondet q̄ nolu-
it cuius nolitionis causa vltimus non est querenda.

Secunda propositio est hec. Deus mot̄ hominēz
creatum repleuit omni sciencia pertinente ad suum
statum. Hanc p̄positionem magister insinuās dicit:
q̄ p̄mus homo non per interualla siue per successio-
nem temporis: sed creatus mot̄ scienciam sibi neces-
sariam & competentem sibi accepit. vnde triplici co-
gnitione p̄mus parēs p̄dictus fuit. Primo cog-
nitione rerum p̄pter sc̄reatarum. quarum cur d̄gerat
habiturus. vnde & eis nomina imposuisse legitur. &
illam rerum cognuionem p̄ speciem non p̄didit: sed
hanc peccato perpetrato retinuit. Secundo dotat̄
fuit p̄mus homo cognitione sui creatoris. s̄. dei nō
quidem enigmatica: sed per quandam interiorē in-
spirationem. non tamen illa clare sicut in patria. & il-
lam post peccatum non retinuit. Tertio fuit illustra-
tus cognitione sui ipsius. sciuit enim quid debuit su-
periori. quid alijs. quid sibi. & etiam post peccatum
illam retinuit. Tertia p̄positio est hec. Homo an
peccatū non p̄sciuit futurum euentum sui itat̄. Hanc
magister p̄bens querit. Utrum p̄mus homo habu-
it scienciam eoz̄ que circa ipm̄ futura erant. id ē
ante p̄sciuerat. qualia bona habuisset si perstitisset
vel etiam ante p̄sciuerit anteq̄ lapsurus erat? Et
respondens dicit q̄ p̄mus homo accepit scienciam
eoz̄ que agenda & dimittenda fuerant. als peccatū
fuit sibi iniuste imputatum. sed non fuit sui casus
p̄sciens. cuius simile sup̄radictus est de angelis co-
ruentibus. quod confirmat auctoritate beati Augu-
sti. Et t̄m in sp̄iali.

De gratia hominis et de potētia aī
casum.

Nunc diligen-
ter inuestigari oportet quā gra-
tiam vel potētiā habuerit hō
ante casum. Et vtrum p̄ eam potuerit sta-
re vel non? Sciendum est ergo q̄ homi in
creatione (sicut de angelis diximus) datū
est p̄ gr̄am auxiliū & collata est pote-
tia p̄ quam poterat stare. id est non decinare ab

DI. XX
III

Quia gr̄a cre-
at̄ fuit i qua
potuit stare:
sed non p̄fice-
re.

p 2

eo quod acceperat. sed non poterat profice-
re intantum. vt per gratiam creationis sine
alia mereri salutem valeret. Poterat qui-
dem per illud auxilium gratie creatiois re-
sistere malo. sed non perficere bonum. Po-
terat tñ p illud bene viuere quodammodo.
quia poterat viuere sine peccato. s̄ nō po-
terat sine alio gratie adiutorio sp̄ialit̄ viuere
quod vitam mereret eternam. Unde Au-
gustinus in ench. Sic factus est hō rectus
vt ⁊ manere in ea rectitudine posset. non si-
ne diuino adiutorio. ⁊ suo fieri puerus ar-
bitrio. Utrūlibet horum elegisset. dei volū-
tas fieret vel ab illo vel de illo. Et q̄ suam
maluit facere voluntatem q̄ dei. de illo fa-
cta est voluntas dei. Item in eodē. Sic ho-
minem prius oportebat fieri. vt ⁊ bñ possz
velle ⁊ male. Nec frustra si bene. nec impu-
ne si male. Idem quoq; in libro de correcti-
one ⁊ gratia ait. Si hoc adiutorium vel an-
gelo vel homini cum primum facti sunt de-
fuisset. quoniam nō talis natura facta erat
vt sine diuino auxilio posset manere si vel-
let. non vtiq; sua culpa cecidisset. Defuis-
z quippe adiutoriu; sine quo manere nō pos-
set. Idem. Dederat deus homini bonam
voluntatem. in illa quippe eū fecerat rectū:
dederat adiutorium sine quo non posset in
ea manere si vellet ⁊ per quod possz. At au-
tem hoc vellet: in eius dimisit arbitrio. In
eodem. Acceperat posse si vellet: sed nō ha-
buit velle quo posset. Nam si habuisset: p-
seuerasset. His testimonijs euidēt mon-
stratur q̄ homo rectitudinem ⁊ bonaz vo-
luntatem in creatione accepit. atq; auxiliū
quo stare poterat. alioqñ nō sua culpa vi-
deretur cecidisse.

Qualis fuerat illa rectitudo et
bonitas voluntatis in qua creat⁹
est. b

Sed quomō rectā
⁊ bonam voluntatem habuit homo si p eā
nec mereri vitā valuit nec i ea stare voluit:
Quia nec aliqd mali ea tunc volebat: ⁊ ad
tempus stare voluit: s̄ non pseueranter. et
ideo recta ⁊ bona fuit tunc voluntas homi-
nis.

Oppositio contra illud quod di-
ctum est hominem non potuisse p-
ficere. c

Ad hoc autē quod

diximus hominē nō posse p̄ficere v̄mere-
ri p̄ gr̄am creatiois: solet opponi sic. Per
illud auxilium gratie creationis potuit sta-
re in bono quod acceperat. Potuit ḡ resi-
stere temptationi. Sed resistere temptatio-
nibus atq; suggestionibus malis meritum
est ac bonū remunerabile. Omne autē bo-
num meritū: p̄fectus est. Per gr̄az ḡ crea-
tionis p̄ficere potuit sine adiectione alteri⁹
gratie. Ad quod dicim⁹ qz resistere ma-
lo ⁊ non consentire temptationi nō fecisset
illi meritū ⁊ si non cōsensisset. qz nihil in eo
erat quod ad malū impelleret sicut angelis
q̄ non ceciderunt nō fuit meritū quod stete-
runt. id est qz nō corruerūt. Nobis autē
meritum est aliqui si malum nō facim⁹: sed
resistimus. ibi dūtaxat vbi causa subest q̄
nos id facere mouet. quia ex peccati corru-
ptela proni sunt ad lapsum gressus nostri.
Ubi autē non interuenit causa nos ad malū
impellens: nō meremur si ab eo declinam⁹
Declinare enī a malo semp vitat penā: sed
non semp meref palmam.

Respo. s̄.

Qz resistere
malo aliqui-
do meritū est
aliqui non.

De adiutorio homi in creatōe da-
to quo stare poterat. d

Hic considerandū

est qd fuerit illud adiutoriu homini datum
in creatōe quo potat manere si vellet? Illud
vitiq; fuit libertas arbitrii ab omni la-
be ⁊ corruptela immunis. atq; voluntatis
rectitudo ⁊ oim naturalis potentiaz. aime
sinceritas atq; viuacitas.

De libero arbitrio. e

Liberum vero ar-

bitriū est facultas rationis ⁊ voluntatis q̄
bonum eligitur gratia assistente. vel maluz
eadem deficiente. Et dicitur liberū quantū
ad voluntatem que ad vtrūlibet flecti pōt.
Arbitrium ḡo quantum ad rationē cuius
est facultas vel potentia illa cui⁹ etiā est di-
scernere inter bonū ⁊ malum. Et aliqui qui-
dem discretionem habens boni ⁊ mali: qd
malum est eligit. aliqui ḡo quod bonū est.
Sed quod bonum est: nisi gratia adiuta ū
eligit. malum ḡo p se eligit. Est enī in ani-
ma rationali voluntas naturalis qua ne-

turaliter vult bonum. licet tenuiter et exili-
ter: nisi gratia iuuuet. que adueniens iuuat eaz
et erigit vt efficaciter velit bonum. Per se
aut potest velle malum efficaciter. Illa er-
go rational' anime potentia qua bonuz vel
malu potest velle. vtriusq; discernens liberu
arbitriu nuncupat. qd bruta animalia no ha-
bent. qz rōe carent. habent tñ sensum et appe-
titum sensualitatis.

De sensualitate.

Est enim sensuali-
tas qdam vis anime inferior: ex qua ē mo-
tus qui intendit in corpis sensus atq; appe-
titus rerū ad corpus pertinentiū. Ratio vō
vis anime est superior. que (vt ita dicamus)
duas habet ptes vel differentias. superiores
et inferiores. Scdm superiorem supnis con-
spiciendis vlt consulendis intendit. Scdm
inferiorem ad temporalium dispositionē pro-
spicit. Quicquid ergo in anima nostra no-
bis considerantibus occurrit qd nō sit cōe-
cum bestijs: ad rationem ptinet. Qd autē
in ea reperis cōmune cū beluis. ad sensua-
litate ptinet. Et vbi nobis gradatim i cō-
sideratione partium anime pgradientib?
p̄mum aliquid occurrit quod nō est cōmu-
ne cum bestijs: ibi incipit ratio. Hoc autē
Aug⁹. docet in duodecimo libro de trinita-
te ita dicens. Videamus vbi sit quasi qd-
dam hominis exterioris interiorisq; confi-
nium. Quicqd enim habemus in animo cō-
mune cū pecore: recte dicim ad exteriorē
hominem ptinere. Non em̄ solum corpus
exterior: homo deputat. sed adiūcta qua-
dam vita sua qua compages corpis et om-
nes sensus vigent. qbus instruct⁹ est ad ex-
teriora sentienda. Ascendentibus q̄ intro-
sum qbusdam gradibus consideratōis per-
anime ptes vbi incipit aliquid occurrere
qd non sit nobis cōmune cum bestijs. ibi in-
cipit ratio. vbi hō exterior: iam possit agno-
sci. Rationis autē ps superior: eternis ratiōi-
bus conspiciendis vel consulendis adhere-
scit. Portio inferior: ad temporalia guber-
nanda deflectit. Et illa rationis intentio q̄
contemplamur eterna. sapientie deputat.
Illa vō qua bene vtimur rebus tempora-
libus scientie deputat. Cum vō differim?
de natura mentis humane: de vna quadā
re differimus. nec eam in hec duo que com-
memorauimus. nisi p officia geminamus.
Carnalis autem vel sensualis anime mor:
qui in corpore sensus intēditur. nobis pe-

coribusq; cōmunis est. qui seclusus est a ra-
tione sapientie. rationi autem scientie vici-
nus est.

Oralis est ordo peccandi vel cadē-
di in nobis qualis fuit i primis ho-
minibus.

Illud quoq; p̄ter-
mittendum non est qd tal nunciū vno hōie
temptationis est ordo et p̄gressio qual' tūc
in p̄mis p̄cessit parentibus. Et em̄ tūc ser-
pens malum suavit mulieri ipaq; consensit
deinde viro suo dedit. sicq; consummatum
est peccatū. Ita et nunc in nobis pro serpe-
te est sensualis motus anime. p muliere in-
ferior: portio rationis. pro viro superiori ra-
tionis portio. Et hic est vir qui fm̄ ap̄lum
dicitur imago et glā dei. et illa est mulier: q̄
fm̄ eundem dicitur gloria viri. Atq; inter
hunc virū et hanc mulierem est velut qd-
dam sp̄iale coniugiu naturalisq; tractus
quo superior: rationis portio quasi vir debz
pelle et dominari. Inferior vō quasi muli-
er debet subesse et obedire. Vō vir fm̄ apo-
stolum non debet habere velamen: s̄ muli-
er. Et sicut in cunctis animantib? nō est re-
pertum homini adiutoriu simile sibi. s̄ de
illo sumptum qd ei formaret in coniugiu.
Ita in p̄tibus anime quas cum pecorib? ha-
bemus cōmunes. nullū menti nostre simi-
le est adiutoriu: Unde Aug⁹. in eodē. Illud
nostrū quod in actione temporalium tra-
ctandorū ita versat vt non sit in nobis cō-
mune cum pecore. rationale est qdem: s̄ ex
illa rōnali mente qua subherem? intelli-
bili et incōmutabili veritati tanq; ductum
et inferioribus tractandis gubernandisq;
deputatum est. Sicut em̄ in omnibus peco-
ribus nō est inuentū viro adiutoriu simile
sibi: nisi de illo detractū in coniugium for-
maretur. ita mēti nr̄e qua supnam consuli-
mus veritatem: nullū est ad vsum rex tpa-
lium q̄stum nature homis satis est sile ad-
iutorium ex anime p̄tibus quas cōmunes
cū pecoribus habem?. Ideoq; rōnale no-
strum nō ad vnitatis diuortiu sepatuz: sed
in auxiliū societatis quasi deriuatur in suo
dispartit officio. Et sicut vna caro est duo-
rum in masculo et in femina. sic intellectum
nr̄m et actio: ē siue rationē et appetitū ratio-
nalem. vel si aliquo mō significantius dici
possunt vna mentis natura cōplectif. vt si-
cut de illis dictum est. Erunt duo in carne

Qd vnum ani-
malia nō hnt
libe. ar. s; ap-
petitū sensua-
litate

De rōne q̄bz
duas ptes q̄-
tū ad officia.

Quid ad rō-
nem ptinet.

Abi incipit rō

Qd nō est
vir et mulier et
sp̄ens et quō.

De sp̄iali cō-
iugio viri et
mulieris in o-
bis.

Testimonio
Augu ita cō-
ostendit

ym. sic et de his dici possit. duo in mente una
Ecce et his verbis apte intelligi potest quod in
anima hominis existat imago illius coniugii.
et qualiter in singulis nostrum spiritualiter sint il-
la tria. scilicet vir. mulier. et sponsus.

Qualiter per illa tria in nobis consum-
metur temptatio.

Nunc superest ostē-

dere quod per hec tria in nobis consummetur
peccatum. Ubi agnosci poterit si diligenter in-
tendat quid sit in anima mortale vel venia-
le peccatum. Et enim ibi sponsus suavitatis mu-
lieri. et mulier viro. Ita et in nobis sensualis mo-
tus cum illecebram peccati conceperit. qua-
si sponsus suggerit mulieri. scilicet inferiori parti ra-
tionis. id est rationi scientie. quod si consenserit ille-
cebre: mulier edit cibum vetitum. Post de-
eodem dat viro cum superiori parti rationis. id
est rationi sapientie eandem illecebram sugge-
rit quasi consentit. tunc vir etiam cum semina-
cibum vetitum gustat. Si ergo in motu sensuali
tantum peccati illecebra teneatur: veniale ac le-
uissimum est peccatum. Si vero inferior pars
rationis consenserit: ita ut sola cogitationis
delectatione sine voluntate perficiendi tenea-
tur. mulier sola manducauit non vir. cuius au-
toritate cohibetur voluntas. ne ad opus ve-
niat. Si vero assit plena voluntas per-
ficiendi ut si assit facultas ad effectum per-
ducatur: vir etiam manducat. quod superior pars ratio-
nis illecebre consensit. et tunc est damnabi-
le et graue peccatum. Quando autem mulier
sine viro gustat aliquod est mortale. aliquan-
do veniale peccatum. Et enim dictum est tunc
mulier sine viro gustat cum ita delectatione
cogitationis peccatum tenet. ut faciendum non
decernat. ut cum quodam terminus et mensu-
ra peccato adhibet a viro. ut non liceat mu-
lieri effrenata libertate in peccatum per-
gredi. Si ergo peccatum non diu teneatur delecta-
tione cogitationis. sed statim ut mulierem
tetigit viri autoritate repellat: veniale est.
Si vero diu in delectatione cogitationis tenea-
tur: et si voluntas perficiendi desit. mortale est
et pro eo damnabitur sicut vir et mulier. id est totus homo
quod et tunc vir non sicut debuit mulierem co-
bibuit. unde potest dici consensisse.

Repetitio summam perstringens.

Itaque ut breuiter

summam perstringam quoniam peccatum ita in ani-
ma percipitur ut illud facere disponat. vel etiam
perficiat. aliud frequenter. aliud semel. vel etiam
quando delectatione cogitationis diu tenea-
tur: mortale est. Cum vero in sensuali motu
tantum est ut praediximus: tunc leuissimum est
quia ratio tunc non delectatur. Ideo autem su-
pra dixi aliud frequenter. aliud semel. quod quod-
dam sunt que si tantum semel fiunt. vel facien-
da disponant. damnant. quedam vero non
nisi sepius fiunt vel facienda decernantur.
ut de ociofo verbo et homini. Hec Augustinus in
xij. li. de trinitate tradit ita. Sicut in illo co-
iugio primorum hominum sponsus manducan-
dum persuasit. Mulier autem non mandu-
cauit sola: sed viro suo dedit et simul mandu-
cauerunt. ita et in quodam secreto coniugio
quod in homine geritur et dinoscitur cum ra-
tione scientie que in rebus temporalibus age-
dis ratiocinandi viuacitate versus: ani-
malis sensus ingerit quandam illecebram.
tunc velut serpens alloquitur feminam. Huic
autem illecebre consentire de ligno vetito
est edere. Sed iste consensus si sola cogita-
tionis delectatione contentus est. superior
vero autoritate ita retinet membra. ut non
exhibeat arma iniquitatis peccato: sic ha-
bendum estimo. velut lignum vetitum mu-
lier sola comederit. Si autem in consensu illo
ita decernitur quod quod peccatum. ut si sit po-
testas etiam opere impleatur. intelligenda est
mulier et edisse viro suo simul edendum illi-
citur cibum. Neque enim potest peccatum
non solum cogitandum suauiter verum. etiam
perpetrandum efficaciter mente decerni: nisi
et illa mentis intentio penes quam summam
potestas est membra in opus mouendi: vel
ab opere cohibendi male actioni cedat.
Nec sane cum sola cogitatione mens oble-
ctatur illicitis non quidem decernens esse
facienda: tenens tamen et volens libenter que
statim ut attigerunt animus respuit debue-
runt: negandum est esse peccatum: sed longe min-
us si et opere statuatur implendum. Et ideo de
talibus quod cogitationibus venia petenda est
pectusque percipiendum et dicendum. Dimitte
nobis debita nostra Neque enim sicut illis
duobus primis hominibus personam suam
quisque portabat. Et ideo si sola mulier cibum
edisset illicitum. sola utique mortis supplicio
plecteretur. ita dici potest in homine uno.
si delectationibus illicitis a quibus conti-
nuo se deberet auertere: cogitatio liben-
ter sola pascatur: nec facienda decernan-
tur mala. sed tamen suauiter in recordatio-

Quod peccatum sit
veniale.
Quod mulier so-
la manducat
cibum vetitum

An est morta-
le peccatum in gu-
stu mulieris si
scerne aliqua
do mortale:
aliquod veniale
peccatum

Repetitio qua-
do mulier sine
viro gustat
vbi ostendit quod
veniale et quod
mortale est.

Augustinus
ita exponit

Quod mulier de
viro manda-
cat.

Utrum sit mor-
tale quod in so-
la delectatione
tenetur cogita-
tionis

Augusti

ne teneant quasi mulierem sine viro posse damnari. Absit hoc credē. Hic quippe vna persona est: vnus homo est. totusq; damnabitur. nisi hec que sine voluntate opandi. s; tū cum voluntate animum talibus oblectā di solius cogitationis sentiunt esse peccata per mediatoris gratiam remittantur. Idē quoq; i libro contra manicheos de hoc eodem sic ait. Apostolus dicit. Scdm pncipem potestatis aeris hui? spūs q; nūc operatur in filiis dissidētie. Nunquid ergo visibiliter eis apparz aut quasi corporeis locis accedit ad eos et operatur. Sed miris modis per cogitationem suggerit quicqd potest. quibus suggestionibus resistendum ē. Nō em̄ ignoramus astutias ei?. Quomodo em̄ accessit ad iudam quādo ei persuasit vt dñm traderet. Nunquid in locis. aut p hos oculos ei visus est? S; vtq; vt dictū est in cor eius intrauit. Repellit autem illū homo si padisum mentis custodiat. Posu- lit em̄ hominem deus in paradiso vt opera retur et custodiret. quia sic ecclesie dicit in canticis canticorum. Ortus conclusus fons signatus. quo vtq; nō admittit pueritatē ille persuasor. sed tamen per mulierē decepit. Non em̄ etiam ratio nostra deduci ad consensionem peccati potest. nisi cum delectatio mota fuerit in illa pte animi qua debet obtemperare rationi tanq; rectori viro. Etiam in vno quoq; nostrum nihil aliud agitur cum ad peccatum quisq; dilabitur. q; tunc actum est in illis tribus serpēte. muliere et viro. Nam primo fit suggestio siue per cogitationem siue p sensus corporis vt videndo vel tangendo. vel audiendo. vel gustando. vel olfaciendo. Que suggestio cum facta fuerit si cupiditas nostra nō moueatur ad peccandum. excludit serpentis astutia. Si autē mota fuerit: quasi iam mulieri persuasum erit: sed aliquādo ratio viriliter etiam commotā cupiditatem refrenat et compescit. Quod cū sit: nō labimur in peccatum. sed cum aliquāta luctatione coronamur. Si autem ratio consentiat et quod libido comouerit faciendum eē decernat. ab omni vita beata tanq; de paradiso expellitur homo. Jam em̄ peccatum inputat etiam si non subsequat factū. qñ reat tenet in consensione cōscientia.

Quare hec de anime partib? dicit.
 Hec de anime par-

tibus interseruimus. vt ipsius anime natura plenius cognosceretur. et scdm quaz sui portionem in ea sit liberum arbitrium: intelligatur. s; fm ratōnem qua omne peccatum mortale geritur. sed nō omne veniale. illud scz qd in solo motu sensualitatis existit.

¶ Sensualitas sepe in scriptura aliter q; supra accipit. s; vt etiaz inferior rationis portio eius nomine intelligat.

Non est autē silē-
 tio pretereundum q; sepe in scriptura nomine sensualitatis. nō id solum i anima quod ē nobis cōmune cum pecore. sed etiam inferior portio ratiois que temporalium dispositioni intendit: intelligitur. Quod diligēs lector in locis scripture vbi de ipsa sit mentio vigilanter annotet.

Ista est distinctio. xxiii. hui? secū-
 di libri. In qua magister postq; egit de temptatione pmi hominis p quaz cecidit agit de potētia fm quā stare potuit. cuiusmodi est liberum arbitriū. Et tria facit. Nam pmo ostendit q; pmi parentibus fait datum sufficiens adiutorium ad status innocentie retentionem. Secundo subdit q; illud adiutorium fuit liberum arbitrium insinuans ad quam ipm pertineat anime portionem. Tertio subiungit q; nos peccantes sequimur quodāmodo pmo parentum temptationem. Primus facit a pncipio distinctiois vsq; ibi. Considerandū est. Secundū vsq; ibi. Illud quoq; non pretereundum est. Tertiu? vsq; ad finem distinctiois. In spēali sententia magistri stat in tribus ppositionibus. quarū pma est hec. Pm? homo auxilio gratie a creatione sibi indite potuisset absq; merito cuiuslibet temptationi resistere. Hanc mgr. pbans dicit q; pmius hō ex creatōe habuit sibi inditū recte voluntatis auxilium. quo resistere potuit malo. licet non ad meritum glorie. Et ratio est q; si tale auxilium non habuisset peccatū: non fuisset sibi impute imputatum. Sed contra obijciatur dupliciter. Pmo querendo quomō talis voluntas recta possit dici. q; pmius homo nec meruit nec stetit? Et respondet ipam fuisse rectam p mali carentiam. et quia per hoc eam ad tempus stare voluit. Secūdo querit sic. Cum resistere malo sit meritorium si potuit in primo statu resistere malo. ergo mereri potuit? Et respondet q; resistere malo in natura corrupta meritorium bene est. in qua est aliquid impellens ad malum. sed non fuit sic in natura integra. in qua fuit auxilium insinuans rectitudinem oim potentiariū anime. absq; quocunq; impellente ad malum. Secunda ppositio est hec. Auxilium quo homo in statu innocentie potuisset vitasse peccatum est liberum arbitriū pertinens ad superioris rationis portionem. Hanc magister insinuans qrit. Quid sit illud auxilium quo hō potuisset in primo statu vitasse peccatū? Et respondēs dicit q; fuit liberum arbitrium. quod describens dicit q; sit facultas rationis et voluntatis: qua bonum eligitur cum gratia et malum sine gratia. et dicitur liberum quo ad voluntatem. et dicitur arbitrium quo

ad rationem ad quam spectat potentia discernendi. Et dicitur facultas voluntatis et rationis eo quod tunc ad voluntatem quam ad rationem spectat. Ex quo correlarie infertur quod liberum arbitrium sit potentia rationalis nature quia potest velle bonum vel malum utriusque discernendo. et per consequens bruta animalia eo carere et sic tantum sensum et appetitum quod sensualitas dicitur habent. Et subditur quod sensualitas et ratio sunt due vires anime ab invicem differentes. Nam sensualitas respicit sensus corporis et appetitus eorum. Ratio vero est quedam vis anime superior excedens omne illud quod habemus commune cum brutis. Cuius quidem rationis duplex est portio. una inferior que disponit temporalia. Alia superior que eternis bonis conspiciendis intendit. Et hec due portiones non nominant duas esse potentias anime. sed diversa esse officia unius et eiusdem potentie. Tertia propositio est hec. Tunc mortaliter vel venialiter peccamus: dum vel in opus vel in delectationem culpe consensum damus. Hanc magister insinuans dicit quod ad instar primi hominis primi peccati aliqui contingit nos peccare. Unde sicut in primo peccato primorum parentum inveniatur spiritus suadens mulieri. et mulier suadens viro. ita et in nobis sensualitas per modum spiritus suadet rationi superiori. nam ratio superior et inferior habet se sicut vir et mulier quod sicut vir seductus fuit a muliere sibi data in adiutorium. et unum cum ipso existit in carne una. ita ratio inferior a superiori deducitur: et est ei in adiutorium unum cum illa una mentis natura existens. Et subditur quod motus ad peccandum qui solum est in sensualitate est peccatum veniale. sed perveniens ad rationem superiorem est peccatum mortale. consistens autem in ratione inferioris: si non diu teneat etiam est veniale. Si vero in ea diu teneatur mortale est. Et hec omnia probat auctoritate beati Augustini. addens quod ratio inferior etiam quando quod sumit per sensualitatem. quod dimittit diligenti lectori perscrutandum. igitur etc. Et tunc in speciali de ista huius distinctione.

Rede ad liberum arbitrium considerationem.

DI. XXV

Am vero ad

Diffinitio liberum arbitrium.

propositum redeamus. scilicet ad liberum arbitrium tractatum. Ad philosophi diffinientes dixerunt liberum de voluntate iudicium. quod potestas ipsa et abilitas voluntatis et rationis quare supra diximus esse liberum arbitrium. libera est ad utrumlibet. quod libere potest moveri ad hoc vel ad illud. Liberum ergo dicitur arbitrium quantum ad voluntatem. quod voluntarie moveri et spontaneo appetitu ferri potest ad ea que bona vel mala iudicat. vel iudicare valet.

Quod liberum arbitrium non pertinet nisi ad futurum. nec ad omne futurum.

Hoc autem sciendum est quod liberum arbitrium ad presens vel ad pre-

teritum non refertur: sed ad futura contingentia. Quod enim in presenti est. determinatum est: nec in potestate nostra est ut tunc sit vel non sit quod est. potest enim non esse vel aliud esse potest. sed non potest non esse deum est. vel aliud esse deum id est quod est: sed in futuro an hoc sit vel illud ad potestatem liberi arbitrii spectat. Nec tam enim omnia futura sub potestate liberi arbitrii veniunt: sed ea tantum que per liberum arbitrium possunt fieri vel non fieri. Si quis enim tale quid velit ac disponat facere quod in eis nullatenus sit potestate. vel quod sine ipsi dispositione eque fieret. in hoc ipse liberum non habet arbitrium.

Ex supra posita descriptio liberi arbitrii non convenit deo. nec his qui glorificati sunt.

Et quidem secundum pre-

dictam assignationem in his tamen videtur esse liberum arbitrium qui voluntatem mutare et in contraria possunt deflectere. In quorum videlicet potestate est eligere bonum vel malum. et utrumlibet secundum electionem facere vel dimittere. Secundum quod nec in deo nec in his omnibus: qui tanta beatitudinis gratia sunt roborati. ut iam peccare nequeant liberum arbitrium esse nequit. Sed quod deus liberum arbitrium habeat Augustinus docet in libro xxij. de civitate dei ita indicens. Lerte deus ipse nunquam quod peccare non potest. ideo liberum arbitrium habere negandus est. Ambrosius in libro de tri-

Qualiter in deo accipitur liberum arbitrium.

Sed aliter accipitur

liberum arbitrium in creatore quam in creaturis Dei etenim liberum arbitrium dicitur eius sapientissima et omnipotens voluntas. que non necessitate: sed libera bonitate omnia facit prout vult. Ideoque Hieronymus attendens non ita esse liberum arbitrium in deo sicut est in creaturis. ab ipso videlicet liberum arbitrium excludere in omelia quadam de filio perditionis dicens. Solus deus est in quem peccatum non cadit: nec cadere potest. Cetera cum sint liberi arbitrii in utranque partem flecti possunt. Deum autem cetera. indicat liberum arbitrium sicut est in

Ex in voce liberum arbitrium.

Ambrosius.

Hieronymus.

ceteris non ita esse in deo.

¶ Angeli et sancti qui iam bti sunt habent liberū arbitriū.

Angeli & sancti

qui iam cum dño feliciter viuunt. atq; ita g̃tia beatitudinis confirmati sunt vt ad malum flecti nō velint nec p̃nt: libero arbitrio non carēt. Unde Aug⁹. in li. xxiij. de ciuitate ait. Sicut p̃ma immortalitas fuit quam peccando Adā pdidit posse nō mori. ita p̃mum liberū arbitriū posse nō peccare. nouissimū nō posse peccare. Idē in ench. Sic oportebat p̃us hominē fieri. vt bene velle posset & male. Postea vero sic erit vt male velle nō possit. nec ideo carebit libero arbitrio.

Augusti

¶ Liberius erit arbitriū qm̃ peccare n̄ poterit.

¶ Multo quippe liberi⁹ erit arbitriū quod omnino non poterit fuire peccato: necq; aut volūtas nō est. aut libera dicenda nō est. q̃ beati sic esse volumus. vt esse miseri nō solū nolimus. sed nequaquā p̃sus velle possimus. Sicut ergo anima nra nūc habet nolle infelicitatē. ita nolle iniquitatem semp̃ habitura est. Sed ordo fuāduis fuit quo deus voluit ostendere q̃ bonū sit animal rationale q̃ etia peccare possit. q̃uis sit meli⁹ q̃ peccare non possit. Ecce his vobis euidenter astruit q̃ post beatitudinis p̃firmationē erit i hoc libero arbitriū quo peccare non poterit. & nunc in angel est et i sanctis qui cum dño sunt. & tanto v: i q̃ liberi⁹ quāto a peccato immuni⁹. & ad bonum p̃nuius. Quo em̃ quisq; ab illa fuit: te: de qua scriptum est. Qui facit peccatū suus est peccati. longius absistit. tanto in eligendo bonum liberi⁹ habet iudicium. Unde si diligēt inspicias liberū videt̃ dici arbitriū. quia sine coactione & necessitate valet appetere vel eligere q̃ ex rōe de creuerit.

Euldes & sufficiens rō q̃re dicit eē liberū arbitriū

De libertatis arbitrii differentia p̃m diuersa tpa.

Ex predictis p̃spi

cuū sit q̃ maior fuit libertas arbitrii p̃ma q̃ secunda. & tertia m̃o maior q̃ secūda vlt p̃ma. p̃ma em̃ libertas arbitrii fuit i qua poterat peccare & nō peccare. Ultima nō erit in qua poterit non peccare. & non poterit peccare. media nō in q̃ pōt peccare. & nō pōt nō peccare. an̄ reparatōz etia mortaliter post repationem nō saltem venialiter.

De quattuor statibus liberi arbitrii.

Et possunt i homi

ne notari quattuor stat⁹ liberi arbitrii. An̄ p̃ctū est d bonum nil impediēbat. ad malum nō impellebat. Nō habuit infirmitatem ad malū. & habuit adiutorium ad bonum. Tunc sine errore ratio iudicare & voluntas sine difficultate bonū appetere poterat. Post p̃ctū nō an̄ repationem g̃re p̃mitur a p̃cupia & vincit. & h̄ infirmitatez in malo: sed non habet g̃ram in bono. et iō pōt peccare & non pōt nō peccare: etia dānabiliter. Post repationem nō an̄ p̃firmationem p̃mitur a concupiscentia: sed nō vincitur. & habet quidem infirmitatem in malo: sed gratiam in bono. vt possit peccare p̃pter libertatem & infirmitatem. & possit nō peccare ad mortem propter libertatē & gratiam adiuuantem. nondū tñ h̄z posse omnino non peccare vel non posse peccare p̃pter infirmitatem nondū p̃fecte absorbtaz. & p̃pter gratiam nō dum plene cōsummatam. Post confirmationem nō infirmitate penitus consumpta & g̃ra cōsummata. nec vinci poterit nec p̃mi. & tunc habebit non posse peccare

De corruptione liberi arbitrii per peccatum.

Unde manifestuz

est q̃ p̃ter alias penalitates p̃ p̃ctō illo incurrit hō penā in corruptōe & dep̃sitiōe liberi arbitrii. Per illō nāq; p̃ctū naf̄ alia bōa i ip̄o hōie corrupta sunt & g̃tuita detracta. Hic est em̃ ille q̃ a latronib⁹ vulnerat⁹ est & spoliat⁹. Vulnerat⁹ q̃dē in naturalibus bonis q̃b⁹ nō ē p̃uar⁹. alioq̃ nō possz fieri reparatio. Spoliat⁹ nō g̃tuitis q̃ p̃ g̃ram natura lib⁹ addita fuerāt. Hec sunt data optima & dōa p̃fecta. Quorū alia sūt corrupta p̃ p̃ctū. i. naturalia. vt ingenū. mēoria. intellect⁹. alia s̄tracta. i. g̃tuita. quāq; & naturalia ex g̃ra sint. Ad genera ē dei q̃pe g̃tiam p̃tinēt. Sepe tñ h̄mōi fit distictio cuz g̃re vocabulū ad sp̄z nō ad gen⁹ refertur. Corrupta ē g̃libtas p̃ p̃ctū & ex p̃te p̃dita. Un̄ Aug⁹. in ench. Libero arbitrio male vtēs hō & se pdidit & ip̄m. Cū em̃ libo arbitrio peccaret: victore p̃ctō amissum ē & liberū arbitriū. A quo em̃ quis deuictus est

Augusti

huic seruis addictus est. Ecce liberū arbi-
trū dicit hoīem amississe. nō quia post pec-
catum nō habuerit liberū arbitriū. sed quia
libertatem arbitrii pdidit. nō quidē omnem
s̄ libertatē a miseria ⁊ a peccato.

De tribus modis libertatis ar-
bitrii.

Est nanqz libertas

triplex. s̄ a necessitate. a peccato. a miseria.
A necessitate ⁊ aī peccatū ⁊ post eque libe-
rum ē arbitrium. Sic em̄ tūc cogi nō pote-
rat ita nec modo. Ideoqz volūtas merito
apud deū iudicat̄ que semp a necessitate li-
bera est ⁊ nunqz cogi pōt. vbi necessitas ibi
nō est libertas. vbi nō est libertas. nec vo-
lūtas ⁊ ideo nec meritū. Hec libertas in oī
bus est tā in malis q̄ in bonis. Est ⁊ alia
libertas a peccato. s̄ de qua dicit apostol⁹.
Ubi sp̄s dñi ibi libertas. Et vitas in euā-
gelio. Si filius vos liberauerit vere liberi
eritis. Hec libertas a seruitute peccati libe-
rat ⁊ seruos iusticie facit. sicut ecōuerso ser-
uitus peccati liberos iusticie facit. Unde
apostol⁹. Liberati a peccato serui facti estis
iusticie. Et item. Cum serui essetis peccati
liberi fuistis iusticie. Hanc libertatem pec-
cando homo amissit. Ideoqz Aug⁹. dicit. qd
homo male vtens libero arbitrio: ⁊ se per-
dit ⁊ ipsum. quia perdita est p̄ peccatum li-
bertas. nō a necessitate sed a peccato. Qui
em̄ facit peccatū. seruus est peccati.

De libertate
a necessitate.

De libertate
a peccato.

Qui habent hanc libertatez sez a
pctō et per quid.

Istam liberattem

que est a peccato illi soli nunc habēt quos
filius p̄ grām liberat ⁊ reparat. nō ita qd pe-
nitus sint sine pctō in hac mortali carne. s̄
vt in eis peccatuz nō dñef neqz regnet. Et
hec est vera ⁊ bona libertas que bonaz pa-
rit seruitutem. s̄ iusticie. Vñ Augustin⁹ in
ench. ait. Ad iusticiā faciendam nō erit ali-
quis liber nisi a peccato liberat⁹: esse iusti-
cie ceperit seruus. ⁊ ipsa est vera libertas
ppter recti facti leticiam. simul ⁊ pia serui-
tus ppter precepti obedientiam. Est alia
libertas nō vera male seruituti adiuncta. q̄
ē ad malū faciendū vbi ratio dissentit a vo-
luntate iudicans nō esse faciendum qd vo-
luntas appetit. Ad bonū vero faciendū cō-
cordat ratio voluntati. ⁊ ideo ibi vera liber

tas est ⁊ pia. De libertate autē ad malum ⁊
seruitute mala ait Aug⁹. in ench. Serui ad
dicti peccato. s̄ que potest esse libertas nisi
qñ eum peccare delectat. Liberaliter enim
seruit qui sui dñi voluntatez libenter facit.
ac p̄ hoc ad peccatū liber ē. qui peccati ser-
uus est.

Questio de libertate ad maluz
an sit ipa libertas liberi arbitrii an
alia

Hic qri pōt vtruz

hec libertas qua quis liber est ad maluz sit
libertas arbitrii? Si em̄ libertas arbitrii est
bonū quidem est. quia libertas arbitrii bo-
num naturale est. Quibusdā videt̄ qd sit ip-
sa libertas arbitrii. que semp bona est. s̄ p-
pter peccati seruitutem ad malum sit liberi-
or ⁊ pronior. ⁊ ideo dicitur non esse vera li-
bertas. quia ad malum est. Alii autem vi-
detur qd hec libertas ad malum quam su-
pra cōmemorauit Aug⁹. nō sit ipa libertas
arbitrii. sed sit quedā pronitas peccandi et
curuitas que ex peccato est. ⁊ mala est.

Respon-
sio
quodam.

Questio alia de libertate ad bo-
num. an ipa sit libertas arbitrii an
non.

Similiter etiā que

ri solet vtrū illa libertas vera que est ad iu-
sticiam faciendam sit ipa libertas arbitrii?
Quidam dicunt illam eandem esse: sed re-
paratam p̄ grām: qua iuuante libera est ad
bonum sine gratia nō non est libera ad bo-
num. Unde Aug⁹. in ench. Ista libertas
ad bene faciendū vnde erit homini addi-
cto ⁊ vendito sub peccato: nisi euz redimat
qui dicit. Si filius vos liberauerit: vere li-
beri eritis. Que d̄ anteqz fieri in homīe in-
cipiat. quō q̄sqz de libero arbitrio gloriat̄
qui nōdum est liber ad opanduz bñ. Ecce
apte ostendit liberū arbitriū p̄ grām libera-
ri. vt p̄ illud bñ opes quis. Ideoqz dicunt
illā libtatē veram q̄ est ad bñ faciendū
cui⁹ supra meminit Aug⁹. esse libtatē ipaz
arbitrii grā dei liberatā ⁊ adiutā. Alii nō
putāt. nō esse ipam arbitrii libtatē: s̄ aliā
quandā q̄ ex grā ⁊ libero arbitrio in mente
hoīs deo opante incipit esse cū repar⁹ est.

Respon-
sio
quodam.

Secū-
da
alio.

Certa determinatio vtriusqz que-
stionis qua dicit̄ libertas ad bonū
et ad malū esse libertas arbitrii. n

Veruz nobis ma-

gis placet vt ipa libertas arbitrij sit. ⁊ illa qua p̄us liber est ad maluz. ⁊ illa qua q̄s li ber est ad bonū faciendū. Ex causis em̄ va rijs sortif diuerfa vocabula. Dicit enim li bertas ad malū faciendū anteq̄ p̄ gratiam sit reparata. sed cū p̄ gratiam fuerit repara ta dicit libertas ad bonum faciendū. quia añ gratiam libera est voluntas ad malum. p̄ gratiam ⁊o libera fit ad bonuz. Semp̄ q̄ voluntas hoīs aliquo mō libera est: s̄ non semp̄ bona est. Non em̄ est bona: nisi a pec cato liberata. est tñ a necessitate libera. Cñ Aug⁹. in li. de gr̄a ⁊ libero arbitrio. Semp̄ in nobis voluntas libera est: sed nō sp̄ bōa est. Aut em̄ libera est iusticie qñ fuit pecca to. ⁊ tunc est mala. aut a peccato libera est: qñ fuit iusticie. ⁊ tunc est bona.

De libertate a miseria. o

Est iteruz libertas

a miseria. de qua apls ait. Et ipa creatura liberabit̄ a fuitute corruptionis in liberta tem glorie filioꝝ dei. hanc libertatem ha buit hō ante peccatū. qz omni carebat mise ria ⁊ nulla tangebaf molestia. ⁊ pleni⁹ ha bebūt in futura beatitudine vbi miser eē nō poterit. Sed in hac vita que est inter p̄mū peccatum ⁊ vltimam confirmationem: ne mo a miseria liber est. quia penam peccati non caret.

Repetit de corruptione liberi ar bitrij. vt addat alia. p

Ex predictis appa

rot in quo p̄ peccatū sit imminutū vel cor ruptum liberū arbitrium. qz ante peccatuz nulla erat homini difficul:tas. nullūqz impe dimentū de lege mēbroꝝ ad bonū. nulla impulsio vel instigatio ad maluz. Nūc au tem p̄ legem carnis ad bonum impeditur: ⁊ ad malū instigat. vt non possit velle ⁊ p̄ ficere bonū nisi p̄ gr̄am libere ⁊ adiuue. qz ait apls. Peccatū habitat in carne. Li berū q̄ arbitriū cum sp̄ ⁊ in singul sit libez nō est tñ parif liberū in bonis ⁊ in mal. et ad bona ⁊ ad mala. Liberi⁹ est em̄ in bonif vbi liberatū est: q̄ in mal vbi liberatuz nō est. Et liberius est ad maluz qd̄ p̄ se p̄r: q̄ ad bonū. quod nisi gratia libere ⁊ adiuue tur: non potest.

Q: nō ē parte libe. ar. in bo nis ⁊ in mal: ad bona ⁊ ad mala

De libertate que fit ex gr̄a et que ex natura. q

Libertas ergo a

peccato ⁊ a miseria p̄ gr̄am est. libertas ⁊o a necessitate p̄ naturam. Atranqz liber tatem nature. s. ⁊ gratie notat apostol⁹ cuz ex persona hominis non redempti ait. Ad le adiacem̄ mibi. p̄ficere autem bonū nō in uenio. ac si diceret. habeo libertatez gratie Ideo non est apud me p̄fectio boni. Nā voluntas hoīs quam naturaliter habz. nō valet erigi ad bonum efficaciter volendum vel ope implendū: nisi p̄ gratiam libere ⁊ adiuue. Libere quidem vt velit. ⁊ adiu uetur vt p̄ficiat. Quia vt ait apls. Nō est volētis velle neqz currentis currē. i. opari s̄ misertis dei: qui opat̄ in nobis velle et opari bona. cuius gr̄am non aduocat ho minis volūtas vel opatio: sed ipa gr̄a vo luntatem p̄uenit p̄parando vt velit bonū: ⁊ p̄paratam adiuuat vt p̄ficiat.

Quid possit p̄ se hoīs vo lūtas. ⁊ qd̄ p̄ gr̄am.

Ista est distinctio. xxv. huius se

cūdi libri. In q̄ m̄gr postq̄ egit de libero arbitrio. p ut est in omnibus in generali. agit de eo. put est in q̄ busdam in sp̄ali. Et tria facit. Primo enim ostēdit respectu quo: n̄ sit liberum arbitriū. ⁊ q̄ aliter sit in deo. ⁊ aliter in homine. ⁊ aliter in angelo. Secūdo quomō differenter ad bonum vel malum se habeat in viatoribus. Tertio qualiter ipm̄ modo debilitatū sit ex peccato. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsqz ibi. Dic queri potest. Secūdu ab inde vsqz ibi. Ex predictis apparet. Tertium ⁊o vsqz ad finem di stinctionis. In speciali sententia magistri stat in tri bus p̄positionibus. quarum p̄ma est bec. Libere arbitriū quod solum respectu futuroꝝ cōtingentiū est in viatoribus aliter in deo. aliter in angelis ⁊ al ter est in hominibus. Hanc m̄gr ponens dicit q̄ libe rum arbitriū p̄bi diffimētes dixerūt hoc esse libez de voluntate iudicium. eo q̄ libere possit moueri ad hoc vel ad aliud. non sūt attendif libertas arbitrij respectu p̄sentium aut p̄teritorū. qz p̄ntia ⁊ p̄terita determinata sunt. nec subiacent nostre volūtat̄ facultati. sed solum respectu futuroꝝ contingentuz que solum humane subsunt p̄nti. Et subdit q̄ libe rum arbitriū dissimiliter est in deo. nobis ⁊ angel beatis. Nam in deo est omnino liberum arbitrium a feruitate peccati. In angel beatis confirmatū p̄ gra tiam. In nob̄ aut̄ est flexibile in bonū vel in malum. Cñ fm̄ q̄druplicē hoīs statū q̄druplex assignat̄ i ho mine fuisse libtas. in statu innocētie erat libertas in hoīe q̄ potuit peccare ⁊ nō peccare. in statu beantu dinis seu patrie. erat in eo libertas q̄ nullo mō pote rat peccare. In isto statu vie post p̄ctm̄ añ repardey habuit libertatem q̄ non potuit nō peccare etiā mor talit̄. In statu ⁊o post p̄ctm̄ ⁊ post reparationez ante gr̄am habet libertatē q̄ hō nō p̄t peccare ventalit̄. Arguit hō p̄t peccare mortalit̄ post p̄ctm̄ ⁊ post re parationē ante statum glorie. ergo illud dicit m̄gr̄i nō vidz vere esse assumendū. s̄cedēs p̄bas. qz ille p̄t peccare mortaliter qui habet potentia ad oppo

sita existentem. Sed homo in illo statu etiam habet ad opposita potentiam inclinatum. ergo potest etiam mortaliter peccare. malo: nota est. Sed minor pars ex hoc qd homo habet in illo statu potentiam rationalem que est ad opposita. Solutio satis manifesta est et patet ergo dimittit. Ex quo infert correlatiu qd liberu arbitriu p peccatu est vulneratu et expoliatu. vulneratum quo ad naturalia. expoliatum quo ad gratuita que duo homo sine gratia non potest reparare. sic aliquis qui seipsum occideret. ille non posset p se ad vitam redire. qm non ens non potest esse alicuius rei. pducibile pncipium. Sed p interfectionem occisus factus est non ens. ideo p se non potest ad vitam redire. licet tamen possibile sit p virtutem diuinam. als no sequeret em q idem esset inijpsum pncipium productiuum quod contradictionem implicat. Subdit etiam q sit triplex libertas. Prima est a coactione. et illa semp fuit et manet in hominibus in oi statu. Alia est libertas a miseria. et illa habuit liberu arbitriu in statu innocentie. et habebit ipm in statu beatitudinis et glorie. Tertia est libertas a peccatis que soluz est in hominibus viatoribus: qui fm gratiaz a peccatis liberant. Unde infert q etiam sicut seruus iusticie e liber a peccatis. sic seruus peccati est liber a iusticia. non tamen ppter hoc seruus peccati est liber dicens. eo q libertas a iusticia. s. non sit vera libertas celsenda. Secunda ppositio est hec. Quauis ho solo libero arbitrio mediante non possit pfecte p se in bonum p se tamen ipo solo mediante pot in malu. Hac magister probans querit. Utrum in hoie ad bonuz et ad malu faciendum sit libertas arbitrij? Ad quod respondens recitat duas opiniones et postea sententiam suam pponit. Prima opinio dicit q sola libertas arbitrij etiam nullo addito facit homine liberuz ad bonum vel ad malu faciendum. Secunda dicit. q non sola libertas arbitrij efficiat. sed mediate alioquo alio addito ita q pronitas ad peccandum addito libero arbitrio moueat ipm ad malu. gra ho ip si apposita moueat ipm ad bonum. Sed magister ponens sententiam suam dicit. q vtruz sit a libero arbitrio. s. et posse in bonum et posse in malu. ita q posse in malu habeat homo ex se. posse autem in bonum mediante gratia. sine qua non potest quis in bonum nisi valde debilitate. Et hoc confirmat magister auctoritate beati Augustini. Tertia ppositio e hec. In hominibus liberum arbitrium est quodammodo p peccatum minutum. Hanc magister probans dicit. q ex predicis patet q liberum arbitrium sit i homine per peccatum minutum seu quodammodo in sua libertate corruptum. quia ante peccatum homo potuit sine difficultate moueri in bonum. quod post peccatum non potest lege membrorum repugnante. eo q p peccatum recepit difficultatem ad bonum et inclementum. seu pronitatem ad malu. q ante peccatum non habebat. Et libertas nature. id est libertas a coactione. quam libertatem nature vocat. eo q p naturam inest et etiam cuiuslibet non sufficit ad bonum pficiendum. si non assistit libertas gratie. id est libertas a miseria et peccato. ita q p liberum arbitrium nullus potest velle bonum: nisi liberatus a fuitate peccati: neqz pficere bonum nisi adiutus gra assistente. qd pbat p illud apostoli. Non est volentis neqz currentis sed dei misericordie: q opatur in nob velle et pficere. Et tunc in spzali.

De gratia operante et cooperante.

Ece est gratia DI. XXVI

b operans et cooperans. Operans enim gra pparat hois voluntatem vt velit bonum. Hra cooperans adiuuat ne frustra velit. Aug. in li. de gra et libero arbi. Coopando de nob pficit qd opando incipit. qz ipse vt velim' opaf incipiens. q volentibus cooperatur pficiens. Aug. Et q velimus opaf. Lu autem volumus et sic volumus vt pficiam' : nob coopatur. et tunc sine illo vel opante vt velimus: vel coopante cu volumus bona pietatis opa nihil valemus. Ecce his verbis satis apif que sit opans gra: et q cooperans. Opans enim gra est que puenit voluntatez bonam. ea em liberaf et pparaf hois voluntas vt sit bona. bonumqz efficaciter velit.

Coopans vero gra voluntatem iam bonam sequit adiuuando. Aug. Julianu hereticu qui bona voluntatem ex libero arbitrio tunc esse dicebat. atqz hoicm p liberuz arbitriu posse bonu velle et opari sine gra assererat ait. Apram de comendatione gratie apls sententia ptulit cum ait. Aug. Non est volentis neqz currentis: sed dei misericordie. Hec si attenderes Juliane. non extenderes contra gram merita voluntatis humane. Non enim ideo miseret de' alicui' qz voluit et cucurrit: sed ideo voluit et cucurrit. qz miseret e deus. Idem enim voluntas hois a deo: et a dno gressus hois dirigunt. Aug. Non congrue ait. Non est volentis neqz currentis: sed misericordie dei. Non qz sine voluntate nra agat: sed qz voluntas nra nil boni agit: nisi diuinitus adiuuet. Aug. In alibi apls ait. Non asit ego s gra dei mecu. Non ideo dicit qz nihil boni agebat: s qz nihil boni ageret: si illa no adiuuaret. Aug. In his testimonijs apte insinuat: qz voluntas hois gra dei puenit atqz pparaf vt fiat bona: no vt fiat voluntas. qz et an gram voluntas erat: s non erat bona et recta voluntas.

Quid sit voluntas. b Voluntate ipsam

Aug. in li. de duab' aiab' ita diffinit. Voluntas e ai mor' cogete nillo ad aliqd no admittendu' l' adipiscendu'. h at vt no admittat ma' u' et adipiscat bonu puenit et pparaf dei gra. Aug. In apls gra puenit et sbscquentes comedias. i. opante et coopante vigilat dicit. Non e volent' neqz current' s dei misericordie. et si econtrario. no e misericordie dei s volent' et current'

Augusti.

Que sit gratia operans et cooperans.

De pfectione iusticie.

Augustinus ad Paulinu.

De gra operante et coopante et hois voluntate.

Nam si vt quibusdam placuit qđ dicitur est ita accipiat. Non est volentis neq; currentis: s; miserentis dei. tanq; diceret. nō sufficit sola voluntas hominis: si nō sit etiā misericordia dei. Contra dicitur non sufficit etiā misericordia dei si non sit etiā voluntas hominis. Ac per hoc si recte dicitur est. Quid. quia id voluntas hominis sola nō implet. cur non etiā a contrario recte dicitur: non miserentis est dei: sed volentis est hominis cum id misericordia dei sola non impleat. Homo enim credere vel sperare non poterit: nisi velit. nec puenire ad palmā: nisi voluntate currat. Restat igitur vt ideo ita recte dictum intelligat. vt totū deū deo q; hoīs voluntatem bonā puenit et pparat adiuuandam. et adiuuat pparatam. nolentē preuenit vt velit. volentem subsequit ne frustra velit. Ecce his verbis et alijs premisis euidenter tradit q; voluntas hominis pparatur et puenitur grā dei vt velit bonum. et adiuuat ne frustra velit.

ex bona voluntas comitatur gratiam. c

Itaq; bona voluntas

comitat grā: non gratia voluntatez. Unde Aug^o. ad Bonifacium papam scribens contra pelagianos inqt. Cū fides impetrat iustificationem sicut vniciq; deus pmitus est mensurā fidei. non grā dei aliquid meriti pcedit humani. sed ipsa mereatur augeri. vt aucta mereatur et p fici voluntate comitante: non ducente. pedisseq; nō preuia. Ecce hic apte habes q; gratia puenit bōe voluntatis meritū. et ipsa bona voluntas pedissequa est gratie non pua.

Que sit grā voluntatem pueniēs scz fides cum dilectiōe. d

Et si diligenter in-

tendas nihilominus tibi monstrať que sit ipsa grā voluntatem pueniēs et pparans. scz fides cum dilectiōe. Ideoq; Aug^o. in eodem tractans quō iustificati sumus ex fide et in gratis. vtrunq; enim dicit apls qui dicit. Iustificati ex fide. alibi ait. Iustificati gratis p gratiam. Hoc em̄ ideo dixit: ne fides ipsa supba sit ne dicat sibi: si ex fide iustificati. quō gratis? Qđ em̄ fides mereť

cur non poti? reddif qđ donat. Non dicat hō ista fidelis. qz cum dixerit habeo fidem vt merear iustificationem. Respondeť ei. Quid habes qđ non accepisti? Fides em̄ qua iustificatus es: gratis tibi data ē. Hic apte ostendit q; fides est causa iustificationis. et ipsa est gratia et beneficiū quo hominis puenitur voluntas et pparat. Cū Augustinus in pmo libro retractationuz. Voluntas est qua et peccatur et recte viuatur. Voluntas vō ipsa nisi dei gratia liberetur a fuitute qua peccati sua facta est. et vt vitia superet et adiuuetur. recte pieq; vitia a mortalibus non potest. et beneficiū quo liberat nisi eam pueniret iam meritis daretur. et non esset gratia: que vtiq; gratis datur. Preuenitur ergo bona hominis voluntas illo gratie beneficiū quo liberat et pparatur. Et illud beneficiū fides christi recte intelligit. sicut Aug^o. in ench. euidenter ostendit dicens. Ip̄m arbitrium liberanduz est post illam ruīnam a seruitute peccati. Nec omnino per seipsum: sed per solam dei gratiam que in fide christi posita est liberatur et voluntas ppareť. Ecce aperte dicit gratiam per quam liberat arbitrium et pparatur voluntas. sitam esse in fide christi. Fides enim christi (vt in eodem ait) impetrat quod lex imperat.

De beneficio quo voluntas liberat

ex voluntas bona que preuenitur gratia quedam dei dona preuenit e

Ipsa tamen eadez

voluntas quedam grē dona puenit. Unde Aug^o. in ench. pcedit bōa voluntas hominis mltā dei dona: sed non oīa. que aut non pcedit: ipsa in eis est et ipsa iuuat. Naz vtrūq; legit in sanctis eloquijs. Et misericordia eius puenit me. et misericordia dei subsequetur me. Volentem quippe puenit vt velit. volentem subsequitur ne frustra velit. Cur em̄ ammonemur orare p inimicis nostris nolentibus pie viuere: nisi vt deus in eis operet et velle. Itēq; cur ammonemur petere vt accipiamus: nisi vt ab illo fiat quō volumus a quo factum est vt velim? Inde apls ait. Nō est volētis neq; currentis: sed dei miserētis. Ex his apparet q; bōa hoīs voluntas qđā dōa dei puenit. quia eā comitat gratia adiuuans. et quibusdam preuenit. quia eam puenit gratia operans. scz fides cum charitate.

Que predictis videant aduersari
scz qd videt dici fidem esse ex vo-
luntate. f

Non est tamen igno-

randum quod alibi Augustinus signifi-
ca re videt qd ex voluntate sit fides. de illo v-
bo apostoli. Corde credit ad iusticiam. ita
sup Johannem tractans. Ideo non sim-
pliciter apostolus ait credit. sed corde cre-
ditur. quia cetera potest homo nolens. cre-
dere non nisi volens. intrare ecclesiaz et acce-
dere ad altare potest nolens sed non crede-
re. Itz sup Genesim vbi Laban et Batu-
el dixerunt. Vocem puellam et queram
eius voluntatem. dicit expositor quia fides
est voluntatis non necessitat. Ad quod
respondentes dicimus. non hec ita accipi-
enda fore vt ex voluntate hominis fides in-
telligatur prouenire cu ipsa sit proprie dei
donum. vt ait apostolus. et ex ea bona ho-
minis merita incipiant. Per hanc enim vt
ait Augustinus super psalmum. lxxvj. iusti-
ficatur impius. id est. fit de impio pius. vt
deinde ipsa fides incipiat per dilectionem
operari. vnde omnia bona merita incipiunt
Sed potius hec idco ita dicta sunt. quia non
est fides nisi in eo. qui vult credere cuius bo-
nam voluntatem fides preuenit non tempo-
re sed causa et natura. Unde Augustinus
supra congruenter dixit. qd bona voluntas
in eis donis est que non precedit. et ipsa in-
uit. quia ea iuuat quibus preuenit du eis
consentit ad effectum boni et in eis est. quia
tempore ab eis non precedit.

Quedam adhuc addit que grauo-
rem faciunt questionem. scilicet qd cogita-
tio boni precedit fidem. S

Ceterum hac que-

stionem magis acunt. et vident vba Au-
gustini quibus in libro de predestinatione
sanctorum vitur ptractans illud verbum
apostoli. Non qd sufficientes sumus cogita-
re aliquid quasi ex nobis. Attendant inquit
hic et verba ista perpendant: qui putant ex
nobis esse fidei ceptum. et ex deo esse fidei sup-
plementum. Comendans enim ista gram que
non dat sibi aliqua merita. sed efficit omnia
bona merita inquit. non qd sufficientes sumus
cogitare aliquid boni. scilicet ex nobis. Quis au-
tem non videat prius esse cogitare qd credere

Nullus quippe credit aliquid nisi prius cogita-
uerit esse credendum. Si ergo cogitare bonum
non est ex nobis. vt hic aplos tradit: nec cre-
dere. quia qd et ipm credere nihil est aliud qd cu
assentione me. cogitare. Hic videt insinu-
are qd cogitatio bona pcedat fide. et ita bo-
na voluntas puenit fidem. non pueniat. qd
predictis aduersari videt. Ad hoc aut di-
cimus qd aliqui cogitatio bona siue volun-
tas puenit fidem. sed non est illa bona volun-
tas vel cogitatio qua recte viuif. Illa enim
sine fide et caritate non est. Na vt ait Aug.
ad Anastasium. sine spiritu non est voluntas
hominis libera. cuz cupiditatibus vincat
non est libera ad bonum nisi liberata fuerit. Non
autem liberat nisi p spiritum sanctum diffunda-
tur charitas in cordibus. non est libera volun-
tas nisi eaz liberet gra p legem fidei. id est.
non est libera sine fide opante p dilectionem
et illa sufficienter bona est. Non est enim fructus
bonus qui de charitatis radice non surgit.
Si vero assit fides opans p dilectionem: fit de-
lectatio boni.

De illa cogitatione boni que prece-
dit fidem plene disseritur. b

Illam autem cogita-

tio siue voluntas que fidem et charitatem alia
qz iustificatōes pcedit non sufficit ad salutem
nec recte ea viuif hac voluntate concupiscit
illa bona voluntas que est magni boni. ista
veronō. Alia ergo illa est voluntas siue co-
gitatio: alia ista. Et sicut illa istam pcedit.
ita illam preuenit intellectus Unde Aug.
istam distinguens sup illum locū ps. Con-
cupiuit anima mea de si. iu. ait. Concupiuit de-
siderare inquit. non desiderauit. Eadem enim
rōne nonnunqz qz vtilis sunt iustificatōes
dei. s. infirmitate ppediri aliqui non desidera-
mus. p. reuolat qz intellectus. sequit tardus
aut nullus affectus. Scimus bonum nec de-
lectat agere. et cupimus vt delectet Sic iste
olim desiderare concupiscibat. que bona esse
cernebat. cupiens eorum habere delectatio-
nem quorum potuit videre rationem. Oste-
dit itaqz quibus qsi gradibus ad eas puenia-
tur. paus enim est vt videant qz sunt vtilis et
honeste: deinde vt earum desiderium concu-
piscat. Postremo vt pficiant gratia deie-
cet earum opatio quarum sola ratio delecta-
bat. Att. n. de hunc ordinem gratiarum
quem hic distincte assignat Augustinus. o. dicit qz
qualiter scz intellectus bonorum precedit

Ratio cui de-
terminatione

Quid sit cre-
dere.

Determinat

Aug.
rim. et
Aug.
p. 100.

Quod ab
bona
beq.

Quid sit
cognitio boni
et mali. volun-
tatem pcedit

Augusti.

S. om. verba
Aug. qz
o. dicit qz

concupiscentiam eorundem. et ipsa concupiscentia delectationem que sit per fidem et charitatem. qua habita vere bona est voluntas qua recte vivit. Ipsa quoque fidei comes est non pura. Qui verba Augustini premissa sine hanc distinctionem considerat. nullam ibi repugnantiam fore advertit. non ignorans etiam ante gratiam prevenientem et operantem qua voluntas bona preparat in homine: precedere quodam bona ex dei gratia et libero arbitrio. quodam etiam ex solo libero arbitrio quibus tamen vitam non mereatur: nec gratiam quam iustificatur. Illius enim gratie precipiende que voluntatem hominis sanat. ut sanata legem impleat. nulla merita precedunt. Ipsa est enim quam iustificatus simpliciter iustus. qui prius erat impius meritis aut impius non gratia sed pena debetur. nec ista esset gratia si non daretur gratuita. Datur autem gratuita. quia nil boni ante feceramus unde hoc mereremur. Non negamus tamen multa ante hanc gratiam et propter hanc gratiam ab homine fieri bona per liberum arbitrium. ut tradit Augustinus in responsione contra pelagianos. ubi dicit homines per liberum arbitrium agros colere. domos edificare. et alia plura bona facere sine gratia cooperante.

Quod aliqui gratia iustificationis multa in homine procedit bona quodam ex gratia et libertate arbitrii tamen

Augustinus de spiritu et littera. Augustinus ad Simonem.

Quod ab homine bona sunt per liberum arbitrium

Utrum una eademque sit gratia que dicitur operans et cooperans.

Hic considerandum

est cum predictum sit per gratiam operantem et prevenientem voluntatem hominis liberari ac preparari ut bonum velit et per gratiam cooperantem et subsequente adiuvari. ne frustra velit. utrum una et eadem sit gratia. id est unum munus gratie datum quod operatur et cooperatur. an diversa alteri et alteri cooperatur? Quibusdam non irrationabiliter videtur quod una et eadem sit gratia. id est donum. eadem virtus que operatur et cooperatur. sed propter diversos eius effectus et dicitur operans et cooperans. Operans enim dicitur in quantum liberat et preparat voluntatem hominis ut bonum velit. Cooperans in quantum eandem adiuvat ne frustra velit. id est ut opus faciat bonum. Ipsa enim gratia non est ociosa. sed meretur augeri. ut aucta mereatur profici.

Hic dicitur quod una sit: sed propter diversos effectus dicitur diversa fontemola.

Quid sit ipsa gratia et quomodo mereatur augeri queritur.

Si vero queritur

quomodo ipsa gratia prevenientem mereatur augeri et profici. cum nullum meritum sit absque libero arbitrio. et quod sit ipsa gratia an virtus an non? Et si virtus: an actus vel non. Et hoc apte insinuari valeat premissendum est tria esse genera bonorum. Alia namque sunt maxima. alia minima. alia media. ut Augustinus ait in primo libro retractationum. Virtutes in quibus recte vivitur maxima bona sunt. Species autem quorumlibet corporum sine quibus recte vivit potest: minima bona sunt. Potentie vero animi sine quibus recte vivit non potest media bona sunt. Item virtutibus nemo male utitur. Ceteris autem bonis. id est medijs et minimis. non solum bene: sed etiam male quisque uti potest. et ideo virtute nemo male utitur. quia opus virtutis est bonus usus istorum quibus etiam non bene uti possumus. Nemo autem bene utendo male utitur. Non solum autem magna: sed etiam media et minima bona esse prestat bonitas dei. Ecce habestria genera bonorum distincta.

Augustinus solutus mittit de tribus generibus bonorum.

Idem in libro de libero arbitrio.

In quibus bonis sit liberum arbitrium.

Queritur autem in

quibus bonis contineatur liberum arbitrium. De hoc Augustinus in primo libro retractationum ita ait. In medijs quidem bonis invenitur liberum voluntatis arbitrium. quia et male illo uti possumus. sed tamen tale est ut sine illo recte vivere nequeamus. Bonus autem usus eius iam virtus est: que in magnis reperitur bonis. quibus male uti nullus potest. Et quia bona et maxima et media et minima ex deo sunt. sequitur ut ex deo sit etiam bonus usus libere voluntatis qui virtus est. et in magnis numeratur bonis.

Augustinus.

Attende diligenter que dicta sunt et confer in unum. Sic enim aperietur quod supra querebatur. Dixit equidem opus virtutis esse bonum usum illorum bonorum quibus etiam non bene uti possumus. id est medium in quibus posuit liberum arbitrium. cuius quoque bonum usum dixit esse virtutem. Quod si est. non est ergo opus virtutis quod supra dixit. quia aliud est virtus aliud opus eius.

Premissas autem considerari considerari debet ut possit solui queratur.

Ista est distinctio. xxvj. huius se-
cundi libri. In q̄ m̄gr̄ postq̄ egit de temptatōe per
quam homo cecidit & de libero arbitrio p̄ quod sta-
re potuit. Incipit agere de gr̄a p̄ quā stare debuit.
Et tria facit. Nam p̄mo ponit quādam gr̄e distinctōz
Secundo subdit ipsius gr̄e expressionez. Tertio sub-
iungit p̄mū gr̄e mutuā compatiōz. P̄mū facit vsq̄
ibi. Ita q̄ bona voluntas. Sc̄dm vsq̄ ibi. Die consi-
derandū. Tertium vsq̄ ad finem distinctōis. In spe-
ciali sententia magistri stat in tribus p̄positionibus
quāz p̄ma est hec. Inuaf voluntas h̄mana ad bo-
num p̄ficiendum opante & cooperante gr̄a. Hanc
m̄gr̄ insinuans ponit duplicem esse gr̄am quā libez
arbitrium hoīs iuuatur ad bonū. quarū p̄ma d̄i ope-
rans p̄ueniens volūtatē bonā eā libez & p̄e-
parat voluntas hoīs vt sit bona. & vt bonum effica-
citer velit. Alia est gr̄a cooperatōe que ad voluntatez
bonam & p̄paratā iam sequit̄ adiuuando ne frustra
bonum velit. sed vt bonū velit cō effectu. quā senten-
tiam m̄gr̄ p̄bat auctoritate beati Augustini. Deinde
recitat m̄gr̄ errorem cuiusdam heretici dicētis homi-
nem posse velle bonum opari ex libero arbitrio sine
gr̄a. quem imp̄obatur auctoritate apli dicentis. Non
est volentis neq̄ currentis: sed dei miserentis. Sup̄
quod beatus Auḡ. ait. Non em̄ ideo deus alienus
miseret. q̄ voluit & currit. sed ideo quis vult & cur-
rit q̄ deus sui miseret. Et subdit descriptionē volū-
tatis quam ponit b̄tus Auḡ. dicēs q̄ volūtas ē ani-
mi motus nullo cogente ad aliquid non admittēduz
vel adipiscendum. Annectens q̄ eandem gr̄am quā
sp̄e supra distinxit in opantem & coopantem. etiā vo-
camus p̄cedentem & subsequentem. Sc̄da p̄posi-
tio est hec. Gratia operans q̄ est fides cū dilectōe bo-
nam voluntatem non t̄p̄sed natura & causaliter p̄e-
cedens. ab ipsa voluntate non acquirit̄ aliquo meri-
to. Hanc m̄gr̄ p̄bens dicit. q̄ voluntas vt p̄feret p̄
gr̄am p̄uenientem seu operantē mota ad bonū. tūc
dignior est. i. ipsa voluntas digniorēz dominā. i. gra-
tiam nō p̄uenit. sed sequit̄ ipsam. q̄ nullū meritū vo-
luntatis p̄cedit gr̄am. sed ipsam gr̄am ordine causali-
tatis b̄ni sequit̄. que q̄dem gr̄a operans est fides cū
dilectione. Quod p̄bat p̄ b̄tū Augustinū. Et quib-
us vcrbis manifeste exprimitur q̄ p̄ fidem iustificā-
mur. Et p̄sequens gr̄a operans. i. fides p̄uenit vo-
lūtatē seu meritū volūtatē. Cōtra q̄ obijcit magist̄
duabus auctoritatib̄. Tertia p̄positio ē hec. Gr̄a
opans & cooperatōe vna ex̄tis essentialit̄ s̄m diuersos
eius effectus aliter dicit̄. Hāc em̄ p̄positionē m̄gr̄ p̄-
bens querit. Utrum gr̄a opans & cooperans sint di-
uerse gratie seu vna gratia diuersis vocabulis desi-
gnata. Et r̄ndens dicit q̄ sit vna & eadem gr̄a & idē
donū: t̄m p̄pter diuersos effectus est diuersis noib̄
vocata. Nam in q̄rū liberat voluntatē a malo d̄i ope-
rans. in q̄rū aut̄ adiuuat ad bonū vlt̄r̄ faciēduz
dicit̄ coopans. Et t̄m in sp̄ciali.

De virtute quid sit. & quid sit act⁹ eius. a

Ic videndūz
est quid sit virtus. & q̄d sit act⁹
vel opus eius. Vtr̄ est vt ait
Auḡ bona qualitas mentis q̄ recte viuif-
tur. & qua nullus male vitur. quam deus
solus in homie opaf. Ideoq̄ opus dei tā

tum est. sicut de virtute iusticie. Auḡ. do-
cet sup̄ illum locum psalmi. Feci iudiciū et
iusticiā. ita dicens. Iusticia magna virtus
animi est. quam nō facit in homie nisi de⁹.
Ideoq̄ cū ait p̄pheta ex p̄sona ecclie. Fe-
ci iusticiā. non ip̄az virtutē quā nō facit hō.
sed opus eius intelligi voluit. Ecce apte in-
sinuat hic q̄ iusticia in homie nō est opus
homis: sed dei. q̄d & de alijs virtutibus iti-
dem intelligendū est.

**De fide itidez dicit q̄ nō est ex ho-
mine. sed ex deo tantū.** b

Nam de gratia fi-
dei Ephesis scribens apls. similē fidē nō
ex homie: s̄ ex deo t̄m esse asserit inueniens.
Gratia estis saluati p̄ fidem. & hoc non ex
vobis: dei em̄ donū est. Ad a sanctis ita ex-
ponit. hec. s̄ fides non est ex vi nature n̄re.
q̄ donum dei pure est. Ecce & hic aperte
tradit q̄ fides nō est ex libertate arbitrii si-
ue ex arbitrio voluntatis. q̄ superiorib̄
consonat. vbi dictū est. gr̄am p̄uenientem
vel operantem esse virtutem que volūtatē
homis liberat & sanat. Vñ Auḡ. in li. de
spiritu & littera ait. Iustificati sumus non
p̄ liberam voluntatē. s̄ p̄ gratiam christi.
nō q̄ sine voluntate n̄ra fiat: sed voluntas
nostra ostendit̄ infirma p̄ legem vt sanctū
tia voluntatez. & sana voluntas impleat le-
gem.

**De gratia que liberat voluntatez
que si virtus ē. nō est ex libero ar-
bitrio. et sic nō est motus mentis.**

Si igit̄ gratia que
sanat & liberat voluntatem mentis homis
virtus est. vel vna vel plures. cū ipsa gratia
non sit ex arbitrio voluntatis. sed eā poti⁹
sanet ac p̄paret vt bona sit. consequitur vt
virtus non sit ex libero arbitrio. & ita non
sit motus vel affectus mentis. Cum omis
motus vel affectus mentis sit ex libero ar-
bitrio. sed bonus ex gratia est & libero arbi-
trio. malus vero ex libero arbitrio tantū.
Vñ ait Auḡ. in libro retractationum. Augusti.
Homo sponte & libero arbitrio cadere po-
tuit. non etiam resurgere. Idem in libro de
duabus animabus. Alie si libero ad faci-
endū & non faciendū motu animi careant
sidentiq̄ h̄is abstinenti ab opere suo. p̄t̄s

Exemplū ve-
nit de iusticia
q̄ de alijs in-
dem intelli-
gendum est

Auḡ. de spi-
ritu & l̄ra.

DI. XX
VII

b

Augusti.

nulla cōcedat. earū peccatū tenere nō possumus. Hic apte ostendit q̄ motus animi siue ad bonū siue ad malum ex libero arbitrio est. Ideo q̄ si gratia vel virtus motus mentis est. ex libero arbitrio est. Si nō ex libero arbitrio vel ex pte est. iā nō sol⁹ de sine homine eam facit. Propterea q̄dā nō inrudite tradunt virtutem eē bonā mentis qualitatē. siue formā que animas informat. et ipa nō est motus vel effect⁹ animi. s̄ ea liberū arbitriū iuuat. vt ad bonū moueatur et erigat. et ita ex virtute et libero arbitrio nascit⁹ bonus motus vel affectus animi. et exinde bonū opus pcedit exteri⁹. Sicut pluvia rigat terra et germinet et fructū faciāt. nec pluuia est terra. nec germen. nec fructus. nec terra germen vel fructus. nec germen fructus. Ita gratis ire mentis nō stre. id est. libero arbitrio voluntatis insiditur pluuia diuine bñdictiōis. id ē. inspiratur grā q̄d solus deus facit. non homo cuz eo. quia rigat voluntas hominis vt germinet et fructificet. id ē. sanat et pparat vt bonus velit. fm quod dicit opans. et iuuat vt bonum faciat. fm q̄d dicit cooperans. et illa gratia virtus nō incōgruenominat. q̄z voluntatem hoīs infirmam sanat et adiuuat.

Ex quo sensu dicunt⁹ ex gratia incipere bona merita. et de qua gratia hoc intelligatur.

Luz ergo ex gratia

dicunt⁹ esse bona merita et incipere. aut intelligit gratia gratis dans. id ē. deus. vel potius gratia gratis data. que voluntatē hominis puenit. Nō em̄ est magnum si beca deo dicerent⁹ esse a quo sunt omnia. sed potius eius gratia gratis data intelligitur ex q̄ incipiunt bona merita. que cuz ex sola gratia esse dicant⁹. nō excludit liberū arbitriū quia nullum meritū est in homine q̄d non sit p liberum arbitriū. Sed in bonis meritis cause principalitas gratie attribuitur quia principalis causa bonorum meritoꝝ est ipsa gratia. qua excitat liberum arbitrium et sanatur atq̄ iuuatur voluntas hominis vt sit bona.

q̄ bona voluntas gratie pncipaliter ē. et etiaz gratia est. sic et omne bonum meritū.

Que ipsa etiam do

num dei est et hominis meritū. imo gratie. quia ex gratia principaliter est et gratia est. Unde Augustinus ad Sixtum p̄byterū Augusti. Quid est meritum hominis ante gratiam. cum omne bonum nostrum meritum nō in nobis facit nisi gratia. Ex gratia em̄ vt dictum est que puenit et sanat arbitriū hominis. et ex ipso arbitrio procreat⁹ in anima hominis affectus siue bonus mot⁹ mentis et hoc est p̄imum bonuz hominis meritū. Sicut verbi gratia ex fidei virtute et hominis arbitrio generat⁹ in mēte motus q̄dam bonus et remunerabilis scz ipsuz credere. Ita ex charitate et libero arbitrio ali⁹ quidam motus bonus puenit scz diligere. bonus valde. Sic de ceteris virtutibus intelligendū est. et isti boni mot⁹ vel affectus merita sunt et dona dei quibus meremur. et ipsorum augmentationez et alia q̄ psequēter hic et in futuro nobis apponunt.

Ex qua rōne dicit⁹ fides mereri iustificationem et alia.

Luz ergo dicitur si

des mereri iustificationē et vitā eternam ex ea rōne dictum accipit. quia p actum fidei meret⁹ illa. Similiter d̄ charitate et iusticia et de alijs accipit. Si em̄ fides ipa virt⁹ pueniens diceret⁹ esse mētis actus qui ē meritū. iam ipsa ex libero arbitrio originē haberet. quod quia non ē. sic dicit⁹ eē meritū quia actus ē ei⁹ meritū. si tñ assit charitas sine qua nec credere nec sperare meritum ē vite. Unde apparet vere quia charitas est spūs sanct⁹. que anime qualitates informat et sanctificat. vt eis anima informet⁹ et sanctificet. Sine q̄ anime qualitas nō dicitur virtus. q̄z non valet sanare animā.

De muneribus virtutum et d̄ gratia q̄ nō est sed facit meritū.

Ex muneribus ita

q̄ virtutum boni sumus et iuste viuimus. et ex gratia que non est meritū sed facit: nō tamē sine libero arbitrio pueniunt merita nostra. s̄ boni affectus eozū q̄ pgressus atq̄ bona opa que deus remunerat in nobis et hec ipa sunt dei dona. Unde Augustin⁹ ad Sixtum p̄byterum. Cū coronat deus merita nostra nihil aliud coronat q̄ mune

Qualit⁹ bonū meritū i boīe cōstituit et q̄d sit p̄mū bonū meritum.

Exponit quōd intelligēdū sit illō bon⁹ vsus liberi arbitrii virtus est.

Hic apte ad q̄d p̄dicta tenent vt innotesceret an virt⁹ sit mot⁹ mētis vel non.

Per s̄c̄ ostēdit. et ē cōparatio ster tria et tria.

Qualit⁹ sc̄llit⁹ gat cuz ex sola grā esse dicunt⁹.

ra sua. Unde vita eterna que in fine a deo meritis pcedentibus reddif. quia ⁊ eadez merita quibus reddif nō a nobis sunt. sed in nobis facta sunt per gratiam. recte ⁊ ipa vita gratia nuncupaf. quia gratis datur. Nec idō gratis. quia non meritis dat. sed quia data sūt p gratiam ⁊ ipa merita ⁊ quibus datur.

Epilogus vt alia addat. b

Ex premissis iaz in

notescere nobis aliquaten⁹ potest. qualiter gratia pueniens meref augeri. ⁊ alia. ⁊ qd ipa sit. an x̄tus an aliud. ⁊ si virtus. an sit actus vel non. Ostensum enim est supra ex pte quorūdam qd ipa est x̄tus. quia virtus nō est actus. sed eius causa. nō tamē sine libero arbitrio. Unde quod supra Aug⁹ dixit bonum vsum liberi arbitrij esse x̄tutem ita accipi potest. id est. actum x̄tutis. Alio qn sibi contradicere videref. qui etiaz op⁹ virtutis supra dixit esse bonū vsum eorum quibus nō bene vti possumus. in quib⁹ potuit liberuz arbitrij. Si vero bonus vsum liberi arbitrij opus x̄tutis est. iā x̄tus nō est. Cum ergo bonum vsum eius virtutem esse dixit. nomine virtutis. ipius vsum significauit.

Quidē vsum ē virtutis ⁊ liberi arbitrij. sed virtutis pncipaliter i

Idez nempe vsum

bonu ex virtute est ⁊ ex libero arbitrio. s̄ ex virtute pncipaliter Et bonus ille vsum i magnis bonis annumerāduz ē. Illa autē gratia pueniens que ⁊ virtus est non vsum liberi arbitrij est: s̄ ex ea poti⁹ ē bon⁹ vsum liberi arbitrij. que nobis est a deo. nō a nobis. Vsum vero bon⁹ arbitrij ⁊ ex deo est ⁊ ex nobis. ⁊ ideo bonū meritū est. Ibi enim solus deus opaf. hic deus ⁊ hō. hoc meritum ex illa purissima gratia puenit. quod apostolus notauit dicens. Gratia dei sum id quod sum. ⁊ gratia eius in me vacua nō fuit. Sup quem locuz Augustinus ita ait Recte gratiaz nominat. p̄mū em̄ solā grāz dat deus. ⁊ nō nisi gratiaz. cum non pcedunt nisi mala merita. sed post p gratiam i cipiunt merita bona. Et vt ostēderet etiaz liberū arbitrium. addit. ⁊ gratia eius i me vacua nō fuit. Et ne ipa voluntas si ne gratia dei putef aliqd boni posse. subdit. Non

Qd gratia pueniens que x̄tus intelligitur non est li. ar. vsum. s̄ ex ea bon⁹ vsum li. ar. ⁊ omnia bona merita.

Aug⁹ de gra ⁊ libe. ar.

autem ego solus scz sine gratia. sed gra dei mecum. id est. cum libero arbitrio. Plane cuz data fuerit gratia incipiunt esse nostra merita bona. p illaz tñ. quia si illa defuerit cadit homo.

Aliorū sententia hic ostendit qd dicunt virtutes esse bonos vsum liberi arbitrij. i. actus mentis. k

Alij vō dicunt vir

tutes esse bonos vsum naturalium potētiarū nō tñ omnes. sed tñ modo interiores qui in mente sunt. Exteriores vero qui p corpus gerunt nō virtutes esse dicunt. s̄ opa x̄tutum. Et ideo qd Aug⁹ dicit opus virtutis esse bonum vsum naturalium potentiarum. s̄ vsum exteriori accipiunt. Qd vero dicit bonum vsum liberi arbitrij x̄tutem esse. et in magnis numerari bonis. de vsum interiori intelligunt. Et virtutes nihil aliud esse. q̄ bonos affectus vel motus mentis afferunt quos deus in hominē facit nō homo quia lz illi motus sint liberi arbitrij. nō tamen esse queunt nisi deus ipm liberet ⁊ adiuuet gratia sua operante ⁊ coopante. quā dei gratuitam voluntatez accipiunt. quia de⁹ est qui ⁊ operatur in nobis velle ⁊ operari bonum.

Qualiter p̄ta x̄ta Aug⁹. huc inle puenit

Quibus autoritatib⁹ muniunt qd virtutes sint mot⁹ mētis. l

Qd autez virtutes

sint mot⁹ mētis: testimonijs sanctorū astrunt. Dicit autem Aug⁹ sup Iohēz. Quid est fides? Credere quod non vides. Crede re autē motus mentis est. Idem in lib. iij. d doctrina christiana. Charitatem autē voco motum animi. Si hoc charitas ⁊ fides motus animi sūt. virtutes ergo motus animi sunt. Quibus ⁊ alij respondētes premissa verba Augustini ita intelligenda fore inqunt. Fides est credere quod nō vides. id ē fides ē virtus qua creditur quod nō videtur. Item. Charitas est motus animi. id ē gratia qua mouet animus ad diligendum Et qd ⁊ his similia accipiēda sint. ex his conicitur que alibi Aug⁹ ait. Nam in p̄mo libro questionū euangelij inquit Est fides qua creduntur ea que nō vidēf. que pprie dicitur fides. Item in. xij. li. d trinita. Aliud sunt ea que creduntur. aliud est fides q̄ creduntur. Ex quibus verbis sic argumē-

Quōd alijs respondēt p̄ dicta octm. nantes.

Determinatiōnem p̄firmat autoritatib⁹.

tando procedunt. Aliud est credere. aliud illud quo credis. Predictum autem est fides id esse quo credis. Sic ergo credere non est fides. quia credere non est id quo creditur. Ad dunt quoque. virtus opus dei tamen est. quam ipse solus facit in nobis. Ista ergo non est usus vel actus liberi arbitrii. sed credere est actus liberi arbitrii. non est itaque virtus. Premissis alijs rationibus ac testimonijs innituntur trique horum autem iudicium diligenter lectoris relinquo ex animi. ad alia pertrans.

Ista est distinctio. xxvij. huius secundi libri. In qua quidem distinctione magister postquam egit de efficacia gratie liberi arbitrii generaliter. agit de efficacia virtutis specialiter. Et circa hoc tria facit. Nam primo tractat de virtute ostendens qualiter recte capiatur. Secundo agit de gratia ostendens quod sine ipsa nemo proprie mereatur. Tertio repellit quaedam sententiam que non recte circa virtutem opinatur. Primum quidem facit a principio distinctionis usque ibi. Cum ergo ex gratia. Sed ab inde usque ibi. Alij vero dicunt Tertium vero usque ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Virtus que est bona mentis quantitas censenda non est actus neque motus animi vere dicenda. Hanc enim propositionem magister probans dicit quod quedam sunt magna bona hominum. cuiusmodi sunt virtutes quibus nemo male uti potest. Quaedam autem sunt bona minima. ut bona temporalia. quedam autem media. ut potentia anime. et illis quidam minimis et medijs bonis tam bene quam male uti possunt homines. Item quod media secundum beatum Augustinum est liberum arbitrium. cuius usum beatus Augustinus alicubi nominat opus virtutis. alicubi autem virtutem. et sic sibi ipsi contrarij videtur. Quam contrarietatem magister solvens adducit rationem quandam propter ipsam virtutem non esse actum sed magis qualitatem probat. sic arguens. Causa virtutis in nobis deus est. et nos ipsi sumus causa liber actus nostri. et per consequens usus liberi arbitrii quod est actus noster non est virtus. et gratia cum sit virtus vel virtutis similis. etiam non est actus noster. Iste argumenti magister minorem supponit. maiorem autem multipliciter probat. scilicet quod causa virtutis in nobis sit deus. et quod virtus sit bona qualitas mentis qua nullum male vitatur. primo in communi per virtutis definitionem quare beatus Augustinus ponit dicens quod deus in nobis sine nobis operatur virtutem. que est bona mentis qualitas qua recte vivitur et qua nullus male utitur. Secundo probat eam in speciali de virtute iusticie. de qua beatus Augustinus ait. quod nullus eam in homine efficit nisi deus. Tertio probat eam specialiter de fide quam secundum apostolum solus deus infundit. Et subdit quod omnis motus et effectus mentis ex libero arbitrio est. sed bonus quidem est ex gratia et libero arbitrio simul. motus autem et effectus malus ex libero arbitrio. quod probat auctoritate beati Augustini. Ex qua una cum predictis infert. quod virtus non est motus vel affectus animi. sed qualitas animarum informans. quod de gratia que etiam virtus dici potest asserit fore censendum. Secunda propositio est hec. Quisvis absque libero arbitrio mereri non possumus. gratia tamen principale merendi erit principium. Hanc magister ponens sententia dicit quod quis nullum meritum sit in homine quod non sit per liberum arbitrium. principale tamen causa merendi est ipsa gratia gratum faciens sed non gratia data que est donum dei. qua sanatur et iuvatur ho-

minis voluntas. ut sit bona et producat bonas operationes. et sic ex gratia et libero arbitrio quod est anime potentia procedit primum bonus motus mentis cui correspondet primum meritum hominis. Unde subdit quod gratia est qua virtutes mereri dicuntur in quantum per actus ista meretur. Et infert quod ex actibus virtutum boni sumus et iuste vivimus. Et quod beatus Augustinus in principio huius distinctionis dicit usum liberi arbitrii virtutem esse. ibi sumpsit virtutes pro actu virtutis. quia alias sibi ipsi contradiceret. Tertia propositio est hec. fides et charitas non sunt motus seu affectus mentis. sed virtutes mentem moventes. Hanc magister probans recitat quandam opinionem quorundam introductam ex verbis Augustini. qui dicit ut supra dictum est in prima propositione videlicet dicere Augustinus quod usus liberi arbitrii sit usus virtutis. et dicit quosdam opinatos fuisse quod virtutes essent proprie actus potentialium naturalium. non tamen omnes sed tamen modo interiores in mente. quas licet deus faceret. nihilominus liberi arbitrii dicerentur esse. Sed actus exteriores puta qui per corpus geruntur dixerunt esse proprie actus virtutum et non virtutes. unde dixerunt quod dictum beati Augustini quo dicit usum liberi arbitrii esse virtutem. intelligi deberet de motu sive de actu interiori. quem ipsi virtutem dicebant. Quod confirmabant per hoc quod idem beatus Augustinus dicit super Iohannem quod fides est credere quod non vides. Cum ergo credere sit motus mentis interior videtur quod virtus fidei sit interior motus mentis. Et similiter dicebant de alijs virtutibus fore iudicandum. Sed magister illam opinionem removens dicit beati Augustini auctoritates innuere quod fides et charitas sint motus anime seu mentis non esse sic intelligendas ut sonant. sed cum dicit quod fides sit credere quod non vides hoc est ac si diceret. fides est virtus moventis ad credendum quod non vides. et sic de singulis virtutibus conformiter est. Et tantum in speciali.

Predicta repetit ut alia addat distinctam assignationem ponens de gratia et libero arbitrio contra pelagianos.

De vero incō

cusse et incunctanter teneamus liberum arbitrium sine gratia preueniente et adiuvante non sufficere ad salutem et iusticiam obtinendam nec meritis precedentibus gratiam dei aduocari. sicut pelagiana heresis tradit. Nam ut ait Augustinus in primo libro retractationum. Noui heretici pelagiani liberum arbitrium sic asserunt voluntatis arbitrium. ut gratie dei non relinquunt locum. quam secundum merita nostra dari asserunt. Pelagianorum heresis omnium recentissima a pelagio monacho est exorta. Ibi dei gratie qua predestinati sumus. et qua meruimus de potestate tenebrarum erui. intantum inimici sunt. ut si ne hac credant homines. posse facere omnia diuina mandata. Denique pelagius a fratri

DI. XX VIII.

Aug. in 1. de heresibus.

Que sit heresis pelagiana de gratia et libero arbitrio

bis increpat^o q^o nihil tribueret adiutorio gratie dei. ad eius mandata facienda. non eam libero arbitrio preponebat. sed infideli calliditate supponebat dicēs. ad hoc eaz dari hominibus. vt que facere per liberuz arbitrium iubentur. facilius possint implere p^o gratiā. Dicēdo vtiq^o facilius possint voluit credi. ⁊ si difficilius: tñ posse homines sine gratia facere iussa diuina Illā vō gratiam dei sine qua nihil boni possumus facere. nō esse dicunt nisi in libero arbitrio quod nullis suis precedentibus meritis ab illo accepit nostra natura. ipso ad hoc tñ iuuante nos p^o suam legem atq^o doctrinaz vt discam^o que facere ⁊ que sperare debeamus. Non autē ad hoc p^o donum spūssancti. vt que didicerimus esse faciēda faciamus. Ac p^o hoc diuinitus nobis dari sciētiam consentitur. qua ignorantia pellitur. charitatez autē negant diuinitus dari quapie viuif. vt scz sit donū dei scientia que sine charitate inflat. ⁊ nō sit donum dei ipsa charitas. que vt sciētie non inflat. edificat Destruunt etiam orationes quas facit ecclesia siue pro infidelib^o ⁊ doctrine dei resistentibus vt quertant ad deuz. siue p^o fidelibus vt augeat eis fides et pseuerēt in ea. Hec quippe nō ab ipso accipe. sed a seipsis hoies habere p^o tendūt. grām dei qua liberamur ab impietate dicētes s^om merita nra dari. paruulos etiam sine villo peccati originalis vinculo asserunt nasci.

Hic ponit ea quibus suū p^ofirmat errorem verbis augu. contra ipsuz vtentes.

Q^o vero dicūt sine gratia hominez p^o liberū arbitriū oia iussa implere hmōi inductionibus muniūt. Si inquit nō pōt ea facere hō que iubēt. nō est ei imputandū ad mortem. Sicut tuipe Augusti. in lib. de libero arbitrio asseris. Quis inquis peccat in eo quod nullo modo cauere potest? Peccat autē. Cauere ergo potest hoc testimonio Augustini Pelagius vsus ē disputans aduersus eū. imo aduersus gratiam. sicut Aug^o in lib. retractionū illud ⁊ alia hmōi retractās cōmemorat inquit. In his atq^o hmōi verbis meis. qz grā dei cōmemorata nō est d^o qua tunc nō agebas. putāt pelagiani suaz nos tenuisse sententiā. s^o frustra hoc putāt. Voluntas quippe est qua peccat ⁊ recte viuif

Testimonium
augu. inducit
pelagi^o p se.

Retractatio
Augustini.

q^o his verbis egimus. sed ipsa nisi dei gratia liberet ⁊ vitia supet ⁊ adiuuet. recte a mortalibus viuū nō pōt Ecce apte determinat ex q^o sensu illa dixerit inimicos gratie resellens.

Aliud testimoniū augustini ponit quo pelagi^o p se vtebat.

Similiter ⁊ innite batur pelagius vobis augustini p^otra gratiam. que in libro de duab^o animabus dicit Peccati inquit reum tenere quēq^o. qz non fecit q^o facere nō potuit. summe iniquitatis ⁊ insanie est. His auditis exiliit pelagius dicens. Cur ergo puuli et illi q^o nō hnt gratiaz sine qua nō possunt facē mandata diuina rei tenet? Hoc autē qua occasiōe dixerit. in lib. retractionum pelagio rñdens apit. Id em̄ cōtra manicheos dixit. qui in hoie duas naturas esse contendunt. vnaz bonam ex deo. alterā malā ex gēte tenebrarum. que nunq^o bona fuit. nec bonuz velle potest. q^o si eēt. nō videret ei imputandū esse si nō bonū faceret.

Aliud q^o videt contradicere gratie dei addit.

Alibi etiam Aug^o

dicat q^o huic gratie cōtradicere videt qua iustificamur Sit in libro contra adamantiū manichei discipulū. Nisi quisq^o voluntatem suam mutauerit. bonum opari non potest. quod nostra potestate esse posituz dñs docet vbi ait. Aut facit arbozem bonam aut fructus ei^o bonos ⁊c. Ad Aug^o in retractionibus nō esse contra gratiam dei quam predicamus ostēdit. In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatē. sed ea potestas nulla est nisi a deo detur. de quo dictum est. Dedit eis potestatem filios dei fieri. Cum em̄ hoc sit i potestate quod cum volumus facimus. nihil tam in potestate q^o ipsa voluntas est. sed p^o paratur a dño volūtas. eo ergo modo dat potestatem.

Aliud testimoniū eiusdē q^o videtur aduersum.

Sic etiā intelligen

Questio pelagi.

Determinatio Augustini.

Determinatio Augustini in retractionibus.

dum ē quod in eodē ait. s. in nostra potesta
te esse vt vel inferi bonitate dei. vel excidi
eius seueritate mereamur. Quia i potesta
te nostra nō est nisi quod nostrā sequit vo
luntatem. que cum pparat a dño. facile sit
opus pietatis etiaz illud qđ impossibile ⁊
difficile fuit.

Aliud testimoniū

In expositiōe quo

q̄s quarūdam ppositionū ep̄le ad Roma.
quedā Aug⁹. iterferit. que vident huc do
ctrine gratie aduersari. At em̄. Quod cre
dimus nostrū est. qđ aut bonum opamur
illius ē qui credentib⁹ dat spiritū sanctū.
⁊ paulo post. Nostrū ē credere ⁊ velle. Il
lius aut dare credentibus ⁊ volētib⁹ facul
tatem bñ opandi p sp̄m sanctū. Que quali
ter intelligi debeant Aug⁹. in li. retractatio
num apit dicens. Verum est quidez a deo
esse quod opamur bonū. sed eadem regula
vtriusq̄ est. ⁊ volendi. s. ⁊ faciendi. ⁊ vtrū
q̄ ipsius est. quia ipse pparat voluntatem
⁊ vtrūq̄ nostrū ē. quia nō sit nisi volētib⁹
nobis Illa itaq̄ pfecto nō dixissem. si iam
scirem etiā ipsam fidem inter sp̄m sancti mu
nera reperiri.

Aldhuc addit aliud qđ videt con
trarium.

Illud etiam diligē

ter est inspiciendū qđ Aug⁹ in lib. sentētia
rū psperi ait. s. quia posse habere fidem. si
cut posse habere charitatē. natura ē hoim.
habere aut fidem sicut habere charitatem
gr̄a est fidelii. Quod nō ita dictum est tan
qđ ex libero arbitrio valeat haberi fides vl
charitas. sed qz aptitudinem naturalē ha
bet mens hominis ad credendū vel diligē
dum que dei gratia puenta credit ⁊ diligit
quod sine gr̄a non valet.

Testimonio Iheronymi astruit
quid tenendum de gratia ⁊ libero
arbitrio. vbi triplex heresis idica
tur scilicet Iouiniani. Manichei
⁊ Pelagij.

Id ergo de gratia

⁊ libero arbitrio indubitanē teneamus qđ
Iheronym⁹ i explanatione fidei catholice
ad Damasum papā. iouiniani ⁊ manichei

ac pelagij errores collidēs docet. Libery
indt sic p̄stemur arbitriuz. vt dicam⁹ nos
semp indigere dei auxilio. Et tam illos er
rare qđ cū manicheo dicūt hoiez pctm̄ vita
re non posse. qđ illos qđ cū iouiniano asserūt
hoiez nō posse peccare. Vterq̄ tollit arbi
trij libertatem. Nos vō dicim⁹ hoiez sem
per ⁊ peccare ⁊ nō posse peccare. vt sp̄ nos
liberi p̄stemur esse arbitrij. Ihec est fides
quā i catholica ecclesia didicimus. ⁊ quā
semp tenuimus.

Ista ē distinctio. xxviii. hui⁹ secū

li libri. In qua magister ostensa efficiēt gratia in li
bero arbitrio. Dic agit de sufficienti liberi arbitrij si
ne gratia. Et tria facit. Nam p̄mo exprimit pelagia
nozum errorem. Secundo subdit eorum obiectōes
⁊ obiectiōnū solutiones. Tertio subiungit veritatis
affirmitatem. Primum facit vsq̄ ibi. Q̄ autem of
cunt. Secundum vsq̄ ibi. Illud etiaz diligent Ter
tium vero vsq̄ ad finem distinctionis Et tū in gene
rali. In speciali sententia magistri stat in tribus pro
positionibus. quarum prima est hec. Et si libery
arbitrium in merito habeat magnam virtutem. tū si
ne gratia non sufficit homini ad salutē. Hanc magi
ster insinuans dicit qđ liberum arbitrium non sufficit
homini sine gratia ad salutē. Quis pelagiana here
sis oppositum videat sentire. Nam pelagian⁹ mona
chus a quo talis heresis denominatur. intantuz de
libero arbitrio presumebat qđ asserbat gratiam dei
dari fm̄ eius merita. ⁊ etiam hominem posse imple
re mandata sine gratia. Unde increpatus a commo
nachis suis dicentibus. ad quid gratia tunc necessa
ria esset. si sine gratia possemus adimplere m̄adata.
Qui respondit ad hoc vt homo facilius cum gratia
mandata dei adimpleri posset. Addidit etiam alia i
conuenientia que dicebat ex hoc sequentia. s. oratio
nes quas faciunt etiam nihil conferre his pro quib⁹
sunt saltem infidelibus ⁊ peccatoribus. quia ex sua
ppria voluntate conuertuntur ad deum. ⁊ nō ex no
stris orationib⁹. ⁊ qđ gratia datur fm̄ merita nostra
⁊ qđ puuli sine originali peccato nascunt. quod totuz
est hereticum. Secunda ppositio est hec licet via
toribus liberum arbitrium sit innatū. tū sine gratia
nullus potest dei adimplere p̄ceptum nec vitare pec
catum. Hanc magister insinuans ponit q̄nc rōnes
quibus heretici illi. s. pelagiani suam heresim confir
mabant. Quarum prima est talis. Homo per solum
liberum arbitrium sine gratia potest vitare peccatū
⁊ facere bonum. ergo p̄t p̄ solū liberū arbitriuz me
reri. tenet consequētia ex hoc. qđ non imputat homi
ni culpa quod vitare non potest. Assumptum pb̄t
heretici autoritate beati Augustini. qua dicit qđ vo
luntas est qua peccat ⁊ qua recte viuatur Et respon
dens magister dicit beatum Augustinum illam au
toritatem in libro retractationum glossasse. et dicit
eam cum additione fore intelligendam. scilz qđ volū
tas qua peccatur ⁊ recte viuatur. non potest i bonuz
dirigi. nisi p̄ gratiā dei a pctō m̄adata iuuef. Secun
da est Si m̄adata dei sine gratia dei seruari non pos
sunt. tunc aliqui non seruātes ea non peccant. vt pa
tet de puulis natis in peccato originali. sed p̄sequēs
est falsum. ⁊ consequētia patet autoritate beati Au
gustini dicentis qđ nullus debet reputari reus. id qđ
non fecit quod facere non potuit. Et respondēs ma
gister dicit beatum Augustinum hoc vbum scripsis
se contra manicheos qui posuerunt i homine duas

esse naturas. vnam bonam. aliam malam. bonam a deo. malam vero a diabolo. quod si ita esset tunc fm illam malam naturam homo non posset facere bona nec vnq̄ posset bonum velle. et tunc hmo nō esset sibi imputandum q̄ non faceret bonum nec etiam q̄ esset malus. Tertia ratio ē hō resurgere potest a peccato sine gratia. igit̄ potest facere bonum sine gratia tenet consequentia. sed assumptum patet auctoritate beati Augustini. qua dicit mutare voluntatem est i potestate nostra. Et respondens magister dicit beati Augustini intellexisse q̄ quis mutare voluntatē sit in potestate nostra. hoc tñ est a deo p̄ gratiā. Quarta ratio est. homo potest credere in deū absq̄ gratia igit̄ rē consequentia tener. Antecedens patz p̄ beatum Augustinū dicentem q̄ credere et velle ē nostrū. Et rñdet magister dicēdo q̄ credere et velle dei ē p̄ncipaliter. nostrū aut̄ ex consequenti. Quinta ratio ē habere fidem ē naturale homini. igit̄ homo sine gratia potest credere in deū et habere fidem. et per consequens bene facere. Et rñdet magister dicēs q̄ habere fidem ē naturale homini. p̄ hoc non plus intendebat nisi q̄ homo esset fm sua naturalia aptus ad credendum et diligendum. et nihilominus credere et intelligere sine gratia esse non possunt. Tertia p̄positio est hec. Ex predictis constat omnes hereticos illos errare qui dicunt nos ad bonum dei auxilio non indigere. Hanc enī p̄positionem magister ponēs dicit sententialiter illos hereticos errare q̄ ponunt hominem p̄pter malam naturam non posse vitare peccatum. cuiusmodi fuerunt manichei. et etiam alios q̄ ponunt homines non posse peccare p̄pter naturam bonam. sicut iouiniani. quia ambe ille opiniones tollunt arbitrij libertatem. fm quam vt tenet sententia catholica. homo semper potest peccare et non peccare. Et tñ in speciali.

Utrū hō ante peccatū eguerit gratia opante et coopante

DI. XXIX

Est hec con-

p siderandum est vtrum homo ante peccatum eguerit gratia opante et coopante? Ad qd̄

Operante et coopante eguerit. sed opante nō eguerit fm omnē modū quo ip̄sa opat.

breviter dicimus. qz non coopante tñ: sed etiam opante gratia indigebat. non q̄dem fm omnē opandi modū opantis gratie. Opatur enī liberando et p̄parando voluntatem hominis ab bonū. Egebat itaqz homo ea nō vt liberaret voluntatē suam que peccati sua nō fuerat. sed vt prepararet ad volendum efficaciter bonū quod p̄ se non poterat Non enī poterat bonū mereri sine gratia. vt Aug⁹ in ench. euidenter tradit. Illam inquit immortalitatem i qua poterat non mori natura hūana. pdidit p̄ liberū arbitrium. hanc vero in qua nō poterat mori acceptura est p̄ gratiā. quā fuerat si non peccasset acceptura p̄ meritū. Quis sine gratia. nec tunc vllum meritū eē potuisset. quia et si ipsuz peccatū in solo erat arbitrio p̄stitutuz. nō tñ iusticie habēde vel retinēde sufficiebat liberū arbitrium nisi diuinū

Aug⁹ i ench.

pberetur adiutorium. Ecce his verbis satis ostenditur q̄ ante peccatuz homo indigebat gratia operante et cooperante. Non enim habebat quo pedem mouere posset sine gratia opantis et coopantis auxilio. habuit tñ quo poterat stare.

Q homo ante lapsum virtutes habuerit.

Preterea queri so-
le vtrum homo ante lapsum virtutem habuerit? Quibusdam videtur q̄ nō habuerit. id ita probare conantibus. Iusticiā in quiunt non habuit. quia preceptum dei cōtempnit. nec prudentiam. quia sibi non p̄uidit. nec temperantiaz. quia aliena appetijt. nec fortitudinem. quia p̄aue suggestioni cessit. Quibus respondentes dicimus eum quidem non tunc habuisse has virtutes qm̄ peccauit. s̄ ante. et tūc amisisse. Ad multū sanctorū testimonijs cōprobat. Sit enī Aug⁹ in quadam omelia. Adam perditā charitate mal⁹ inuēt⁹ ē. Prē. Princeps vitiorum dñi vicit Adam delimo terre ad imaginem dei factū pudicitia armatū. temperantia compositū. charitate splendiduz primos parētes illis donis ac tātis bonis expoliavit. pariterqz penit. De hoc eodē Amb. ad Sabinū ait. Quā adam solus erat nō est p̄uaricatus. quia eius mens deo ad herebat Sup̄ ps. quoqz dicit. Q homo añ pctñ beatissimus aurā carpebat etherea. S3 quō sine virtute beatissimus erat? Augustin⁹ quoqz sup̄ Gen. dicit. Adaz añ peccatum spiritali mēte p̄ditū fuisse. Nō est ergo dubitandū hominem añ pctñ virtutib⁹ fuisse. s̄ illis p̄ peccatū expoliatum fuisse.

Testimonijs sanctorū auct̄ mar boley p̄ mus habuisset virtutes.

Ambrosi⁹

Aug⁹. super Gen.

De eiectione hois de paradiso.

In illi⁹ quoqz peccati penā eiecit ē d̄ paradiso in istū miserianū locū. sicut in Gen. legit. Nūc ergo ne forte mirat manū suā et sumat de ligno vite et comedat et viuat in eternū. emittit eū de d̄ paradiso voluptatis. His v̄bis insinuari videt q̄ nunq̄ moreret. si postea d̄ illo ligno sumpsisset.

Quō intelligendum sit illud ne sumat de ligno vite et comedat et viuat in eternum.

Sed quia per peccatū iam mortuū corpus habebat. illa vba ex tali intellectu accipi possunt. De modo fratri loquens. de homine supbo ait. Vide tene forte mittat manū suā etc. id ē. caute vos angeli ne comedat de ligno vite q̄ indignus est. d̄ quos p̄stitisset comederet et viueret in eternum. Sed modo p̄pter inobediētā indignus est comedere. Et sicut verbo dixit ita ope exhibuit. Emisit enī cū de us d̄ paradiso voluptatis in locū sibi congruum. sicut plerūq̄ malus cum inter bonos viuere ceperit. si in melius mutari noluerit. de bonorū congregatione pellitur pondere prauae consuetudinis pressus.

De flammeo gladio ante paradysum posito.

De v̄o ad illd̄ posset accedere. collocauit de ante paradysum cherubin et flammeū gladiū atq̄ v̄fatilem ad custodiendā viam ligni vite. Quod iuxta s̄az potest hoc modo accipi. Quia per ministeriū angelorū ignea custodia ibi constituta fuit. hoc em̄ p̄ celestes potestates in paradiso visibili factū esse credendum ē vt p̄ angelicū ministeriū ibi eēt q̄daz ignea custodia. nō tū frustra. s̄ quia aliqd̄ significat de paradiso sp̄iali. Cherubin enī interpretatur plenitudo scientie. hec ē charitas q̄ plenitudo legis est et electio. Gladii autē flammē penē tempales sunt. que versatiles sunt. q̄ tempora volubilia sunt. Illa ergo ad custodiā ligni vite idō posita sunt ante paradysum. quia ad vitā nō redit nisi p̄ cherubin. s̄ plenitudinē scientie. i. charitatem et p̄ gladiū versatilem. i. tolerantia passio num temporalium.

An hō ante peccatū comederit de ligno vite.

Potest autem queri. vtz d̄ ligno vite an̄ pctm̄ comederit hō. De h̄ Auḡ in li. de baptis. par. sic ait. Recte p̄fecto intelligit̄ p̄mi homines an̄ malignā diaboli p̄suasione abstinuissent a cibo vetito. atq̄ vsi fuisse p̄cessis h̄is v̄bis ostēdit q̄ d̄ ligno vite an̄ pctm̄ susperint. q̄bus p̄ceptum erat vt de omni ligno paradisi comederēt. nisi de ligno scie boni et mali.

Quare non sunt facti imortales si

comederūt de ligno vite.

Quare ergo perpetua soliditate et beata immortalitate vestiti nō sunt. vt nulla infirmitate vel etate in deterius mutarent. Hanc enī virtutem naturaliter illud lignū habuisse dicit. S̄ forte hoc nō cōferebat. nisi sepe de illo sumeret. Potuit ergo fieri vt de illo sumeret semel et nō sepi. qui p̄ aliquā morā in paradiso fuisse intelligit. cum scriptura dicat cū ibi foratum fuisse. qm̄ costa de latere eius assūpta est. et inde formata mulier. et aialia ante eū ducta. q̄bus noīa imposuit.

Ista ē distinctio. xxx. hui⁹ secundū libru. In qua magister ostēdit sufficientia libertatis arbitrii sine gratia in omnibus generaliter. Agit de eiusdem insufficientia in primis parentibus specialiter. Et tria facit. Nam primo agit de gratia quam adam in statu innocētie habuit. Secundo de pena peccati quam paradysum amisit. Tertio inquit an etiam d̄ ligno vite in statu illo comedit. Primum facit a principio distinctionis vsq̄ ibi. In illi⁹ quoq̄ peccati secundum vsq̄ ibi. Potest autem queri Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali enim sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Primus homo in statu innocētie nō indiguit gratia ad expellendum maliciam sed et gratia et charitate indiguit ad exercendum iustitias. Hāc enī propositionem magister ponens querit duas questiones quarum prima est hec. Utrum primus homo indiguit gratia in statu innocētie tam operante q̄ cooperante. Et respondet q̄ indiguit vtrāq̄ gratia non tamen indiguit gratia operante s̄m omnem operandi eius modum. Nam illa gratia operat̄ duobus modis sc̄z liberando liberum arbitrium a malo. et seruante peccati. et s̄m illum modum videlicet operandi gr̄a operante primus homo in statu innocētie non indiguit eo q̄ sine peccato erat. Alio modo operat̄ illa gr̄a preparando hominis voluntatem ad bonum et s̄m illaz eius operationem primus homo ipsa indiguit. cū eius voluntas per se in bonum efficaciter moueri non potuit. quod probat magister auctoritate beati Augustini. Secunda questio est hec. Utrum primus homo in statu innocētie habuit etiam virtutes. Et respondet q̄ aliqd̄ videtur q̄ non habuerit eas. quod hoc modo pbant. iustitiam non habuit. q̄ p̄ceptum dei contempserit. prudentiam non habuit. quia sibi nō providebat. nec temperantiam habuit. quia aliena penit. nec fortitudinem quia prauae suggestiōi nō resistit. S̄ maḡ h̄m̄di p̄suasione respondens dicit q̄ lz adam qm̄ actualiter peccauit tunc illas virtutes non habuit. nihilominus tū habuit eas ante pctm̄ qm̄ diuersis sanctorum auctoritatibus confirmat. Et cuius questionis solutione patet q̄ constat primū hominem in statu innocētie virtutes habuisse q̄s peccando dicitur abieisse. Secunda propositio est hec. Primus parēs p̄pter peccati indignitatē fuit de paradiso expulsum et p̄hibet̄ de ligno vite edere. p̄pter qd̄ poterat si p̄stitisset in eū viuere. Hāc propositio maḡ i. sinuās dicit q̄ p̄m̄ hō in penā sui pcti exclusus ē a loco voluptatis. et ab esu ligni vite. p̄ cui⁹ vsū in eū poterat viuere. nō qd̄ post pctm̄ d̄ ipso edēdo. s̄ an̄. Ubi soluit auctoritatē Beati. q̄ videt̄ innui q̄ etiā post peccatū si de ligno vite comedisset in eternū vixisset.

Et dicit q̄ auctoritas dicit. videte ne forte manum suam mittat ad lignum vite. et viuat in eternū. q̄ sic gloria sancta est. Videte vos angeli ne comedat de ligno vite quo indignus est De quo si p̄stulisset et comedisset viveret in eternū. Et subdit q̄ ad impediendū reditū hominis in paradysum apposita est angelica et ignea custodia. s. cherubin et flammeus gladius atq; v̄sacillit̄is ne post peccatum pateat hominibus illuc accessus. Tertia propositio est hec Licet sit probabile adam in statu innocencie comedisse de ligno vite. tñ quia frequenter eius v̄sum non habuit immortalitatem non obruit. Tunc magister probans q̄rit q̄ ante peccatum etiam de ligno vite comederit. et si comederit quare non fuit factus immortalis. Et resp̄dens dicit q̄ comedit de ipso ante peccatū eo q̄ omnia ligna p̄ter vnum sibi ad v̄sum fuerunt concessa sed ex hoc non fuit effectus immortalitatis. quia nō frequenter de ipso gustauit Cū lignum illud p̄ferre immortalitatem non poterat. nisi per frequentem eius v̄sum. Et tñ in speciali.

Q̄ per adā peccatū et pena transijt in posteros. a

OL. XXX

In superiori-

bus insinuatuz ē licet ex pte. nō em̄ p̄fecte sufficimus exponere qualiter p̄mus hō deliquit. et quā p̄ p̄ctō penaz subie-

rit: quib; adijciendū ē peccatū simul ac penam p̄ eum transisse in posteros. Sic ap̄ls ostendit inquiens. Sicut p̄ v̄nū hominē peccatū in hūc mundū intrauit. ita in oēs homines mors p̄transijt.

Utrū illud peccatū fuerit originale vel actuale. b

Hic primo vidēdū est. quod fuit illud peccatuz originale. s. an actuale. et si de originali intelligat. p̄sequenter quid sit originale peccatum. et q̄re dicatur originale. et quō p̄transierit vel p̄transierat in omnes diligēter inuestigandum est.

Quibusdam placuit de peccato actuali ad illud accipere asserētib; hoc apostolum sensisse cuz inferius ait. Sicut p̄ inobedientiam v̄nius hominis p̄ctōres p̄stituti sunt multi. ita et c. Euidēter inq̄unt etiam ip̄o nomine exp̄mit apostolus peccatū q̄d p̄ v̄nū hōiem intrauit in mūdū. s. inobediētiam. Inobediētia v̄o p̄ctm̄ actuale est.

Quō intrasse in mūdū dicūt. c

Hoc autem dicunt intrasse in mūdū nō traductione originis s̄ similitudine p̄uaricatiōis. oēsq; in illo v̄no peccasse dicūt. quia omib; ille v̄n; peccan-

di exemplū extitit. Hoc male senserūt q̄daz heretici qui dicti sunt pelagiani. s̄ quibus Aug; in lib. de baptismo puulorum comorat dicens. Sciendū est inq̄t hereticos quosdā qui nominati sint pelagiani dixisse p̄ctm̄ p̄me transgressionis in alios homines nō p̄pagatione sed imitatione trāsisse. Uñ etiam in puulis nolūt credere p̄ baptismū solui originale peccatuz. quod i nascētib; nullum esse omnino contendunt. Sed eis dicitur. quia si apostolus peccatum imitationis nō p̄pagationis itelligi voluisset. eius p̄ncipem nō adam sed diabolū diceret De quo in lib. Sapient. dicit Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terraz. Et quia nō vult itelligi hoc esse factū p̄pagatiōe sed imitatione: p̄tinuo subiūxit scriptura Imitantē autem eum q̄ sunt ex pte ip̄ius. Imitantē quidem adam quotquot p̄ inobediētiam transgrediuntē mandataz dei. S; aliud est quod exemplum est voluntate peccantibus. aliud quod origo est cum peccato nascētib; . Non est igit accipiendū peccatū adē transisse in omnes imitationis tñ ex p̄lo sed p̄pagationis et originis vitio.

Hic aperit illud esse peccatum originale q̄d trāsit in posteros d

Et ē illud peccatuz

originale. vt aperte Aug; testat quod per adam transiuit i omnes p̄ eius carnem vitiatam et cupiscencialiter generatos.

Quid sit originale peccatuz hic inquiritur. e

Quod diligēter in

uestigandum est. quid sit: De hoc em̄ sancti doctores sub obscuritate locuti sunt atq; scholastici doctores varia senserunt.

Quidaz enim putant originale peccatū esse reatum pene pro peccato p̄mi hominis id ē. debitum vel obnoxietatem quo obnoxietur et addicti sumus pene temporali et eterne p̄ p̄mi hominis actuali peccato. quia pro illo vt aiunt omnibus debet pena eterna. nisi p̄ gratiaz liberentur. Juxta horuz sentētiam oportet dici originale peccatum nec culpam esse nec penam. Culpam non esse ipsi fatentur. pena quoq; p̄m̄ eos esse non potest. Quia si debitum pene originale peccatum est. cum debitum pene non sit pena. nec originale peccatum est pena.

Quidaz illud accipiūt de actuale.

Quidaz de originali peccato opinio.

Quod etiā quid eorū admittunt. dicētes in scriptura originale pctm sepe nominari reatū. 7 reatū ibi intelligunt vt dictū ē obnoxietatē pene. 7 ea rōne asserunt peccatū originale dici esse in puulis. quia puuli p illo primo peccato rei sūt pene. sicut p peccato iniqui parētis aliquādo exulant filij fm iusticiā fori.

Originalē peccatū ē culpa auro-ritatibus pbat.

Sz q originale pec-

catum culpa sit. plurib' sanctorū testimo- nijs edocef. Super Exod. vbi dicit: Primo genitū asini mutabis oue. Greg' ait. Omnes in peccatis nati sumus 7 ex carne dele- ctatione cōcepti culpā originale nobiscū traximus. vñ 7 voluntate nostra peccatū im- plicamur. Ecce culpaz originale dixit nos trahere. Vñ constat originale pctm culpā esse. Aug' quoq; in lib. de natura 7 gratia de hoc eodem sic ait. Omnes (vt ait apls) peccauerūt. vtiq; vel in seipis vel in adaz quia sine peccato nō sunt. vltq; originaliē cōtraxerunt. vel qd malis morib' addide- runt. Pctm em̄ pmi hominis nō solum ip- sum. s' omne necauit genus humanū. qz ex eo dānationē simul 7 culpā suscepim'. Idē sup ps. I. Ad de corpore mortuo semināf cū vinclo pcti originalis nascit 7 mortis. Iō- sigif se in iniquitatib' cōceptū dicit dauid qz in omib' trahit iniquitas ex adā 7 vinculoz mort' Nemo em̄ nascit. nisi trahēs penā 7 meritū pene. Vñ dicitur at pene pctm ē. Dis- g' q nascit p carnis concupiscētiā pctm tra- hit pctm itaq; originale culpa ē. quā oēs ꝑcupiscētiāliē ꝑceptū trahunt. Vñ i Eccl. dogmatib' septuz ē. Firmissime tene 7 nul- latenus dubites oēm hoīem q ꝑ cōcubitū viri 7 mulieris concipit cū originali pctō. nasci ipeiatū s' dicitū mortis s' bictū 7 ab h- nāf a ire nasci filiū. 7 q null' liberat nisi p fi- dem mediatoris dei 7 hoim hōis 7 alijs au- toritatib' euidēt' ostēdit pctm originale cul- pam eē. 7 in oib' ꝑcupiscētiāliē genit' tra- hi a parentibus.

Quid sit qd dicitur pctm originale scz fomes pcti. i. ꝑcupiscētia.

Nunc superest vi- dere qd sit ipm originale pctm: Ad cū nō sit actuale. nō ē act' siue mor' aie vlt' corpis Si em̄ act' est aie vel corpis. actuale vtiq;

pctm ē Sz actuale nō ē. nō ē q act' vel mor' Quid g' originale pctm dicitur: fomes pcti. i. cō- cupiscētia vel ꝑcupiscibilitas. q dicitur lex mē- b'ozū. siue lāguoz nature. siue tyrān' q ē in mēbris nris. siue lex carnis. Vñ Aug' i li. Augusti. de baptismo puulozū. Est i nob ꝑcupiscē- tia q nō ē pmittēda regiare Sūt 7 ei' desi- deria q sunt actuales ꝑcupiscētie q sunt ar- ma diaboli. que veniūt ex lāguoze nature. Lāguoz autē iste tyrān' ē q mouet malā de- sideria. Si ergo vis eē victor tyrāni atq; i- ermē inimicū iuenire. nō obedias ꝑcupiscē- tie male. hōis vbiis ostēdit fomitem peccati esse concupiscētiā.

Quid noie ꝑcupiscētie intelligit' q dicit' fomes peccati.

In nomine autem cō-

cupiscētie nō actū ꝑcupiscēdi. s' vitii pmi significauit. cū eā dixit legē carnis Vñ idē in tractatu de vbiis apli ait. Semp pugna est in corpore mortis hui'. quia ipsa cōcupi- scētia cū qua nati sumus finiri nō pōt qz diu viuim'. quotidie minui pōt. finiri nō pōt. Que autē est ꝑcupiscētia cuz qua nati sum'. Vitii vtiq; est qd puulū ab ille ꝑcu- piscere facit. adultū etiā cōcupiscētiē red- dit. Sicut em̄ i oculo ceci i nocte vitii ceci- tatis est si nō apparet. nec discernit inter vi- dentē 7 cecū nisi luce veniente. sic in puero vitii eē nō apparet donec etat' puectionis tps occurrat. Ex his dat' itelligi qd sit originale pctm. i. vitii ꝑcupiscētie. quod i oēs ꝑcupiscētiāliē natos ꝑ adaz intrauit eosq; vitiauit. Vñ Aug' in li. de baptismo puulozū. Adā pter imitatiois exemplū. oc- culta etiā tabe carnalis ꝑcupiscētie sue. ta- bificauit in se oēs de sua stirpe venturos. Vñ apls re- te ait. In q oēs peccauerunt.

Circūspecte 7 sine ambiguitate dicit h- apls. Siue em̄ intelligat' in quo homine si- ue in quo pctō sanū est In adā em̄ oēs pec- cauerunt vt in materia. nō solū ei' exemplo vt dicunt pelagiani. Oēs em̄ ille vnus ho- mo fuerāt. i. in eo materialiter erant. Ma- nifestū est itaq; omnes in adam peccasse. q- si in massa. Ipe enim per peccatum corrup- tus. quos genuit oēs nati sunt sub pecca- to Ex eo igitur sicut cuncti constituti sunt peccatores. ita et in illo vno peccato quod intrauit in munduz recte omnes dicuntur peccasse. quia sicut ab illo vno homine. sic ab eodē vno pctō imunes eē nō pnt. nisi ab ei' reatu p xpi baptismuz absoluant'. Alia

Gregori'

Augusti.

In ecclesiasti- cas dogmati- bus.

De ꝑ adā ori- ginale pctm i oēs intrauit. i. ꝑcupiscētia.

August. in li. de baptismo puulozū quō intelligatur in quo oēs pec- cauerunt.

Aug^o de ba^o ergo sunt ppria peccata in quibus tñ pec
tis. par. cant quozū peccata sunt. Aliud hoc vnuz
in quo omēs peccauerunt. i. ex q̄ oēs pec
catores instituti sunt.

Quod sit peccatuz in quo omnes
peccauerunt. s. originale quod ex
inobediētia p̄cessit.

Hoc ē origiale pec
catum quo peccatores nascunt omes con
cupiscētia geniti. quod ex adā siue ex
eius inobediētia emanauit ⁊ in posteros
demigrauit. Un̄ apls cōsequēter p̄ inobe
dientiam vnus hominis. multos dicit cō
stitutos esse pctōres. que est actuale pctm̄
Cum autē dixerit p̄ vnum hoīem pctm̄ in
trasse i mūdū ⁊ in eo oēs peccasse: qd̄ d̄ ori
ginali dictū esse oportet accipi.

Ex quo sensu dictuz ē per inobedi
entiam vnus multi sunt constitu
ti peccatores.

Quod ergo ait per
inobediētia vnus multi cōstituti sunt pec
catores. eo sensu dictū esse intelligendū est.
quia ex inobediētia ade. s. ex peccato actu
ali ade p̄cessit originale peccatum q̄ omēs
peccatores nascunt vt in illo esset. ⁊ in om
nes transfret.

Q̄ peccatū originale in Adā fuit ⁊
in nobis est

Unde Aug^o Juli
ano heretico nullū pctm̄ in puulis esse con
tendenti r̄ndens. apte asserit pctm̄ origina
le ex voluntate ade p̄cessisse. ac p̄ eius ino
bedientiam in mūdū intrasse. Querit em̄
Julianus. p̄ quid pctm̄ inuenit̄ in paruu
lo. ita inquit. Nō peccat iste q̄ nascitur.
Nō peccat ille qui genuit Nō peccat ille q̄
condidit. Per quas igif rimas inter tot p̄
sidia innocētie peccatum fingis ingressuz?

Questio Juli
ani.

R̄sio augu.

Questio Ju
lian.

R̄sio augu.

Et r̄ndet sancta pagina. Per vnum hoīez
pctm̄ intrauit in mūdū. p̄ vni^o inobediētia
ait apls. Quid q̄rit ampli^o? qd̄ q̄rit apti^o?
Itē inq̄r Julian^o. Si p̄ hoīem pctm̄ intra
uit in mūdū: pctm̄ vel ex volūtate ē vel ex
natura ē. Si ex volūtate ē. mala ē volūtas
q̄ pctm̄ facit. Si autē ex natura ē. mala ē na
tura. Cui r̄ndeo. ex volūtate pctm̄ ē. Que
rit forte. Utrū originale pctm̄ ex volūtate

sit? R̄ndeo pro: sus ⁊ originale pctm̄ ex vo
lūtate eē. q̄ b̄ ex volūtate p̄mi hoīs semina
tum ē vt in illo eēt. ⁊ in oēs trāfiret.

Obiectio quozūdā cōtra id quod
supra dictum est omēs in Adāz fu
isse homies.

Ad hoc autē q̄ di
rim^o in adam fuisse oēs hoīes. qd̄ x̄borū
sectatores sic obijciūt dicētes Nō oīs caro
q̄ ab adā traducta ē. in eo simul existere po
tuit. q̄ multo maioris q̄ritat̄ ē q̄ fuit cor
pus ade. In q̄ nec tot etiā athomi fuerunt
q̄t ab eo hoīes descēderūt. Quocirca verū
nō esse asserūt subam vnuscuīsq; i p̄mo
fuisse parente.

Responso vbi ap̄itur qualiter fue
runt i Adā fm̄ rōnez seminales. et
quō ex eo descenderint. s. lege p̄
pagationis.

Quibus responde
ri p̄t. q̄ materialit̄ atq; causalit̄. nō forma
liter d̄: fuisse in p̄mo hoīe: om̄e qd̄ i huma
nis corpib^o naturaliter ē. descēditq; a p̄mo
parēte lege p̄pagationis ⁊ in se auctum et
multiplicatuz est nulla exteriori suba in id
trāseūte. ⁊ ip̄m i futuro resurget. Fomētuz
qd̄ habet a cibis s̄ nō p̄uertunt̄ cibi i hu
manā subam. q̄ sc̄z p̄ pagationez descēdit
ab adāz. Transiuit em̄ adā modicum qd̄
desuba sua in corpa filioruz q̄n eos p̄crea
uit. i. aliqd̄ modicū de massa sube ei^o diui
sum ē. ⁊ inde formatū corpa filij. suiq; mlti
plicatiōe sine rei extrinsece adiectōe auctū
ē. Et de illo ita augmētato aliqd̄ ide sepa
vū formant̄ posterorū corpa. ⁊ ita p̄gredi
tur p̄creatiōis ordo lege p̄pagatiōis vsq;
ad finē hūani generis. Itaq; diligenter ac p̄
spicue intelligētib^o p̄z omēs fm̄ corpa in
adā fuisse p̄ seminalē rōnez. ⁊ ex eo descē
disse p̄pagatiōis lege.

Aug^o p̄p
ganonē dicit
dit.

Autoritate ⁊ rōne p̄bat̄ nihil ex
trifecū p̄verti hūanā substātiā

Quero nihil extri
fecū i hūani corpis naturā trāseat. x̄ritas i
euāgelto significat dicēs. Qd̄ qd̄ itrat i os
i vētrē vadit ⁊ i secessū emittit. Qd̄ etiā rō
ne on̄di p̄t̄ h̄ mō. Puer q̄ statim p̄ ortū mo
rit̄ i illa statura resurget quā habitur^o erat
si viueret vsq; ad etatē triginta annoz nul
lo vitio corporis impedit^o Unde ergo illa

substantia que adeo parua fuit mortua. in resurrectione tam magna erit. nisi sui se multiplicatione. Unde apparet qd etiam si uiueret. non aliunde sed in se augmeret illa substantia. Sicut costa de qua facta est mulier. et sicut panes euangelici Non inficiamur nisi in cibi et humores in carnem et sanguinem transeunt. Sed non in uitate humane nature que a primis descendit parentibus. que sola in resurrectione erit. reliqua uero caro. in quaz cibi transeunt tanquam supflua in resurrectione deponet. que in ciborum aliarum rerum fomentis coalescit.

Et cibi in car
em transeunt
ed non in ea
descendit ab
dam.

Ista est distinctio. xxx. huius secundi libri. In qua magister postquam egit de peccato primo: in parentum quo persona corrumpebat naturam Incipit agere de peccato puulorum quo natura corrumptur per sonam. Et tria facit Nam primo ostendit esse tale peccatum in genere. Secundo manifestat ipsum in specie. Tertio respondet questioni ex dictis originare. Primum facit a principio distinctionis usque ad hunc. Ad diligenter inuestigandum est. Secundum usque ad hunc. Ad hoc autem. Tertium usque ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Parentum primorum primum originale actuale peccatum fuit mortale. et ab eis in posterum deriuatum. Hanc magister intendens proponit quod peccatum et pena peccati in posterum transeunt. et tale peccatum dixerunt quidam esse peccatum actuale ipsius ade. quod probat autoritate apostoli de centis. quod peccatum quod per unum hominem in mundum intrauit. sit inobedientia que uidetur esse peccatum actuale. ut dicit opinio ista. Alij uero sicut pelagianj dixerunt peccati quod in mundum intrauit per adam etiam esse peccatum actuale. sed non ipsius ade. sed peccatum cuiuslibet hominis quod dicebant per adam in mundum introductum esse. non introductione originis. sed similitudine preuicationis. eo quod ille uisus omnibus exemplum reliquit. Sed illud non uidetur bene consonum. quia dato quod peccatum originale diceretur solum exemplum peccati prefecit ad peccandum. tunc deberet etiam dici quod transiret a demone homines qui primum exemplum peccandi reliquit. Et ipse tanquam primus in posterum a peccantibus imitatur. quod quia est inconueniens. ideo dicit magister esse tenendum peccatum ab adam transiisse in posterum non solum imitationis exemplo. sed propagationis et originis uitio. quod probat per beatum Augustinum apte dicentem. quod originale peccatum transiit ab adam in omnes per eius carnem uitiatam concupiscentialiter generatos. Secunda propositio est hec. Originalis culpa est quedam habitualis et uitiata concupiscentia excitans in nobis contra rationem desideria. Hanc magister insinuans dicit quod peccatus primi hominis est secundum ueritatem culpa a primis parentibus per originem in posterum traducta que culpa non est actus hominis. sed quedam habitualis et uitiata concupiscentia excitans in homine mala desideria: que quodammodo in sacra scriptura a sanctis doctoribus nominatur lan guor nature. quandoque lex membrorum. quandoque fomes peccati. quandoque lex carnis. quandoque tyrannus. quandoque concupiscentia uel concupiscentia. Postea soluit duas difficultates cuiusdam heretici iuliani scilicet querentis. Primo quod peccatum originale subiret puulos. cum nec ipse genitus. nec generans pec-

cat. nec conditor. Et respondet secundum beatum Augustinum sententialiter dicentes. quod odiosa primi parentis inobedientia est causa quare in nobis nata est fomes peccati et concupiscentia. Secundo quesitum. an illud peccatum sit a natura uel a uoluntate. Et respondet sententialiter: et dicens. quod licet peccatum originale sit in nobis necessarium. tamen in primo parente qui ipsum traduxit fuit uoluntarium. Tertia propositio est hec. Omnes qui descendunt ab adam propagationis lege fuerunt in lumbis eius seminali seu materiali ratione. Hanc magister probans querit. quod in adam potuerunt omnes homines secundum carnem esse. cum nec tot at homines in ipso esse potuerunt quot homines ab ipso processerunt. Et respondens dicit. quod omnes homines materialiter et causaliter in ipso fuerunt. quia aliquid ab ipso decisum est. a quo sine alterius additione per solam multiplicationem materie in seipsum corpus filij eius generatum et actum est. et sic simile per decisionem factam in posterum genus humanum multiplicatum est. ita quod nihil omnino ex terius adueniens transit in ueritates humane nature. quod probat primo autoritate euangelij dicentis. Omne quod intrat in os in uentrem uadit. Secundo per hoc quod omnes in resurrectione habebunt quantitatem perfectam sine alterius materie additione. Et istis tamen non negat magister quod aliquid transiit in carnem. sed negat quod transiit in humane nature ueritatem. Et tamen in speciali.

Quomodo peccatum originale a patribus transeat in filios. an secundum animam an secundum carnem.

Hinc super

est inuestigare qualiter illud peccatum a patribus traductum in filios. scilicet an secundum solam animam. an secundum carnem. siue

secundum utrumque. Putauerunt quidam secundum animam trahi peccatum originale. non solum secundum carnem. quia non solum carnem sed et animam extrahere esse arbitrati sunt. Sicut enim in generatione proles de carne paterna substantialiter trahit caro. ita etiam de gignetis anima. anima geniti essentialiter deduci ab his existimabatur. Ideoque sic de corrupta carne caro corrupta seminatur. ita etiam anima peccatrice a peccatrice corruptione originali infecta. ab illis trahi dicitur.

DI. XXXI

Opinio quorundam male creditur animas esse extrahere.

Predicta opinio damnat et per carnem traductum peccatum dicitur. et quod ostendit.

Hoc autem fides catholica respuit. et tanquam ueritati aduersum damnat. que non animas sed carnem sola sicut superius diximus extrahere esse admittit. Non ergo secundum animam sed secundum carnem

solam peccatū originale trahit a parētib?
 Est em̄ peccatū originale (vt supra diximus)
 cōcupiscentia nō q̄dem actus sed vitium Ip
 sa cōcupiscentia est lex mēbrorū vel carnis
 que est morbidus quidam affectus vel lan
 guor qui cōmouet illicitū desiderū. id est
 carnalē cōcupiscentiā que lex peccati dicit
 que dicit manere in carne. nō quin in ani
 ma sit. sed quia per corruptionem carnis i
 anima sit.

Uñ Aug^o ad
 Valerium.

Quare cōcu
 piscētia dicit
 in carne.

Causam corruptionis carnis osten
 dit. ex q̄ in anima peccatus sit. c

Caro enī propter
 peccatū corrupta fait in adam adeo vt cuz
 aū peccatū vir 7 mulier sine incentivo libi
 dinis 7 cōcupiscentie feruore possent conue
 nire: essetq; thorus inaculat^o. iā post pec
 catū nō valeat fieri carnalis copula absq;
 libidinosa cōcupiscentia. que semp vitium
 est 7 etiam culpa nisi excuset p bona coniu
 giū. In cōcupiscentia ergo 7 libidine cōcupi
 tur caro formāda in corpus. Uñ caro
 ipsa que concipit in vitiosa cōcupiscentia
 polluitur 7 corrumpit. ex cuius contactu
 anima cū infundit maculā trahit. q̄ pollui
 tur 7 fit rea. id est. vitium cōcupiscentie. que ē
 originale peccatum.

Quia propter corruptionē carnis q̄ est
 causa peccati dicitur peccatum eē
 in carne d

Ideoq; ipm pecca
 tum dicit manere in carne. Caro ergo que
 i cōcupiscentia libidinis semināf. nec culpā
 habet nec actum culpe. sed causāz. In eo q̄
 qd semināf: corruptio est. In eo autē q̄ na
 scit cōcupiscentia vitium est. Unde Amb. d
 ybis apostoli sic ait. Quō habitat peccatū i
 carne. cū non sit substātia. sed priuatio bo
 ni: Ecce primi hominis corp^o corruptuz ē
 p peccatū. ipsaq; corruptio p conditionem
 offensionis manet in corpe. robur tenēs di
 uine sententie date in adam. cui^o consortio
 anima maculat peccato. Iper id ergo q̄ fa
 cti causa monet. inhabitare dicit peccatus
 in carne. hec est lex carnis. Idem. Non ha
 bitat peccatum in aia. sed i carne. qz pecca
 ti causa ex carne est. nō ex anima. qz caro ē
 ex origine carnis peccati. 7 per traducem
 om̄is caro fit causa peccati. anima x̄o non
 traducit. 7 ideo in se causam peccati nō ha

Ambrosi^o

bet. Aug^o quoq; ex carne peccatū aiaz con
 trahere in sermone quodam d̄ verbis apo
 stoli ostendit dicens. Vitium concupiscentie
 est qd anima ex carne p̄trahit. Natura q̄p
 pe humana non opere dei cum vitio primi
 tus est instituta. sed ex voluntatis arbitrio
 priorum hominū venienti vitio est fauita
 ta. ita vt non sit in carne bonū. sed vitium q̄
 inficitur anima.

De causa originalis peccati que
 est in carne vtrum sit culpa an pe
 na. e

Hic q̄ri solet vtruz
 causa peccati originalis que dicta ē esse in
 carne culpa sit vel pena siue aliquid aliud?
 culpa esse nō pōt. qz culpa nō ē in re irrati
 onali. Si em̄ culpa esset in carne aū infusio
 nem anime. actualis esset v̄ originalis. Si
 actualis tibi nō est. nec originalis culpa est
 quia ipsa causa ē originalis peccati. Si autē
 pena est. que est illa: passibilitas v̄ morta
 litas vel alia corruptio: hos em̄ defectus
 carni inesse constat.

Hic ap̄ies qd sit feditas tracta ex
 libidine coeuntū. que vitium vel
 corruptio dicit pōt. f

Ad quod dicit pōt
 quia multiplex defectus carnis et p̄cipue
 pollutio qdam. quā ex feruore coitus parē
 tum 7 cōcupiscentia libidinosa p̄trahit caro
 dū concipit: causa est originalis peccati. q̄
 recte vitium siue corruptio carnis apella
 ri pōt. Que feditas maior videt esse in car
 ne cōcupiscentia: ita traducta q̄ in ea vñ tra
 ducit. Et q̄ vitium vel corruptio sit in carne
 aū cōiunctionem anime. effectu p̄bat. cuz
 anima infundit que ex corruptione carnis
 maculat. Sicut in vase dinoscit vitium esse
 cum vinū infusū acefcit.

Inductu similitū ostēdit n̄ absur
 de dicit filios trahere peccatū a pa
 rentibus etiā mūdis. s

De autē meremur
 7 intellectu turbemur audietes peccatū origi
 nale filios traducere a parentibus iam per
 baptismum ab illo peccato mundatis. dicit
 farum similitudinum inductione id posse fi

non sit
 pa p̄bat.

Aug^o
 s. ad p̄

eri insinuat Aug⁹. in lib. de baptismo puu-
lorū ita inquit. Quō p̄putiū p̄ circūcisio-
nem auferē. manet tñ in eo quē genuerit cir-
cūcisi. Quō etiā palea que ope humano tā-
ta diligētia sepat. manet tñ in fructu qui d̄
purgato nascit tritico. ita peccatū quod in
parentibus p̄ baptismū mundaē manet in
eis quos genuerunt. Ex hoc enim gignunt
quod adhuc vetustum trahunt. nō ex hoc
q̄ lex in nouitate pmouit eos iter filios dei
Nō em̄ generant parētes filios s̄m illā ge-
nerationē qua denuo nati sunt. sed potius
s̄m illam qua carnaliter et ipsi primū sunt
generati.

Quare dicat originale hic dicitur
cum epilogo. h

Jam ostensum est

quid sit originale pctm̄. et qualiter a paren-
tibus in filios. et p̄ carnez in aiā transeat.
Ex quib⁹ etiā innotescit quare dicat origi-
nale pctm̄. ideo. s̄. quia ex vitiosa lege origi-
nis nostre in qua cōcipimur. s̄. carnis libidi-
nosa ꝓcupiscentia traducit̄ vt supra dictūz
est. Nō em̄ quia ex carne tracta ab adā con-
cepti sumus. ideo pctm̄ traximus. quia et
chisti corpus ex eadē carne formatum est.
que ab adam descendit: sed eius ꝓcept⁹ est
celebrat⁹ nō lege peccati. i. ꝓcupiscentia car-
nis. vñ et caro eius peccatrix nō fuit. immo
opatione spūs sancti. Noster ꝓcept⁹ nō
fit sine libidine. et ideo non est sine peccato.
Ad euidenter Aug⁹. oñdit in libro de fide
ad petrū dicēs. Quia dū sibi inuicē vir mu-
lierq̄ miscēt. sine libidine nō est parentūz
cōcubitus. ob hoc filioz. ex eozūz carne na-
scētium non potest sine peccato esse cōcep-
tus. vbi peccatū in puulos nō trāsmittit ꝓ-
pagatio sed libido. nec fecūditas humane
nature facit homines cum peccato nasci. s̄
fecūditas libidinis quā homines habēt ex il-
lius iustissima cōdemnatione peccati. 3°
beatus Dauid ꝓpter originale pctm̄ quo
naturalit̄ obstricti sunt filij ire. dicit. In ini-
quitatibus ꝓceptus sum. et in peccatis cō-
cepit me mat̄ mea. Ex hoc itaq̄ apparet ex
lege conceptionis traduci originale pctm̄.
quia nisi cōceptio sic fieret in carne. anima
ex carnis coniunctione ꝓcupiscentie vitium
non traheret.

Obiectio quorundam nitentiū ꝓ-
bare peccatūz non traduci ex lege
coitus. i

Sed ad hoc oppo-

nitur hoc modo. In ipso conceptu vbi dici-
tur transmittit pctm̄. ꝓpagat̄ caro. nec tñ i-
fundit̄ anima s̄m phisicos. sed iam effigla-
to corpe. Quod etiā moyses in Exod. aper-
te significat. vbi ait de ꝓcussura mulier̄ ꝓ-
gnantis. Si quis inquit ꝓcussit mulierēz
pregnantē et abortū fecerit. si adhuc infor-
me fuerit: puerperūz multabit̄ pecunia.
Si aut̄ formatū fuerit. reddat aiā ꝓ aiā.
Formatū vero intelligit̄ ꝓpria anima ani-
matū. et informe qd̄ nondū habet animam.
In ipso ergo conceptu cum caro ꝓpaga-
tur nōdum infundit̄ anima. Quō ergo ibi
peccatū transmittit̄. cum peccatum nō pos-
sit esse vbi anima non est? Ad quod dici-
potest quia in illo conceptu dicit̄ peccatum
transmitti. non quia peccatūz originale ibi
sit. sed quia caro ibi contrahit id ex q̄ pctm̄
sit in anima cum infunditur. Et vtrūq̄ vo-
catur conceptus. s̄. et cum caro ꝓpagat̄ for-
mamq̄ corporis humani recipit. et cū ani-
ma infundit̄. quod aliqñ etiāz dicit̄ natiui-
tas. Unde. quod natum est in te. ꝓprie
aut̄ natiuitas d̄ in lucem editio.

Ista est distinctio. xxxi. hui⁹ secun-
di libri. In qua magister postq̄ egit de q̄ditate pec-
cati originalis. agit de ipsius traductione. Et tria fa-
cit. Nam primo agit de modo quo transfundit̄. Se-
cundo de causa quare traducit̄. Tertio de rōne
q̄d fontē. Primum vsq̄ ibi. Dic̄ solet queri. Secūdu
vsq̄ ibi. Jam ostensum est. Tertium vsq̄ ad finez di-
stinctionis. In speciali sententia magistr̄i stat in trib⁹
ꝓpositionibus quarū prima est hec. Per carnem
qua vitiosa concupiscentia concipit̄ et anime vnitur.
et nō ꝓ animā peccatū originale traducit̄. Hanc ma-
gister insinuans querit: vtrū peccatum originale tra-
ducitur a parentib⁹ in filios s̄m solā carnem vel s̄m
solam animā. vel s̄m vtrūq̄. Et rōdens dicit quosdā
fuisse opinatos. q̄ pctm̄ originale traducit̄ s̄m aiā
ponentes aiā ex traductione incipere. exemplūz. ita
q̄ sicut in generatione prolis caro filij substantialiter
de carne patris trahit̄. ita etiā anima filij. de anima
patris essentialiter generat̄. Sed istam opinionē ma-
gister respuit tanq̄ fidel catholice ꝓtrarias. eo q̄ pec-
catum nō s̄m animam sed s̄m carnem solam a paren-
tibus trahit̄. Nam in seruoze libidinis concipit̄ caro
in corpus formanda et in corrupta polluit̄. Ex conta-
ctu anima cum infundit̄ contrahit maculā qua et ipsa
polluit̄. et sic rea est vitij concupiscentie quod dicitur
peccatū originale. et dicit̄ manere in carne nō quidez
sicut in subiecto proprio cū caro nō possit eē subiectū
culpe. sed sicut in causa seu virtualiter in carne contē-
tum. Istas sententias ꝓbat magister autoritatibus
beati Augustini et Ambrosij. Secūda ꝓpositio
est hec. Peccatum originale quidē defectus et fomes
peccati esse asserit̄ quo anima carni vnita inficit̄. Hāc
magister ꝓbens querit. Vtrū talis carnis infectio.
sit culpa vsq̄ pena. et q̄ non sit culpa ꝓbat ꝓ hoc q̄ est.
in subiecto irrationali. in quo culpa esse nō potest. q̄
etiā non sit pena ꝓbat ex hoc q̄ penalitatibus cōter-

Ratio eius so-
lutione.

non numerat. Et rñdit dicens. q̄ sit quidāz carnis defectus et pollutio que recte vitium sine carnis corruptio nūcupari potest. que quidem feditas in carne ante cōiunctionem anime fore approbat. quod ex hoc patet q̄ anima dum infunditur ex corporis corruptione maculatur. Et subdit non mirum esse filios peccatum originale p̄trahere a parentibus iaz mandatis sicut non miramur q̄ ab homine circumciso nascitur homo p̄epudatus. et ex grano depurato crescunt grana paleis circūsepta. Tertia propositio est hec. Igit̄ vocat̄ peccatū originale. quia contrahit̄ in omni ex libidine. Hanc magister probans dicit. q̄ illud peccatūz igit̄ dicit̄ originale. quia ex vitiosa lege originis nostre quo concipimur contrahit̄. s. ex carnis seminali commixtione cuius feruore libidinis. et q̄ solus x̄ps talez libidm̄ non habuit ideo solus peccatum originale nō p̄traxit. Et tñ in speciali.

Quō originale peccatum dimittatur in baptismo. cum et post sit illa concupiscentia que dicit̄ originale peccatum. a

DIXXXII

Boniam supra dictū est originale peccatū esse vitium concupiscentie. assignatumq̄ quō a parentibus trahatur et originale dicit̄. superest inuestigare quō in baptismo dimittat̄. cū etiā post baptismum remaneat concupiscentia que an fuerat. Cū videt̄ vel peccatū originale nō eē concupiscentia. v̄ nō remitti in baptismo. Quidanet quippe vt ait Aug⁹. in corpore mortui hui⁹ carnalis concupiscentia. cui⁹ vitiosis desiderijs nō obedire p̄cipimur. Que tñ concupiscentia quotidie minuit̄ in proficientib⁹ et continentibus. sed licet remaneat concupiscentia post baptismū. nō tñ dñat̄ et regnat̄ sicut ante. imo p̄ grām baptismi mitigat̄ et minuit̄. vt post dominari nō valeat nisi q̄ reddat vires hosti eūdo post concupiscentias. Nec post baptismū remanet ad reatū quia nō imputat̄ in peccatum. sed tñ pena peccati est. Ante baptismum vero pena est et culpa.

Quod originale peccatū duobus modis dimittit̄. s. extenuatione sui. et solutione reatus. b

Duplici ergo ratione peccatū originale dicit̄ dimitti in baptismo q̄ per grām baptismi vitium concupiscentie debilitat̄ atq̄ extenuat̄. ita vt iam non regnet nisi consensu reddant̄ ei vires. quia et reatus ipsius soluitur. Cū Aug⁹. in lib. de baptismo paruulorū. Gratia per baptismū

Autortates de vno mō remissionis.

id agitur. vt vetus homo crucifigat̄. et corpus peccati destruat̄. non ita vt in ipsa viuentē carne concupiscentia reserua et inuata repente absumatur et non sit. sed ne obsit mortuo que inerat nato. Nā si post baptismum vixerit. in carne habet concupiscentiam cum qua pugnet. eamq̄ adiuuante dō superet. si tñ nō inuacuum gratiam eius suscepit. Nō itaq̄ h̄ p̄stat̄ in baptismo nisi forte miraculo in effabili creatori vt lex peccati que est in membris proflus exinguat̄ et nō sit sed vt quicquid mali ab homine factum. dictum. cogitatumq̄ est. totū aboleatur. ac velut factū non fuerit habeat̄. Ipsa vero concupiscentia soluto reatus vinculo. quo p̄ illam diabolus animā retinebat. et a suo creatore sepabat. maneat in certamine

Ecce hic apte ostendit ea ratione dimitti in baptismo. nō q̄ non maneat post baptismum. sed quia reatus in baptismo aboletur. Deinde idem ipse ostendit eo modo etiam dimitti. quia baptismi gratia concupiscentia ipsa mitigat̄ et minuit̄: in eodem lib. ita dicens. Lex carnis quā apostol⁹ appellat̄ peccatū cum ait. Nō regnet peccatū in vestro mortali corpore. nō sic manet in membris eorum qui ex aqua et spū sancto renati sunt. tanq̄ nō sit ei⁹ facta remissio. vbi omni nō plena sit remissio peccatorū. sed manet i verustate carnis tanq̄ supatū et pemptum nisi illicito p̄sensu q̄damō reuiuiscat. et i regnū p̄p̄riū dñationēq̄ reuocet. Hic apte insinat̄ in baptismo concupiscentiā debilitari ex quo et dicit̄ dimitti non solum ideo quia reatus ibi soluit̄. Quem remissionis modū alijs etiā plurib⁹ testimonijs scriptura edocet. Sit em̄ Aug⁹. contra Iulianum. Lex in membris est. vitium carnis est. quod ex pena peccati et extrahere mortis prouenit. Sed lex ista q̄ est in membris. remissa ē rei generatiōe spirituali. et manet in carne mortali. Remissa est. quia reatus solutus est sacramento quo renascunt̄ fideles. Manet autem quia opatur desideria cōtra q̄ dimittant̄ etiam fideles. Idem in sermone q̄dam de concupiscentia carnis. Iper gratiam baptismatis et lauacrum regenerationis solutus est et ipse concupiscentie reatus cū q̄ eras natus. et quicquid antea p̄sensisti male concupiscentie siue cogitatione. siue locutione siue actione. Idem in libro de nuptijs et concupiscentia. Concupiscentia carnis licet in regeneratis iam non deputetur in peccatū quocunq̄ tamen proles nascit̄. obligata est originali peccato. Item. Dimittitur concu-

Autortates de altero.

placencia carnis in baptismo. non vt non sit sed vt non imputat in peccatum. hoc e em non habere peccatum non esse reum peccati. Quia ergo alia peccata pretereunt actu r ramanent reatu. vt homicidium r similia. Ita econuerso fieri pot vt concupiscentia p tereat reatu. r remaneat actu. Ex predictis euidenter monstratur quo peccatu origina le in baptismo remittatur.

De feditate quam caro ex libidine coitus contrahit vtrum in baptis mo diluatur.

Bolet aut hic que

ri. vtrum r ipsa caro in baptismo ab illa fe ditate purgef. quam in conceptione ex con cupiscentia libidinosa contraxit? Quibus dam videtur q sicut anima reatu purifica tur. ita r caro ab illa pollutione purgatur. Et sicut duobus completur mysterium ba ptismi. scz aqua r spiritu. ita ibi duo purge tur: anima. s. a reatu. et caro ab illa cotagio ne. quod quidem probabile est. Alij ve ro putant tantu animu ibi mundari. carne vero non ab illa feditate purgari. Si vero remanet illa feditas vsq ad procreationez filiorum que fit in concupiscentia carnis. vi detur natura carnis magis ac magis corru pi. et magis corrupta videf caro prolis q parentis. quia de carne pollutionem quaz habuit a conceptu retinenti. trahitur polluta et in concupiscentia concipitur vnde r pol luitur. et ita ex duplici causa contaminatur. Vnde maior videtur pollutio carnis in p le q fuerit in parente. Ad quod illi dicunt quia licet caro prolis ex carne feda semine tur. et in concupiscentia concipiatur. no ta men feditatem maiorem trahit q caro vnde seminatur habuerit. Quauis etiā si fedi or atq imundior sit caro prolis. et ideo ma gis corrupta q caro parentis. no inde vt aiunt) sit preiudiciuz veritatis. quia nec ab surdum esse dicunt. si carnis natura magis in posteriorib corrupta trahatur. neq ex ipsa magis corrupta anima magis infici tur.

Ex quo auctore fit illa concupiscentia. deo. s. vel alio.

Preterea queri so

let vtrum concupiscentia que post baptis mum remanet. et tantuz penalitas est. ante baptismum vero pena erat r culpa. ex deo

auctore sit vel ex alio? Ad quod breuiter re spondentes dicimus. quia inquantu pena est. deum habet auctorem. inquantum ve ro culpa est. diabolum siue homitez habet auctorem.

Qua iusticia anime munde ex cre atione illud peccatu imputet. cuz non possit vitare.

Bolet etiam queri

qua iusticia teneat illo peccato anima inno cens a deo creata. cum non sit in potestate sua illud vitare? No em p liberu arbitriu illud committatur. quia no prius est anima q illi peccato est obnoxio. Ad hoc qda dicunt ideo animam ream esse illius pecca ti licet munda a deo sit creata. quia cu infu ditur corpori. condelectatur carni. ex quo peccatum contrahit. Quod si esset. iam no originale sed actuale diceretur. Potius er go ideo recte potest dici imputari anime il lud peccatum quod ex corruptione corpo ris inuitabiliter trahit. quia vt ait Aug. in libro de ciuitate dei. Non fuit corruptio corporis que aggrauat animu causa primi peccati. s. pena. nec caro corruptibilis ani ma peccatricem fecit. sed peccatrix anima carnem corruptibilem fecit.

Utru illud peccatu sit voluntariu vel necessarium.

Illud etiam no im

merito queri potest. vtrum pctm originale debeat dici voluntarium vel necessarium? Et necessarium potest dici. quia vitari non potest. Vnde r propheta dicit. De necessi tatibus meis erue me. Et voluntariuz non incongrue appellatur. quia ex voluntate p mi hominis processit. vt Aug. in primo li bro retractationum ostendit dicens. Illud quod in puulis dicitur originale peccatu cum adhuc non vtantur libero arbitrio vo luntatis. non absurde vocatur voluntariu quia ex prima hominis mala voluntate co tractum. factum est quodammodo heredi tarium.

Quare deus animu corpori iungit sciens etiam inde maculari. et ido damnari.

Si vero queritur

Quidam dicunt carne munda ri ab illa pol lutione alij no.

Quidam incon uenientia con tra illos q ne gant.

Ratio illoru.

Ratio quoru dam falsa.

Congrua rra tio et vera.

Voluntariu pot dici r ne cessarium.

cur deus qui fecit animam ipsam sine macula. et scit eam ex corporis coniunctione maculam peccati contrahere. et aliquando baptismum seungi ab ipso corpore. et sic dari. eam corpori iungit? Respondemus ex altitudine iudiciorum dei id provenire. et nec iniuste id a deo fieri. Ipse enim non incongrue humane conditionis modum quem a principio instituit. licet peccata hominum intercesserint. sine imitatione continue servat. Corpora de materia a principio sine vitio facta fingens animasque de nihilo creans. eorumque coniunctione hominem perficiens. Cum ergo utraque hominis natura a deo sine vitio sit instituta. licet a se peccato sit vitata. non ideo immutabilis deus humane conditionis primariam legem mutare debuit siue ab hominum multiplicatione desistere.

An anima sit talis qualis a deo creatur.

Hic a quibusdam queri solet. utrum anima talis sit ante baptismum qualis a deo creatur? Quod non esse probare conatur hoc modo. Anima in corpore creatur. in cuius coniunctione peccato maculatur. Quam cito ergo est. peccatum habet. nec prius fuit quam peccatum habuerit. non est ergo talis qualis a deo creatur. Creatur enim a deo innocens et sine vitio. et nunquam talis est ad quod dici potest. quia non omnino talis est qualem eam deus fecit. Deus enim bonam eam fecit. et bonitatem ei sine corruptione indidit. Et dicit illa naturalis bonitas quam in creatione conditor suscepit. quam bonitatem propter peccatum penitus non amisit. sed vitiatam habuit. quam deus tamen sine vitio fecit. Si enim res bona non esset anima. in ea malum esse nequireret. cum non possit malum esse nisi in bono. ut post dicitur. Non ergo omnino talis est anima qualis a deo est creata. Sicut quis pollutus habens manus non tale habuit pomum quale ego dedi mundis manibus. Ego enim dedi mundum.

An anime ex creatione sint equales in donis naturalibus.

Illud quoque non incongrue queri solet. Utrum omnes anime ex creatione equales sint. an alie alijs excellentiores? Pluribus non irrationabiliter videtur quod ex ipsa creatione alie alijs excellent in na-

turalibus donis. ut in essentia. alia alijs sit subtilior. et ad intelligendum memorandumque abiliior. utpote acutiori ingenio et perspicaciori intellectu preedita. Quod non improbabili ter dicitur cum in angelis ita fuisse constet. Et licet naturalibus donis alie per alijs polleant. et tamen ante baptismum a corpore discedentes pariter penam. et post baptismum statim equales coronam sortiuntur. quia ingenij acumen vel tarditas. primum vel pena in futuro non collocat.

Ista est distinctio. xxxij. h. secundum di. lib. i. In qua magister postquam egit de peccati originali quidditate et translatione. agit de eius remissione. Et tria facit. Nam primo ostendit quomodo peccatum per baptismum remittitur. Secundo qualiter a deo causatur. Tertio qualiter ad voluntatem comparatur. Primum facit versus ibi. Preterea queri solet. Secundum versus ibi. Illud etiam non. Tertium vero versus ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Quamvis in baptismo remaneat concupiscentia gratia exercitij. ut pena eius. tamen potestas libinis per gratiam christi minuitur ne regnet ut culpa. Hanc magister probat querit duas questiones quarum prima est. Quomodo peccatum originale per baptismum remittitur cum concupiscentia remaneat in baptismo etiam et post baptismum. Et respondens dicit quod hoc est ideo. quia post baptismum concupiscentia minuitur eo quod regnare et dominari prohibetur. et reatus per gratiam baptismi tollitur. Unde sicut peccata actualia et similia ut homicidium et similia. transeunt actu et remanent reatu. sic econtra est de peccato originali quod in baptismo transit spiritum ad reatum. sed manet actu in tantum concupiscentia manet. Secunda questio est. Utrum caro purgetur in baptismo a feditate sua quam libidinosam concupiscentia trahit. Et respondet quod secundum aliquos non solum anima. sed etiam caro a sua feditate in baptismo purgatur eo quod alij ut dicunt ad illam purgationem ordinantur. secundum alios vero solum purgatur feditas anime. et non carnis. et que istarum opinionum veritas sit magister non determinat. sed procedit in questione. Secunda propositio est hec. Pene qua iuste puniuntur post baptismum peccatores deus ipse est principalis conditor et impator. Hanc magister probans querit duas questiones quarum prima est hec. Utrum originalis concupiscentie deus sit causa. Et respondens dicit sic. Nam concupiscentia illa que post baptismum est et culpa. In quantum ergo est pena est a deo auctore tanquam iuste inflictam. In quantum autem culpa est. sic a diabolo est. et a primo homine peccante. Secunda questio est. Quare peccatum originale imputatur anime. que tamen eius contractio nem vitare non potest. Et respondet quod hoc non fit ideo quia anima condelectatur carni infecte cui ea infunditur. quamvis tamen hoc quidam dixerunt. sed provenit ex peccato primi parentis. Cuius anima peccatrix efficit carnem corruptibilem et peccatricem. quia si esset ex delectatione anime quando carni vitatur seu infunditur. tunc non esset originale peccatum. sed magis actuale. Tertia propositio est hec. Quamvis originale peccatum sit malum necessarium eo tamen quod a prima hominis voluntate provenisse tenetur dicitur voluntarium. Hanc magister probans querit quatuor questiones. Prima est. Utrum peccatum originale sit voluntarium vel necessarium. Et respondens dicit quod sit necessa-

Quo quidam probant non esse ealem.

Solutio.

riū eo q̄ vitare nō pōt. Etā est volūtariū eo q̄ a volū-
tate primi hominis processit. Secunda questio est
Quare deus animam carni infundit. p̄ quā presciuit
eam esse maculandam. Et respondet q̄ hoc ideo fe-
cit vt saluetur propagationis humane institutio. Vel
dicit q̄ hoc remittendum est diuinorum iudiciorū al-
titudini. Tertia questio est. Utrum anima dū cor-
pori infunditur sit talis qualis a deo creatur. Et re-
spondet q̄ non sit omnino talis quia a deo creat̄ mun-
da. sed ex coniunctione ad carnem maculam contra-
bit. Quarta questio est. Utrum omnes anime sint
simpliciter equales a deo create. Et respondet q̄ nō
quia inaequalia naturalia receperunt in ipsarum cre-
atione. sicut et angeli. q̄s mgr̄ pbat diuersoꝝ scōꝝ
autoritibus. Et tñ in speciali.

An peccata omnium precedentium
patruꝝ paruuli originaliter trahāt
vt peccatū ade.

Redictis ad-
ficiendum videt̄ an peccata p̄-
cedentium patruꝝ ad puulos
transeāt. sic illud primi hoīs
delictum in omnes carnalit̄ ge-

nitos diximus redūdasse. et si parentū tran-
seunt in puulos. vtrū omniū qui fuerūt ab
adam vsq̄ ad ipsos. an aliquorū et non om-
nium.

Quid super hoc Aug⁹. in encheri-
dion dicere videt̄.

De hoc Aug⁹. in en-
chiridion. ambigue disserit. videt̄ enim ap-
probare peccata parentū precedentium im-
putari puulis. nō omniū tñ qui fuerunt ab
adam. ne importabili et nimia sarcina in pe-
na eterna grauarent̄ puuli. sed tñ eorū pa-
rentum qui eos a quarta generatione p̄ces-
serunt. Quod p̄firmat illis verbis quib⁹ i
Exod. dñs ait. Ego sum deus visitās ini-
quitates patrū vsq̄ in tertiā et quartā gene-
rationē. quasi peccata parentū primorum
tñ puulis imputent̄ et non alia. q̄d ē p̄ mo-
derationē diuine miserationis.

Eorum ponit documēta qui dicūt
transire in paruulos parentum de-
licta.

Et q̄ non illud solū
primi hominis delictum puulos teneat sed
etiam alia: illi quibus ita videt̄ ex eo cōfir-
mant. q̄ etiam puuli nō modo maiores di-
cunt̄ baptisari in remissionem peccatorum

p̄ pluralem numerū nō per singularē in re-
missionem peccati. Et Dauid de legitimo
matrimonio p̄creatus dicit. In iniquitati-
bus conceptus sum. et in peccatis concepit
me mater mea. Nō dicit: iniquitate v̄ pec-
cato. Unde putant nō tñ illud vnuz pctū
originale. sed etia plura que in peccato ade-
re periri possunt. et alia parentū peccata p̄-
uulis imputari.

Q̄ in illo vno primo peccato plura
reperiuntur.

Q̄ vero in actuali
peccato ade plura notari valeant peccata.
Aug⁹. in encheridion insinuat. Possunt in-
quit̄ intelligi plura peccata in vna trāsgres-
sione ade. si in sua quasi mēbra diuidat̄. Nā
et supbia est illic. q̄ homo in sua pot⁹ esse
q̄ dei potestate dilexit. Et sacrilegiū. quia
deo nō credidit. Et homicidium. quia se in
mortem p̄cipitavit. Et fornicatio spiritalis
quia integritas mētis humane serpentina
suasione corrupta est. Et furtum quia cib⁹
prohibitū vsurpatus est. Et auaritia. q̄a
plus q̄ sufficere illi d̄bit appetiuit. et si q̄d
aliud in hoc vno pctō inueniri pōt.

Dein de de parentū p̄cedentium peccati vtrū puu-
lis imputent̄: magis opinando q̄ asserēdo
disceptat ita inquiens. Parentū peccatis
puulos obligari. nō solū primorū hominū
sed etiam suorū de quibus ipsi nati sunt nō
improbabiliter dicit̄. Illa quippe diuina sen-
tentia. reddam peccata patrum in filios. te-
net eos ante regenerationem vsq̄ adeo: vt
etiam de legitimo matrimonio p̄creatus
dicat. In iniquitatibus conceptus sum. et
in peccatis concepit me mater mea. Nō di-
xit in iniquitate vel in peccato. cū et hoc re-
cte dici posset. Sed iniquitates et peccata
dicere maluit. quia et in illo vno q̄d in om-
nes homines p̄transiit. atq̄ tam magnū est
vt eo mutaret̄ humana natura. reperiunt̄
sicut supra disserui plura peccata. et alia pa-
rentū. que nō ita possunt mutare naturam.
reatu obligant filios. nisi gratia dei subue-
niat. Sed de peccatis aliorū parentum qui
bus ab ipso adam vsq̄ ad patrem suum. p̄-
generationibus suis quisq̄ succedit. nō im-
merito disceptari potest. vtrum omniū ma-
lis actibus et multiplicatis delictis origina-
lib⁹ qui nascit̄ implicet̄. vt tanto pct⁹ q̄to
posterius quisq̄ nascatur. An p̄pterea de
us in tertiā et quartā generationem de
peccatis parentū posteris eorum cōminet̄

De parentū
peccatis an p̄-
uulos teneat.

Hic opinio-
nes varias.

DI. XXX
III

quia iram suam quod ad progeneratorum culpas non extendit vltimo moderatone misericordie sue. ne illi quibus regeneratio gratia non profertur. nimia sarcina in ipsa eterna damnatione premerentur si cogerentur ab ipso initio generis humani. omnium precedentium parentum suorum originaliter peccata contrahere. et penas pro eis debitas pendere. An aliquid aliud de re tanta scripturis sanctis diligentius perscrutatis ac tractatis valeat vel non valeat reperiri. tenere affirmare non audeo. Ecce perspicuum sit lectori Augustinum supra dixisse non asserendo sed diuersorum opiniones referendo.

Ostendit Augustinum sibi fore primum. si id sentiret.

Alioquin sibi ipsi contradicere ostendit. qui in eodem libro. omnium mitissimam dicit esse penam paruulorum qui originali tantum tenentur peccato his verbis. Mitissima sane pena eorum erit que preter peccatum quod originale contraxerunt nullum insuper addiderunt. et in ceteris que addiderunt. tanto quisque ibi tolerabilioris habebit damnationem. quanto hic minorem habuit iniquitatem. Ecce hic apte dicit paruulorum penam omnium aliarum penarum esse leuissimam. Quod si est: non ergo peccatis patrum precedentium obligantur. nisi ad eum. Si enim pro peccatis parentum actualibus eternaliter punirentur et pro suo originali. non tam minus. sed forte magis quam ipsorum parentes punirentur. Non ergo pro peccatis parentum actualibus. nec etiam pro actualibus primi parentis. sed pro originali quod a parentibus contrahitur. paruuli damnabuntur. pro eo nullam aliam ignis materialis vel conscientie vermis penam senturi. nisi quod dei visione carebunt in perpetuum. Uno ergo et non pluribus peccatis paruuli obligati sunt. Unde etiam ea que bus illa opinio munitur videtur. scilicet quod peccata et iniquitates in paruulis aliquando scriptura esse significat utens plurali numero. ita determinat Augustinus in eodem libro. Quia in scriptura pro singulari numero pluralis numerus sepe significari solet. ut ibi. Ora ergo ad deum ut auferat a nobis serpentem. non ait serpentes quos patiebatur populus. Et conuerso per pluralem significatur singularis numerus. ut in euangelio. Abortui sunt enim qui querebant animam pueri. non ait. mortuus est. cum loqueretur de herode. Et in Exo.

Determinatio eorum que illi opponuntur sibi opinionis.

Fecerunt deos aureos. cum unum fecerunt vitulum. de quo dixerunt. Isti sunt dei tui israel. Ita et illud originale unum plurali numero significat. cum dicimus pueros in peccatorum remissionem baptisari. et in peccatis vel iniquitatibus concipi.

An actuale peccatum adeo sit grauius ceteris.

Hic quiri solet utrum

peccatum ad transgressionem ex quo processit originale. et in quo plura superius notata sunt peccata. grauius fuerit ceteris peccatis. Quibusdam ita esse videtur. quia illud peccatum totam humanam naturam mutauit sicut Augustinus dicit in enchiridion. Illud unum peccatum in loco et habitu tante felicitatis admissum. tam magnum est. ut in uno homine originaliter (ut ita dixerim) radicaliter totum genus humanum denuciaretur. Idem in libro de ciuitate dei. Tanto maiori iniusticia violatum est illud mandatum. quanto facilius poterat obseruatum custodiri. Non dum enim ipsi voluntati cupiditas resistebat quod de pena transgressionis pro ea secutus est. In his aliisque vniuersis autoritatem quod illud peccatum ceteris aliorum hominum peccatis grauius esse dicunt. Quod etiam ratione ostendere laborant hoc modo. Abagino nocuit illud peccatum quam aliquod aliorum. quia totum humanum genus vitauit. ac morti vitium subdidit. quod nullo alio peccato factum est. Ab alio quoque effectum mali habuit illud peccatum quam aliquod aliud.

Responsum contra illos ubi alia peccata ostendunt illo maiora.

Ad quod dici potest.

quod licet illud peccatum humanam naturam mutauerit in necessitate mortis. et in totum genus humanum reatum diffuderit. non est tamen putandum grauius fuisse peccatum in spirituali. quod neque hic neque in futuro (ut veritas ait) dimittetur. Quod non totam humanam naturam corripuit. non ideo quod grauius fuerit cunctis aliis peccatis. sed quia ab homine commissum est. quoniam in uno homine tota humana natura consistebat. et ideo tota in eo corrupta est. Ab alio quoque effectum mali intulit quod ad multiplices defectus que ex eo manauerunt non est quantum ad penam eternam. quam grauiorem non meruit. quam plures postea meruerunt pro alia peccata. imo alios grauiorem premeruisse credimus iram quam adam meruerit.

Quare hoc ad grauius videtur esse

Post istas rationes potest necesse esse

In quo habet it maiorem effectum mali et in quo minus

In illud peccatū sit primis dimis-
sum parentibus. b

Si vero querit an

illud peccatū fuerit dimissum primis paren-
tibus? Dicimus eos per penitentia venia
consecutos. *Uñ Aug. in lib. de baptismo*
puuloꝝ ait Sicut illi primi parētes postea
iuste viuēdo credunt p dñi sanguinē ab ex-
tremo liberati supplicio. nō tñ i illa vita me-
ruerunt ad paradysum reuocari. sic et caro
peccati etiam remissis peccatis. si hō in ea
iuste vixerit. nō p̄tinuo meretur eaz mortē
nō perpeti. quā traxit de ppagine peccati.

Ex p̄ctā parentū visitant in filios.
et q̄ nō sunt aduersa que de^o dicit
Exodo et in ezechiele. i

Et licet peccatis pa-

rentuz nisi ade puuli nō obligent. nō est tñ
diffitendū peccata parentū i filios redūda
re. sicut dñs in Exo. ad Moysen ait. Ego
sum de^o fortis zelotes visitās iniquitates pa-
trum in filios vsq; in tertiam et quartā ge-
nerationē his qui oderūt me. *His verbis*
apte insinuat q̄ deus reddit peccata pa-
truz sup filios tertios et quartos. ihuic autē
videtur aduersari quod dñs ait in ezechie-
le. Quid ē q̄ inter vos pabolam vertit in
puerbum istud dicentes Partes comede-
runt vnaz acerbā et dentes filioꝝ obstupe-
scunt. Quō ego dicit dñs. si erit vob̄ vltra
parabola hec in puerbium in isrl. Ecce om-
nes anime mee sunt. vt aia p̄ris. ita et aia fi-
lij mea ē. Bīa que peccauerit ipsa morietur
Fli^o nō portabit iniquitatē patris. et pat̄ nō
portabit iniquitatē filij. Iusticia iusti sup eū
erit. et impietas impij erit sup euz. His ver-
bis videt de^o corrigere p̄ pphetaz q̄ male
dixerit in lege. Si em̄ p̄ctā patruz reddit in
tertiā et quartā generationē. iniusticia vide-
tur dei esse vt alius peccet et alius puniatur
Quō em̄ iustum est alium peccare. et alium
peccata lugere?

Determinatio p̄missarū auctorita-
tū puenientia ostendens. k

Sed vt ait Hiero-

nym^o. Rex et pphete. i. Exod. et Ezechiel
el imo ipse de^o q̄ et h̄ et ibi locut^o ē in senten-
tijs discrepare videant. attēdam^o finem il-

lius auctoritatē Exodi. Dicto em̄ reddo ini-
quitates patrū in filios. addit. his qui ode-
runt me. p̄ quod euidēt ostēdit. nō ideo pu-
niri filios. q̄ peccauerūt patres. s̄ q̄ eis si-
miles quodā hereditario malo deū oderūt
Illud ergo quod in Exod. dñs dicit. sicut
Hierō. tradit. non id sonat quod multi estī-
mant. nec est simile huic puerbio. Patres
comederūt vā acerbā et c. Illud em̄ Exo-
di. Hierō. sup Ezech. et Aug^o. super ps̄.
Deus laudē meaz ne tacueris. de filijs pec-
cata patrū imitantib^o accipiendū censent.
sup quos d̄ deus reddere peccata patrum
quia punit eos. eo q̄ imitant^o peccata patrum
nō quia p̄res peccauerunt. Non itaq; corri-
git deus in propheta. qd̄ ante dixerat in le-
ge. sed quō intelligendū si apit. *Uñ et illos*
q̄ p̄raue intelligebāt arguit q̄ dicebant. Pa-
tres comederunt et c.

Quare dixerat in tertiam et quartam
generationem. et quare patres tñ
comemorauit. l

Veruntamen si de

imitatoribus maloꝝ illud accipit. quare
tertiā et quartā generationē tñ comme-
morauit. cum in qualibet generatione rei te-
neantur. qui peccata patrū imitantur. et q̄
re patres commemorauit. cum et illi oēs malī
sint. qui quozlibet maloꝝ peccata imitan-
tur? Sed idō patres specialiter nominauit
quia maxime p̄res filij imitari solent. quos
precipue diligūt. Et tertiam et quartā ge-
nerationē ideo commemorauit. q̄ solent
parētes interdū tādiu viuere donec filios
tercios et q̄rtos habeāt. q̄ patrum iniquitates vi-
dēt: eozū impietatis heredes p̄ imitatio-
nem efficiuntur. Scdm̄ hunc modum recte
intelligitur ad litteram quod in Exodo di-
citur. Solutio.

Quō illud Exodi intelligi debeat
fm̄ mysterium. m

Quod etiaz mysti-

ce intelligendū eē ostendit ex eo q̄ pabola
Hierō. d̄. Si em̄ pabola ē. vt ait Hierō. aliō ver-
bis sonat. aliud sensu p̄tinet. *Uñ aliq̄ ita e-*
differūt. Patre in nob̄ eē dicit: leuē p̄ctū
sensuum. s. primū motum suggestiois vel
cogitationis. Filium vero si cogitatio cōce-
perit peccatuz in quo notatur consensus et

delectatio mulieris. Nepotem. si quod cogitaueris atq; conceptis. ope compleueris. vel complere decreueris. in quo notat consensus viri siue patratio peccati. In nepotem aut si non solum feceris sed in eo glorie- ris. et hec est quarta generatio. non q; tres pcesserint. sed quarta dicitur. quia quarto loco a primo motu qui est quasi pater. enume- ratur. Deus ergo primos et secundos stimu- los cogitationu quos greci propathis vo- cant. sine quib; nullus hominu esse pot: non- puniet eternaliter. Sed si cogitata quis fa- cere decreuerit. et que fecit corrigere nolue- rit. que sunt mortalia peccata et tertia et qu- ta generatio.

¶ Per quid pbatur q; primus motus non puniat eternaliter. ¶

¶ Ad probandum ve- ro ut ait Hiero. q; primus pulsus cogitatio- nis non puniat eternaliter a deo. illud d' He- nesi afferendum est. Cham enim peccauit ir- ridens nuditate patris. et sententia non ip- se sed filius eius chanaan accepit. Abaledi- ctus chanaan seruus erit fratru suoz. Que enim iusticia est. ut pater peccauerit et fili; pu- nitus sit? Sed in mysterio illud dictu est.

¶ Ista est distinctio. xxxiii. hui; secun- di libri. In qua magister postq; egit de peccati origi- nalis qditate traductione et remissione. agit de ei; in- posteros augmentatione. Et tria facit. Nam primo i- quirat an omnia peccata parentum paruulis imputa- tur. Secundo an peccatum ad fuerat grauius ceteris peccatis. Tertio an peccata parentum etiam pu- niant in filijs. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Dic queri solet. Secundum vsq; ibi Et licet peccatis. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et ta- tum in generali In speciali sententia magistri stat in- tribus ppositionib;. quaru prima est hec. Quia- uis primis parētib; plura possunt peccata assigna- ri. tamen paruulis precise vnum peccatum imputatur. et non plura originalia. Hanc magister pbans querit- ¶ An actualia peccata aliorum parentuz imputentur filijs. sicut peccatum primi parentis. Et arguit q; sic- ¶ Primo per autoritate Ezo. xx. vbi dicit q; deus visi- tat peccata patris in filios vsq; ad tertiam et quartā generationem. vbi etiam sequi videt q; plura pecca- ta contrahunt ab origine vnum. Quod confirmat p- illud ps. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum. et in pec. et. Ubi peccatum originale exprimitur plura- liter. Deinde arguit in contrarium. Nam si peccata parentuz paruuli contraherent ab origine. sequeretur q; pena paruulorum in hmoi solum morientium non eēt mitissima. Cuius tamen oppositum dicit Augustin;. Et magister ad questionem respondens dicit pecca- ta actualia aliorum et etiam primorum parentum non- contrahere paruulos ab origine. Et quis quedam au- toritates beati Augustini videntur hoc sonare tamē- beatus Augustinus nunq; inuenitur hoc determina-

line posuisse. Nec obstat dictum ps. allegatum. quia- fm morem sacre scripture aliquando significare exp- mitur pluraliter et econuerso cui; exempla patent in- textu. Ubi patet q; nulla peccata parentum filijs im- putantur nisi que ab eis p originem contrahuntur.

¶ Secunda propositio est hec. Peccatum in obediē- tie primorum parentum non fuit grauissimum omnium peccatorum. Hanc magister probans querit. ¶ An q; peccatum ad e fuit grauius ceteris pctis. Et rñdet q; ¶ quis quibusdam sic videatur. eo q; totam naturam corrumpebat et maius nocumentum q; quodcuq; ali- ud peccatu inferat. Teneri tñ potest q; ceteris omni- bus grauius non fuit. eo q; non fuit grauius pecca- tis in spiritu factum. Quod patet ex hoc q; ad suuz peccatum est remissum. sed peccatum in spiritu san- ctu non remittitur in hoc seculo neq; in futuro. et q; peccatum ad totam naturam corrumpebat hoc non- fuit ratione sue grauitatis. sed ideo quia ab homine comitebatur in quo tota natura simul exitebat. intu- lit etiā plura et maiora mala q; alia peccata sequentia non q; tum ad penam eternā. sed solum q; tum ad mul- tiplices defectus ex ipso plus q; ab alijs peccatis se- cutos. ¶ Tertia propositio est hec. Peccata paren- tum minime in filijs puniunt nisi quibus eos imitan- do sequunt. Hanc magister pbans querit. ¶ An pec- cata parentum in filios visitent. Cum tamen dicatur in Ezech. filius non portabit iniquitatem patris. Et re- spondet q; solum illa peccata parentum visitantur. i. puniuntur in filijs in quibus filij suos parētes imita- tur. Sed in Ezech. solum loquit de his peccatis in q; bus filij paterne malicie imitatores non existunt. Et tñ in speciali.

¶ Que de peccato animaduertenda sunt. ¶

¶ De predicta DI. XXX

de peccato actuali diligēti in- dagine quedam considerāda sunt. i. que fuerit origo et cau- sa primi peccati. vtruz res bo- na an res mala. ¶ Postea in qua res sit pctm. Deinde quid sit pctm. et q; modis fiat. et d' differentia ipsorum peccatoz.

¶ Que fuit origo et cā pcti pma. b

¶ Causa et origo pri- ma pcti res bona extitit. q; an pma pctm nō erat aliqd mali vñ oziref. Cū enim originē et cām habuerit. aut ex bono aut ex malo ha- buit? Sed malū an nō erat. ex bono q; ortuz ē. ¶ Prius enim in āgelo ortū ē pctm et postea i hoie. Et qd erat angelus nisi bona natura dei? Nō ex deo ortum est malum quod fuit in angelo. nō ex alio q; ex āgelo. ex bono q; ortū ē. ¶ An Aug. in rñsionib; ¶ Iulianū he- reticu qui dixerat. Si ex natura pctm ē. tūc mala est natura. ait. Quæso ut si potest. re- spondeat. ¶ Manifestuz ē ex voluntate mala

tanq̄ ex arborē mala. fieri omnia opa mala tanq̄ fructus malos. sed ipsam malā volū- tatem vnde dicit exortā nisi ex bono. Si ei ex angelo. quid est angelus nisi bonū opus dei? Si ex hoīe. quid erat ipse homo nisi bo- num opus dei? Immo qd̄ erāt hec duo an- q̄ in eis oziret mala voluntas. nisi bonum opus dei et bona et laudanda natura Ergo ex bono ozit malū. nec fuit vnde oziri pos- set. nisi ex bono. Dico ergo quia voluntatē malam nullum malum p̄cessit. sed ex bono originē habuit. Hic apte d̄: primā causam et originem mali bonā fuisse naturā. Et ni- hilomin⁹ ostendit cur peccati fuerit causa scz male voluntatis.

q̄ mala voluntas secundaria cau- sa fuit malorum.

Mala autem volū

tas illa angeli et hominis causa est etiā ma- lozum subsequentiū. i. malozū operū et ma- larum volūtatiū. An Aug⁹. in ench. Meq̄- q̄ dubitare debemus reruz bonaz que ad nos ptinent causam nō esse nisi bonitatem dei. Malariū q̄ ab imutabili bono defici- entem boni mutabilis voluntatem. prius angeli. postea hoīs. h̄ primū est creature ra- tionalis malū. i. prima priuatio boni. Ecce habes primā voluntatē boni mutabilis. id ē angeli vel hominis deficientes ab immuta- bili bono. i. a deo causam esse malaz rerum ad nos ptinentiū. qz causa ē tam pctozuz q̄ penarū quib⁹ p̄mit̄ humana natura. p̄tia ergo origo et causa peccati bonū fuit et secu- da malū quod ortū est ex bono.

In qua re sit peccatus. an in bona an in mala. et dicitur quia in bona tantum.

Distesa originema

li. sup̄est videre in qua re sit malū. i. an in re bona. an in re mala? Qui recte acuteq̄ sapit non nisi in bono malū esse intelligit. i. in na- tura bona. Malū enim est corruptio vel p̄- uatio boni. vbi aut̄ bonū nō est. nō p̄t esse corruptio v̄ priuatio boni. p̄ctm̄ q̄ nō po- test esse nisi in re bona. Sicut em̄ morbia ac vulneribus corrupunt̄ corpa. que (vt ait Aug⁹. in ench) sunt priuatiōes boni quod ē: sanitas. ita et aloz q̄cūq̄ sunt vitia. na- turaliū sunt puatiōes bonozuz. Quid est em̄ aliud qd̄ malum dicit̄. nisi priuatio bo-

ni. bonuz em̄ minui malū ē. q̄uis q̄tūcūq̄ minuat̄ necesse est vt aliqd̄ remaneat. si ad huc natura est. Nō em̄ p̄sumi p̄t bonū qd̄ est natura. nisi et ip̄a p̄sumat̄. Cū q̄o cor- rumpit̄. ideo malū est eius corruptio. quia eam q̄licūq̄ priuat̄ bono. Nā si nullo bono priuat̄. nō nocet. Nocet aut̄. adimit̄ q̄ bonū Quādiu itaq̄ natura corrupit̄. inest ei bo- num quo priuet̄. Ac p̄ hoc nullū est qd̄ d̄- citur malum. si nullum sit bonū. sed bonuz om̄ino malo carens. integrū bonū est. Cū q̄o inest malum: vitiatū vel vitiosuz bonū est. nec malū vñq̄ potest esse vllum vbi est nullam bonū. Unde res mira p̄fici. vt qz om̄is natura in quantuz natura est bonum est. nihil aliū dici videt̄. cū vitiosa natura est mala natura esse d̄. nisi malum esse qd̄ bonum est. nec malum esse nisi quod bonū est. Hac p̄tentione euidenter insinuat̄ ma- lum non posse esse nisi in re bona. vbi etiam licet absurduz videat̄ manifeste d̄ esse ma- lum. qd̄ bonum est.

q̄ expremissis sequitur scz q̄ cum dicitur malus homo. dicit̄ maluz bonum.

Ex quo colligit̄ ni-

hil aliud significari cū dicit̄ homo mal⁹ nisi bonum malum. Unde Aug⁹. in eodez sub- dit. Quid est malus homo nisi mala natu- ra? Quia homo natura est. p̄ozro si homo aliquod bonum est. quia natura est. qd̄ ali- ud est malus homo. nisi malum bonū. Tū cum duo ista discernimus. inuenimus nec ideo maluz. quia homo est. nec ideo bonū quia iniquus est. Sed bonū q̄a homo. ma- lum quia iniquus. Dis itaq̄ natura etiam si vitiosa sit. inq̄tū natura est bona ē. inq̄- tū vitiosa est. mala est.

q̄ regula dyaleticorum de con- trarijs fallit in his scilicet bono et malo.

Ideoqz in his con-

trarijs que mala et bona vocantur. illa dya- leticorum regula deficit. qua dicūt nulli rei duo simul in esse p̄traria. Null⁹ em̄ potus aut̄ cibus simul dulcis est et amar⁹. Nulluz simul vbi albū ibi et nigrū. et hoc in multis ac pene in omnibus repit̄ contrarijs. vt in vna re simul esse nō possunt. Cum autē bo- na et mala nullus ambigat esse contraria.

Augusti.

dicta or

XXXIII

o pri

ordm̄

non solū simul esse possunt. s̄ mala om̄ino si
ne bonis ⁊ nisi in bonis esse nō possunt. Et
hec duo contraria ita simul sunt. vt si bonū
non esset in quo esset. p̄sus nec malum esse
potuisset. Quia non modo vbi consisteret.
sed vnde orietur corruptio non haberet. ni
si esset quod corrumpetur. qm̄ nihil est ali-
ud corruptio. q̄ boni exterminatio. Ex bo-
nis ergo mala orta sunt. ⁊ nisi in bonis non
sunt. nec fuit p̄sus vnd̄ orietur vlla ma-
li natura. nisi ex āgeli ⁊ hominis natura bo-
na. vñ p̄mit̄ orta est volūtas mala.

Epilogū facit ad alia trāsitur. g
Ex his aperit̄ quod
p̄mo ⁊ secūdo supra inuestigandū diximus
sc̄z que fuerit origo mali. ⁊ in qua re sit. Ex
bona em̄ re ortum. ⁊ in re bona cōsistere. p̄-
missis testimonijs p̄robaf.

Sententię illi qua dictuz est bonū
esse malū opponitur de prophetia
que ait. **Ue his qui dicunt bonuz
malum.**

Ad hoc autē quod
dictū est malū esse quod bonū est. quidā sic
opponunt. Si bonū maluz esse dicim̄. inci-
dimus in illā sententiā p̄pheticā vbi legif̄
**Ue his qui dicunt bonum malū. et malum
bonū.** Igif̄ si hanc maledictionē vitare vo-
lumus. nullatenus dicere debemus bonuz
esse malum. ⁊ ecōuerso. hoc autē Augusti-
nus in eodē libro determinat dicens. id qd̄
dictum est in p̄pheticā intelligenduz esse de
ipsis rebus q̄bus homines mali sunt. nō de
hominib̄. Unde qui adulteriū dicit bonū
in eū cadit illa p̄pheticā deestatio. ⁊ in eū
qui dicit malū esse bonū vel bonum esse ini-
quum. Qui em̄ dicit hominem inquantū hō ē
malū esse. ⁊ bonitatē esse iniquitatez. opus
dei culpat quod est homo. ⁊ vitiiū hominis
laudat qd̄ est iniquitas.

*De terminatio
Augustini.*

Ista est distinctio. xxxiiij. h̄ sc̄di
libri. In qua magister post q̄ egit de peccato actuali
primorum parentum quo persona corrumpit naturā
et de peccato originali quo natura corrumpit perso-
nam. Incipit agere de peccato actuali adultorum.
quo persona corrumpit seipsam. Et tria facit. Nam
primo inquit a quo sit malum. Secundo in quo sit
subiectatū. Tertio infert quoddam sequens correla-
tium. Primum facit vsq̄ ibi. **Distensa origine mali.**
Secundum vsq̄ ibi. **Ideoq̄ in his contrarijs.** Ter-
tium vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali senten-
tia magistri stat in tribus propositionibus quarū pri-
ma est hec. Malum primum quo deturpatus fuit
primus homo non processit neq̄ originabatur nisi ā
bono. Hanc magister probans dicit sententialiter q̄

creature rationalis primum peccatuz proprie nō ha-
bit causam efficientē. sed voluntatem obliquāz con-
tra regulam iusticie defectiue eligentem. Itaq̄ dicit q̄
origo ⁊ causa primi peccati non fuit malum sed tantū
natura bona et incorrupta. sed aliorum malorum. Id
est peccatorum sequentiū extitit primo voluntas ma-
la. nam iste fuit ordo ingressus mali in munduz quia
bona natura fuit causa prime voluntatis male. ⁊ pri-
ma voluntas mala causa fuit sequentium prauarum
voluntatum ⁊ malozū opey. An patet q̄ origo ⁊ pri-
ma causa peccati fuit bonū. prima autē et secūda
causa fuit mala voluntas que ortū habuit ā bono. et
hāc p̄bat autoritate beati Augustini in enchiridion

Secunda p̄positio est hec. Tam malum culpe q̄
malum pene non pōt esse nisi subiectiue sit in re bona
Hanc maḡ p̄bans dicit q̄ subiectū mali nō nisi res
bona esse pōt. Nā malū nihil aliud est q̄ corruptio bo-
ni. cū ergo vbi non est bonum non possit esse priuatio
boni p̄sequens est. malum non nisi in bono subiecta
ri. vñ sicut morbi et vulnera requirunt corpa in quo
sunt vt in subiecto. sic malū est in re bona vt in subie-
cto. Unde concludit q̄ cum dicit homo malus. idem
est ac si diceret. bonū malum et hoc confirmat autori-
tate beati Augustini. Tertia p̄positio est hec. Ex
quo salitur dialecticorum regula que dicit q̄ in eadez
re non possunt simul ⁊ semel existere contraria. Hāc
magister probans dicit q̄ bonum et maluz sunt in eo-
dem simul. eo q̄ malum in bono subiectatur. et malū
ā bono originatur. qd̄ non pōt dici de alijs cōtrarijs
puta albo et nigro. dulci et amaro. Postea soluit qd̄-
dam dubiuz. nā superius dictū fuit q̄ dicere hominē
malum et dicere bonum malum. et p̄ hoc homo inci-
deret sententiā p̄pheticā qua dicit. **Ue qui di-
citis bonum malum et malū bonum.** Quod soluit ex
verbis Augustini dicitis q̄ causa qua bonus fit ma-
lus puta fornicationem vel aliud h̄mōi dicere bonū
hoc est incidere sententiā p̄pheticā. sed hominem q̄
natura est bonus dicere malum propter vitium pro-
pheticā nō contrariat. Et tantum in speciali de sentē-
tia huius distinctionis.

Quid sit peccatum. a
Ust hec vidē

Dū ē qd̄ sit pctm̄. pctm̄ est (vt
ait Auḡ) om̄e dictum vel sc̄m
vel p̄cupituz qd̄ sit p̄tra legem
di. Idē in lib. de duab̄ aialib̄

p̄ctm̄ ē volūtas retinēdi vñ p̄sequēdi. qd̄
iusticia vetat. In vtraq̄ assignatiōe d̄ actu
ali pctō agif̄ ⁊ mortali. nō veniali. Ex p̄ma
desc̄ptiōe oñdif pctm̄ esse volūtas mala si-
ue locutio ⁊ opatio praua. i. act̄ mal̄ tā ite-
rior q̄ exterior. ex alfa x̄o tñ oñdif eē act̄
terior. Volūtas em̄ vt in superiorib̄ d̄m̄ ē.
mor̄ animi ē. act̄ q̄ interior ē. Amb. q̄ i. li. d̄
padiso ait. **Quid ē pctm̄ nisi legi diuie p̄ua-
ricatō. ⁊ celestiiū iobediētia p̄ceptoz.** Ergo
i p̄uaricatē pctm̄ ē. s̄ i mādāte culpa nō est.
Nō em̄ p̄sistēt pctm̄ si infdictio nō fuisset.
Nō p̄sistēte autē pctō nō solū malicia. s̄ etiā
x̄r̄ fortasse nō esset. Que nisi aliq̄ malicie fu-
issent semia. vñ p̄sistēt vñ eminere nō posset
Ecce p̄uaricationē legis ⁊ iobediētia diffi-
nit ambrosius esse peccatū.

DIXXXV
Auḡ ad fa-
stus.

Ambrosi

Diuersorum sententias de peccato ponit.

Quocirca diuersi

Triplex opinio de peccatis.

tatis huius verborum occasione. de peccato pluri mi diuersa senserunt. Alii enim dixerunt voluntatem malam tantum esse peccatum. et non actus exteriores. Alii voluntatem et actus. alii neutrum. dicentes omnes actus esse bonos et a deo et ex deo auctore esse. Alii autem nihil est. ut ait Aug. super Iohannem. Omnia per ipsum facta sunt. et sine ipso factum est nihil. id est peccatum quod nihil est. et nihil sunt homines cum peccant. Supra etiam ait Aug. quod malum est privatio boni vel corruptio boni. qui etiam in libro lxxxij. q. ait. Summum malum nullum modum habet. caret enim omni bono. Et modus aliquid boni est. non igitur est. quia nulla specie continetur. totumque hoc nomen mali de speciei privatione repertum est. Item in dogmatibus ecclesiasticis dicitur malum vel malicia non esse a deo creatam sed a diabolo inuentam. qui et ipse bonus creatus est. Idem etiam in libro contra manicheos quod sit peccatum ostendit dicens peccare quod aliud est nisi in veritatis preceptis vel in ipsa veritate errare. Quod si non voluntate faciunt. peccatores iniuste iudicantur. Quid ergo in hac tanta varietate tenendum? quod dicendum?

Malum nihil est

Quia sua de peccato proponit

Hanc dici potest et

libere tradi debet. peccatum esse actum malum interiorum et exteriorum. id est malam cogitationem et locutionem et operationem. Precipue tamen in voluntate consistit peccatum. ex qua tanquam arboris mala procedunt opera mala tanquam fructus mali.

Traditio quorundam qui dicunt voluntatem malam et actum iniquum sunt. esse naturas et ideo bona iniquum vero mala sunt. esse peccata

Quidam autem diligenter

attendentes verba Aug. quibus supra et in alijs scripture locis vixit. non indolente tradunt voluntatem malam et actus malos iniquum sunt vel iniquum actus sunt. bona esse. iniquum vero mali sunt: peccata esse. quod voluntatem et actum quocumque bonam dei naturam esse dicunt. iniquum actus est vel voluntas. et ex deo auctore esse. iniquum vero in ordinate et contra legem dei fit. et sine de-

bito caret: peccatum est. et ita iniquum peccatum est. nihil est. Nulla enim substantia est. nulla natura est.

Autoritatibus probant voluntates et actus omnes esse bona. iniquum sunt.

Quod autem voluntas

omnis et actio bonum sit iniquum est. ex eo probant quod ait Aug. in libro de lxxxij. questionibus. Deus boni tantummodo causa est. quocirca mali auctor non est. quia omniumque sunt auctor est. que iniquum sunt. inter bona sunt. Idem probans nihil casu fieri in mundo ait in eodem. Quicquid casu fit. temere fit. quicquid temere fit. non fit dei providentia. Si ergo casu aliquid fieri in mundo. non providentia unius mundi administrat. Si non providentia unius mundi administrat. aliquid natura vel substantia est que ad operum providentiam non pertinet. Omne autem quod est iniquum est. bonum est summum enim est illud bonum. cuius participatio sunt cetera bona. et omne quod mutabile est. non per se. sed boni illius participatio iniquum est. bonum est. quod divina etiam providentia vocamus. Nihil ergo casu fit in mundo. his testimoniis innituntur ad ostendendum omne quod est iniquum est. bonum esse. Unde idem Aug. in libro de doctrina christiana ait. Ille summe ac primitus est. qui omnino incommutabilis est. et cetera que sunt nisi ab illo esse non possunt. et inter bona sunt. iniquum acceperunt ut sint.

Quid ex predictis sequatur.

Ex predictis colligitur

atque inferuntur. quod si mala voluntas et mala actio est. iniquum est. bona est. Sed quod est quod differtur mala voluntate esse et mala actione? Mala ergo voluntas siue actio iniquum est. bonum est. et iniquum voluntas est vel actio. bonum siue actio est. si ex vitio mala est. quod vitium a deo non est. neque aliquid est. Quod Aug. notasse videtur in libro de lxxxij. q. dicens. Vitium est voluntas quo est homo deterior. quod vitium longe abest a voluntate dei. ut ratio docet. Ex hoc loco probant voluntatem inquam vitiosa est. non esse a deo et inquantum vitiosa est. peccatum est. Et peccatum est (ut aiunt) inquam non habet ordinem nec finem debitum. Ita et actio inquantum ex malo procedit: et ordinem non habet. et ad malum tendit.

De vitio voluntatis.

Alia pbatio q' omnis act' in q'tuz est. bonus est.

Item r aliter probat

oem actum interiorē vel exteriorē in q'tū ē esse bonū. quia nō est actus mal' nisi esset res bona. q' non est aliqua res mala nisi ea dem res bona sit. Un' Aug' in ench. Omnis natura bonū est. nec res aliqua mala esset. si res bona ipsa que mala est. natura nō esset. Nō ergo potest esse malū nisi esset ali quod bonum. Quod cū r ita videat' absur de. cōnexio tū ratiocinationis nos compellit hoc dicere. Ex pmissis testimonijs asserunt omnes actus in q'tuz sunt: esse res bonas. nec aliquid esse malum. id est peccatū nisi idem quoq' fm aliquid bonū sit. r omnium que sunt in q'tum sunt deū auctore p dicant. r ei' voluntate omnia eē q'cūq' sunt. que in q'tum sunt nature sunt.

Aug' i ench.

Summā p' d'ictor' p'it' sit.

Obiectio contra illos qui dicūt omnes actus in q'tū sunt esse bonos.

Quibus opponit

Si omnia que sunt in q'tuz sunt: bona sunt r nature sunt. ergo adulteriū et homicidium et similia in q'tum sunt. bona sunt r nature sunt. r deo volente fiunt. Quod si est. tunc illi qui faciunt illa: bona agunt. quod penitus absurdum est. His r sic illi respōdēt Dicunt equidem adulteriū. homicidiuz et h'mōi. nō simplici' actus denotare. s' actuum vitia. Actusq' ipsos adulteriū et homicidiū in q'tum sunt vel in q'tum actus sunt a deo esse. r bonas naturas esse. sed non in q'tum adulteriū r homicidiū sunt. Et ideo nō sequi dicūt. si act' qui homicidia r adulteria sunt a deo sunt. q' homicidia r adulteria a deo sint.

Risio illoruz

Alia illorum oppositio contra eodem

Item aliter eis opponit.

Si aliquid nō est malū quod nō sit natura v' res bona. quō ergo peccata sunt nō credere in deū. nō ire ad ecclesiā r h'mōi cū ista nō sint nature. imo omnino non sunt? Nō est em aliquid vel res aliqua nō ire ad ecclesiā. vel non credere r h'mōi. Ad quod dicūt his atq' h'mōi dictionibus que vidētur puationes simpliciter notare r nihil po

Risio vbi tra dūt q' dicitur p negatione aliqd poner

nere. quia p negationē dicunt vere aliqua poni actusq' p eas significari. Nō credere em in xpm incredulitatē dicunt. et nomine incredulitatis malū mentis actū significari Jam etiam cū dicit' nō ire ad ecclesiā malum est. non euntis p'temptus significat. id est. voluntas mala vel propositum. hoc est em declinare a bono r ideo malū est. si ecō uerso declinare a malo bonū est Sicut q' declinatio a malo aliquid ponit scz voluntatem et ppositū vitandi malum. Non enim potest esse bonū qd omnino nihil est. ita declinatio a bono quod est significat scz voluntatem et ppositum mali. Et fm hoc vera ē r generalis illa peccati mortalis descriptō quā supra posuit Aug'.

vt credere in deum r h'mōi

Utrum malus actus in q'tum peccatum est sit priuatio vel corruptio boni.

Potest etiam que

ri ab eisdes. cum peccatū sit vt supra dictū est) priuatio vel corruptio boni. et ois act' malus sit pctm. vtrū sit priuatio vel corruptio boni in q'tum pctm est v' nō? Si enim in q'tū pctm ē corruptio boni est. cū corruptio vel priuatio boni pena sit homini. In quātū q' pctm ē: pena ē. Ad si est. tūc in q'tū pctm est. bonū esse videt' r a deo eē. Si aut nō in q'tū pctm ē. corruptio ē: querit q' fm quid corruptio sit? Si em corruptio ē r nō in q'tū pctm est. cū nō sit nisi bonuz. pterq' in eo qd pctm est. ergo in q'tum bonum est corruptio v' p'uatō boni ē. Ad qd etiaz ipsi dicunt actū malum nō in q'tum est neq' in quātū bonū est. esse priuationem vel corruptionē boni. s' in q'tū pctm ē. nō tū in q'tuz pctm est: pena est. vel aliquid qd a deo sit. Ut em ex v'bis p'missis Augusti. colligit' pctm dicit' corruptio v' priuatio actiue nō passiue. Nā ideo malum vel pctm d'z corruptio boni. quia naturā bonā qualicūq' priuat bono. Nā si nō priuat aliq' bono. nō nocet. vt supra Aug' ait. Nocet aut' adimit q' bonū Nō aut nocet nisi in q'tū ē. q' in q'tū pctm est priuat bono. Itaq' in q'tū pctm ē priuatio est vel corruptio boni.

Risio vbi de in q'tuz peccatum esse p'uatō boni. nos tū pena.

Quomodo in quātū peccatum est possit corrumpere bonum cum nihil sit.

Bed cum nihil sit i quātū pctm est. quō pōt bonū corrumpere

Ratio Aug. p similitudinem vel adimere? Aug? te hoc docet in libro d natura boni dicēs. Abstinerē a cibo nō est aliqua substātia. tñ substātia corpis si omnino abstineat a cibo: languescit et fragilē. Sic nō est suba pctiñ. eo tñ natura anime corrumpitur.

¶ Peccatuz pprie corruptio ē aie. r quomodo. m

Peccatuz vero id est culpa. pprie anime corruptio ē. Si aut querit i quo possit corrūpi anima? In parabola illi? q incidit in latrones q euz vulnerauerūt r spoliauerūt clarescit. Incidit enī homo in latrones. qñ p peccatū in potestatez diaboli trahit. r tūc p tñ expoliatur gratuitis bonis. i. virtutibus. r in naturalibus bonis vulnerat. que sūt ratio r intellectus. memoria r ingenium et hmōi. q p peccatū obtenebrant r vitiāf. Per peccatum etiā priuaf illo bono cui? participatione cetera bona sunt. q tñ magis puaē quāto magis se ab eo elongat.

Qualiter homo se elongat a deo. scz per dissimilitudinem quā facit peccatum. n

Ab eo autem se elō

gat homo per peccatum non loci distantia quia vbiqz totus r p̄sens est omnibus r omnia in ipso sunt. vt ait Aug? in li. d. lxxxiij. questi. r ipse locus nō est. Locus tamē dei abusiue dicitur templum dei. nō q eo contineat. sed quod ei p̄sens sit r inhabitās. id aut anima munda intelligit. Per peccatum ergo non fm locum aliquis longe fit a deo. et in eo lōge fit. q ab eius similitudine recedit. r tanto longius quāto fit dissimilior. Illa aut vt ait Aug? in li. de lxxxiij. q. que participatione similia sunt deo. recipiunt dissimilitudinē. Et ipa similitudo nullo modo ex aliqua pte potest esse dissimilis. Unde fit euz similitudo patris filius sit ex nulla parte patri possit esse dissimilis. cui? p̄ticipatiōe similia sunt. quecūqz deo similia sunt. r illa possunt recipere dissimilitudinē. Nihil ē aut qd hominē adeo deo dissimilem faciat que admodū peccatum. Cū aut peccatū sit priuatio vl corruptio boni que est in anima. est etiāz p̄uatio vel corruptio boni corpis. Sicut corp? hominis p̄uauit bñficio illi? immortalitatē r impassibili-

tatis quā habuit añ peccatum.

An pena sit p̄uatio boni. o

Querit autem solet

vtum r pena sit p̄uatio vl corruptio boni? Ad quod facile respōderi pōt. si p̄dicta ad memoriam reuocentur. Diximus enim supra p̄uatiōē vel corruptiōē boni accipi actiue vel passiue. i. fm efficientiaz vel effectum. Ideoqz p̄uatio vel corruptio boni dicit r peccatū r pena. sed peccatuz fm efficientiam. quia p̄uatiat vel corrumpit bonum. Pena aut fm effectuz. i. fm passiōē que est effectus peccati. Aliud ē cū culpa aliud pena. Alterum est dei. i. pena. alterū diaboli vel hois ē. i. culpa.

Ista ē distinctio. xxxv. hui? secū

di libri. In qua magister ostēsa causa mali seu peccati. agit d ipsius peccati quidditate. Et tria facit. Nā primo ponit secūdariam peccati diffinitionē. Secūdo ostendit diuersam de ipso opiniōē. Tertio subdit multiplicem contra veritatem obiectionem. Primum vsqz ibi. Quo circa diuersitas. Secūdū vsqz ibi. Quidam aut. Tertium vsqz ad finē distinctiōis. In speciali sententia magistri stat in tribus p̄positiōibus. quaruz prima est hec. Peccatū diuersimode a diuersis doctoribus diffinitur. Hanc pbās magister ponit tres peccati diffinitiones. Prima est beati Augustini in epistola ad Faustum dicentis. q peccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem dei. Secunda est eiusdē alibi dicentis. Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi qd iusticia vetat. Quarum vtrazqz solum cōuenit peccatis actualibus mortalibus r nō venialibus. s; p̄ma harum conuenit peccatis. pat tam in exteriori actu q etiam in interiori existunt. Secunda diffinitio peccatis. pat solum p actum interiore cōmittunt. Tertia diffinitio est beati Ambrosij in libro suo de paradiiso vt dicit. q peccatum est p̄uatiō legis diuine r celestium inobediētia p̄ceptorum. Et subdit q p̄ p̄mā r tertiā peccati diffinitiones rā actus interior q exterior ostenditur esse peccatū. sed p̄ secunduz tantū actus interior ostenditur esse peccatum. Secunda p̄positiō ē hec. Quāuis peccatum simul sit tam in actu interiori q exteriori. p̄ncipaliter tamē consistit r reperit in actu interiori. Hanc magister probans dicit diuersas opiniōes fore circa hoc. Nam aliq dixerunt peccatuz esse in actu interiori tantum. Alij dixerūt q nec in voluntate interiori nec i actu exteriori consistat. quozū ratio fuit hec. nam voluntas r actus eius habent entitatem. euz ergo peccatū. nihil sit fm beatum Augustinum sup Jobez. videt q nec voluntas nec actus eius possit pprie dici peccatum. Sed magister dicit q sane credēdum sit. q peccatum consistit tam in actu exteriori q interiori. p̄ncipaliter tamen i actu interiori. eo q sicut fructus ex arbore p̄cedunt. sic mala exteriora p̄cedunt ex mala interiori voluntate. Tertia p̄positiō ē hec. Duma voluntas r eius actus in q̄tum sunt. quedam bona sunt. in q̄tum vero sunt p̄tra leges dei nihil sunt. Hanc magister probans dicit quosdam beatum Augustinum in hoc fuisse securos dicendo voluntatez r

etius actum in quod sunt esse quedam bona. in quod sunt
 vero sunt contra legem dei nihil esse. Quod probat per
 hoc. quia omne quod a deo est bonum est. quia alias
 deus non esset summe bonus. cum ergo voluntas et actus
 actus a deo sint. quia alias casualiter tamquam ad dei pro-
 uidentiam non pertinentes contingerent. quod est incon-
 ueniens. ergo oportet dicere quod tam voluntas quam actus
 eius in quantum sunt bona sunt et a deo. Postea contra il-
 lam sententiam obicit tripliciter et soluit. Primo sic
 Si omnis actus voluntatis est a deo. sequeretur ex
 hoc quod adulterium. homicidium. et sic de alijs essent a
 deo. eo quod actus sunt voluntatis. Et respondens ad
 hoc dicit quod adulterium. homicidium et huiusmodi non no-
 minant precise actus quosdam. sed etiam quorundam
 actuum deformitates. et in quantum ad hoc non sunt a deo
 Secundo obicit sic. Peccata omissionis important
 punctiones et negationes. sed punctiones et negationes
 non sunt a deo. ergo tales actus non sunt a deo. Et
 respondet quod in omni peccato omissionis intelligitur
 aliquis actus voluntatis positus. sicut declinare a bo-
 no et non velle credere in christum. et consimilia pecca-
 ta omissionis que sunt declinationes quedam a bonis
 ponunt aliquos reales actus. scilicet voluntatem et opposi-
 tum mali. et per consequens non sunt omnino nihil. ut ob-
 iectio predicta tendit Tertio sic. peccatum in quantum peccatum est
 corruptio penalis. sed omnis pena est a deo ergo peccatum est
 a deo. Cui obiectioni magister respondens dicit quod pecca-
 tum in quantum peccatum est. non est corruptio passiva
 cuiusmodi est pena sed est corruptio activa que nihil
 est et que non est a deo. quia alias si queres deum esse
 causam mali. Postea declarat hoc a simili quod corrup-
 tio activa nihil sit. quia abstinentia cibi nihil est. et tamen
 corrumpit corpus. Similiter sic peccatum nihil est.
 tamen corrumpit animam spolians eam a gratuito
 et vulnerat animam in naturalibus et hoc tam quo-
 ad animam quam a deo elongat quod quo ad corpus quod
 immortalitate priuat. Unde concludit corruptionem
 actiuam esse peccati essentia. passiuam autem peccati effectum
 et penam. Et tamen in speciali etc.

Quaedam simul sunt peccata et pe-
 na peccati. quedam peccata et cau-
 sa peccati. alia vero peccata et cau-
 sa et pena peccati.

DI. XXX
 VI

Sciendum est

tamen quedam sic esse pecca-
 ta. ut sint etiam pene peccatorum.
 Unde Augustinus super illud locum
 psalmi. i. vij. Supcecidit ignis et non viderunt
 solem. ait. Ignis superbie et concupiscentie
 et ira intelligitur Istas penas pauci videt
 ideo eas maxime commemorat apostolus in
 epistola ad Roma. et enumerat multa que
 peccata sunt et pene peccati. Item. Inter pri-
 mum enim peccatum apostasie et vltimam pe-
 nam ignis eterni. media que sunt et peccata
 sunt et pene peccati. Gregorius quoque super Eze-
 chiel. ait. Contemnti qui non vult penitere
 ponit deus offendiculum. vbi. scilicet. grauius im-
 pingat. Peccatum enim quod per penitentiam citi-
 us non deletur. aut peccatum est et causa peccati

aut peccatum et pena peccati. aut peccatum si-
 mul et causa et pena peccati. Unde Augustinus
 super. Nodum sunt completa peccata amoretorum.
 Et David inquit. Appone iniquitatem super ini-
 quitatem eorum. Et alius propheta. San-
 guis sanguinem tetigit. id est. peccatum peccato
 additum est. Paulus quoque ait. Propterea
 tradidit illos deus in passiones ignominie etc.
 Et item. Ut impleant peccata sua semper.
 Johanni quoque per angelum dicit. Qui in for-
 dibus est sordescat adhuc. Ex his testimo-
 nijs colligitur peccatum aliquod. et peccatum esse
 et penam peccati.

Ex predictis questio oritur scilicet
 an in quantum peccatum est sit pena
 peccati.

Et ideo merito que- ritur. vtrum in quantum peccatum est sit pena pec- cati. Quod non videtur. cum omnis pena pec- cati iusta sit. Unde Augustinus in libro retractati- onum Omnis pena peccati iusta est et supplicium nominat. Si ergo peccatum quod est peccatum et pena peccati. in quantum peccatum est. pena peccati est. cum omnis pena iusta est iusticia dei veniat. videtur in quantum peccatum est. iu- stum esse et a deo punire. Ad quod illi respondens peccatum sic dici penam peccati. quod per peccatum in quod merito precedentis pecca- ti homo labitur deserente deo. corrumpitur bona natura Sicut ignis eternus dicitur pe- na malorum. quia ea cruciant. nec tamen ipse cru- ciatus malorum ignis est. sed per ignem fit in ho- mine. Ita per peccatum corrumpitur natura et imi- nuatur bonum nature. et est ipsa imminutio et cor- ruptio boni passio et pena. et non est essentia liter ipsum peccatum per quod fit. sed ideo pecca- tum dicitur ut pmissum est. quia per peccatum illico ut peccat homo fit in homine illa corru- ptio. que tamen fit deo auctore Illa enim pena si ue passio que est boni corruptio a deo est. Illi tamen (ut sic dicatur) materia et causa est pec- catum. quod a deo non est. Quod videtur Augustinus notasse. et iuxta hunc sensum intellexisse. cum ait in libro de predestinatione sanctorum. Pre- destinatione deus ea presciuit que fuerat ipse factururus. Sed presciuit deus etiam que non est ipse factururus. id est. omnia mala. quia et sic sunt quedam que ita peccata sunt ut etiam pe- ne sint peccati. sicut illud apostoli. Tradidit illos deus in passiones etc. non tamen pecca- tum dei est. sed iudicium. scilicet. pena. In scriptu- ra enim sepe nomine iudicii pena intelligitur.

Ratio illorum
 ubi docetur
 quod scilicet per
 carum de pena
 peccati est pena

Augustinus.

hic diligenter intendit⁹ insinuare vi
des ea que peccata sunt et pene peccati. nō
in q̄tum peccata sūt. sed in q̄tum pene dei
esse dicuntur. Nam cum dixisset deum nō
esse facturum mala aliqua. id est. peccata.
quia posset ei obijci. quedam peccata eē eti
am penas peccati. et pena peccati om̄is iu
sticia est. et ideo a deo est. quasi determinā
do s̄m qd̄ facit ea. vel s̄m qd̄ nō faciat. ad
didit reliqua. Juxta vero p̄dictam intelli
gentiā peccata sane dicunt^r pene. vñ aplūs
appellat eas passiones ignominie. qz vt ait
auctoritas. lz quedam peccata sint que dele
ctant. sunt tñ passiones nature noīande. qz
p ea corrumpit natura.

Q̄ cum omne peccatuz possit di
ci pena. non tamen omne est pena
peccati.

Et licz ex hoc sensu

omne pctm̄ mortale possit dici pena. nō ta
me omne pōt dici pena peccati. Pena em̄
peccati. vt p̄dictum ē: est illud cui⁹ causa ē
aliud p̄cedens peccatuz. Nam peccatū sic
dicit^r pena peccati respectu p̄cedentis. sicut
dicit^r causa peccati respectu sequētis. Quo
fit. vt idem pctm̄ et causa sit et pena peccati
sed alterius peccati pena. et alterius causa.
vt em̄ Greg⁹ in moralib⁹ ait. Peccatū qd̄
penitētia nō diluit suo pōdere mox ad ali
ud trahit. Unde fit. vt nō solum peccatum
sit. s̄ et causa peccati. Ex illo quippe culpa
subsequens orit^r. Peccatū vero qd̄ ex pec
cato oritur. nō solum peccatum. sed et pena
peccati ē. quia iusto iudicio deus cor pec
cantis obnubilat. vt p̄cedentis peccati me
rito etiā in alia cadat. Quē em̄ liberare no
luit. deferendo p̄cussit. Proinde vt Aug⁹
ait. P̄cedentis est hec pena peccati. et in
etiam ipsa peccatū est. Iudicio em̄ iustissi
mi dei traditi sunt. vt ait aplūs de quibus
dam. siue deferēdo siue alio modo explica
bili. siue inexplicabili in passiones ignomi
nie. vt crimina criminibus vindicant^r. et
supplicia peccantiū nō tantū sint tormenta.
sed et vitiorum incrementa. Illa ergo pec
cata que enumerat apostol⁹. quia v̄ super
bia sunt: non solum peccata s̄ etiam suppli
cia sunt. Ecce ex his iam sit p̄spicuum que
dam peccata. etiā penas et causas peccati
esse. et illud peccatum esse penā peccati. qd̄
causaz p̄cedentem habet peccatum. atqz il
lud peccatum esse causam peccati qd̄ ē me
ritum sequentis culpe.

Ex p̄dictis videt^r significari ip̄a
eadem q̄ peccata sunt esse et penas
peccati.

Sed cum ait crimi

na criminib⁹ vindicari. videt^r insinuare ea
ipsa que peccata sunt essentialit^r esse penas
peccati. i. punitiones peccati. Ad hoc aut^r
inquit illi. et similia hec dicta eē s̄m ratio
nem p̄dictam. et ideo intelligenda fore s̄m
p̄missam expositionez. Intelligētia em̄ di
ctorū ex causis est assumēda dicēdi.

Q̄ nō obuiat veritati si quis dicat
ip̄a peccata eē penas peccati essen
tialiter.

In nullo tamen p̄

iudicium factum veritati putat. si quis di
cat ip̄a eadem que peccata sunt essentialit^r
(vt ita dicam) esse penas. i. punitiōes pec
catorum p̄cedentium. que iuste sūt et a deo
sunt. nec tamen in q̄tuz peccata sunt: a deo
sunt: nec in q̄tum peccata sunt: pene pecca
ti sūt. et tamen in q̄tum peccata sunt: puati
ones boni sunt. Sed vt supra dictuz ē. cau
saliter et actiue dicunt^r p̄iuationes.

Apte ostendit peccata quedam eē
penam peccati. et penam ipsam ius
tam esse a deo.

Q̄ autem quedaz

pctā pene sint. et ip̄a pena iusta sit et a deo sit
euidenter tradit Aug⁹ in libro retractatio
nū. i. dicens quedam necessitate fieri ab ho
mine que mala sunt. et eadē iusta pena pec
cati sunt. Sunt inquit quedam necessitate
facta improbanda. vbi homo vult recte fa
cere et non pōt. vnde et illud apostoli Non
quod volo facio bonum. sed quod odi ma
lum hoc ago. Et illud. Caro cōcupiscit ad
uersus spirituz. et spirituz aduersus carnē
hęc em̄ inuicē sibi aduersantur. vt non ea
que vultis faciatis. sed h̄ om̄ia ex illa mor
tis damnatione sunt. Nam si nō est ista pe
na hominis sed natura. nulla ista peccata
sūt. Si em̄ non receditur ab eo modo quo
naturaliter factus est homo. cum hec facit
ea utiqz facit que debet. Si autē homo qz
ita est non est bonus. nec habet i potestate
vt sit bonus. siue nō videndo qualis eē de
beat. siue videndo et nō valendo esse q̄lem

se esse debere videt. penam istam esse quis dubitet: Omnis autem pena si peccati pena est: iusta est. et supplicium nominat. Si autem iniusta est pena: quoniam penam esse nemo ambigit. iniusto aliquo dominante: homini imposita est. Porro quia de omnipotentia dei et iusticia dubitare demeritis est. iusta est hec pena. et pro peccato aliquo impendit. Non enim quisquam iniuste dominans aut surripere hominem potuit velut ignoranti deo. aut extorquere inuito tanquam inualidiori. ut hominem iniusta pena cruciaret. Relinquit ergo ut hec pena iusta de damnatione hominis veniat. His atque alijs pluribus testimonijs doceat quaedam esse peccata et penas peccati essentialiter.

De quibusdam que sine dubio peccata sunt et penae. ut ira. inuidia. G

Preterea nullatenus ambigendum est quedam peccata absque illo scrupulo penas esse. ut inuidia. que est dolor alieni boni. et ira. que etiam non in quantum pene sunt. peccata sunt. Ita etiam de cupiditate et timore et alijs homini sentiendum est. Unde Augustinus in libro. lxxxiij. questionum ait. Omnis perturbatio passio. omnis cupiditas perturbatio. Omnis ergo cupiditas passio. Omnis vero passio cum est in nobis: ipsa passione patimur. Omnis ergo cupiditas cum est in nobis ipsa cupiditate patimur. in quantum cupiditas est patimur ea. Omnis autem passio in quantum ipsa patimur non est peccatum ita et de timore. Non enim consequens est ut si patimur timorem. ideo non sit peccatum quia multa sunt peccata que patimur. sed non in quantum patimur eis.

Ex verbis Augustini premissis quedam sententia Hieronymi. obuiare videtur. h

Illud autem diligenter est annotandum quod supra positum est ab Augustino dicentis quedam necessitate facta esse improbanda et mala. videtur obuiare quod Hieronymus ait in explanatione dei. quod licet supra sit positum. tamen ut perfectius sciatur. iterare non piget. Execramur inquit eorum blasphemiam qui dicunt impossibile aliquid homini a deo esse preceptum. et mandata dei non a singulis sed ab omnibus in commune posse seruari. et paulo post

Et tam illos errare dicimus qui cum mansuetudo dicunt hominem peccatum vitare non posse. quam illos qui cum Ioviniano asserunt hominem non posse peccare. Ecce Hieronymus dicit errorem esse. si quis dicat hominem vitare peccatum non posse. Qui autem dicit quedam necessitate fieri. quaedam dicit non posse vitari. Cum ergo id Augustinus dicat. videtur aut erroris esse quod tradit. aut non esse verum quod Hieronymus ait.

Determinatio contrarietatis submouens de sanctorum medio. i

Ad quod dici potest

quia Augustinus dicit secundum statum huiusmodi serie. ad quam pertinet ignorantia et difficultas ut idem ait in libro de libero arbitrio. que ex iusta damnatione descenderunt: illi tradit ubi et venialia peccata inclusit. Hieronymus vero tantum de mortalibus peccatis loquitur. que unusquisque gratia illuminatus vitare valet. vel de homine secundum statum liberi arbitrii ante peccatum illud ait.

Epilogum facit ad alia transiturus. h

Statim diligenter eo

rum posuimus scientiam qui dicunt omnes actus naturas esse. et in quantum sunt. bonos esse. in quo tractatu quedam interferuimus. que non ex eorum tantum persona accipienda sunt. quia ab omnibus catholice sapientibus absque hesitatione tenentur. atque autoritatum testimonijs et rationibus eorum traditionem munimus. que dicunt omnes actus essentia sui. id est. in quantum sunt. esse bonos. Quosdam vero in quantum inordinate sunt peccata esse. Addunt quoque quosdam non tantum essentia sed etiam genere bonos esse ut reficere esurientem. qui actus est de genere operum misericordie. quosdam vero actus absolute ac perfecte bonos dicunt. que non solum essentia vel genus. sed etiam causa et finis commendat. ut sunt illi qui ex bona voluntate proueniunt. et bonum suum metiuntur.

Ista est distinctio. xxxviij. huiusmodi secunda libri. In qua quidem magister recitatis opinionibus diuersis circa peccati quidditatem ostendit quaedam peccati diuersitatem. Et inquit qualiter unus peccat

atum sit pena alterius. Et tria facit. Nam pmo tra-
 ctat opinionem aliorum. Secundo annectit ppriaz
 intentionem. Tertio remouet quadam dubitationē
 Primū facit a principio distinctionis vsq; ibi. In nul-
 lo tamē preiudicium. Secundum vsq; ibi. Illud autē
 diligenter. Tertium vero vsq; ad finē distinctionis.
 In speciali No sententia magistri stat i tribus pposi-
 tionibus. quarum prima est hec. Scriptura vnus
 peccatum fore penam alterius concedit in quantum
 ab alia causaliter procedit. Hanc enim propositionē
 magister ponens dicit quedam peccata esse aliorum
 peccatorum penas. quod probat vtriusq; testamenti
 autoritatibus diuersis. inter quas ponit autoritatē
 beati Gregorij qua dicit peccatum pccato per penitē-
 tiam non deletur aut peccatū aut pena peccati ē. aut
 peccatum ꝛ causa peccati est. aut peccatū aut causa
 aut pena peccati est simul. Postea mouet circa mate-
 riam hanc quandam dubitationē querendo. Vtruz
 peccatum in quantum peccatum. sit pena peccati. Et
 arguit q non. Nam fm beatum Augustinum omnia
 pena peccati iusta est ꝛ iuste fit. si ergo peccatū in q-
 tum peccatum. esset pena peccati. peccatum iuste he-
 ret. quod non est verum. Et respondens dicit q esse
 etus peccati cuiusmodi est corruptio peccatū sequēs
 est pena peccati. sed non peccatum in q- tum peccatū
 Et subdit. licet omne peccatum fm istum sensum. eo
 q quedam corruptio sit pena. tamen non omne pec-
 catum potest dici pena peccati. sed illud solū dicitur
 pena alterius peccati quo causatur ab alio cum solū
 effectus peccati fm pmissa sit pena peccati. Se-
 cunda propositio est hec. Veritati in nullo p iudicat
 quedā peccata non solum causaliter sed etiam essen-
 tialiter esse aliorū penas. Hanc em ppositionem ma-
 gister ponens finaliter et asserit rationem. quia que-
 dam peccata essentialiter animam puniūt. id est. acti-
 ue corrumpunt penam infligendo. Quod pbat p bea-
 tum Augustinum dicentem. q rebellio carnis ad spi-
 ritum que est peccatum sit pena. Et confirmatur hoc
 idem per hoc q quedam spiritalia peccata pena di-
 cunt. ꝛ q penalem passionem habent eis annexam.
 sicut ira. inuidia. superbia. ꝛ similia. Atq; dicit q pas-
 sio illa eis annexa non debet dici peccatum. Ter-
 tia ppositio est hec. Ex scripture trahitur veritate ali-
 qua peccata fieri necessitate. Hanc em ppositionem
 pbans dicit notandum esse. q licet beatus Augusti-
 nus dicat quedam peccata fieri ex necessitate. Beatus
 tamen Hieronymus dicit semp esse in hominis pore-
 state posse peccare ꝛ non posse peccare. non tñ sibi in-
 uicem contradicunt. quia beatus Aug^o loquitur de
 peccatis venialibus. Hieronymus vero de peccatis
 mortalibus. supposito tamē gratie adiutorio. Unde
 beatus Aug^o loquitur fm statum hominis post pec-
 catum. beatus vero Hieronymus loquitur d pecca-
 tis hominis fm statum eius ante peccatum. Et sub-
 dit recapitulando p determinata dices quosdā act^o
 esse ex suo genere bonos. vt reficere esurientes ꝛ con-
 similes. quosdā autem ex sua causa vel ex fine. vt q
 procedunt ex bona ꝛ ordinata voluntate hominis. et
 illi pfecte boni iudicantur. Et tñ in speciali.

Aliorum ponit sententiam qui di-
 cunt malos actus nullo modo ee
 a deo nec ee bonos siue in eo q sūt
 siue alio modo.

Vnt autez ꝛ

aliij plurimi longe aliter d peccato ꝛ de actu sentientes. asse-
 runt em voluntatem malam
 ꝛ actum malum peccata esse. ꝛ nulla ratio-
 ne bona nec fm aliquam rationem ex deo
 auctore esse. quia sine deo sūt. Sine eo nā
 q (vt ait euangelista) factum est nihil. id ē
 peccatū. Quod dicitur esse nihil non quia
 non sit actio vel voluntas mala. que aliqd
 est. sed quia a vero esse separat homines. ꝛ
 ad malum trahit. et sic ad non esse deducit
 Qui enim a summi boni participatione re-
 cedunt quod solum vere ac proprie est me-
 rito non esse dicuntur. Ideoq; Augustin^o
 dicit super Iohannem. peccatum nihil ee
 nihilq; fieri cum peccant homines. Hac er-
 go ratione astruunt peccatum nihil esse. qz
 a vero esse hominem elongat. Volūtatē
 q malam atq; actionem siue locutionē ma-
 lam peccatum esse dicunt. quia pcurrica-
 tio ꝛ inobedientia hec sunt. ꝛ contra legem
 dei sunt que tamen sunt. sed ab homine vt
 diabolo nō a deo. Nullatenus enim hec a
 deo esse dicunt. siue in q- tum sunt siue alio
 modo.

Quare pctm
 nihil ee d.

Qualiter determinent verba Au-
 gustini pmissa quibus ait. omne
 quod est. in quantum est. bonum
 est.

Illa quoq; Augu-

stini verba quibus dicit omne qd est in qua
 tum est bonuz esse. ꝛ deum habere auctore
 de naturis siue de substantijs tantū accipi
 enda fore tradunt. Substantie vero nomi-
 ne atq; nature. dicunt significari substanti-
 as ipas ꝛ ea que naturaliter habent. s. que
 cōcreta sunt eis. sicut anima naturalit ha-
 bet intellectum ꝛ ingenium ꝛ volūtatē ꝛ
 hmōi. quod ex vobis Augustini pmissis
 colligitur. vbi bonū hominē appellat bonā
 naturam. ꝛ malum hominem malam natu-
 ram. Scdm hanc ergo assertionē vel acce-
 ptionem. mali act^o non sunt nature vel sub-
 stantie. nec etiā boni actus. quod vtiq; vi-
 detur Aug^o. innuere in lib. retractationū.
 distinguens inter substantias siue naturas
 ꝛ bonas actiōes siue malas. Aprens enim
 quō intelligendū sit quiddā in lib. d vā re-
 ligione ab eo traditū ait. De h substantijs
 atq; naturis dictuz ē. Inde em disputaba

Scdm qd ac-
 tus mali non
 sūt nature vt
 substantie.

Aug^o in li. re-
 tracta.

sur. nō de bonis actionibus atq; peccatis
 Ap̄te hic videtur diuidere iter naturas si
 ue substantias & actiōes siue peccata. Ideo
 q̄ asserunt p̄fati doctores. actiōes interio
 res vel exteriores nō eē naturas vel substā
 tias. q̄ si male sunt: peccata sunt. neq; a deo
 sūt. Q̄ vero mali actus nō sint nature Au
 gustinus videt notare in p̄ma responsione
 p̄tra pelagianos ita dicens. Opa diaboli
 que vitia dicunt actus sūt. non res. Idem
 in quarta responsione. Om̄ne malum natu
 ra nō est. sed actus accidens alicui ex defe
 ctu boni. Nobrem quod natura non ē. de
 us nō fecit. quia natura ē omne quod fecit
 Itē. Om̄ne q̄ natura bonū est. deus ex ni
 hilo fecit. nō diabolus.

Scōz hos res alique sunt que a
 deo nō sunt quibus homines ma
 li sunt. c

Ex quo colligitur res

aliquas esse que a deo nō sunt. eisq; homi
 nes mali sunt. Q̄d nihilomin⁹ & ip̄i conce
 dunt innitētes v̄bis Aug. sup̄positis q̄
 in ench. determinans illa v̄ba p̄phete De
 his qui dicūt bonū malū. dicit de ip̄is re
 bus quib⁹ homines mali sunt. nō de homi
 nibus hoc eē intelligendū. Sunt ergo ali
 que res quibus hoies mali sunt. Id autem
 quo homo fit deterior a deo nō est. quia vt
 ait Aug⁹ in lib. de xxxij. questio deo au
 ctore non fit hō deterior. Nō est ergo deus
 auctor rerum quib⁹ homo deterior fit. At
 sunt alique res vt dictum ē. quibus homi
 nes mali sunt. Sunt ergo alique res que a
 deo nō sunt. quia peccata ip̄se sūt. Ideoq;
 scriptura in pluribus contestat locis deus
 nō esse auctorem maloz. id est. eorum que
 peccata sunt.

Ex pte eorum premisse opponitur
 sentētie in illo verbo deus auctor
 maloz non ē. d

In hoc autem ver

bo superiorū sentētie recte opponit. q̄ dicit
 deum non esse auctore eozū que mala sunt
 in q̄tum mala sunt. sed in q̄tu sunt. & in q̄
 tum mala sunt: dicunt ea nihil eē. Quid q̄
 mirū. si deus dicit nō esse auctor eorum in
 q̄tum nihil sunt. cum nihili nullus auctor
 existere queat. Ideoq; cuz dicit deus esse au
 ctor omniz q̄ sunt. bonoz isti subintelligi

Volunt. Bona autē illa esse dicunt que na
 turaliter sunt. Ea vero naturaliter esse di
 cunt non solum que substantie sunt vel cō
 creta substantijs qualiter supra acceperūt
 sed & oia que naturaz nō priuant bono. Et
 ita fm eozdem multiplex in scripturis fit in
 telligentia. vbi de natura siue de substātia
 vel de his que naturalit̄ sunt. sermo occur
 rit. Sed sup̄ illū locū p̄s. Nō est substātia
 ita Aug⁹ de substantia disseruit. vt premis
 se sententie videat cōsentire dicens. Sub
 stātia intelligitur illud q̄ sumus q̄cqd su
 mus. homo. pecus. terra. sol. om̄ia ista sub
 stātie sunt. eo ipso quo sunt nature ip̄e. sub
 stantie dicunt. Naz q̄ nulla est substātia
 nihil oīno est Substantia ergo est aliquid
 esse. Deus fecit boniez substātiā. sed p̄ ini
 quitatē lapsus ē hō a substātia i qua fact⁹
 est. Iniquitas q̄pe ipsa nō est suba. Nō eū
 iniquitas est natura quā formauit de⁹. sed
 iniquitas est p̄uersio quaz fecit hō. Nature
 om̄es p̄ ipsum facte sunt. iniquitas p̄ ipsū
 facta nō ē. quia iniquitas nō est substātia
 In illo hymno triū puerozū vniuersa crea
 tura laudans deuz cōmemorat. Laudant
 eū om̄ia deuz. sed que fecit deus. Laudat
 ibi serpens deum sed nō auaricia. Diare
 ptilia ibi nominata sunt. sed nō aliqua vitia
 Vitia eū ex nobis & ex nostra volūate ha
 bem⁹. & vitia nō sunt substantia Intēdant
 diligenter his v̄bis p̄missaz assertores sen
 tentiarū. & p̄cipere poterunt rationē & cau
 sam dictoz. vbi scriptura d̄ natura vel sub
 stantia mentionē facit. Illarū vero senten
 tiarum iudiciū. prudentis lectoris cui vtri
 usq; sententie noticiā plenarie didicimus
 arbitrio relinq̄m⁹. ad ea que adhuc nob̄ su
 persunt trancianda festinantes.

Q̄ de pctō nō de pena itelligit̄ cuz
 dicit deus nō est auctor mali. e

Cum igitur in hoc

om̄es cōsentiant catholici tractatores. s. q̄
 deus nō est auctor maloz. Laudandum est
 tñ ne maloz nomine penas sic peccata ge
 neraliter includas. Penaz eū de⁹ auctor
 ē. sicut ip̄e p̄ p̄pheta ait. Nō est malū in ci
 uitate q̄ dñs nō fecerit. Itē alibi ex perso
 na sua ait. Ego sum de⁹ creans malū & fa
 ciens bonū. Ecce hic dicit creasse & fecisse
 malum. sed mali nomine pena itelligit̄ non
 pctū. sicut ecōuerso cū dicit deus non esse
 auctor maloz. nomine mali peccata intelli
 guntur. Ideoq; Aug⁹ qui dixerat in libro

Testimonij
 Aug. suam
 muniat asser
 tionem.

De lxxxij. questio. q. deus auctor mali nō
 fit. in hmo libro retracta. quō id intelligen-
 dum sit apit dicens. Videndū ē ne male in-
 telligat qd dixi. deus auctor mali non ē. q
 r omniū que sunt auctor est. quia inquātū
 sūt: intātūz bona sunt. r ne hinc putet non
 ab illo esse penā malozū que vtiq; maluz ē
 his qui puniuntur. sed hec ita dixi sicut di-
 ctum est. deus mortē nō fecit. cuz alibi scri-
 ptum sit. mors r vita dño est. Malozum
 ergo pena q̄ a deo est. maluz ē q̄dem malis
 s̄ in bonis dei opib' ē. qm̄ iustuz ē vt mali
 puniant. r vtiq; bonum ē omne qd iustum
 ē. Sic ergo dicit deus non fecisse mortem.
 qz nō fecit illud p quo mors infligitur. id ē
 peccatum. Audisti lector. causam dictozūz
 ex qua sana intelligentia sumatur. cuz dici-
 tur: deus non est auctor mali. r de' mortez
 non fecit.

Q pena ma-
 loū ē a deo.

Quō dictum
 sit de' mortez
 nō fecit.

Ista est distinctio. xxxvij. hui' se-
 cūdi libri. In qua quidē distinctione magister ostēdo
 quomodo vnum peccatuz sit pena alterius. inquiret
 hic consequenter qualiter auctor malozū sit de'. Et
 circa hoc tria facit. Nam primo ponit quandam opi-
 nionem. Secūdo eiusdem opinionis confirmationē.
 Tertio reddit ad sue intentionis oppressionem. Pri-
 mum facit vsq; ibi. Ex quo colligitur. Secūduz vsq;
 ibi. Cum igitur in hoc omnes. Tertium vsq; ad finē
 distinctionis. In speciali sententia magistri stat i tri-
 bus propositionibus quarum prima est hec. Aliq;
 volunt asserere voluntatem in malam. r acum et' ma-
 lum nullatenus a deo procedere. Hanc magister po-
 nens dicit vt supra dictum fuit quosdam opinari. q
 voluntas mala r actus eius nec bona sunt nec a deo
 sunt etiam quacūq; ratione cōfirmantes dictam su-
 um p illud Job. j. sine ipō factuz est nihil. i. peccatū
 Ratio autem contrarium opinantium. s. Augusti.
 fuit ista. vt supra dictum est. q si talia a deo essent in
 quantum sunt. eo q in quantum sunt bona sunt. Hoc
 soluentes dicunt. q ista propositio. Omnia que sunt
 in quantum sunt bona sunt. solum habet veritatē in
 his que naturale r substantiale esse habēt. quale eē
 peccata non habent. Secūda propositio est hec
 Nihil cuiusmodi sunt peccata deus indebite ponit
 esse causa. Hanc magister probat duabus rationib'
 quarum prima est hec. Nihil p quod homo fit deterio-
 r: nō est a deo. sed p peccata homo fit deterior. ergo
 rē. Item sic. Nihil deus nō est auctor. cuz ergo pec-
 catum sit nihil. vt dicit Job. j. ergo ipm̄ non ē a deo
 vt dicit opinio. Et magister vtrāq; opinionē. s. illam
 que dicit peccatum esse a deo in q̄tum est actus qui-
 dam. r illā que dicit peccatum nullo modo eē a deo
 reliquit indeterminatam. committens ipas diligētē
 lectorum. Tertia propositio est hec. Sedz concor-
 dem sanctorum doctorum sententiam hereticum est
 dicere deum per se causam alicui' mali culpe. Hanc
 magister ponens dicit deum tm̄ posse esse causāz ma-
 li pene. Unde Amos. iij. dicitur. Non est malum in
 ciuitate quod non fecit dñs. Et Esa. xlv. Ego sū do-
 minus creans malum r faciēs bonum que ppositio-
 nes veritatem non haberent. nisi de' esset auctor ma-
 li pene. Contra quam sententiam magister arguit p
 illud Sapientū. j. Deus mortem non fecit. que tamē ē
 quoddam malum pene. Ad quod respondens dicit

q illam scripture auctoritate esse intelligendā. q de
 us per illud non fecit. sed maluz culpe quod est cau-
 sa mortis. ita q nomine effectus significet ibi causa
 Et tm̄ in speciali.

De voluntate r fine ex quo r ipsa
 iudicatur.

Est predicta

de voluntate eiusq; fine differē
 dum ē. Sciendū ḡ est q ex fi-
 nesuo (vt ait Aug') volūtas
 cognoscit vtruz recta an pea-
 na sit Finis aut bone volūtat' beatitudo ē
 vita eterna. ipse deus Male vero finis est
 aliud scz maledictio vel aliqd aliud in q nō
 debet volūtas q̄scere. Finē bonū insinu-
 at ppheta dicens. Omnis p̄sumationis vi-
 di finē rē. Caritas ḡ cui' latū mandatū ē
 finis omnis cōsummationis ē. i. omnis bone
 volūtat' r actionis ad quā omne p̄ceptuz
 referendum ē. Vñ Aug' in ench. Dia p̄ce-
 pra diuina referunt ad charitatē De q̄ dicit
 ap̄ls. Finis p̄cepti ē charitas de corde pu-
 ro r p̄scientia bona r fide nō ficta. Dis ita
 q̄ p̄cepti finis charitas ē. i. ad charitatē re-
 fert omne p̄ceptum. Ad dō ita fit vt timore
 pene vel aliq̄ intentione carnali vt nō refe-
 ratur ad charitatē que ē dilectio dei r pri-
 mi. nondū sit quēadmodū oportet fieri: q̄-
 uis fieri videat. Tūc enī recte sūt quem a-
 dat deus r que consilio monet. cum referū-
 tur ad dilectionē dei r primi. his vt dicit
 apte insinuat q̄s sit rectus finis volūtat' sive
 actionis bone. s. charitas q̄ r de' ē. vt
 supra ostendimus.

DI. XXX
 VIII
 Quid sit bo-
 nus finis.

q deus ē finis omnis bone actōis
 qz charitas ē. nec tm̄ spūsanctus
 sed etiam xps r pater. nec hi sunt
 tres fines sed vnus.

Qui ergo charita-

tē sibi ponit finē. deuz sibi ponit finē. vñ et
 xpm̄ finē legi ad iusticiā dicit ap̄ls eē oī cre-
 dētī. Et recte dicit xps finis legis ad iusticiā
 qz vt ait Aug' in lib. sntaz. p̄speri. in xpo
 lex iusticiē nō p̄sumit s̄ implet. Omnis enī
 p̄fectio ex ipō r in ipō ē. r vltra quē non ē
 q̄ spes se extēdat. Finis fidelitū xps est. ad
 quē cū puenit currens intētio. nō habet
 q̄ ampli' possit venire. s̄ hz id in q̄ debeat p-
 manere. Finis ḡ rect' atq; sup̄rem' de' p̄f ē
 r fili' r spūsanct'. nec hi tres sūt tres fines
 s̄ vn' finis. qz nō tres dñj. s̄ vn' deus.

Quod omnes bone voluntates unum habent finem. et tamen quedam bone diuersos fines sortiuntur.

Sed queritur utrum

Augusti.

omnes bone voluntates unum tamen habeant finem. De hoc Augustinus in .xj. lib. de trinitate ita ait. Alii atque alie voluntates suos proprios fines habent. qui tamen referunt ad finem illius voluntatis qua volumus beate vivere. et ad eam peruenire vitam que non referatur ad aliud. sed amanti per seipsum sufficiat. que admodum voluntas videndi finem habet visionem. et voluntas videndi fenestram. finem habet fenestre visionem. Altera vero est voluntas per fenestram videndi transeuntis cuius inter finem est visio transeuntium. Ad quod etiam predicta referuntur voluntates. Item recte sunt voluntates et omnes sibi metum religate. si bona est illa ad quam cuncta referuntur. Si autem prava est. prave sunt omnes. et ideo rectarum voluntatum conexio. iter quoddam est ascendentium ad beatitudinem. quod certis velut passibus agitur. Pravarum autem et distortarum voluntatum implicatio. vinculum est quo alligabitur qui hic agit ut periciatur in tenebras exteriores. his autoritatum testimonium evidenter monstrat plures in fidelibus rectas esse voluntates. proprios ac diuersos fines habentes. et tamen unum eundemque. quia omnes referuntur ad unum quod est finis finium. de quo paulo ante diximus. Ita e converso forte est in malis.

Quedam huic sententie videntur aduersari.

Verumtamen huic

Augusti.

sententie qua dictum est fidelium quasdam rectas voluntates diuersos fines sorti. et tamen ad unum referri. videtur obuiare quod alibi Augustinus ammonet ne. si nobis duos fines constituamus. ita inquit in li. de ser. domini in monte. Non debemus id euangelizare ut manducemus. sed id manducare ut euangelizemus. ut cibum non sit bonum quod appetitur. sed necessarium quod adiicitur ut illud impleatur. Querite primum regnum dei. et tunc omnia adiucent vobis. Non dixit primum querite regnum dei. et deinde querite ista que sunt necessaria. Sed ait tunc omnia adiucent vobis. id est. postquam fuerit illa gratia. ne cum ista queritis. illinc autamini. aut ne duos fines constituat ut et regnum propter se appetat. et ista necessaria propter illud. Ergo propter regnum dei tamen debe-

mus operari omnia. non solum vel cum regno dei mercedem corporalem meditari. Ecce hinc apte dicitur ne duos fines nobis constituamus. sed unum tamen. id est. regnum dei. cum supra dixerit bonas voluntates alias et alias proprios habere fines.

Hic ostenditur quomodo licet videantur non repugnare predicta.

Hec autem sibi non

repugnare animaduertit qui verbis simpliciter simplici oculo diligenter intendit. Qui enim dixerit ne duos fines nobis constituamus sed omnia propter regnum dei faciamus. ipse promissit quod debemus manducare ut euangelizemus. Quia autem hoc ita facimus. actionis illius finem euangelium constituumus. et hinc finem ad regnum dei referimus. Manducamus enim propter euangelium. et manducamus et euangelizamus propter regnum dei. Duo igitur fines nobis in manducando constituumus. Sed ista facientes nunquam peccamus. Absit. Nam et ipse sic facere suadet si diligenter eius verba inspiciamus. Cuius ait. ne duos fines nobis constituat. fines in diuisa tendentes intelligi voluit scilicet quod alter ad alterum non referatur. Ita et cum dicitur propter regnum dei tamen omnia agenda. nec cum ipso mercedem temporalem meditanda. ita intelligendum est. ut non meditemur appetendo cuius regno mercedem temporalem. ita quod non propter regnum sed propter se. ut scilicet regnum propter se appetamus. et ista propter illud. sicut ipse docet. Si enim petimus vitam eternam. petimusque etiam temporalia a deo. si ea petimus propter vitam eternam. non offendimus. neque si sinistra tunc scit quod faciat dextra. quia mercedem temporalem non propter se meditamur. sed propter regnum dei. ut sit leua super capite et dextera in aplexu. Alioquin si temporalia propter se querimus sic eterna. miscetur dextre sinistra. Idcirco cum dominus dixerit. Attendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis. Alii bi ait. Sic luceant opera vestra bona coram hominibus ut glorificent patrem vestrum qui in celis est. Propter deum ergo omnia facienda sunt. ut omnia que facimus omniumque fines ad eum referamus.

De differentia voluntatis et intentionis et finis.

Solet etiam queri

quid distet inter voluntatem et intentionem ac fines. Ad quod dici potest inter voluntatem et finem certo atque euidenti modo distinguere. quia voluntas est quod

Quod intelligendum sit inter nos ne duos fines nobis constituamus.

Quid sit voluntas.

voluntas aliquid. Finis vero voluntatis est vel illud quod volumus. p quod impletur ipsa voluntas. vel potius aliud ppter quod illud volumus. Intentio vero interdum p voluntate interdum pro fine voluntatis accipitur. que diligens ac pins lector in scriptura vbi hec occurrunt discernere studeat. Finis vero voluntatis e delectatio bona vel mala. ad qua nitit quisq puenire. Unde Aug⁹ sup illum locu ps. Scrutans corda et renes. sic ait. De⁹ sol⁹ scrutatur corda. id e. qd quisq cogitet. et renes. i. qd queq delectet. Quia finis cure et cogitationis e delectatio. ad qua cura et cogitatione nititur quisq puenire. et poulo post. Opera nostra que sut in dictis et factis posunt homines videre. sed q animo fiant. et quo venire cupiant. solus deus videt. qui cum videt cor: ee in celo. et no delectari nos in carne s in dno. id e. cu bone sut cogitationes et caru fines. dirigit iustum. Id e sup alteri⁹ ps. locu illu scz In laqueo isto que absconderit coprehensus est pes eoz. dicit pes anime amor est. q si prauus est: dicit cupiditas vel libido si rect⁹: dicit charitas. Et mouet anima quasi ad locum quon tendit. id est. ad delectionem bona vel mala. quo p se puenisse g amorem leat. Finis ergo voluntatis vt pmissum est dicitur illud quod volumus et ppter quod volumus. et intentio ad illud respicit ppter quod volumus et voluntas ad illud quod volumus. vt vbi gratia. Si velim esurientem reficere vt habeam vitam eternam. voluntas e qua volo reficere esurientem. cui⁹ finis est refectio esurientis. Intentio vero est qua sic ad vitam puenire volo. Finis vero suprem⁹ est ipsa vita. ad qua et alius finis referet.

An illa intentio sit voluntas.

Sz queritur vtru intentio talis sit voluntas: et si voluntas e an in hoc ope sit vna eademq voluntas. q volo reficere esurientem. et qua volo habere vitam eternam? Videt nempe talis intentio voluntas esse. vt eni voluntas est qua volo reficere paupem. ita et voluntas e q p illud volo habere vitam. Et alia qdem videtur voluntas esse qua volo habere vitam. et alia qua paupi subuenire volo. Sz ista ad illaz referet. Naz et si hoc ita placeat vt i eo cum aliqua delectatione voluntas adqescat. no du e tn illud quo tendit. sed hoc ad illud re-

feret vt illud deputet taq patria ciuis. istud no tanq refectio vel mansio viatoris. Et sunt iste voluntates affectus siue mor⁹ mentis quibus quasi gressibus vel passibus tenditur ad patriam. Sicut ergo altera est voluntas videndi fenestras. vt supra docete Aug⁹. didicim⁹. altera que ex ista necitur voluntas. s. p fenestras videndi traseuntes Ita nonnullis alia videtur esse voluntas eleemosynas dandi paupi. alia voluntas habendi vitam. Alii aut putant q vna sit voluntas et hic vbi. sed ppter subiectozu multiplicitatem. diuersitas memorat voluntatu Letez. quolibet hoz vex sit. illud nulli in ambiguum venit. qn voluntas ex suo fine penset. vtru recta sit an praua. peccatu an gratia. et qn noie intentionis aliqui finis aliquando voluntas intelligat.

Ista e distinctio. xxxviii. hui⁹ secundu libu. In qua magister postq egit de pcto actua li fm se. incipit agere de peccati radice. s. de voluntate que est radix peccati. Et tria circa hoc facit. Nam pmo agit de voluntatis rectitudine et pueritate. Secundo de voluntatis et intentionis diuersitate. Tertio de voluntate finis et eorum que sunt ad finem idem pitate. Primum vsq vbi. Solet etiam queri. Secundu vsq vbi. Sed queritur vtrum. Tertium vsq ad finem distinctionis. In speciall sententia magistri stat i tribus propositionibus. quarum prima est hec. Ex bono vel malo sine perpenditur rectitudo vel pueritas voluntatis humane. Danc magister ponens dicit q voluntas humana rectitudinez vel pueritatem habet a fine bono vel malo. Unde bon⁹ finis voluntatis est charitas. beatitudo ipsa vita eterna de⁹ ipe fm Augustinum. quod ppter charitatem no sit recte non sit. Qui quidem voluntatis finis. s. charitas ad finem vteriozem ordinat. s. ad deuz Maloz vero voluntatum finis est mala delectatio in acta vicio. Et subdit q tam bone q male voluntates possunt habere plures fines inter medios. qui sunt quasi iter quoddam et via ad vltimum finem pueniendi. Contra quod magister obijcit autoritate beati Augustini q dicit q non possumus duos fines constituere simul. Et respondens dicit q hoc verum sit. vbi fines sic se habent q vnus non sit sub alio contentus. vel q vnus non sit ad alium ordinatus. et no vbi vn⁹ ad alium referet. sicut est in proposito. Secunda propositio est hec. Voluntatem et intentionez omnino fore idem congruo negatur. eo q p voluntatem et non p intentionem potentia affectua nominatur. Danc magister probans querit. Vtru voluntas et intentio sint idem. Et respondet q non omnino sint idem. qz voluntas nominat potentiam volitiuam. intentio aut no. quod ex verbis beati Augustini declarans dicit q voluntas est potentia qua volumus. finis vero est illud quod volumus. Intentio no est illa iterioz motio qua p voluntatem in fines tendimus. sicut ex gratia. si velim esurientem reficere vt habi vitam eternam tunc voluntas est potentia q volo reficere esurientem cui⁹ finis medi⁹ e refectio esurientis. Vltim⁹ no finis e vita eterna. Intentio vero est mot⁹ quo ad finem puenire volo. An patet ista tria no esse omnino idem. Tertia propositio est hec Satis pstat. pbabile q

Intentio quod accipit.

Quid sit finis

Augusti.

Reperit p dicitur sub dicitur exemplum.

Utru alia voluntas hec ab alia sit.

aliquis eodem velle velit finem. et illud quod ad deum est referibile. Hanc magister probans querit. Et si sit idem actus voluntatis quo vult finem et ea que sunt ad finem. Et respondens dicit quod aliquibus videtur quod non sit idem actus sed plures. sicut non est idem actus videre fenestram et videre per fenestram transeuntes in via. Aliquibus vero placet quod sit idem actus voluntatis qui solum secundum diversitatem voluntatum sit diversificatus. et que istarum opinionum sit verior magister relinquit indeterminatum. Et tamen in speciali.

Cum voluntas sit de his que homo naturaliter habet. quare peccatum fore dicatur cum nullum aliud naturale peccatum sit.

DI. XXX IX

Icautez oritur questio satis necessaria ex superioribus causam trahens. Dictum est enim supra voluntatem inesse naturaliter homini

sicut intellectus et memoria. Que autem homini naturalia sunt. quantumcumque viciuntur. bona tamen esse non desinunt. quia non valet vitium bonitatem in qua deus eas fecit penitus consumere. ut verbi gratia. Intellectus vel ratio et ingenium ac memoria et si vitiosis ac peccatis obnubilentur et corrumpantur. bona tamen sunt. nec peccata nominantur sicut Augustinus de ratione que est imago dei in qua facti sumus evidenter ostendit in xv. li. de trinitate. Hec est inquit imago in qua homines sunt creati. qua ceteris animalibus prestant. que creatura in rebus creatis excellentissima est. cum a deo iustificatur. a deformi forma in formosam mutatur formam. Erat enim in vitia natura bona. hec autem imago ratio est vel intellectus. Cum ergo voluntas de naturalibus sit. quare ipsa non semper bonus est. et si aliquando vitiosis subiaceat? Ad hoc facilius respondet qui dicunt omnia que sunt in quantum sunt bona esse. quia et ipsam voluntatem in quantum bona est vel in quantum voluntas est ut supra posuimus bonum esse asserunt. sed in quantum inordinata est: mala est et peccatum. Ubi potest ab eis rationabiliter queri. Si voluntas in quantum inordinata est. peccatum est. quare ergo intellectus. ratio et ingenium et homini. cum inordinata sunt peccata non sunt? Inordinata vero sunt sicut voluntas cum ad rectum finem non tendunt. eorumque actus pervertitioes existunt. Ad quod illi dicunt voluntatis nomine aliquando vim seque naturalem potentiam volendi. aliquando actum ipsius vis significari. Ut autem ipsa naturaliter anime insita nunquam peccatum est. sicut nec vis memorandi vel intelligendi sed

Responso fuit quosdam.

actus huius vis qui et voluntas dicitur. tunc peccatum est quando inordinatum est.

Quare actus voluntatis sit peccatum. si actus aliarum potentiarum non sunt peccata.

Sed adhuc queritur. que huius naturalis potentie actus peccatum sit. si aliarum potentiarum actus peccata non sunt. si potentie memorandi. cuius actus est memorare. et potentie intelligendi cuius actus est intelligere? Ad quod et ipsi dicunt. quia alterius generis est actus ille voluntatis. quam actus memorie vel intellectus. Hic est actus est ad aliquid adipiscendum vel non admittendum. qui non potest esse de malis quando sit malus. Velle enim mala malum est. Sed intelligere vel memorari mala. malum non est. Quis etiam hos actus malos esse interdum non improbe asserant. Abscondit enim interdum quis malum ut faciat et querit intelligere verum ut sciat impugnet. Ecce qualiter soluitur premissa questio ab his qui tradunt omnia esse bona in quantum sunt. Qui vero dicunt voluntates malas peccata esse et nullo modo bona. breviter respondent dicentes actum voluntatis non esse de naturalibus. sed vim ipsam et potentiam volendi que semper bonus est. et in omnibus est. etiam in pueris in quibus nondum est eius actus.

Responso fuit quosdam.

Quomodo intelligendum sit illud et homo etiam qui servus est peccati naturaliter vult bonum.

Preterea queri solet quomodo intelligendum sit quod ait Ambrosius exponens illud verbum apostoli Non quod volo illud ago. sed quod nolo illud facio Dicit enim quod homo subiectus peccato facit quod non vult. quia naturaliter vult bonum. Sed voluntas hec semper caret effectu. nisi gratia dei adiuvet et liberet. Si homo subiectus peccato est. vult quidem malum et operatur. quia servus est peccati et eius voluntates. (sic supra dixit Augustinus) libenter facit. quod ergo naturaliter vult bonum? An est eadem voluntas. id est. idem motus quo libenter peccato servit. et quo naturaliter vult bonum? Sed non est eadem voluntas. que ergo istarum est. qua cum homo iustificatur a servitute peccati libe-

An eadem voluntate velit bonum et libenter peccatum faciat et non.

ait. Affectus tuus opi tuo nomē imponit. Et Aug⁹ sup ps. xxxj. Nemo cōputet bona opa sua ante finē. Ita enī videt mibi eē vt magne vires et cursus celerrim⁹ pter viam qz vbi ipa fides nō erat. bonū opus nō erat. Bonū enī opus intentio facit intentionem fides dirigit. Nō valde attēdas qd homo faciat. sed qd euz facit attēdat. quo lacertos optime gubernatōis dirigat hōis testimonijs insinuari videt ex affectu et fine opa bona esse vel mala. Quib⁹ cōsonat quod veritas in euāgelio ait. Non pōt arbor bona fructus malos facere. neqz arbor mala fructus bonos facere. Nomine arboris nō natura humane mentis sed volūtas intelligit. que si mala fuerit. nō bona s⁹ mala opa facit. Si vō bona fuerit. bona non mala facit opa.

Utz oīa opa hominis ex affectu et fine sint bona vel mala.

Sz queritur vtrū

oīa opa hominis ex affectu et fine sint bona vel mala. Quibusdā ita videt esse qd dicunt oēs actus esse indifferentes vt nec boni nec mali p se sint Sed ex intentione bona bon⁹. et ex mala malus sit oīs actus Scdm quos quilibet actus pōt eē bonus. si bona intentione gerat. Alijs aut videt qz quidam actus in se mali sint. ita vt nō possint esse nisi peccata. etiā si bonā habeant cām. Et qdā in se boni. et si malā habeāt causam nō tñ boni esse desinant. Quod testimonio Aug⁹ cōfirmant. qui dicit bonū aliquādo nō bñ fieri. Quod enī quis inuitus vel necessitate facit. nō bñ facit. quia non bona facit intentione. vt ait Aug⁹ sup Job. Seruilis inquit timor nō est in charitate. i quo quis credat deo. nō tñ in deum. et si bonū facit. non tñ bene Nemo enim inuitus bene facit. etiā si bonum est quod facit. Ecce habes qz aliquis nō bñ facit illud quod bonum est. Facit ergo qd bonum est intentio nō bona. Ideo asserunt illi quedaz opera esse talia que sic bona sunt. qz mala eē nō possunt quocūqz modo fiant sicut ecōuerso quedaz sic sunt mala. vt nō possint eē bona quacūqz ex causa fiāt. Alia aut esse opa que ex fine vel ex causa bona sunt vel mala et ad illa referunt sanctorū testimonia. quibus ex affectu vel intentione iudicij operum pensari dicūt. Tripartitā edūt isti differentiam actuum.

Aliter August. sentire videtur qui dicit opa hominis eē bona vel ma

la ex intentione et causa. pter que dam qz se peccata sunt.

Sed Aug⁹ euidentissime docet in libro contra mendaciū omnes actus fm intentionē et cām iudicādos bonos vel malos. pter quosdā qui ita sūt mali vt nunqz possent esse boni. etiam si bonam videantur habere causam. Interest inquit plurimum. qua causa. quo fine. qua intentione quid fiat. Sed ea que constat esse peccata. nullo bone cause obtentu. nullo quasi bono fine. nulla velut bona itē tione faciēda sunt. Ea quippe opa hominum si causas habuerint bonas vel malas nunc sunt bona. nunc mala. que non sunt p se ipsa peccata. sicut victū p bere paupibus bonum est. si sit causa misericordie cum recta fide. et concubitus coniugalis qñ sit causa generandi. si ea fide fiat vt gignant regerādi. Hec rursus mala sunt si malas habeant causas. velut si iactantie causas pascitur paup. aut lasciuie causa euz vxore concubitur. aut filij generant nō vt deo s⁹ vt diabolo nutriant. Cum vō opa ipsa p se peccata sūt. vt furta. stupra. blasphemie. quis dicat causis bonis esse faciēda. vel peccata eē? Quis dicat furemur diuitibus vt habeamus quid demus pauperibus. aut falsa testimonia pferam. non vt inde innocentes ledant sed potius saluent. Duo enī bona hic sūt. vt inops alaf. et innocēs non puniat. Aut quis dicat adulteriū eē faciēdum vt pillam cū qua fit homo de morte liberet. Testamenta etiā vera cur nō suprimimus et falsa supponimus. ne hereditates habeant qui nihil t omi agunt. sed hi potius qui indigentes adiuuant. Cur nō fiant illa mala ppter hec bona. si ppter h bona nec illa sunt mala. Cur non ab imundis meretricibus que ditāt stupratores. rapiat dignitas vir bonus. vt indigentibus eas largiat. cum nullum malū sit si p bono fiat? Quis hoc dicat nisi qui res humanas morsqz conat et leges subuertere? Qm faciēdum nō dicat recte fieri posse. nec spūne tñ verum etiam gloriose. vt in eo nō timeatur supplicij. sed speretur et premium. si semel confenserimus in malis actibus. non quid fiat. sed quare fiat est querendū. vt quecūqz p bonis sunt causis. nec ipsa mala eē iudicentur Et iusticia merito punit cum qui dicit se subtraxisse superflua diuiti vt pbe-

Opinio quorūdam qd dicūt oēs act⁹ indifferentes.

Aliorum opinio qd trifariā dicūt differentia actū.

Nō tñ qd fieri etiā qd fiat ut tendendū ē.

ret paup. & falsariū q̄ alienū corrūpit testa-
mentū. vt is esset heres qui faceret elemo-
synas largas. non ille q̄ nullas. & est q̄ se fe-
cisse adulteriū ostendit. vt p̄ i lā cum q̄ fec-
tū hominem de morte liberet. S; diceret ali-
quis. ergo equāduis est fur q̄libz furi q̄ vo-
lūtate misericōdie furatur? Quis hoc dixerit?
Sed horū duorū nō ideo quisq̄ est bonus
q̄ peior est vnus. Peior enī est q̄ concupi-
scendo q̄ qui miserando furat. S; si furtū
omne pctm̄ est. ab omni furto abstinendu
est. Quis enī dicat esse peccādū etiā si aliō
sit q̄ui? aliud leui? pctm̄? Nunc aut̄ queri-
mus q̄s actus peccatū sit vel nō? Non q̄d
q̄uius sit vel leui? Intende lector: propo-
sitis v̄bis tota mentis p̄sideratiōe. q̄ non in-
utilem h̄nt exercitacionē. & dinosces quis
actus sit pctm̄. q̄. s. malā habeat causā: nec
ille t̄m. q̄ sunt nonnulli actus q̄ & si bonam
habeant causā. t̄m peccata sunt. vt supra
positū est. Ex quo consequi videt̄ q̄ non
sp̄ ex fine iudicat̄ volūtās siue actio mala.
sicut in illis que p̄ se peccata sunt. Illa enī
cum q̄s gesserit p̄ aliqua bona causa bonū
videt̄ habere finem. nec ex fine volūtās est
mala. nec ex volūtate actio sit mala: sed ex
actione voluntas sit praua. In q̄bus aliq̄
ponūt actum iudeorum q̄ crucifigēdo cris-
tum arbitrant̄ se obsequiū p̄stare deo. q̄a
bonū finem dicūt eos sibi posuisse. s. dei ob-
sequiū. & t̄m voluntatē eorū & actōez puer-
sam fore asserūt. De bonis aut̄ nulla sit exce-
ptio in p̄missis v̄bis Augustini. q̄n om̄is
volūtās bona ex fine sit bona. & ex fine & vo-
luntate ois actio bona: bōa est. S; nō om̄-
nis mala volūtās ex fine mala est. nec om̄-
nis mala actio ex fine & ex voluntate mala
est. & ois que habet malā causā mala est:
sed nō ois que bonam causā h̄z: bōa est.
Ideoq̄ cū ex affectu dicat̄ nomen imponi
operi. in bonis opibus generalit̄ vera est
h̄ regula. sed in malis excipiuntur illa que
p̄ se mala sunt. Omnia q̄ bonis opera s̄m
intentionem & causā iudicant̄ bōa v̄ ma-
la. exceptis his q̄ p̄ se mala sunt. i. q̄ sine p̄-
uaricatione fieri nequeunt.

Quidā dicunt p̄dicta nō posse fie-
ri bono fine.
Que tamen quidā
contendūt h̄nt q̄ h̄nt bonā causā. Qui enī
aliena furat̄ vt paupibus tribuat. nō p̄ bo-
no (vt aiunt) furat̄. Nō enī bonū est aliena
paupibus erogare. Qui enī de rapia sacri-

ficiū deo offert. idē facit. vt ait autoritas
ac si filium in p̄spectu p̄ris victimet. vel sa-
crificiū carnis deo offerat. Abominabilis
nempe deo est impiorū oblatio. Ita etiam
& hoīem p̄ adulteriū a morte liberare ma-
lum esse dicūt. Et si enim bonū sit hominē
a morte liberare. t̄m sic hominē liberare. ma-
lum fore asserunt. Ideoq̄ Augustinum in
sup̄ioribus dicunt tempasse simonem cau-
teq̄ locutū vbi ait. Ea que cōstat esse pec-
cata. nullo quasi bono fine: nulla velut bo-
na intentione faciēda. Non enī simplici-
ter dixit bono fine & bona intentione. sed addi-
dit quasi & velut. q̄ talia nō sūt bono fine
& bona intentione: s̄ intentione que videtur
bona. & fine q̄ putat̄ bonus: s̄ non est. Nec
ideo excepit Aug. ista vt aiūt. qui causas
habeant malas. Sed q̄ causas habet que
vident̄ bone. sunt t̄m male.

Ista est distinctio. xl. hui⁹ secun-
distibū. In qua m̄gr postq̄ egit de peccato actuali in
se & quō sit in voluntate sicut in sua radice. Incipit
agere de vitio ramorum ex radice p̄cedente. id ē de
vitio operū existentū a voluntate. Et tria circa hoc
facit. Primo enī inquit an actus iudicandi sint bo-
ni ex fine. Secundo an om̄es actus iudicandi sint bo-
ni ex fide. Tertio an mali excusant̄ p̄ hoc q̄ sūt boni
finit intentione. Primum facit a p̄ncipio vsq̄ ibi S;
querit vtrum. Secundū vsq̄ ibi. Que tamē q̄dam.
Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. Et t̄m in gene-
rali. In speciali sententia magistri stat in tribus p̄-
positionibus. quā p̄ma est hec. Licet exteriores
act⁹ ingituz sint boni reputent̄. t̄m moralit̄er boni v̄l
mali iudicant̄ s̄m q̄ ex recta voluntate vel inordina-
ta oriunt̄. Hanc p̄positionem m̄gr ponens dicit. q̄
licet om̄es actus exteriores sint boni ingituz sunt.
t̄m iudicant̄ moralit̄er boni vel mali s̄m q̄ ex bona vel
mala intentione p̄cedunt. ita q̄ illi simplici-
ter mali dici debent qui bonam & rectam habēt causam
seu intentionem. id est ad bonum finem tendūt. Mā-
li s̄o simplici-ter dici debent qui ex p̄uēra intentione
p̄cedunt. quod p̄bat autoritate beati Amb. & per
illud euangelij. Nō potest arbor bona malos fruct⁹
facere. nec econuerso arbor mala bonos fructus fa-
cere. Secunda p̄positio est hec. Nō oēs actus hui⁹
manū p̄ bonam voluntatē sunt rectificabiles. Hanc
m̄gr p̄bans querit. An vniuersaliter sit verū q̄
om̄es actus habēt exteriorē maliciā vel bonitatē
a voluntate? Et respondens dicit de hoc esse varias
opinionēs. Nam quidam contendunt q̄ oēs act⁹ ex-
teriores sint de se indifferentes. & ergo generalit̄er ca-
piunt suam bonitatem v̄l maliciā a voluntate ex q̄
p̄ducuntur. Alij s̄o dicunt non om̄es fore indiffe-
rentes: sed aliquos esse de se bonos. & illos dicūt nō
recipere absolute suam bonitatem a voluntate. et dicūt
etiam tales absolute non posse recipere maliciā suā
a voluntate. Aliquos s̄o econuerso in se eē malos di-
cunt q̄ etiā suā maliciā nō habeāt a voluntate. & tales
etiā dicūt suā bonitatē non posse recipere a voluntate.
Aliquos dicūt eē indifferentes. & tales solū sūt q̄ reci-
piūt suā maliciā seu bonitatē a voluntate. Tertij aut̄
q̄b⁹ m̄gr videt̄ p̄sentire dicūt oēs act⁹ exteriores a volū-
tate posse recipere bonitatē v̄l maliciā. solū illi exceptis
q̄ de se sūt mali. q̄ t̄les p̄ voluntatē fieri boni nō p̄nt.

no sine nota
ex v̄bis Aug
gustini.

Peior q̄ cōcu-
piscendo q̄ q̄
miserando fu-
ratur.

Intra ea que
acc⁹ mali sunt
q̄daz ponunt
act⁹ iudeorū

Q̄ nō sūt bo-

Tertia ppositio est hec. Ma'um pia intentioe p' ductum nequaquam iudicatur bonu. Hanc mag' ponens dicit actus de se malos nunquam posse habere bonaz causam. Ad qd adducit plura exempla qbus concludit q' furtum factum vt pauperi subuentia. vel rapla facta vt deo offerat. aut adulterium ppetratum vt ho a morte liberet. et alia hmoi. hi actus licet causas habeant que videntur esse bone. sunt tamen mali. Et tantum in speciali.

An omnis intentio vel actio eorum qui carent fide sit mala, a

DI. XLI.

Utrum intentio

vt supra dictum est bonu opus faciat. et fides intentionem dirigat. non immerito queri potest vtrum omnis intentio omneq' illoru opus malum sit qui fidem non habent? Si enim fides intentionem dirigit. et intentio bonu opus facit vbi non est fides: nec intentio bona: nec op' bonum esse videtur. Quod a quibusdam non irrationabiliter astruunt qui dicunt oes actiones et voluntates hominis sine fide malas esse que fide habita bone existunt. Unde ap'ls ait. Omne quod non est ex fide: peccatu est. Quod exponens Aug'. ait. Omnis infidelium vita peccatum est. et nihil bonum est sine summo bono. vbi deest agnitio eterne veritatis. falsa virtus est etiam in optimis moribus. Et Iacobus in epla canonica. ait. Qui offendit in vno. scilicet in charitate. factus est omnium reus. Qui ergo fidem et charitatem non habet. omnis eius actio peccatu est. q' ad charitatem non refertur. Ad eum ad charitatem non refertur (vt supra meminit Aug'). non sit quemadmodum fieri oportet. Ideoq' malu est. Non ergo mandata custodit: qui charitate caret. q' sine charitate nullu mandatoru custodit. Unde Aug'. sup eplam ad Gal. ait. Custoditionem legis dicit ap'ls. non in ebriari. non occidere. non mechari. et alia hmoi ad bonos mores pertinentia que sine caritate fide et spe impleri non possunt. Nullum ergo mandatu implet. nullu bonuz opus facit: q' fidem et charitatem non habet. Impossibile est enim (vt ait ap'ls) sine fide aliquid placere deo. Que ergo sine fide fiunt bona non sunt. q' omne bonu placet deo.

Quid dicitur oes actiones bonis sine fide esse malas? in fide hoc sunt Aug'. in lib. sententiarum p'peri

Autoritatem munus suam opinionem

Quod sine charitate non custodiuntur mandata

Que premissa sententie obijciuntur ex verbis Augustini. b

His autem obijcit quod supra dixit Aug'. scilicet q' in seruilis timore. et si

bonu fiat. non tamen bonu. Nemo enim inuit' bonu facit etiam si bonu est quod facit. Hic enim dicit bonum fieri. sed non bonu ab illo qui charitatem non habet. Qui enim seruilis timet: charitate vacuus non est. de quo tamen hic dicit. q' bonuz facit: sed non bonu. Qui etiam super illum locuz psalmi. Turtur inuenit sibi nidu vbi reponat pullos suos. dicit q' iudei heretici et pagani opa bona faciunt. quia vestiunt nudos et pauperes et hmoi. sed homo in nido ecclesie id est in fide. et ideo conculcant pulli eorum. Quibus illi respondet dicentes bona opa appellari hmoi que sine charitate fiunt. non quia bona sunt quoniam sic fiunt. quod euidenter supra Aug'. docuit. sed quia bona essent si aliter fierent. que etiam sui generis sunt bona: sed ex effectu fiunt mala.

Qualiter ad hoc illi respondet deat

Aliorum sententia de premissa questione qua querebat si omnis actio eorum mala est qui fidem non habent. c

Alii vero qui tripha

ri: in distinctione actu facit. opa cuncta que ad nature subsidium fiunt semper bona esse astruunt. Sed quod Aug'. mala esse dicit si malos habeant causas. non ita accipiendum est quasi ipsa mala sint. sed quia peccat et mali sunt qui ea malo fine agunt. Item et illud aliud scilicet bonum opus intentio facit. et intentio fides dirigit. determinant dicentes ibi bonum vocatum quod remunerabile est ad vitam. non quod illud sit solus bonus opus. Imo etiam alia plura. licet non ea ratione qua illud sint bona. Bonu enim multipliciter accipitur. scilicet per vtili. per remunerabili. per signo boni. per specie boni. per pacto et alijs forte modis. Solusque illa intentio remunerabilis est ad vitam quam fides dirigit. sed non illa sola bona est. vt aiunt. Nam si quis iudeus vel malus christianus necessitate premissa reuelauerit naturali pietate ductus. bonu fecit. et bona fuit voluntas que illud fecit.

Determinat dicta vobis galat

Autem nō dicat bonum

Hic potest quedam augustini capitula que retractauit. non quasi praua dicta. sed que sensu dixerit insinuas d

Post hec inuestiga

ri oportet quod intelligendum sit quod Aug'. ait illi. de via reigione. Usque adeo inquit peccatum voluntarium malum est. vt nullo modo sit peccatum si non sit voluntarium. Huius dicti ratione Aug'. ap'iens in libro retractationu dicit.

Capitulum post

Retractatio
geminā conti-
nēs determi-
nationem.

Idē videri falsa hec diffinitio. sed si dili-
genter discutiatur inuenietur esse verissima.
pctm̄ q̄ppe illud cogitandū ē qd̄ tñmō pec-
catū est. nō qd̄ est etiā pena pcti. s. peccatū
p̄mū hoīs qd̄ fuit peccatū ⁊ causa peccati:
s̄ non pena. Quāuis ⁊ illa q̄ non volunta-
ria peccata nō immerito dicunt. qz̄ v̄l a ne-
scientibus vel a coactis p̄petrant. nō omī
modo p̄nt sine voluntate cōmitti. qm̄ et il-
le q̄ peccat ignorans voluntate v̄tqz̄ facit.
qd̄ cum faciendū non sit. putat esse facien-
dum. ⁊ ille qui concupiscente adūsus spiri-
tum carne. non ea q̄ vult facit: cōcupiscit q̄
dem nolēs. ⁊ in eo nō facit qd̄ vult: sed si vi-
citur ꝑ cupie consentit volens. ⁊ in eo nō fa-
cit nisi quod vult: ⁊ illud qd̄ in paruul est
originale peccatū. ex p̄ma homīs volunta-
te mala contractū est. Nō itaqz̄ falsus ē qd̄
dixi. vsqz̄ adeo peccatum voluntariū ē ⁊ c̄
Ecce q̄liter accipiendū sit illud. s. vel de
p̄mo peccato hoīs: vel de oībus generalit̄
peccatis mortiferis. quoz̄ licet qdā dican-
tur non voluntaria. que. s. ꝑ ignorantia v̄l
ꝑ infirmitatem sūt. Eadem tamen ea rōne
possunt dici voluntaria. qz̄ sine voluntate
non cōmittunt̄.

Aliud capitulum. e

Illius etiam intel-

ligentia p̄q̄renda est qd̄ in li. de duab⁹ aia-
bus edidit inq̄rens. Nūsqz̄ nisi in volūate
pctm̄ est. Ad etiā in li. retractationum pla-
ne determinat dicens. Nōt̄ putari ista fal-
sa esse sententia qua diximus nūsqz̄ nisi i vo-
luntate esse pctm̄. cuz̄ apostolus dicat. Ad
nolo hoc facio ⁊ c̄. Sed peccatū qd̄ nūsqz̄ ē
nisi in voluntate. illud ꝑcipue intelligēdū
est. quod iusta damnatio consecuta est. id
est p̄mū hoīs peccatū. In eodem q̄ lib.
de duabus aiabus aliud tradidit conside-
ratione dignum. ait em̄. Non nisi volunta-
te peccat. ip̄amqz̄ voluntatem diffinit di-
cens. Voluntas est animi motus cogente
nullo ad aliqd̄ vel nō admittendū v̄ladipi-
scendum. Hui⁹ dicti causaz̄ ap̄iens ⁊ intel-
ligentiā pandens in li. retractationum ait.
Hoc ꝑpterea dictū est. vt hac diffinitione
volens a nolente discerneret. ⁊ sic ad illos
referret intentio q̄ in paradiso fecerunt origi-
nem mali nullo cogente peccādo. id est libe-
ra voluntate. quia ⁊ scientes contra ꝑcep-
tum fecerūt. ⁊ ille temptato: suasi vt b̄ fie-
ret. nō coegit. Nō q̄ nesciens peccauit. non

Retractatio.

Aliud caplin

Retractatio.

incongruent̄ nolens peccasse dici potest.
q̄uis ⁊ ipe q̄dem nesciens fecit. volēs tñ fe-
cit. Ita nec tale peccatū sine voluntate esse
potuit. s̄ voluntas facti ibi fuit. nō peccati
voluntas. qd̄ tñ factū fuit peccatum. Hoc
em̄ factum est qd̄ fieri nō debuit. Quisquis
autem sciens peccat. si p̄t cogenti ad pec-
catum sine peccato resistere: nec tamē facit
v̄tqz̄ volēs peccat. quia qui potest resiste-
re: non cogit cedere. qua ꝑpter peccatum
sine voluntate esse non posse verissimū est.
Ex his liquet qualiter superiora accipien-
da sint.

nō sp̄ volun-
tas facti qd̄
pctm̄ ē. volū-
tas pcti ē. q̄a
vult qd̄ quod
pctm̄ ē. nō tñ
peccatum

Q̄ mala voluntas est voluntariū
Peccatum. f

Si autē omne pec-

catum mortale voluntarium est. cum volun-
tas mala peccatum sit mortale. q̄stat ipsam
esse voluntariū peccatū. Quid em̄ vt ait
Aug⁹. tam in voluntate q̄ ip̄a voluntas si-
ta est. Volūtas itaqz̄ mala recte voluntariū
dicit̄ peccatum. qz̄ in voluntate consistit.
Volūtas q̄ppe (vt ait Aug⁹. in eodē) est ꝑ-
ma causa peccandi. aut nullū peccatū ē ꝑ
ma causa peccandi. nec est cui recte impute-
tur peccatū: nisi voluntati. Hoc autem de
peccato actuali ⁊ mortali intelligēdū est.
Nōqz̄ his v̄bis aliud voluit ostēdere Au-
gustinus vt ipe ait in retractationibus. ni-
si quia voluntas est qua peccatur ⁊ qua re-
cte viuif.

Aug⁹. in lib.
de libe. arbi.

Ista est distinctio. xij. hui⁹ secūdi

libet. In qua m̄gr̄ ostensa rectitudine ⁊ vitio hūano-
rum actū ex ꝑte finis ordinantis. facit idem ex ꝑar-
te ꝑncipij mouentis. Et tria facit. P̄mo inq̄rit an
omnis actus nō recta intentione factus sit peccatū.
Secūdo an omne peccatū debeat dici voluntarium
Tertio ex ꝑdictis concludit quoddam corollarium
P̄imum vsqz̄ ibi. Post hec inuestigari oportet. Se-
cundū vsqz̄ ibi. Si aut̄ omne pctm̄. Tertū vsqz̄ ad fi-
nem distinctionis. In speciali sententia m̄gr̄ itat in
tribus ꝑpositionibus quarū ꝑma est hec. Et si in
fideles quōqz̄ faciunt bona opa exteriora. non tamen
agūt b̄i. ⁊ ideo nō sunt meritoria. Hanc m̄gr̄ ponēs
q̄rit. Cum fides intentionem dirigat. ⁊ act⁹ tam in-
terior q̄ exterior ab intentione maliciā aut bonitatē
habeat. Et̄rum ergo oīs actus infidelū qui fide nō
diriguntur peccatum existat? Et arguit ꝑmo q̄ sic.
Tum quia apostolus dicit. Omne quod non ex fide
est: peccatum est. Tum quia actus infidelū ad fi-
nem que est charitas dei ⁊ ꝑmi non referet. In op-
positū v̄o arguit auctoritate. b. Augu. dicens. Infi-
deles m̄ta bōa opa opari. Quā v̄o m̄gr̄ sequēs di-
cit infideles m̄ta bona opa opari. s. bona de suo ge-
t 2

ner. licet p talia non possunt mereri. Adde bonu dici multipliciter. Nam aliqui bonu dicit illud qd est licitu. r aliqui illud qd est utile. Aliqui dicit illud e signum boni. vel qd habet speciem boni. Aliqui dicit illud quod est remunerabile. vel illud quod e remuneratione dignum. Primis tribus modis pat infidelis bonum opari. sed quarto mo non. eo q carent fide. Secunda ppositio est hec. Nullum peccatum est demeritorium quod non sit quodammodo voluntarium. Hanc magister ponens querit. Utrum omne peccatum sit voluntariu? Et dicit q sic. Nam in peccato originali r in peccatis ex ignorantia factis r in omni peccato actuali seu veniali seu mortali aliquo mo voluntas concurrat. quod confirmat autoritate beati Augustini. Tertia ppositio est hec. In tantum libere r voluntarie quis opatur q etia ipa mala voluntas qua peccat: peccatum nominat. Hanc mgr ponens dicit pctm adeo esse voluntariu: q non solu actus peccati pctm dicit. sed ipa voluntas etia q actualiter peccat peccatu appellat. qd pbat p. b. Augustinus. Et tm in spali.

An voluntas et actio mala in eodem hoie et circa eandem rem sint vnu peccatu an plura.

DI. XLII.

Um autem voluntas mala r opatio sint peccatum.

queri solet vtru in eodem hoie r circa eandem rem hec duo vnu sint peccatu vel diuersa. vt si quis voluntate furatur: voluntatem habuit mala: q peccatu est. r actum malum q item peccatu est. hec autem duo diuersa sunt. s. voluntas r actio. Sed nuquid diuersa sunt peccata an vnu? Quidam dicunt vnu esse peccatu. alij vo dicunt diuersa esse peccata. Quia cum consistet hec duo esse diuersa. aut diuisa duo peccata dicunt. aut duo diuersa non peccata? Quibus alij respondet. h duo diuersa esse peccata non pla. No em pla peccata sunt: s pctm vnu: q vna puaricatio vel inobediencia in vtroq admittit. siue qn vult: siue qn agit. r vnus est ibi ptemp: s mior cuz in voluntate solu pctm pntet. Maior po cu voluntati etia opatio addit. r ideo maius fit peccatu: sed non pla. cum voluntas operi mancipat.

Alia contra eosdem oppositio. b

Bed adhuc eis dez obijcit. Si vnu tm illa duo pctm sunt. cum quis voluntate mala pus concepta deinde opus patrauerit. no p aliq reus est: nisi p quo an opus reus erat. cum adhuc in sola voluntate pctm pntebat. Nullus em reus est etne mortis: nisi p pcto. s peccatu aliud

Opinio ptra illos q dicunt vnu ee pctm.

Responso.

no est admissum actoe qd pus admissu erat voluntate. Non g p aliquo alio iste fit dabilis actu peccando q an fuerat cum sola voluntate delinquebat. Ad hoc etiam r illi respondent dicentes. ppter peccatu q dem tantu illum furem rei costitui: quis eius voluntas r actio vnum sint peccatu. p alio tamen reus factus est actu peccado qd pus erat sola voluntate delinquedo. q: p actu q est aliud q voluntas: licet no aliud peccatu.

Responso.

Alia aduersus eosde obiectio. c

Item r adhuc que

stioni instant dicentes hec duo io diuisa ee peccata. q: diuersoru legis mandatoru puaricationes sunt. Alio em madata legis phibet actio furti. s. non furaberis. alio fura di voluntas. s. No concupisces rem proximi tui. Cum aut hec duo diuersa mandata sunt qbus illa duo phibent. patz illa duo diuersas esse puaricaciones. diuisa esse pctm. Ad qd etiam illi dicunt diuersa qdem esse mandata. qbus illa duo distinctim phibetur. vt Aug. docet sup Exod. Veritatem in illis non obfuitatis vna tm puaricatio i currit: vnumq contrahit peccatum. licet duo diuersa illis phibeant. Sicut econuerso duo sunt mandata charitatis: quib duo picipiunt diligi. vnum tm in eis: nobis comendat charitas.

Responso.

Si peccatu ab aliquo admissu in eo sit quousq peniteat.

Preterea solet que

ri. cum ab aliquo ppetrato voluntate peccato voluntas id agendi r actio traserit. nodum tamen vera habita penitencia. vtru illud peccatu vsq: quo peniteat sit in eo: No non esse videt. q: voluntas illa que pus fit non est neq actio. quia neq vult illud vel agit quod ante voluit r egit. Sed non est ignorandū peccatu duobus modis dici ee in aliquo r transire. factu r reatu. Actu e in aliquo dum ipm peccatu est. vt actio vel voluntas in peccante est. Reatu po cuz p eo siue traserit siue assit mens hois polluta est r corrupta. totusq ho supplicis obligatus ppetuis. nec vnq est in aliquo peccatu actu pter originale qu sit etia reatu: s est reatu interdū possit q transit actu.

Responso quati omis occurrat natura

Quibus modis dicitur in scriptura reatus.

Reatus in scriptura

ra multipliciter accipit. s. p culpa. p pena p obligatione pene temporalis vel etne. Si em mortale est: obligat nos pene etne. si veniale obligat nos pene tpali. Duo enim sunt genera peccatoru. mortaliu. s. r venialium. Mortale est p qd ho mortē eternam meret. Crimen em (vt ait Aug.) est qd ē dignum accusatōe r damnatōe. Veniale ē quod hominē vsqz in reatu ppetue mortis non grauat. verū tamen penā meret: sed facile indulget.

De modis peccatoru qui multipliciter assignant.

Modi autem peccatorum

torum varias in scriptura hnt distinctōes in qua dicitur peccatum duobus modis committi. s. cupiditate r timore. vt Augustin⁹ tradit sup illum locuz psal. Incensa igni et suffossa. His em duobus modis dicit omnia pctā mortalia includi. Et incensa ea dicitur que ex cupiditate male incedente oriuntur. Suffossa ho que ex timore male humiliante pueniunt. qd est qn quis cupit nō cupienda vel timet non timenda. Alibi ho dicitur peccatū fieri tribus modis. s. cogitatu. vbo r ope. Unde Hiero. sup Ezech. Triā generalia delicta sunt quibus humanū sb. iacet genus. Aut em cogitatōe. aut smone aut ope peccamus. His aliqñ etiaz addit quartus modus. s. consuetudinis. quod in qdruiduano Lazaro significatur est. Dicit qz homo peccare in decem. in se r i primū. In deū cum de deo male sentit. vt heretic⁹ vel que dei sunt vsurpare psumit. indigne precipitando sacramentis. vel qñ nomē dei peicrando contemptibile facit. In primū peccat: cum primū iniuste ledit. In se ho cū sibi r non alijs nocet.

Quo differat delictū et peccatuz

Variaz quoqz appellacionem hz.

Et delictū fortasse est (vt ait Aug.) in quectionib⁹ leuitici) declinare a bono. peccatū est facere malū. Aliud est em decliare a bono. aliud est facere malū. Peccatū g est ppetratio mali. delictū de fctio: oni. quod et

ipm offendit nomen. Quid em aliud sonat delictū nisi derelictū. r q delinqt. qd derelinqt nisi bonum. Vel delictū est qd ignoranter fit. peccatū quod scienter committitur. In differenter tñ r peccatū noie delicti r delictū nomie peccati appellat.

De septem principalib⁹ vitijs. h

Propterea sciendū

est septem esse vitia capitalia vl pncipalia. vt Greg⁹. sup Exod. ait. s. inanem gloriā. iram. inuidiā. accidiā vel tristitiam. auariciam. castimargiā. luxuriā. Que vt ait Johan. Chyff. significata sunt in septē populis q terram pmissionis israeli pmissam tenebant. De his quasi septem fontib⁹ cuncte animarū mortifere corruptele emanant. Et dicunt h capitalia: qz ex eis oriunt oia mala. Nullum em malum est qd etiaz non ab aliquo horū originē trahat.

De supbia que est radix omis mali.

Ex superbia tamē

oia mala oriunt r hec r alia. qz vt ait Grego. Radix cuncti mali est supbia. De qua dicit. Initiū omnis peccati est supbia. que ē amor pprie excellentie. Cuius quatuor sūt spēs. vt Greg⁹. ait. Prima est cū bonū qd habz quis sibi attribuit. Secda cū credit a deo esse datū. sed tñ p suis meritis. Tertia cū se iactat habere qd non habet. Quarta cū ceteris despectis singularit vult videri. Merito g radix omnis mali dicitur supbia. huic aut videt obuiare qd aplos ait. Radix oim maloz ē cupiditas. qz si radix omniū maloz est cupiditas. g supbie. Quō g supbia radix est r initiū omnis peccati.

Quo sensu vtrūqz radix dicatur oim malozū. s. et supbia et cupiditas.

Bed vtrūqz recte

dicitur esse intelligit. si genera peccatoruz singulorū. nō singula genex vtracqz locutione includi intelligant. Nullū quippe gen⁹ peccati est qd interdū ex supbia nō pueiat. Nullū etiā qd ex cupiditate aliqñ non descendat. Sunt enim nōnulli hoim q ex cupiditate sunt supbi. r aliqui ex supbia sunt cupidi. Est em (vt ait Augustin⁹) ho qui

Quid sit mortale peccatū.

Quid sit veniale

Prima distinctio

Secda distinctio. Hiero.

Tertia distinctio

De quatuor speciebus superbie

De cupiditate est radix oim malozū.

nō esset amator pecunie. nisi p hoc putaret se excellentiorē esse. Ideoq; vt excellat: diuitias cupit. Tali homi ex supbia oboritur cupiditas. et est aliq; qui nō amaret excellere: nisi putaret p h diuitias maiores hēre. Ideo q; excellere laborat. q; diuitias habere amat. Huius inuascit supbia. i. amor excellentie ex cupiditate. Patet q; ex superbia aliq; cupiditas. et ex cupiditate aliq; supbia oritur. et ideo de vtraq; recte dicit q; sit radix omnis mali.

Ista est distinctio. xliij. huius secundum di libri. In qua quidem distinctione magister ostendit qualiter ex simplici intentione vel voluntate actus exterior habet maliciam vel bonitatem. Determinat que distinctiones quasdam circa predicta. Et tria circa hoc facit. Primo enim inuestigat actus exterioris cum peccato conuenientiam. Secundo ostendit qualiter actus peccati transiens relinquit post se quandam reatū obligationem. Tertio assignat variorum peccatorum distinctionem. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi preterea queri solet. Secundū vsq; ibi. Modi autē peccatorum. Tertium vsq; ad finem distinctionis. In speciali vero sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Quis voluntas et actus exterior sunt duo actus distincti realiter. vno tamen numero conformitate vel disciformitate boni vel mali dicuntur moraliter. Hanc enim propositionem magister ponens querit. An voluntas mala interior et operatio mala exterior sint duo peccata vel vnum? Et respondens dicit q; quidam dixerunt q; sint nisi vnum peccatū. Alij dicunt q; sint diuersa peccata. qui suam opinionem contra primam tribus rationibus probant. Primo sic. Voluntas interior et actus exterior sunt diuersa. aut ergo sint diuersa peccata. aut diuersa non peccata. sed non sunt non peccata. q; vtrūq; est peccatum. ergo diuersa sunt peccata. Et respondet magister primam opinionem soluens dicens. q; licet sint duo actus. sunt tamen vnum peccatum. quia ambo vnum contemptum faciunt. Secundo sic. Si illi duo actus sint tamen vnum peccatum. tunc diuersa. igitur non magis debent puniri q; peccant actu exteriori et interiori simul. q; q; peccant interiori tantum. qd est in eueniens. Ubi magister respondens dicit q; q; peccat ambo actibus simul plus puniunt q; q; peccat interiori tantum. non ideo q; illi duo actus sint peccata diuersa sed ideo quia ex pluribus factum est peccatum. Tertio sic diuersis mandatis prohibet actus et voluntas interior et exterior ergo sunt diuersa peccata. Et respondens magister dicit ex diuersitate mandatorum quibus illi duo actus prohibent non posse argui q; sint diuersa peccata. quia sicut vna charitas dei et primi diuersis mandatis preceptur. sic etiam diuersi actus vnum peccatum facientes diuersis mandatis prohiberi possunt absq; hoc q; sint diuersa peccata. Secunda propositio est hec. Anima per peccatum sua pulchritudine delicta post transitum interiorum et exteriorum actuum manet corrupta et polluta. Hanc enim propositionem magister probans querit. An expleto et transiente actu tam interiori q; exteriori remaneat peccatum. id est reatus culpe in homine. Et arguit q; nō. quia voluntas illa mala peracto actu vitioso non est neq; actus exterior est. neq; homo vult postea quod ante volebat. ne per agit quod antea egit. Et respondet magister q; non sit dubitandum. quoniam peccatum transiit actu. licet tamen maneat reatus. id est obliget homi-

nem ad penam. siue eternam. siue temporalem. Tertia propositio est hec. Peccatum secundum quod per compassionem ad diuersa varie accipit diuersimode distinguatur. Hanc propositionem magister ponens dicit. q; peccatum diuiditur secundum ad eius radicem in duo. quod probat per beati Augustini dicentes super illud psalmi. Incensa igni et suffossa. et c. qd ex duobus peccatur. scilicet ex cupiditate male incendente. et ex timore male humiliante. ad que duo omnia peccata mortalia referuntur. Nam omnes peccans. aut appetit non appetenda. aut timet non timenda. Alio modo diuiditur peccatum secundum ad eius actus super beati Hieronymi. super Ezechielem dicentē. q; tripliciter peccat. aut cogitatio aut locutio aut ope. Et tribus his modis addit. b. Hieronymo. quartum. scilicet aut consuetudine. Tertio diuiditur peccatum quo ad eius oblecta. secundum quod dicitur conuenit q; peccatur quibus in decem. vt cum aliquis male sentit de deo per heresim. vel in alijs q; dei sunt. quibus in primū. vt cum in se vel in suis iniuste ledit. Quibus tamen in semetipsum. vt cum sibi et nō alteri nocet. Quarto diuiditur peccatum quo ad nomen quo nominatur. quia dicitur peccatum secundum beati Augustini. ratione male actionis. vel quia scienter committitur. Delictum vero dicitur ratione significacionis boni. quia in quolibet peccato bonum deserit. et malum operatur. vel etiam quia ignoranter committitur. Istis enim primis magister enumerat septem peccata mortalia capitula ideo sic dicta. q; oia alia cetera peccata ex istis septem peccatis mortalibus oriuntur. que significant per se gentes que dñs expulit per filios israel de terra promissionis. Et tamen in speciali.

De peccato in spiritu sancto quod dicitur etiam peccatum ad mortem.

DI. XLIII

Et preterea

quoddam peccati genus ceteris grauius et abominabilius: quod dicitur peccatum in spiritu sancto. De quo in euangelio veritas ait. Qui peccauerit in spiritu sancto non remittet ei neque hic neque in futuro. Et Iohannes in epistola canonica. Est peccatum ad mortem. non pro eo dico vt quis oret. Qui enim peccat in preteritum remittet ei et qui peccat in futurum remittet ei. qui autem blasphemauerit in spiritu sancto non remittetur ei neque hic neque in futuro. Sed queritur quid sit illud peccatum in spiritu sancto vel ad mortem? Quidam dicunt illud peccatum esse desperationis vel obstinationis. Obstinatio est indurate mentis in malicia pertinacia: per quam homo fit impenitens. Desperatio est qua quis diffidit penitus de bonitate dei. estimans suam maliciam diuine bonitatis magnitudinem excedere. Sic Chrysostomus ait dixit. Absorptus est iniquitas mea quod vt veniam merear. Vtrūque vero dicitur peccatum in spiritu sancto: quia spiritu sanctus est amor patris et filij. et benignitas qua saluati sumus et nos diligunt. que tanta est cuius finis

Quid sit peccatum

Quoniam opinio Quid sit peccatum

non est. Recte q̄ in sp̄m̄ sanctum delinquere dicunt qui sua malicia dei bonitates superare putant. et ideo penitentiam non assumunt. et qui iniquitati tam pertinaci mente inberent: ut eam nunquam relinquere proponant et ad bonitatem sp̄m̄ sancti nunquam redire. patientia dei abutentes. et de misericordia dei nimis presumptuos. quibus placet malicia pro se. sicut pro bonitate. Isti nimia pertinacia et presumptione peccant autumantes deum non esse iustum. Illi desperatione deum non bonum existimant. tollentes in hoc turbulentissimo iniquitatum mari portum diuine iusticie. quod se recipiant fluctuantes. Atque ipsa desperatione addunt peccata peccatis dicentes misericordiam nullam esse. et quod super peccatores necessaria damnatio debet.

Utrum omnis obstinatio sit peccatum in sp̄m̄ sanctum.

Sed queritur utrum

omnis obstinatio mentis in malicia obdurate omninoque desperatione sit peccatum in sp̄m̄ sanctum? Quidam dicunt omnem obstinationem et omnem desperationem esse peccatum in sp̄m̄ sanctum. Quod si est. aliquod illud peccatum remittitur. quia multi etiam obstinatissimi et desperatissimi conuertuntur. ut Augustinus ait super illum locum psalms. Conuertam in profundum maris. id est eos qui erant desperatissimi. et ibi. Mittit cristallum suam sicut buccellas. id est obstinatos facit aliorum doctores. Talium conuersio ibi etiam euidenter ostenditur ubi ait. Qui educit vincos in fortitudine. Similiter et eos desperat qui habitant in sepulchra. Secundum istos illud peccatum dicitur irremissibile. non quod aliquod remittatur: sed quia vix et raro et difficile dimittitur. Non enim solius cristallus nisi vehementer spiritus impetu. Alii vero tradunt non quolibet obstinationem vel desperationem appellari peccatum in sp̄m̄ sanctum: sed illam tantum quam comitatur impenitentia. qui etiam impenitentiam dicitur esse peccatum in sp̄m̄ sanctum. Sed quod Augustinus dicit impenitentiam esse peccatum in sp̄m̄ sanctum. cum sic obstinatus est aliquid vix non peniteat. Discuti oportet an aliud sit obstinatio: aliud impenitentia sit in eo peccatum: an idem: sed diuersis modis commissus. Secundum istos peccatum illud dicitur irremissibile: eo quod nunquam dimittatur. Unde Augustinus etiam dicit quod hoc solum peccatum veniam mereri non potest. Et Hieronymus quod taliter peccans digne peni-

tere non potest. Et ideo recte Iobes dicit. ut non pro eo oret quis. quia qui sic peccat. orationibus ecclesie hic vel in futuro iuari non potest. habens cor induratum tanquam lapis. sicut de diabolo legitur. Post hanc vitam qui valde mali sunt. meritis ecclesie iuari non possunt.

Qualiter accipitur peccatum in sp̄m̄ sanctum.

Est etiam alia huius

peccati assignatio. Hoc enim peccatum Augustinus diffiniens in libro de sermone domini in morte ait. Peccatum ad mortem est cum post agnitionem dei per gratiam christi oppugnat aliquis fraternitatem. et aduersus ipsam gratiam qua reconciliatur est deo: inuidie faucibus agitur. quod fortasse est peccare in sp̄m̄ sanctum. quod peccatum dicitur non remitti. non quod non sit ignoscendum peccatum si peniteat: sed quod tanta est labes peccati illi. ut deprecandi humilitates subire non possit. etiam si peccatum suum mala conscientia agnoscere et enunciare cogatur. ut iudas cum dixit. Peccauit. facilius desperas cucurrit ad laqueum: quam humilitate veniam peteret. quod propter magnitudinem peccati. iam ex damnatione peccati tales habere credendum est. Ecce quidam assignatio peccati in sp̄m̄ sanctum vel ad mortem hic posita est. quod illud peccatum esse tradit oppugnatio fraternitatis post agnitionem. et inuidia gratie post reconciliationem. quod spiritus quidam obstinationis intelligi potest. Illa tamen definitio Augustinus in libro retractationum rememorans aliquid adiungendum ibi fore. nec asserendo se dixisse aperita dicens. Quod quidem non affirmavi. quam si putare me dixi. Sed tamen addendum fuit si in hac scelerata mentis perversitate finierit hanc vitam. Quam de quocumque pessimo in hac vita constituto: non est desperandum. nec pro illo imprudens oratur de quo non desperat. His verbis insinuat peccatum permissa definitione descriptum. tunc solum debere dici ad mortem vel in sp̄m̄ sanctum. cum non habet comitem penitentiam. nec de aliquo peccatore desperandum est in hac vita. et ideo pro eo esse orandum. Unde in libro Iob. Non pro eo dico ut quis oret. sic accipiendum videtur. ut per aliquem peccatorem ad mortem vel in sp̄m̄ sanctum postquam finierit hanc vitam non oremus. Quod autem in hac vita est. nec peccatum in libro iudicare. nec de illo desperare: sed pro illo orare debemus. Unde Augustinus de verbis domini de impenitentia quae est blasphemia in sp̄m̄ sanctum sic ait. Ista impenitentia vel cor impenitens. quod diu quisque in hac carne viuunt non

Aug. de verbis dicit.

Spino querendum.

Alioquin scilicet.

Augusti.

Augusti.

pōt iudicari. De nullo em̄ desperandū est. q̄d̄ ad p̄niam patientia dei adducit p̄daganus est hodie. iude? infidel? ē hodie. heretic? est hodie. scismaticus est hodie: q̄d̄ si cras amplectat̄ catholicā pacē: ⁊ seq̄t̄ catholicā veritatē. Quid si isti q̄s in q̄cunq; genere errorū notas. ⁊ tāq; desperatissimos damnas. añ q̄s finiant istam vitā agūt penitentiam. ⁊ inueniūt verā requiem ⁊ vitā in futuro. Nolite q̄ ante tps iudicare quicq;. Ex his ostendit̄ p̄ singul̄ pctōrib; in hac vita esse orandū. nec de aliq; esse diffidēdū. q; p̄uerti pōt dū in hac vita est. Quia non pōt sciri de aliq; vtrū peccauerit ad mortē vel in sp̄s sanctū: nisi cū ab hac vita discesserit: nisi forte alicui p̄ sp̄s sanctū mirabilē reuelatū fuerit. Ex p̄dictis aliq̄tenus capi pōt quō accipiat̄ pctm̄ in sp̄s sanctū. s. inuidētia gr̄e fraternitatem impenitētis oppugnans. q̄ vtiq; obstinatio esse vidē. ⁊ om̄s impenitētis obstinatio atq; desperatio. Notandū hō est q; non ois q; nō penitet impenitēs dici pōt. q; impenitētia p̄p̄e obstinatio est. ⁊ vt q̄dam volūt etiā desperati.

Alia assignatio peccati in spirituz sanctum.

De hoc quoq; peccato in sp̄s sanctū Amb. in li. de sp̄s sancto dicens. Cur dñs dixerit. Qui blasphemauerit in filiuz hoīs dimittet̄ ei. qui aut̄ blasphemauerit in sp̄s sanctū neq; hic neq; in futuro dimittet̄ ei: Diligent̄ aduerte. nunq; alia est offēso filij. alia sp̄s sancti? Sicut vna dignitas sic vna iniuria. Sed si q̄s corpis specie deceptus hūani. remissius aliq; sentit de xp̄i carne q̄ dignum est. h; culpā. nō est tñ exclusus a venia. Si q̄s hō sancti sp̄s dignitatē maiestātē ⁊ p̄tēz abneget sempiternā ⁊ putet nō in sp̄s dei eijci demonia: s; i beelzebub. nō pōt ibi eē exhortatio venie vbi sacrilegij plenitudo ē. Sat h; apte explicat̄ quid sit pctm̄ in sp̄s sanctū. Ad illi Aug. de scriptiōni p̄gruere vidē. q̄ illō pctm̄ d; esse inuidētia gr̄e oppugnās fratnitatē. Qui em̄ post cognitōz vitatis sc̄i sp̄s vitatem negat. eiusq; opa dicit eē beelzebub. p̄tati. bonitati ⁊ gr̄e dei inuidere nō dubitat. Non vtiq; distinctio i' la hōz; sic accipiēda est q̄si triū p̄sonaz diuise sint offēse. s; ibi peccatorū genera distincta sunt. Pctm̄ em̄ i' patre id intelligit̄ q̄d̄ sit p̄ infirmitatez. q; p̄ri scriptura frequēt attribuit potētā. Pctm̄ i'

filiū q̄d̄ sit p̄ ignorantia. q; sapia filio attribuit. Tertiu expositū est. Qui q̄ peccat p̄ infirmitatē vel p̄ ignorantia. facile veniam adipiscit. s; nō ille q̄ peccat in sp̄s sanctū. Cū aut̄ vna sit potētia. sapia. bonitas triū. q̄re p̄ri potētia. filio sapia. sp̄s sancto bonitas sepius assignet: superius dictū est.

Ista est distinctio. xliij. hui; secū^o di libi. In qua mgr̄ offēsa diuisione pctōz in general. tractat de quodam peccato ceteris grauioz in special. s. in sp̄s sanctū. Et tria facit. Nam p̄mo pponit grauitatem ⁊ illius remissionem. Secō asserit vnam ipsius descriptionē. Tertio remouet quandam dubitatōz incidentē. Primū facit a p̄n. vsq; ibi. S; q̄rit quid sit. Secundū vsq; ibi. Diligent̄ aduertendum. Tertium vsq; ad finem distinctiōis. Et tantū in general. In special. hō sententia mgr̄i stat in tribus p̄positiōibus quarū prima est hec. Peccatus in sp̄s sanctū omniū peccatorū grauissimū dicitur. q; neq; hic neq; etiam in futuro seculo remittit. Hic magister pbat p̄mo p̄ dictum christi in euangelio. s. qui peccat in sp̄s sanctū non remittet̄ ei neq; hic neq; in futuro. Secō p̄ illud Job. iij. dicens. q̄ peccat in patrem vel in filiū remissionem pene percipiet sed non qui blasphemauerit in sp̄s sanctū. q; illud pctm̄ est ad mortē. ⁊ p̄ illo non est orandū. Secō p̄positio est hec. In sp̄s sanctū peccare est ex p̄posito vtilia ad salutē refutare. vel supne gr̄e oppugnare vel sciētē sp̄s sanctū blasphemare. Hanc mgr̄ insinuans querit. Quid sit peccatū in sp̄s sanctū ponēs triplicē eius descriptionē. Peccatū est q; pctm̄ in sp̄s sanctū sit obstinatio. i. obduratio in malicia. p̄ quam p̄ternit̄ diuina iusticia. Desperatio est diffidētia bonitatis diuine p̄ quā spernit̄ dei bonitas ⁊ misericordia. Tñ q̄rit incidentaliē. Vtrū ois obstinatio et desperatio sit pctm̄ in sp̄s sanctū? Et r̄ndēs dicit aliq; fuisse opinatōes q; sic. sed q; multi obstinati ⁊ desperati p̄uertunt. ideo illi cōmuniter dicit q; pctm̄ in sp̄s sanctū nō sit simpliciter irremissibile. sed ideo q; diffidēter remittit. Alios hō dicit fuisse opinatos q; nō ois obstinatio vel desperatio sit pctm̄ in sp̄s sanctū. sed tñ illa quā concomitat̄ finalis impenitētia. Et illi etiā dicit tale pctm̄ simpliciter esse irremissibile. Secūda descriptio pcti in sp̄s sanctū est. q; sit inuidētia seu oppugnātia fratne ⁊ supne gr̄e. q; iō non d; remitti. q; talit̄ deliquētes hūilitatē pctēdi veniā subire nō pōt. Et subdit q; tal' inuidētia seu oppugnātia nō est pctm̄ in sp̄s sanctū nisi cū finali impenitētia. Et vidē mgr̄ hic accipere finalē impenitētia nō solum putat negat actū penitēdi. sed etiā p̄positū. Tertia assignatio peccati in sp̄s sanctū est q; sit pctm̄ p̄tra bonitatem ⁊ virtutē sp̄s sancti cōmissum. quā ponit mgr̄ ex vrbis beati Amb. Tertia p̄positio est hec. Peccatum q̄d̄ in sp̄s sanctū cōmittit̄ d; sic nō q; absq; offēsiōe altarū diuinarū p̄sonarū. s. p̄rio ⁊ filij cōmittitur. Hāc mgr̄ ponēs dicit diligent̄ esse aduertendū q; cū d; aliq; pctm̄ in sp̄s sanctū cōmitti nō esse sic intelligendū q; sit altaj offēsiō qua offēdit̄ sp̄s sanctus ⁊ alia qua offēndunt̄ alle p̄sonē. imo offēsa vni; est offēsa oim̄. Sed q; in sacra scriptura p̄ri attribuit potētia. ideo pctm̄ q̄d̄ cōmittit̄ ex infirmitate d; fieri contra p̄rem. filio hō sapientia. ideo pctā q̄ cōmittunt̄ ex ignorantia dicunt̄ fieri cōtra filiū. Sp̄s sancto bonitas seu clementia. ideo peccata cōmissa ex malicia dicunt̄ fieri p̄tra sp̄s sanctū seu in sp̄s sanctū vni; p̄sonē sūt quolibz horū offēndū. Et tñ i' sp̄s all.

Ambro.

De potentia peccandi, an sit homini vel diabolo a deo.

DI. XL III.

Est predicta

consideratione digni occurrit. An peccandi potentia sit nobis a deo: vel a nobis? Putant quidam potentiam recte agendi nobis esse a deo. Potentiam vero peccandi non a deo: sed a nobis vel a diabolo esse. sicut mala voluntas non a deo nobis est. sed a nobis et a diabolo. Bonas autem a deo tamen nobis est. Bone namque voluntatis et cogitationis initium non homini ex seipso nasci: sed diuinitus parari et tribui in eo deus euidenter ostendit. quia nec diabolus nec aliquis angelorum eius qui hanc caliginem sunt detrusi. bona potuit vel poterit resumere voluntate. Quia si possibile foret ut humana natura postquam a deo auersa bonitatem perdidit voluntatis: ex seipso rursus eam habere potuisset. melius possibilis hoc natura haberet angelica. quam quomodo quatuor terreni corporis pondere. tamen magis hac est perdita facultate. Non ergo homo vel angelus a se voluntatem bonam habere potest: sed mala. Similiter et de potentia inquit per similitudinem voluntatis boni vel mali differentes quod illa sit a deo non ista.

An auctoritate astruit potentiam peccandi esse a deo.

Bed pluribus san

ctorum testimoniis indubitanter monstrat. quod potestas mali a deo est: a qua est omnis potestas. Aut enim apostolus. Non est potestas nisi a deo. Ad non de potestate boni tantum: sed et mali intelligi oportet. Cum pilato etiam veritas dicat. Non haberes in me potestatem: nisi datum esset tibi desuper. Malicia nempe hominum (ut ait Augustinus) cupiditatem nocendi per se habet. potestatem autem si ille non dat: non habet. Ideoque diabolus antequam aliquid tolleret Job dicebat domino. Abiite manum tuam. id est potestatem. quia etiam nocentium potestas non est nisi a deo. sicut sapientia ait. Per me reges regnant: et tyranni per me terram tenent. Unde Job de domino ait. Qui fac regnare hypocritam propter peccatum populi. Et de populo israel dicit deus. Bedi eis regem ira mea. Nocendi enim voluntas potest esse ab hominis animo. potestas autem non est nisi a deo.

Aug. super ps. lxxxv.

Aug. super Gen.

et hec abdita aptaque iusticia. Nam per potentiam diabolo datam iustos deus facit suos. De hoc etiam Gregorius in moralibus ait. Tumor elatio non potestatis ordo in crimine est. Potentiam deus tribuit: elationem vero potentie malicia nostre mentis inuenit. Tollamus ergo quod de nostro est. quod non potentia iusta. sed actio prava damnata. His autoritatibus aliisque pluribus euidenter ostenditur quod non est potestas boni vel mali cuiusquam nisi a deo e quo. et si te lateat equitas.

An aliquando resistendum sit potestati.

Hic oritur questio

non transilientia silentio. Dicitur enim supra quod potestas peccandi vel nocendi non est homini vel diabolo nisi a deo. Apostolus autem dicit quod qui potestati resistit dei ordinationi resistit. Cum ergo diabolo sit potestas mali dei ordinatione. eius potestati non esse resistendum videtur. Sed sciendum est apostolum ibi loqui de seculari potestate. scilicet rege et principe et hominibus. quibus non est resistendum in his que iubet deus. cis exhiberi. scilicet in tribu et hominibus. Si vero princeps aliquis vel diabolus aliquid iusserit: vel iusserit contra deum. tunc resistendum est. Unde Augustinus determinans quod resistendum sit potestati in libro de natura boni ait. Si aliquid iubeat potestas quod non debeas facere. hic sane contemne potestatem timendo maiorem potestatem. Proprios humanarum rerum gradus auerte. Si quod iusserit procurator. nunquid faciendum est. si contra proconsulem iubeat? Rursus si quod ipse proconsul iubeat. et aliud iubeat impator. nunquid dubitatur illo contempto illi esse seruendum? Ergo si aliud impator. aliud iubeat deus. contempto illo obtemperandum est deo. Potestati ergo diaboli vel hominis tunc resistimus cum aliquid contra deum suggererit. in quo dei ordinationi non resistimus: sed obtemperamus. Sic enim deus precepit ut in malis nulli potestati obediamus.

Quod aliqui resistendum est potestati

Jam nunc his intelligendis atque pertractandis: que ad verbi incarnati mysterium pertinent: integra mentis consideratione intendamus. ut de ineffabilibus vel modicis aliquid fari deo reuelante valeamus.

Ista est distinctio. xliij. et ultima

hatus scđi libri. In q̄ mgr̄ pōd̄ 7̄ determinavit de peccato q̄ru3 ad ip̄ius actum. agit de potētia peccandi. Et tria facit. Nā p̄mo recitat opinionē falsam quoz̄sdam. Scđo determinat v̄itatē. Tertio remouet incertitē dubitationē. Prīmū facit a p̄ncipio distinctōis vsq̄ ibi. S3 plurib⁹ sanctorū. Scđm vsq̄ ibi. Dic oritur q̄stio. Tertū vsq̄ ad finem distinctōis. In sp̄cālī sūa mgr̄ stat in trib⁹ p̄positiōib⁹ q̄rum p̄ma est hec. Quāuis fm̄ aliquos a deo sit oīs ptās inq̄rū est potentia opandi. nō tñ est ab eo inq̄rū potētia peccādi. Vāc mgr̄ ponēs q̄rit. Utrū potētia peccādi sit a deo. Et r̄ndet quosdā opinatos fuisse q̄ potētia peccādi nō sit a deo. sed q̄ bona 7̄ recta volūtas tñ inest nobis a deo. mala aut volūtas a nobismetip̄is 7̄ a diabolo. sic peccandi potētia nō inest nobis a deo. sed a nobismetip̄is 7̄ diabolo. Uñ mgr̄ tenēs oppositū dicit q̄ om̄is ptās etiā ptās peccādi sit a deo. Et hoc confir- māat autoritatib⁹ sanctorū. Scđa p̄positio est hec. Verisimilius est oīm potētiā esse a deo. nō solū bñ opandī sed etiā potētiā peccādi. Hec p̄positio patet p̄ autoritates q̄s mgr̄ allegat p̄ sua opinione. Tertia p̄positio est hec. Quāuis p̄tati bñ admīstra- te sit sp̄ fm̄ regulā sacre scripture obedendū abusu3 tñ eius fm̄ rectā rōem est q̄nq̄ resistendū. Vāc enim p̄positionem mgr̄ ponēs q̄rit. Utrū q̄libet resistens p̄tati sp̄ peccet. cū oīs ptās sit a deo? Et r̄ndens dicit q̄ sp̄ obedendū est p̄tati nisi p̄tra deū aliqd̄ p̄cipiat. ita tñ q̄ si diuerse p̄tates diuerfa p̄ciperent. superiorī obedendū est. 7̄ ideo nullus inferior deo debet p̄cipe aliqd̄ qd̄ sit cōtra deū. qd̄ si fecerit subdit⁹ nō tenet sibi obedire. Al̄to. s. p̄tinuādo dicta dicēdis dicit. q̄ in sequēti libro vic3 tertio dicēdum sit de his q̄ qd̄ ad v̄bi incarnati spectat mysteriū rē.

Explicit liber secundus de reruz creatioe 7 formatione corpaliū 7 spūaliū. et alijs pluribus ad ea p̄tinentibus.

[Faint, mostly illegible text in the lower half of the page, likely bleed-through from the reverse side.]

[Faint text at the top of the right page, possibly bleed-through.]

[Faint section header on the right page.]

[Faint text in the upper middle section of the right page.]

[Faint section header on the right page.]

[Faint text in the lower middle section of the right page.]